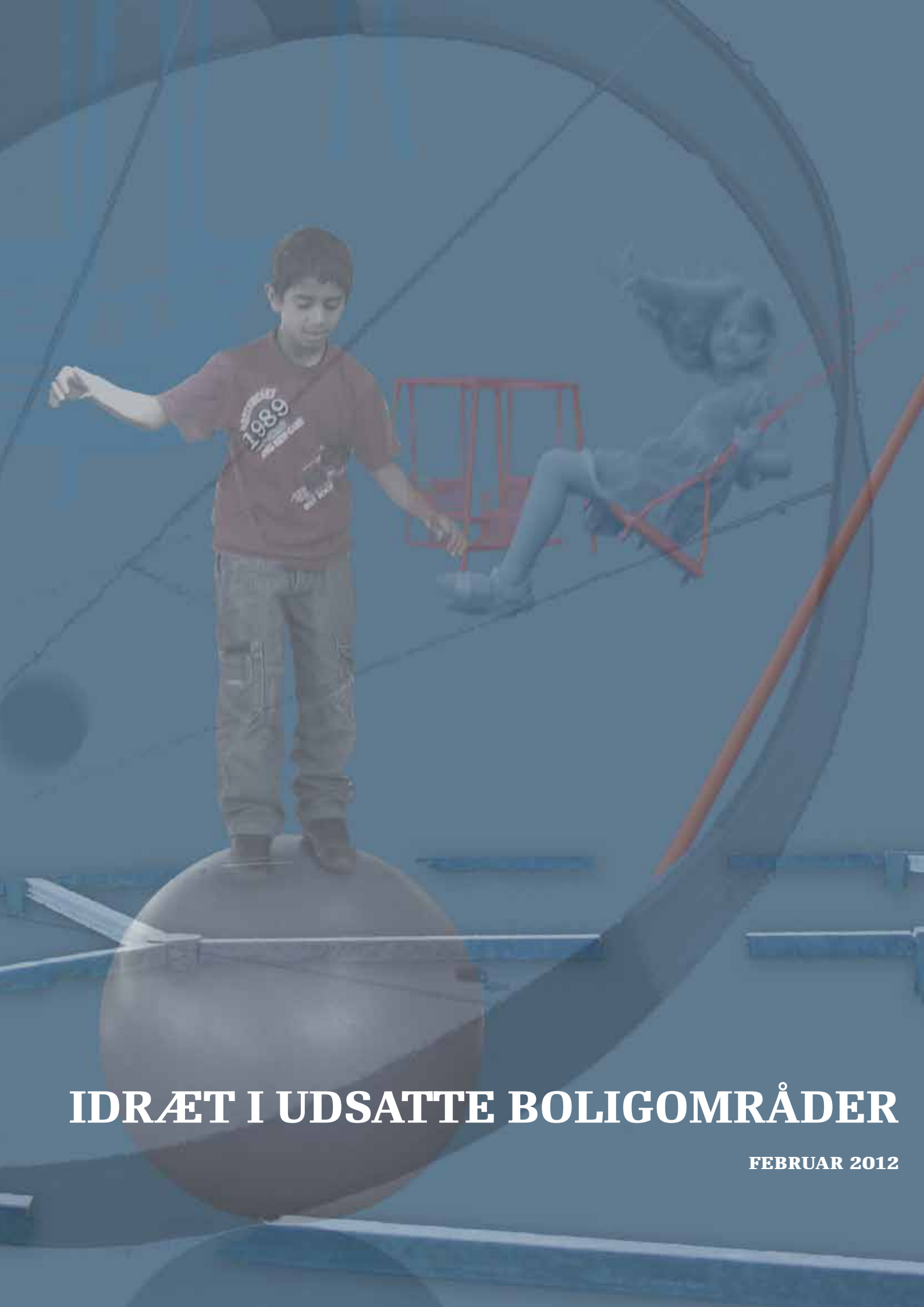

IDRÆT I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

FEBRUAR 2012

Kolofon

Idræt i udsatte boligområder

Publikationen er udarbejdet i samarbejde mellem:
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund,
Syddansk Universitet, og Metopos – en del af Bascon.

Publikationen er udarbejdet af:
Bjarne Ibsen, Michael Fehsenfeld og Louise Bæk Nielsen fra Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
Anne Mette Boye, Rie Malling, Lotte Guldbæk Andersen, Ida Marie Lebech Jørgensen, Rasmus Davidsen og Lasse Sørensen, Metopos – en del af Bascon

Fotos: Bascon A/S, Lokale og Anlægsfonden,
Lis Johansen – klubleder af fritidscenteret Pyramiden, Gellerupbadet

Layout: Metopos – en del af Bascon

Tryk: Syddansk Universitets Trykkeri

Publikationen kan downloades på Kulturministeriets og Social- og Integrationsministeriets hjemmeside og hjemmesiden for Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, www.sdu.dk/cisc

Undersøgelsen er gennemført med støtte fra Kulturministeriet, Social- og Integrationsministeriet, Lokale- og Anlægsfonden, Landsbyggefonden og Bikubenfonden.

IDRÆT I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

FEBRUAR 2012

Indholdsfortegnelse

Resumé **6**

Indledning **14**

1.1. Baggrund 14
1.2. Formål og metoder 14
1.3. Seks udvalgte "udsatte boligområder" indgår i undersøgelsen 15
1.4. Rapportens indhold 15
1.5. Hvem står bag undersøgelsen 16

2. Hvordan kan idrætsdeltagelsen hos udsatte grupper og i udsatte boligområder øges? **20**

2.1. Grønne områder og parker 20
2.2. Bolignære opholdsarealer og indre, grønne arealer 22
2.3. Tilgængelighed, udbud og typer af faciliteter 23
2.4. Oprettelse og udvikling af idrætsaktiviteter i boligområdet 26
2.5. Organisering 27
2.6. Tryghed og beboerinddragelse 28

3. Teori, begreber og afgrænsning **32**

3.1. Tre teorier til forklaring af forskelle i idrætsdeltagelse 32
3.2. Begreber og afgrænsning 34
3.3. Arbejdshypoteser 36

4. Barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers deltagelse i idræt og fysisk aktivitet. **40**

4.1. Indledning 40
4.2. Socialt udsattes deltagelse i idræt og fysisk aktivitet 41
4.3. Udsatte boligområder 50
4.4. Idræt og fysisk aktivitet for sindslidende 63
4.5. Barrierer og fremmende faktorer for deltagelse i idræt og fysisk aktivitet blandt socialt udsatte, i udsatte boligområder og blandt sindslidende 71

5. Kortlægning af mulighederne for idræt i seks udsatte boligområder **78**

5.1. Indledning 78
5.2. Aldersrogade 80
5.3. Sundparken 102
5.4. Tingbjerg 122
5.5. Gellerup og Toveshøj 142
5.6. Stengårdsvej 172
5.7. Vollsmose 190

6. Idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder **222**

6.1. Indledning 222
6.2. Hvem har svaret? 223
6.3. Hvor mange dyrker idræt og motion? 230
6.4. Hvilken form for idræt dyrker de idrætsaktive? 244
6.5. Under hvilke organiseringsformer dyrker de idrætsaktive idræt? 256
6.6. Hvilke faciliteter og steder til idræt og motion benytter de idrætsaktive? 263
6.7. Hvorfor dyrker de inaktive ikke idræt? 275

7. Idræt i udsatte boligområder og for udsatte grupper: Den samlede analyse **286**

7.1. Idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder er lavere end i hele landet 287
7.2. Forskelle på idrætsdeltagelsen mellem de undersøgte boligområder 291
7. 3. Etnicitets betydning for idrætsdeltagelsen 295
7.4. Social udsatheds betydning for idrætsdeltagelse 296
7.5. Idræts- og bevægelsesmulighederne i de udsatte boligområder 298

Litteraturliste **314**

Bilag 1. Metode 321
Bilag 2. Projekter for idræt for socialt udsatte 331

Resumé

Rapporten indeholder resultaterne af en undersøgelse af idræt for socialt udsatte gruppe og i udsatte boligområder samt de deraf afledte forslag til, hvordan mulighederne for at dyrke idræt kan forbedres for disse grupper og i de nævnte boligområder.

Bag undersøgelsen står Kulturministeriet, Social- og Integrationsministeriet og Lokale og Anlægsfonden med støtte fra Bikubenfonden og Landsbyggefonden. Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde mellem Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet og rådgivningsfirmaet Bascon.

Den samlede undersøgelse består af fire dele. Den første del omfatter en undersøgelse af barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers deltagelse i idræt og andre bevægelsesaktiviteter baseret på den videnskabelige litteratur derom samt erfaringer fra danske projekter for denne gruppe.

Den anden del af undersøgelsen er en kortlægning og analyse af idræts- og bevægelsesmulighederne i udsatte boligområder med særligt fokus på faciliteter og steder, der benyttes til idræt og motion. Kortlægningen er gennemført i seks boligområder: Gellerup og Toveshøj i Aarhus, Sundparken i Horsens, Stengårdsvej i Esbjerg, Vollsmose i Odense, Tingbjerg i København og Aldersrogade i København. Kortlægningen dækker selve boligområdet og en bevægelsesafstand fra området på ca. fem minutter på cykel.

Undersøgelsens tredje del består af en spørgeskemaundersøgelse af idrætsdeltagelsen hos et repræsentativt udsnit af såvel skoleelever som voksne i de boligområder, hvor kortlægningen af idræts- og bevægelsesmulighederne er gennemført. Spørgeskemaerne blev helt eller delvist besvaret af 1.882 skoleelever og 1.503 voksne.

I den sidste del af den samlede undersøgelse er der foretaget en analyse af sammenhængene mellem idrætsdeltagelsen og tilgængeligheden for idræt og bevægelse i de udsatte boligområder, og hvad der kan forklare forskellene i idrætsdeltagelsen mellem de undersøgte boligområder og mellem disse og landet som helhed.

Undersøgelsen søger at belyse, hvordan socioøkonomisk baggrund, etnisk og kulturel baggrund samt tilgængeligheden til idrætsfaciliteter og organiserede idrætstilbud har betydning for idrætsdeltagelsen hos socialt udsatte og i udsatte boligområder.

Forskelle på idrætsdeltagelsen mellem udsatte boligområder og landet som helhed

Undersøgelsen viser, at idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder er lavere end i landet som helhed. Men resultaterne er ikke helt entydige. På tværs af de seks boligområder svarede 54 pct. af de interviewede voksne beboere JA på spørgsmålet, om de *'normalt dyrker motion, idræt eller sport'*. I den seneste landsdækkende undersøgelse fra 2007 svarede 56 pct. JA på det samme spørgsmål. Hvis man i stedet bruger skolelevernes svar på, om deres forældre dyrker idræt, finder vi dog en klart lavere idrætsdeltagelse blandt forældrene i de udsatte boligområder end i andre områder. Endvidere viser undersøgelsen, at andelen af beboerne i de udsatte boligområder, der går til idræt i en forening, er mindre end halvt så stor som i landet som helhed. Til gengæld er andelen, som går til idræt i et kommercielt motions- og fitnesscenter, den samme. Beboerne i de seks undersøgte boligområder dyrker i lige så høj grad styrketræning og fodbold, men løber, går og svømmer meget mindre, end hele befolkningen gør i gennemsnit.

Hvad angår skoleeleverne, er resultaterne heller ikke helt entydige. En sammenligning af andelen, som har svaret, at de går til mindst én idrætsgren, viser næsten samme idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder, som i andre områder. Idrætsdeltagelsen og det fysiske aktivitetsniveau er imidlertid lavere blandt skoleeleverne bosat i de undersøgte boligområder, hvis vi sammenligner svarene på et andet spørgsmål, hvor eleverne har forholdt sig til, hvor fysisk aktive de normalt er. Undersøgelsen viser også, at skoleeleverne fra de udsatte boligområder går meget mindre til idræt i en idrætsforening, end elever på samme klassetrin gør i gennemsnit i hele landet. Endelig viser undersøgelsen, at skoleeleverne fra de undersøgte boligområder spiller mere fodbold og går lige så meget til dans, som børn og unge i hele landet gør. Men de dyrker en del mindre svømning og meget mindre håndbold og

gymnastik, end børn og unge på samme alder gør i landet som helhed.

Undersøgelsen viser, at disse forskelle først og fremmest skyldes beboersammensætningen. Den høje andel af beboere med en lav socioøkonomisk status er især årsagen til, at færre dyrker idræt i disse boligområder, mens den høje andel af beboere med en anden etnisk og kulturel baggrund end dansk er noget af forklaringen på, at piger og kvinder i de undersøgte boligområder dyrker meget mindre idræt end drenge og mænd gør; at deltagelsen i en række idrætsgrene, som der er en stærk dansk tradition for i Danmark, er lavere i de undersøgte boligområder; og at deltagelsen i foreningsorganiseret idræt er lavere i disse boligområder. Forskellene på idrætsdeltagelsen mellem de udsatte boligområder og landet som helhed er imidlertid forholdsvis små, og det må tilskrives, at 'idræts- og bevægelsesmulighederne' er relativt bedre, end man finder i de fleste lokalsamfund.

Forskelle på idrætsdeltagelsen mellem boligområderne

Mellem de seks undersøgte boligområder er der også forskelle på idrætsdeltagelsen. Uanset hvordan man opgør det, er idrætsdeltagelsen hos de voksne beboere klart lavere i boligområderne Sundparken i Horsens og Stengårdsvej i Esbjerg end i Vollsmose i Odense, Gellerup i Aarhus samt Tingbjerg og Aldersrogade i København.

I gruppen af idræts- og motionsaktive er der forholdsvis flest, som dyrker idræt i en forening, på Stengårdsvej og i Gellerup og færrest i Aldersrogade. Andelen, som dyrker idræt i kommercielt regi, er størst i Sundparken, Gellerup og Aldersrogade og mindst i Tingbjerg og Vollsmose. Idræt og motion på egen hånd dyrkes i noget højere grad i de tre store boligområder Vollsmose, Gellerup og Tingbjerg end i de tre små boligområder.

Tilsvarende er der forskelle mellem boligområderne på skoleelevernes idrætsdeltagelse. Stengårdsvej skiller sig også ud på skoleelevernes idrætsdeltagelse ved at have den klart laveste andel, som dyrker idræt, mens eleverne fra Sundparken er på samme deltagelsesniveau, som eleverne fra de andre boligområder. Eleverne fra Tingbjerg er de mest idrætsaktive, mens eleverne fra Stengårdsvej er de mindst idrætsaktive. Men generelt er forskellene mellem boligområderne på andelen af eleverne, der går til idræt, ikke så entydige, som vi finder hos de voksne. Andelen af skoleeleverne, der går til idræt i en forening, er størst i Tingbjerg og mindst i Aldersrogade. Vollsmose og Tingbjerg skiller sig ud fra de andre områder ved, at forholdsvis mange elever går til idræt i en kommunal fritidsklub, ungdomsklub o.l..

Undersøgelsen tyder på, at disse forskelle i idrætsdeltagelsen mellem boligområder især hænger sammen med, at der er forskelle på mulighederne for at gå til idræt og motion, dvs. adgangen til idrætsfaciliteter, attraktive grønne områder, organiserede tilbud mv. Forskelle på beboersammensætningen og især den socioøkonomiske baggrund synes dog også at være en del af forklaringen på forskellene på især de voksnes idrætsdeltagelse.

Etnisk baggrunds betydning for idrætsdeltagelsen

Undersøgelsen bekræfter, som andre undersøgelser har vist, at piger og kvinder af anden etnisk herkomst end dansk har en markant lavere deltagelse i idræt, end piger og kvinder med en dansk baggrund har, mens der ikke er væsentlige forskelle hos drengene og mændene. Anden etnisk herkomst dækker dog over mange forskellige nationaliteter og kulturer, og undersøgelsen tyder på, at der mellem nogle af disse nationaliteter er forskelle på, hvor mange der dyrker idræt. Den etniske og kulturelle baggrund synes at have større betydning for, *hvordan* man dyrker idræt og motion.

Erfaringerne fra danske idrætsprojekter for etniske minoritetsgrupper tyder på, at disse grupper ikke er væsentligt sværere at motivere end børn og voksne med en dansk baggrund. Mulighederne for at øge idrætsdeltagelsen i denne gruppe synes at hænge sammen med målrettede tilbud, der tager højde for specifikke krav til faciliteterne og aktiviteterne. Det kan fx være muligheder for kønsadskilt idræt, træning i nærområdet samt aktivitetsformer, der tager hensyn til kulturspecifikke

traditioner og præferencer. Etniske minoritetsgrupper har – som de fleste – behov for tryghed og tillid i de sociale sammenhænge, de involverer sig i. Det betyder, at deltagelse i idræt og fysisk aktivitet forudsætter en følelse af at 'høre hjemme' i den sociale sammenhæng, hvor idrætsaktiviteten finder sted. En sådan tillid vil normalt være til stede i sammenhænge, hvor deltagerne oplever en fælles baggrund og erfaring - eller at der en oplevelse af en indbyrdes forståelse, således at den enkelte ikke føler sig udenfor.

Socioøkonomisk status' betydning for idrætsdeltagelsen

Undersøgelsen af idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder bekræfter, som tidligere undersøgelser også har vist, at der er en stærk sammenhæng mellem uddannelse, position på arbejdsmarkedet, økonomi og sociale netværk på den ene side og deltagelse i idræt på den anden side. Beboere uden for arbejdsstyrken er meget mindre idrætsaktive end beboere, der har et arbejde, og det smitter også af på børnenes idrætsdeltagelse. Børn af forældre, der har et arbejde, er tilsvarende mere idrætsaktive end børn af forældre, der ikke har et arbejde. Den socioøkonomiske baggrund kan således forklare store dele af den lavere idrætsdeltagelse i udsatte boligområder, ligesom den også kan forklare forskelle i idrætsdeltagelsen boligområderne imellem.

Flere internationale studier og erfaringer fra danske projekter viser, at den enkeltstående faktor, som er den største barriere for de socialt udsattes idrætsdeltagelse, er fraværet af social støtte fra de nære relationer. Manglende social samhørighed i form af fælles værdier samt tillid til de øvrige deltagere er måske den vigtigste årsag til, at folk ikke dyrker idræt. Den sociale tryghed handler ikke om socialt samvær, men om en basal tryghed ved at kunne mestre de sociale sammenhænge, man indgår i.

Idrætstilgængelighedens betydning for idrætsdeltagelsen

Kortlægningen af idræts- og bevægelsesmulighederne i og tæt på de undersøgte boligområder fokuserer på fire sider deraf:

- Natur og parker tæt på boligområdet.
- De bolignære arealer.
- Idrætsfaciliteterne.
- De organiserede idrætstilbud.

Natur og parker

Det er et kendetegn ved de undersøgte boligområder, at de er anlagt med adgang til store grønne arealer, enten inden for boligområdet eller i nær tilknytning dertil. De grønne områder er den 'facilitet', der benyttes mest af voksne til fysisk aktivitet, men dog mindre end i landet som helhed, og der er store forskelle boligområderne imellem.

Den store forskel kan for det første skyldes, at der i nogle af boligområderne er grønne områder og parker tæt på boligområdet, og her synes det især at gøre en forskel, om der er parker inden for en rimelig afstand med stor tilgængelighed. Det gælder Aldersrogade, Gellerup og Vollsmose, mens det er næsten helt fraværende i Stengårdsvej. For det andet kan forskellen skyldes den konkrete afstand til grønne områder. Det kan være årsagen til, at så forholdsvis få fra Tingbjerg benytter Utterslev Mose til forskel fra benyttelsen af naturen omkring Brabrand Sø i Gellerup. Endelig kan den subjektive oplevelse af naturområdet eller parken spille en rolle, dvs. hvor trygt, inspirerende og pænt området er.

De bolignære arealer

De bolignære opholdsarelaer omfatter både arealer helt tæt på boligen og større grønne fællesarealer inde i boligområdet. De grønne områder, opgjort i m^2 grønt opholdsareal pr. beboer, udgør en forholdsvis stor del især i de store boligområder, Gellerup og Vollsmose, hvorimod Aldersrogade med boligområdets beliggenhed og kontekst i et midtbyområde har knap så meget grønt opholdsareal pr. beboer.

Der er også stor forskel på standarden, tætheden og udbuddet af aktivitets- og legemuligheder mellem de seks boligområder. Gellerup, Vollsmose, Tingbjerg og Aldersrogade er velforsynede i sammenligning med Sundparken og Stengårdsvej.

Undersøgelsen viser, at det ikke er størrelsen af de grønne arealer, der har betydning for anvendelsen, men mere om de er sat ind i en naturlig sammenhæng med andre funktioner og faciliteter, og om de er indrettet med inventar af høj kvalitet, der inspirerer en bred målgruppe til brug af arealerne.

Idrætsfaciliteterne

De seks boligområder er generelt godt forsynet med idrætsfaciliteter, men der er fra område til område stor forskel på, hvordan de er placeret, og hvordan tilgængeligheden til faciliteterne opleves. I Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg finder man mange idrætsfaciliteter inden for boligområdet. I Sundparken, Stengårdsvej og Aldersrogade er det næsten udelukkende de nære boligidrætsfaciliteter, der er til rådighed inden for boligområdet

Når man ser på, hvor meget faciliteterne benyttes, finder man ikke entydige svar på, hvilken betydning det har for idrætsdeltagelsen, om faciliteterne er placeret centralt i en bebyggelse, men oplevelsen af, at det er et samlingssted i boligområdet, hvor man passerer forbi i hverdagen og har en vis form for kontakt til, er tydelig i især Gellerup og til dels i Tingbjerg. Dette indtryk får man ikke i Vollsmose, hvor man ikke på samme måde kan følge med i, hvilke aktiviteter der foregår i boligområdet.

I de mindre boligområder, Sundparken, Aldersrogade og på Stengårdsvej, ligger de større faciliteter spredt uden for det afgrænsede boligområde og fungerer som idrætsfaciliteter for flere bykvarterer. I Sundparken og på Stengårdsvej er idrætsdeltagelsen både hos børn og voksne markant lavere end i Aldersrogade. Det kan hænge sammen med, at idrætsfaciliteterne i høj grad er en integreret del af kvarteret og byområdet og det daglige bevægelsesmønster for beboerne i Aldersrogade.

Når man sammenligner boligområderne, er det ikke den konkrete afstand til idrætsfaciliteterne fra boligerne, der har en afgørende betydning for benyttelsen af faciliteterne, men mere den samlede tilgængelighed. Det kan fx handle om, hvorvidt faciliteten opleves som en integreret del af boligområdet og nærområdet, og om vejen dertil opleves som tryg, velkendt og uden barrierer. Det kunne også hænge sammen med oplevelsen af selve faciliteten. Er den et åbent, indbydende og trygt sted at komme, og tilbydes der aktiviteter for mange grupper i stedet for specifikke aktiviteter for særlige målgrupper.

De organiserede idrætstilbud

I de tre store boligområder – Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg – eller tæt derpå findes en del foreninger, der beskæftiger sig med idræt og motion, mens det næsten er fraværende i de små boligområder. Dette skyldes bl.a., at der ikke findes faciliteter i de små boligområder, hvor foreningerne kan holde til. I både Sundparken og Aldersrogade er mulighederne for at gå til foreningsidræt i eller tæt på boligområdet betydeligt ringere end i de øvrige boligområder.

På tværs af boligområderne dominerer fodboldklubberne, hvilket afspejler den store fodboldinteresse. Dernæst findes i hvert af de tre store boligområder flere foreninger, der organiserer svømning. Bortset fra svømning findes meget få foreninger eller tilbud inden for de store motionsformer i Danmark: Gymnastik, dans mv., løb og konditionstræning samt fitness.

Det kendetegner flere af de undersøgte boligområder, at der er kommunale fritidstilbud for børn og unge i form af fritids- og ungdomsklubber, som dels organiserer

forskellige former for idræt, dels har et samarbejde med og formidler en kontakt til de store idrætsforeninger i området. Der er således et betydeligt tættere samarbejde mellem de kommunale fritidsinstitutioner og foreningerne, end man ser de fleste steder i Danmark.

Denne forskel i udbuddet af organiserede idrætstilbud er givetvis en væsentlig forklaring på, at andelen af voksne, der går til idræt i en idrætsforening, er klart lavere i Sundparken og Aldersrogade end i de tre store boligområder.

For skoleelevernes vedkommende skiller eleverne fra Aldersrogade sig også ud ved en meget lille andel, der dyrker idræt i en forening, mens forholdsvis mange skoleelever fra Stengårdsvej går til idræt i en forening, hvilket givetvis skyldes de tre store flerstrengede idrætsforeninger tæt på boligområdet.

Forslag til hvordan man kan øge idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder

Rapporten afsluttes med en række forslag til, hvordan man kan øge idrætsdeltagelsen blandt socialt udsatte og i udsatte boligområder. Den gennemgående idé bag forslagene er, at de undersøgte boligområder har mange potentialer for en større idrætsdeltagelse, som kan udnyttes bedre. Forslagene går ud på at 'aktivere' disse potentialer.

1. *Skab tradition for at bruge de store grønne områder*
    - 'Aktiver' de grønne områder og skab traditioner for at bruge dem
    - Skab tryghedsfølelse ved at benytte de store grønne områder
    - Skab gode adgangsforhold mellem boligområdet og det grønne område
2. *Skab vedkommende og tilgængelige uderum*
    - Skab tæt forbindelse mellem bolig og uderummene
    - Skab sjove, smukke og trygge bevægelsesrum og opholdsarealer
    - Etabler flere typer af uderum, der henvender sig til forskellige målgrupper
3. *Skab faciliteter, der er målrettet forskellige brugere, og placer dem samlet*
    - Udarbejd en samlet plan for placering af faciliteter
    - Skab gode forbindelser til idrætsfaciliteterne
    - Etabler idrætsfaciliteter i tilknytning til boligområdets opholdsarealer og andre funktioner
    - Skab et varieret udbud af idrætsfaciliteter, der henvender sig til forskellige målgrupper

4. *Sæt fokus på udvikling og støtte til de faciliteter, der allerede findes*

    - Brug idrætsfaciliteter som sociale mødesteder og væresteder
    - Etabler multifunktionelle idrætsanlæg
    - Aktiver de mindre benyttede anlæg

5. *Skab gode rammer og aktiviteter til piger og kvinder*

    - Skab trygge rammer og afskærmede rum for kvinderne
    - Skab andre faciliteter til pigerne

6. *Udvikling af idrætsaktiviteter i boligområderne*

    - Opret et motionscenter i hvert boligområde
    - Skab flere tilbud om dans af forskellig slags
    - Udvid mulighederne for at gå til svømning

7. *Styrk de organiserede muligheder for at gå til idræt og motion*

    - Giv hjælp og støtte til de allerede eksisterende foreninger og frivillige grupper i de udsatte boligområder
    - Giv hjælp og støtte til de eksisterende flerstrengede idrætsforeninger uden for boligområdet
    - Skab et tæt og formaliseret samarbejde mellem skolerne, de kommunale fritidsklubber og større idrætsforeninger
    - Skab gode muligheder for, at voksne kan dyrke idræt under uformelle former

8. *Involvering og tryghed*

    - Involver og engager de lokale beboere i udviklingen og gennemførelsen af nye idrætsinitiativer
    - Skab gode muligheder for, at udsatte grupper kan dyrke idræt sammen under trygge rammer.

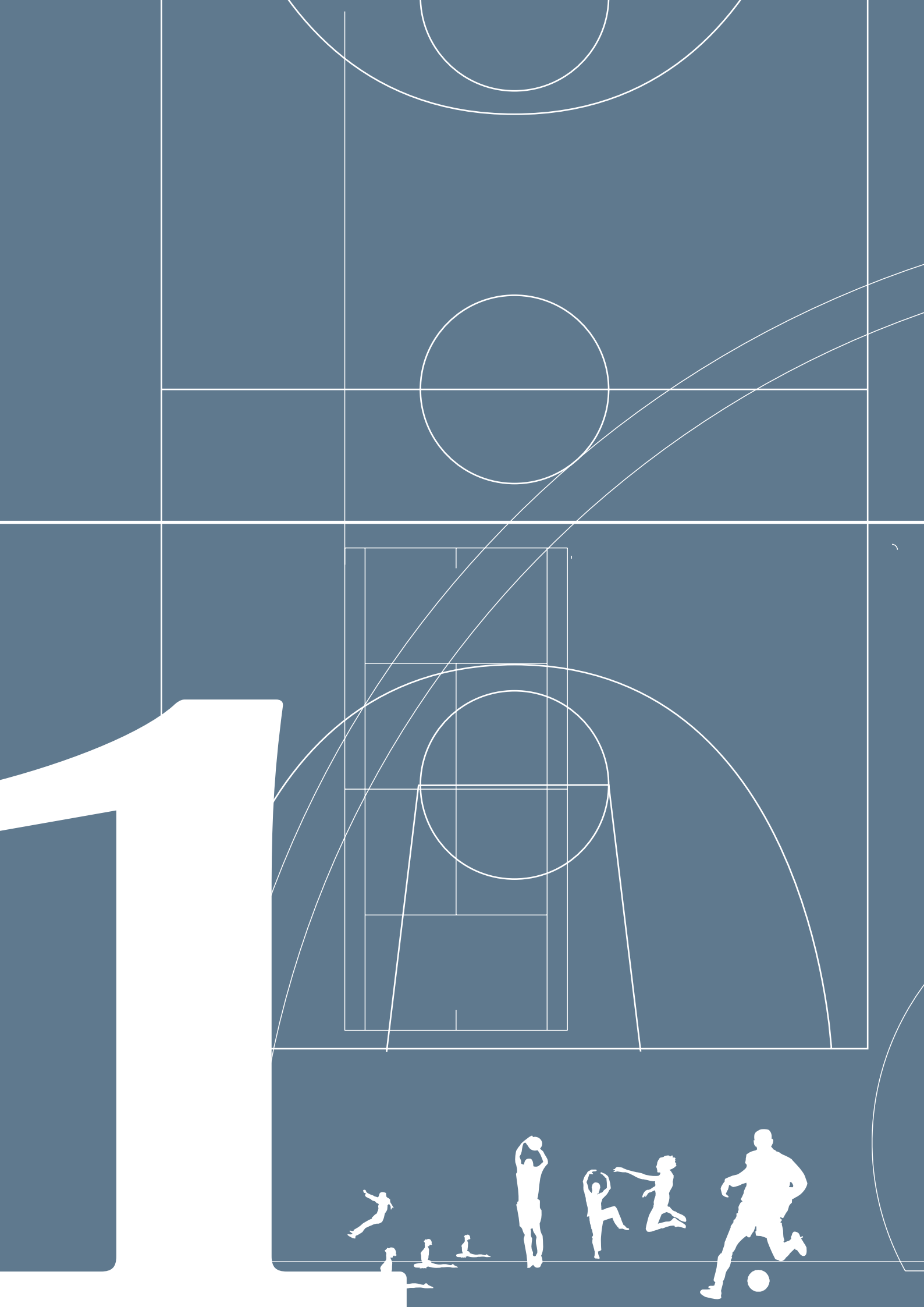

INDLEDNING

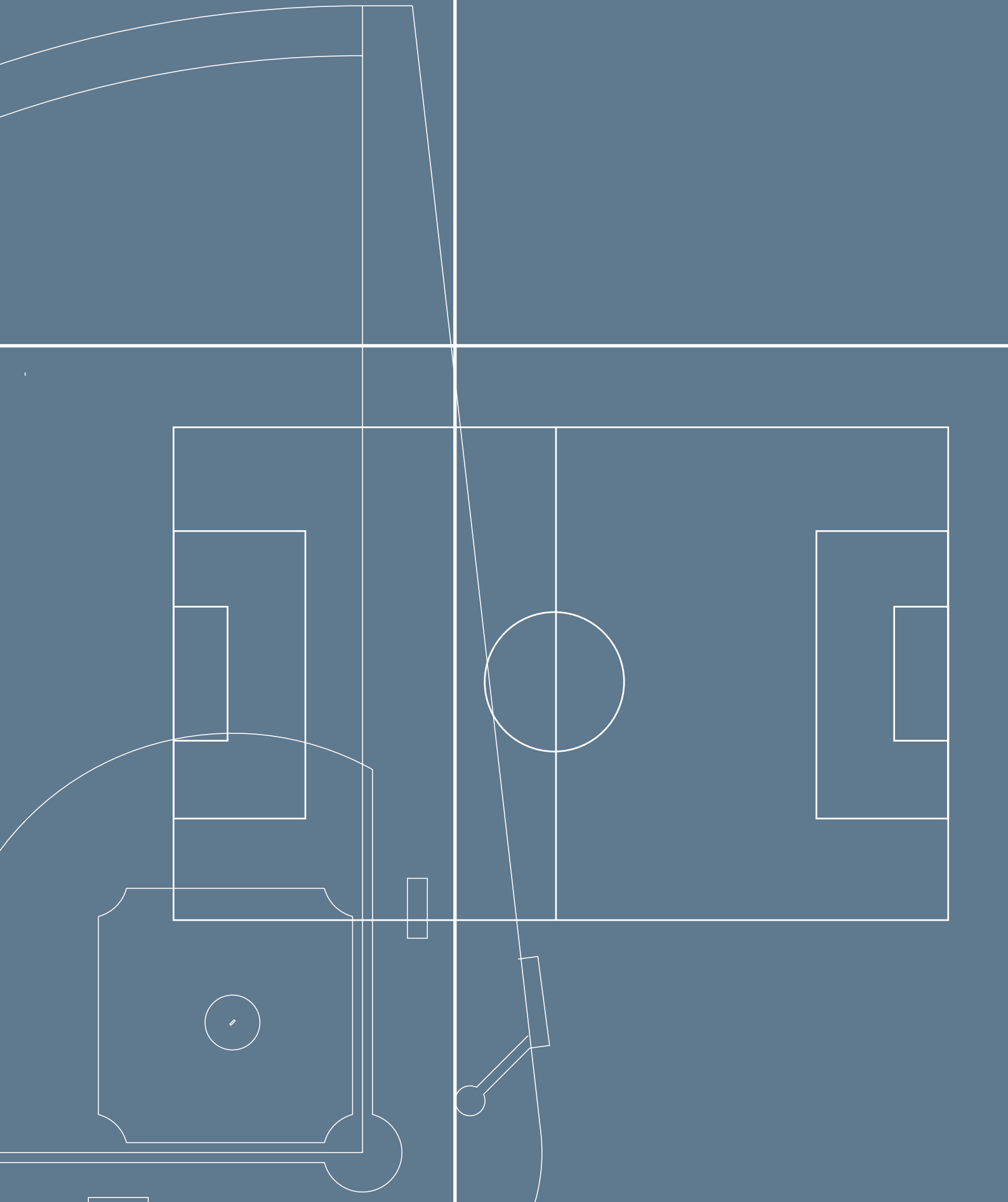

Indledning

1.1 Baggrund

Idrætsdeltagelsen har gennem flere årtier været voksende i befolkningen, men der er stadig grupper, som i meget lille grad dyrker idræt og motion.

Voksne uden en uddannelse ud over grundskolen dyrker således langt mindre idræt end voksne med en videregående uddannelse; voksne af anden etnisk herkomst end dansk dyrker betydeligt mindre idræt end voksne af dansk herkomst; personer med lav husstandsindkomst dyrker mindre idræt end personer med en høj husstandsindkomst; ufaglærte dyrker mindre idræt end faglærte, funktionærer og selvstændige; og arbejdsledige dyrker mindre idræt end folk, der er i beskæftigelse.

Vi ved endvidere, at børns idrætsdeltagelse først og fremmest er bestemt af forældrenes socioøkonomiske baggrund samt idrætsinteresse, hvilket betyder, at børn af forældre med en eller flere af de nævnte sociale karakteristika dyrker meget mindre idræt end børn af voksne, der har en videregående uddannelse, er i beskæftigelse og ikke dyrker idræt.

Vi ved imidlertid meget lidt om, hvor meget de socialt udsatte dyrker idræt og motion, i hvilke sammenhænge nogle af dem gør det, og hvad der forhindrer de fleste i at gøre det. Det er sandsynligt, at det skyldes en kombination af sociale, økonomiske og psykiske faktorer på den ene side og kulturelle og strukturelle faktorer (adgang til idræts- og bevægelsesmuligheder, omgivelsernes accept mv.) på den anden side.

Der har i adskillige år været rettet meget opmærksomhed mod de udsatte boligområder, hvor mange af de socialt udsatte bor, som bl.a. har resulteret i en række boligsociale tiltag, mange idrætsprojekter og anlæggelse af mange faciliteter til idræt. Men vi ved ikke ret meget om, hvor mange der dyrker idræt i disse områder, og hvilken betydning idrætsfaciliteterne har for idrætsdeltagelsen. Denne undersøgelse omfatter derfor to dele:

- *En undersøgelse af barrierer for socialt udsatte og idrætssvages deltagelse i idræt og andre bevægelsesaktiviteter.*
- *En undersøgelse af hvordan omfanget og karakteren af idræts og bevægelsesfaciliteter påvirker kropsudfoldelsen hos beboere i udsatte boligområder.*

De to undersøgelser er gennemført som selvstændige undersøgelser, men er sammenhængende i den forstand, at den første undersøgelse er grundlaget for dele af den anden undersøgelse, og begge undersøgelser bidrager med viden til den samlede tværgående analyse.

1.2. Formål og metoder

Den første del af undersøgelsen har til formål at afdække, om der er andre barrierer end de allerede kendte, der er årsag til en svagere deltagelse i den organiserede og uorganiserede idræt blandt socialt udsatte og idrætssvage grupper, samt pege på nye metoder og aktiviteter, der kan bidrage til at afhjælpe den manglende deltagelse i idrætsog foreningslivet blandt målgruppen.

Undersøgelsen består både af en indsamling og analyse af forskningsbaserede artikler om emnet og en analyse af de foreliggende undersøgelser og evalueringer af idrætsprojekter for målgruppen, der er gennemført de seneste fem år. For at opnå en dybere indsigt i de barrierer, som mange af de kendte undersøgelser og evalueringer har identificeret, er der foretaget interviews af personer fra målgruppen socialt udsatte og idrætssvage. Både idrætsinaktive og deltagere i forskellige idrætsprojekter.

Den anden del af undersøgelsen har som formål at opnå viden om omfanget og karakteren af idræts- og bevægelsesfaciliteter og -arealer i udsatte boligområder og undersøge, hvilken betydning det har for deltagelsen i idræt og bevægelse. Undersøgelsen er foretaget dels ved en fysisk kortlægning af boligområderne og idrætsfaciliteterne og dels ved en række interviews af relevante personer, der er tilknyttet områdets faciliteter fra fx boligforeningerne, kommuner, idrætsforeninger mv.

Data til kortlægningen er hentet fra kommunernes kortdatabaser og statistikafdelinger, generelle data om boligområderne fra arkitekturbøger, boligforeningerne og mange af de projekter og programmer, der foregik i boligområderne, mens undersøgelsen blev gennemført. Herudover har interviews foretaget på stedet givet en masse information.

Den sidste del af undersøgelsen består af en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt beboere i området, både børn og voksne, omkring deres idrætsdeltagelse. De voksne beboere besvarede spørgsmålene ved besøgsinterviews eller telefoninterviews, mens skoleelever med bopæl i de undersøgte boligområder besvarede spørgeskemaet på de skoler, hvor de går. I bilag 1 sidst i denne rapport er metoderne for de forskellige dele af undersøgelsen beskrevet.

På baggrund af kortlægningen af bevægelses- og idrætsmulighederne i de udvalgte boligområder og spørgeskemaundersøgelsen af beboernes idrætsdeltagelse er sammenhængene mellem tilgængeligheden til idræt og bevægelse og idrætsdeltagelsens omfang og karakter analyseret. Hvilken betydning har fx de specifikke karakteristika ved boligområdet, antallet af idrætsfaciliteter, afstanden til faciliteterne og tilstedeværelsen af bestemte facilitetstyper for, hvor mange der dyrker idræt, og hvad de dyrker.

1.3. Seks udvalgte 'udsatte boligområder' indgår i undersøgelsen

Betegnelsen 'udsat boligområde' benyttes som en betegnelse for et boligområde med en *almen boligafdeling, der har en udpræget særskilt social sammensætning med forholdsvis mange lavindkomstgrupper, arbejdsløse, enlige mødre med børn, folk med straffeattest, forholdsvis stor andel af indvandrere og hvor der er konstateret væsentlige problemer af økonomisk, social eller anden karakter* (Socialministeriet 8. november 2010).

Den seneste opgørelse af udsatte boligområder i Danmark (2010) omfatter 29 bebyggelser, og seks af disse er udvalgt til undersøgelsen. Boligområderne repræsenterer variationerne mellem de udsatte boligområder med særligt fokus på områdets geografiske placering, dets størrelse (antal beboere og udstrækning), dets arkitektur, den fysiske indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter.

De seks boligområder er Stengårdsvej i Esbjerg, Sundparken i Horsens, Gellerup i Aarhus, Aldersrogade i København, Tingbjerg i København og Vollsmose i Odense.

1.4. Rapportens indhold

Rapporten indeholder otte kapitler samt to bilag. Efter dette indledende kapitel præsenteres anbefalingerne, som er udledt af undersøgelsens resultater, i kapitel to.

Det tredje kapitel indeholder en beskrivelse af de overordnede problemstillinger for undersøgelsen, de teorier til forklaring af forskelle i idrætsdeltagelsen, som undersøgelsen er inspireret af, og de deraf afledte arbejdshypoteser, som den senere analyse søger at belyse.

Kapitel fire indeholder analysen af den foreliggende forskningsbaserede viden om idræt og fysisk aktivitet for udsatte grupper samt viden og erfaringer fra evalueringer af en række projekter for målgruppen, der er gennemført de seneste fem år.

Den fysiske kortlægning af boligområderne og idrætsfaciliteterne er samlet i et større kapitel fem, der omfatter en beskrivelse af hvert af de seks boligområder.

Derefter følger i kapitel seks resultaterne af spørgeskemaundersøgelserne af børn og voksnes idrætsdeltagelse og deres benyttelse af de forskellige idrætsfaciliteter i boligområderne.

I det sidste kapitel integreres undersøgelsens forskellige undersøgelser og analyser i en samlet analyse på tværs af litteratur- og erfaringsundersøgelsen, kortlægningen af idræts- og bevægelsesmulighederne i de seks boligområder og spørgeskemaundersøgelsen af voksnes og skoleelevers idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder. Bagerst i rapporten findes dels et bilag med en beskrivelse

af de metoder, der er anvendt i undersøgelsen (bilag 1), dels et bilag med en oversigt over de idrætsprojekter for socialt udsatte fra de seneste fem år, som undersøgelsen har registreret, og som indgår i analysen af idræt for socialt udsatte i kapitel fire (bilag 2).

Ved siden af rapporten findes en samling af tabeller, der ikke er fundet plads til i denne rapport, samt en mere detaljeret beskrivelse af de seks boligområder og de idrætsfaciliteter i de udsatte boligområder, der er beskrevet i kapitel fem.

1.5. Hvem står bag undersøgelsen

Undersøgelsen er en realisering af to af Breddeidrætsudvalgets forslag til, hvordan deltagelsen i idræt kan fremmes i Danmark. Udvalget foreslog bl.a., at der skulle gennemføres en

- *'empirisk undersøgelse, der afdækker årsager til og barrierer for manglende idrætsdeltagelse blandt socialt udsatte og idrætssvage grupper'* samt at der
- *'iværksættes en undersøgelse, som skal skabe klarhed over udbuddet af idræts- og bevægelsesfaciliteter/-områder i udsatte boligområder samt analysere, hvorledes disse forhold påvirker idrætsdeltagelsen blandt beboerne i disse områder.'*

(Breddeidrætsudvalgets rapport – konklusioner og forslag 2009: 55 - 57).

Bag undersøgelsen står således Kulturministeriet og Social- og Integrationsministeriet.

Endvidere er undersøgelsen støttet af Lokale og Anlægsfonden, Bikubenfonden og Landsbyggefonden.
Til at følge undersøgelsen og godkende denne rapport blev en styregruppe nedsat bestående af følgende:

Sune Friis Krarup, Kulturministeriet.
Ditte Rejnholdt Rudolfsen, Social- og Integrationsministeriet.
Rune Kamstrup, Social- og Integrationsministeriet.
Bo Vestergård Madsen, Lokale og Anlægsfonden.
Jimmie Gade Nielsen, Bikubenfonden/BG Fonden.
Jørgen Olsen, Landsbyggefonden.

Undersøgelsen er gennemført af Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet og rådgivningsfirmaet Bascon.
Rapportens forfattere er:

Bjarne Ibsen
Professor og forskningsleder
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund

Michael Fehsenfeld
Antropolog og videnskabelig assistent
Center for forskning i Idræt , Sundhed og Civilsamfund

Louise Bæk Nielsen
Sociolog og videnskabelig assistent
Center for forskning og Idræt , Sundhed og Civilsamfund

Anne – Mette Boye
Urban designer og projektchef
Metopos - en del af Bascon

Rie Malling
Arkitekt maa
Metopos - en del af Bascon

Lotte Guldbæk Andersen
Urban Designer
Metopos - en del af Bascon

Lasse Sørensen
Cand. scient. pol.
Metopos - en del af Bascon

Mange organisationer, institutioner og personer har

bidraget til undersøgelsens gennemførelse. Der skal derfor rettes en stor tak til personer, der har repræsenteret:

Kommunerne hvor boligområderne hører til.

Boligorganisationer og boligforeninger i de undersøgte boligområder.

Idrætsforeninger og idrætsprojekter som har tilknytning til boligområderne.

Ledelsen af de undersøgte idrætsfaciliteter.

Endvidere skal der rettes en stor tak til de mange beboere og skoleelever, der har besvaret spørgsmålene i spørgeskemaerne, og til styregruppen for engageret interesse for undersøgelsen og gode og kritiske kommentarer undervejs.

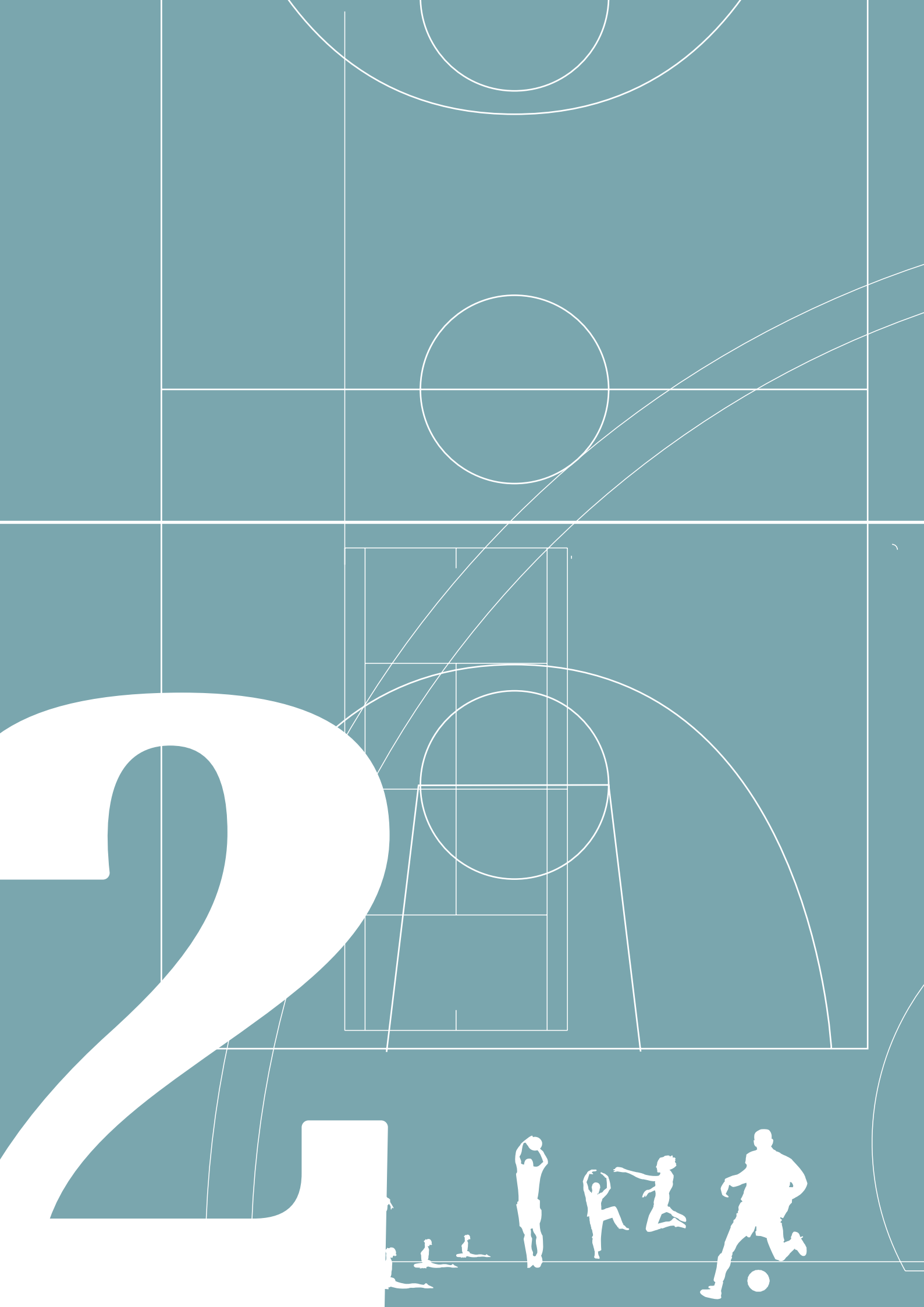

FORSLAG TIL HVORDAN MAN KAN ØGE IDRÆTSDELTAGELSEN I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

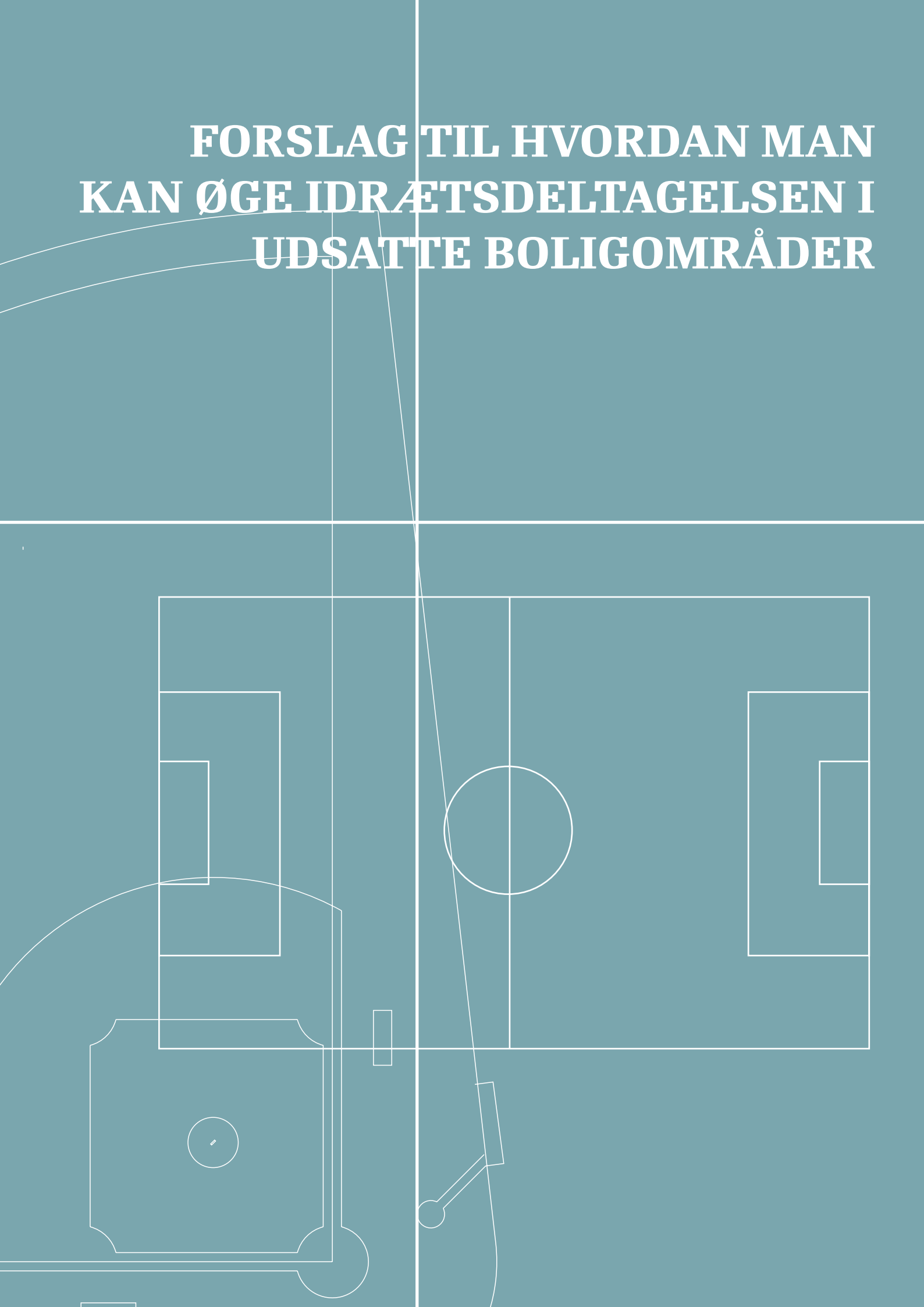

2. Hvordan kan idrætsdeltagelsen hos udsatte grupper og i udsatte boligområder øges?

Dette kapitel indeholder en beskrivelse af forslagene til, hvordan idrætsdeltagelsen kan øges hos socialt udsatte grupper og i udsatte boligområder. Senere i rapporten i kapitel 4, 5 og 6 præsenteres resultaterne af undersøgelsen, som forslagene bygger på.

Undersøgelsen bestyrker antagelsen om, at idrætsdeltagelsen både er påvirket af borgernes socioøkonomiske og kulturelle baggrund samt af mulighederne for at dyrke idræt og motion.

Når idrætsdeltagelsen er lavere i de udsatte boligområder end i landet som helhed, så skyldes det efter alt at dømme først og fremmest beboernes socioøkonomiske og kulturelle (etniske) baggrund, da mulighederne for at dyrke idræt og motion er bedre i de undersøgte boligområder end i de fleste lokalsamfund.

De mange og gode faciliteter til idræt er dog en sandsynlig forklaring på, at idrætsdeltagelsen er så relativ høj i de undersøgte boligområder, og det er formentlig den væsentligste forklaring på, at der er forskelle på idrætsdeltagelsen mellem boligområderne.

Gode idrætsfaciliteter og organiserede tilbud kan imidlertid ikke fuldt ud 'kompensere' for den socioøkonomiske og kulturelle baggrunds negative indvirkning på idrætsdeltagelsen.

Der er altså grænser for, hvor meget en forbedring af tilgængeligheden til idræt i form af flere og bedre faciliteter og bedre organiserede tilbud vil forøge idrætsdeltagelsen, hvis de fleste af beboerne i boligområdet ikke har en uddannelse og ikke har et arbejde.

I det følgende beskrives en række forslag til, hvordan man både kan nedbringe nogle af de strukturelle barrierer, der er for idrætsdeltagelsen, og samtidig udfolde de potentialer i boligområdet, der kan medvirke til at øge idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder.

Forslagene er især rettet mod de beboergrupper i boligområderne, der har en lavere idrætsdeltagelse end landsgennemsnittet. Forslagene er opdelt under fem temaer:

- Grønne områder og parker.
- Bolignære opholdsarealer og indre, grønne rum.
- Tilgængelighed, udbud og typer af faciliteter.
- Organisering.
- Tryghed og beboerinddragelse.

Forslagene skal læses og forstås i sammenhæng og deres eventuelle realisering vil afhænge af den lokale kontekst. Det er en grundlæggende pointe, at de barrierer, som forhindrer mange i at deltage i idræt, og de forhold man kan ændre på for at øge idrætsdeltagelsen, varierer fra lokalområde til lokalområde. Det betyder, at barrierer og potentialer må undersøges i det konkrete boligområde, og forslagene må tilpasses den lokale kontekst.

Det er også væsentligt, at forslagene ikke læses som en opfordring til at igangsætte en række helt nye, tidsbegrænsede projekter. I undersøgelsens interviews med repræsentanter for boligområderne gives der næsten enslydende udtryk for en frustration over de mange nye, tidsbegrænsede projekter i boligområderne.

Tidsbegrænsningen har bl.a. betydning for kontinuiteten i relationerne til beboere; forventningerne til, hvad der kommer ud af projektet; og en usikkerhed om, hvad der skal ske, når projektet ophører. Forslagene i dette kapitel er derfor båret af en idé om at bygge videre på potentialerne i de eksisterende faciliteter, aktiviteter, netværk og foreninger med sigte på at skabe vedvarende værdi i boligområdet.

2.1. Grønne områder og parker

Undersøgelsen viser, at beboere i udsatte boligområder generelt bruger grønne områder og parker i mindre grad end danskerne gør i gennemsnit. Alligevel er grønne områder og parker den mest benyttede 'facilitet' til idræt blandt voksne i udsatte boligområder. Børnene bruger ikke i samme omfang som de voksne de grønne områder og parker til idræt, men undersøgelsen viser, at anvendelsen er høj i de parker, der opfattes som trygge og sjove (for eksempel Fælledparken og Nørrebroparken).
En af de særlige kvaliteter ved større almene boligområder er, at de ofte ligger tæt på større grønne områder

eller parker. Derfor foreslås det, at der sættes fokus på at udvikle potentialerne og reducere barriererne for, at beboerne i boligområderne bruger de nærtliggende grønne områder og parker.

Forslag: Forøg tryghedsfølelsen ved at benytte de store, grønne områder

Undersøgelsen viser, at oplevelsen af tryghed ikke nødvendigvis betyder noget for benyttelsen af områderne. Områder, der bliver vurderet lige trygge, bliver nemlig benyttet meget forskelligt.

For nogle af de grønne områder og parker giver informanterne dog det billede, at områderne ikke opleves som trygge at færdes i. Beboerne vælger fx at gå langs vejene frem for gennem det grønne område i boligområdet. Som informanterne fra boligområdet i Vollsmose foreslår, kan man fx øge tryghedsfølelsen ved at forbedre belysningen og overskueligheden i området.

Man kan også arbejde med at gøre de grønne områder mere trygge ved at øge kendskabet til stedet. For børnenes vedkommende kan det gøres ved at bruge de grønne områder til aktiviteter i skolen, i institutionerne og i idrætsklubberne. Man kan også øge kendskabet til områderne ved at skabe traditioner for fælles udflugter.

Forslag: 'Aktiver' de store grønne områder og skab traditioner for at bruge dem

Undersøgelsen viser, at Brabrand Sø og Fælledparken er markant de mest anvendte grønne områder for voksne. På tværs af boligområderne er Fælledparken i København det grønne område, som forholdsvis flest børn benytter. Disse grønne områder er altså meget brugt af offentligheden, men de har meget forskellig karakter og giver meget forskellige muligheder for aktiviteter.

En mulig forklaring på at fx Fælledparken benyttes så meget af beboerne i Aldersrogade er, at der foregår mange forskellige aktiviteter i parken – både til idræt og andre formål. Vi kan ikke se af spørgeundersøgelsen, hvad de voksne benytter de rekreative stier ved Brabrand Sø til.

Men området er kendt for at blive benyttet til mange forskellige aktiviteter som gå- og løbeture, cykelture, udflugter, aktiviteter på vandet mv., der dog i særlig grad appellerer til de voksne. Sammen med afstanden fra boligen kan det være forklaringen på, at naturen omkring Brabrand Sø i højere grad benyttes af de voksne end af børnene og de unge.

Der ligger et potentiale i at kvalificere de grønne områder og parker ved at 'aktivere' dem for forskellige målgrupper og skabe traditioner for at bruge dem til idræt og fysisk aktivitet. Ser man på dé grønne områder, der benyttes mest, har de ofte særlige faciliteter og aktivitetsmuligheder, der kan tiltrække borgerne.

For eksempel har Caroline Amalie Lund i Sundparken en legeplads, mens Fælledparken har mange steder og faciliteter til særlige idrætsaktiviteter (bl.a. skateranlæg) samt motionsstier. Det tyder på, at anvendelsen af de grønne områder til idrætsdeltagelse kan øges ved at aktivere dem med forskellige faciliteter og aktivitetsmuligheder og ved jævnligt at arrangere aktiviteter i området.

Det kan fx være parkouranlæg, baner til forskellige boldspil, styrke- og fitnessredskaber, klatrevæg og skateranlæg – tilpasset det grønne områdes størrelse og særlige karakter og forskellige målgrupper. Informanterne i undersøgelsen gjorde opmærksom på, at mange udsatte, heriblandt kvinder med en anden etnisk oprindelse end dansk, generelt ikke bryder sig om at blive set, når de dyrker motion. Imidlertid er der gode muligheder for at henvende sig til denne målgruppe i de grønne områder ved at skabe trygge ruter for gåture. Det kan også gøres ved at afholde arrangementer, hvor mange deltager på samme tid, og hvor det samtidig er en social begivenhed – fx kvindeløb og cykelløb.

Forslag: Skab gode adgangsforhold mellem boligområdet og det store grønne område

Undersøgelsen viser, at de grønne områder skal opleves som tilgængelige - både mentalt og fysisk - for at de bliver brugt. Hverken Utterslev Mose tæt på Tingbjerg, Nørrestrand og Caroline Amalie Lund tæt på Sundparken

eller Mosen i Vollsmose benyttes i samme høje grad som de rekreative stier ved Brabrand Sø tæt på Gellerup og Fælledparken tæt på Aldersrogade.

En forklaring herpå kan være den konkrete fysiske afstand mellem boligområdet og det grønne område. En anden forklaring kan være den mentale afstand mellem boligområdet og det grønne område, dvs. oplevelsen af vejen hen til parken eller det naturområdet.

Opleves vejen til det grønne område som sjov, tryg og spændende, og er den overskuelig, er der større sandsynlighed for, at det grønne område bliver brugt. Derfor er det også bemærkelsesværdigt, at Mosen, som er en integreret del af boligområdet i Vollsmose, ikke benyttes i så høj grad af børnene fra området, som Fælledparken benyttes af børnene fra Aldersrogade.

Derfor kan de grønne områder blive mere tilgængelige for beboerne, hvis der etableres gode stiforbindelser og adgangsmuligheder, der forbinder boligområderne med de grønne områder – om muligt via kendte ruter til andre funktioner, der benyttes i det daglige såsom indkøb, institutioner eller andre idrætsanlæg. Det er i det hele taget vigtigt at se forbindelser mellem boligområder og faciliteter eller grønne områder som mere end blot en strækning. Hvis forbindelserne bliver aktiveret – som bevægelsesrum eller som vigtige orienteringspunkter i området – kan det have en positiv effekt på oplevelsen af tilgængeligheden til, og dermed sandsynligvis også brugen af, faciliteterne og de grønne områder.

2.2. Bolignære opholdsarealer og indre, grønne arealer

Da børns bevægelsesradius er kortere end voksnes er de bolignære opholdsarealer og de indre, grønne rum vigtige steder for mindre børns leg og fysiske aktivitet. Der er dog stor forskel på, hvor godt boligområderne er forsynet med bolignære idræts- og legefaciliteter. Der er også meget stor forskel på, om områdernes bolignære idrætsfaciliteter suppleres af andre og større, grønne opholdsarealer.

Forslag: Skab tæt forbindelse mellem bolig, de nære udearealer og grønne arealer

Undersøgelsen viser, at de boligområder, hvor der er gode forbindelser mellem boligen og de nære udearealer, i højere grad benyttes end områder, hvor forbindelsen ikke er så god. Det er derfor vigtigt, at der skabes gode og tætte forbindelser direkte fra boligen til de nære udearealer.
Det kan for eksempel være adgang direkte fra boligopgangen til opholdsarealerne, eller blot det at man fra boligen kan overskue uderummene og følge med i, hvad der sker.

'Hjertet' i Gellerup er meget benyttet, og boldbanerne i området suppleres af mindre boldbaner ved boligblokkene. Der er gode forbindelser mellem faciliteterne, og der er god sammenhæng mellem arealerne ved de bolignære arealer og de andre halvoffentlige, grønne arealer.

Det giver mulighed for at veksle mellem at bevæge sig ud til de mindre kendte områder og tilbage til det kendte. Undersøgelsen viser, at et områdes bevægelsesvenlighed altså påvirkes af, om der er gode, oplevelsesrige og trygge forbindelser mellem de bolignære opholdsarealer, de indre grønne arealer og boligen.

Forslag: Skab sjove, smukke og trygge bevægelsesrum og opholdsarealer

Skoleelevernes besvarelse af, hvordan de oplever de forskellige faciliteter og steder til idræt, viser, at der er en sammenhæng mellem, hvordan børnene oplever faciliteter som legepladser og boldbaner i de bolignære arealer (fx som sjove, smukke eller trygge), og hvor meget faciliteterne benyttes.

Sammenholdes det med, at deltagelsen i foreninger og klubber generelt er lavere for beboere i udsatte boligområder end i befolkningen i gennemsnit, er betydningen af gode, bolignære områder, der inspirerer til forskellige typer af leg, bevægelse og rekreation, særlig stor i disse boligområder.

Endvidere kan tiltag som for eksempel Gellerups Fritidspatrulje, hvor grupper af ældre børn og unge tager rundt i boligområdet og sætter lege og aktiviteter i gang, være med til at øge anvendelsen af idrætsfaciliteter, bevægelsesrum og opholdsarealer.

Forslag: Etabler flere typer af opholdsarealer, der henvender sig til forskellige målgrupper

Undersøgelsen viser, at bolignære opholdsarealer i udsatte boligområder som regel ikke er indrettet for en bestemt gruppe. Arealerne tilgodeser mange, men de er ikke nødvendigvis målrettet boligområdets meget forskellige målgrupper. Undersøgelsen viser for eksempel, at arealerne ofte er indrettet med legepladser for mindre børn, suppleret med boldbaner og siddemuligheder.

Det er imidlertid vigtigt også at skabe opholdsmuligheder for de større børn og de unge, der udgør en forholdsvis stor del af beboerne i boligområderne i sammenligning med landsgennemsnittet. Ofte ønsker de unge at opholde sig på steder, hvor de ikke er ' overvåget'.

Derfor kan det være en god idé at placere idrætsarealer og -aktiviteter for de unge lidt væk fra boligerne. Det kan også være en god idé at skabe rum, der har flere funktioner – både flere former for idræt og bevægelse og en kombination af bevægelse og sociale og kulturelle aktiviteter.

Ved at trække de unge lidt væk fra boligerne kan støj og andre gener fra boldspil i umiddelbar nærhed af boligen undgås. For at tilgodese målgruppen af unge piger og deres behov, bør man ved indretning af rummene være opmærksom på, at pigerne ofte ikke bruger de traditionelle boldbaner i samme udstrækning, som drengene gør.

De har måske mere brug for steder, hvor de kan danse, udøve fitness og snakke. Det kunne være små, aflukkede haver med blomster og grøntsager eller små pavilloner, der kan afskærmes.

Det kan også være fremmende for brugen af opholdsarealer, at der er mulighed for at bruge et areal på flere måder og af flere målgrupper samtidigt.

Skab derfor mulighed for aktivitet og rekreation for både børn og voksne - som man for eksempel har gjort i 'Hjertet' i Gellerup. Det vil give mulighed for, at hele familien kan anvende området samtidig, og at naboer kan mødes om en aktivitet.

En kortlægning af boligområdets målgrupper, deres behov og barrierer, der sammenholdes med det eksisterende udbud af faciliteter og aktiviteter, kan bidrage til en plan for, hvordan man i fremtiden kan planlægge uderummene, så de tilgodeser flere gruppers forskellige behov.

2.3. Tilgængelighed, udbud og typer af faciliteter

Undersøgelsen viser, at der fra boligområde til boligområde er stor forskel på, hvor mange faciliteter der findes i selve boligområdet eller i en radius af fem minutter derfra på cykel. Der er også stor forskel på, om faciliteterne er placeret centralt i boligområdet eller i periferien, hvilke typer af faciliteter, der findes, og om faciliteterne er mono- eller multifunktionelle.

Det er vanskeligt på baggrund af undersøgelsen at give anvisninger på, hvilke idrætsfaciliteter, der især er fremmende for idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder. Det kan påvises, at bestemte idrætsfaciliteter benyttes mere end andre, men en anbefaling skal også tage højde for, hvad man kan få for de penge, der er til rådighed.

Sådanne cost-effectivness analyser er næsten fraværende i sammenligninger mellem og diskussioner af forskellige typer af idrætsfaciliteter. På baggrund af undersøgelsens mange data, informationer og analyser foreslås alligevel følgende vedrørende faciliteterne.

Forslag: Udarbejd en samlet plan for et varieret udbud af idrætsfaciliteter til forskellige grupper

På baggrund af undersøgelsen foreslås det, at der for hvert boligområde udarbejdes en samlet plan for, hvordan idrætsdeltagelsen i området kan fremmes.

Det er helheden og mangfoldigheden af faciliteter mere end de enkelte faciliteter, som har betydning for idrætsdeltagelsen.

Derudover har det betydning, om der en balance mellem de bolignære bevægelsesmuligheder for de yngste børn; mindre anlæg for specifikke aktiviteter, der måske skal ligge mere afsondret; og store indendørs faciliteter, der skal have en central placering i boligområdet.

Undersøgelsen viser, at facilitetstætheden - dvs. antallet af beboere pr. facilitet - ikke er en afgørende faktor for idrætsdeltagelsen. De mindre boligområder har større facilitetstæthed end de større områder (færre beboere pr. facilitet), men det er i de større boligområder, at idrætsdeltagelsen er højest. Til gengæld har de større boligområder (for eksempel Gellerup og Vollsmose) et større udbud af forskellige facilitetstyper.

I udsatte boligområder er der generelt større tæthed af faciliteter sammenlignet med antallet af faciliteter på kommuneniveau. Det er derfor vigtigt at overveje, hvordan udbuddet af faciliteter kan tilgodese de forskellige behov, de enkelte målgrupper har.

Målgruppernes behov vil være afhængig af deres køn, alder og etnicitet. De unge drenge af anden etnisk oprindelse end dansk er i høj grad tilgodeset i alle boligområderne, som indgår i denne undersøgelse. Det gælder især i forhold til muligheden for at spille fodbold, som er den mest populære sport hos drengene.

Men der er også mange drenge, der ikke spiller fodbold, og for dem skal der være andre muligheder. Der bør derfor være et bredt udbud af forskellige typer af faciliteter. Derudover bør der være mulighed for forskellige måder at bruge faciliteterne på – for eksempel som udendørs- og indendørsaktivitet, som multi- og monofunktionel aktivitet og med mulighed for både et højt og et lavt aktivitetsniveau.

Der bør også være mulighed for, at særlige målgrupper kan dyrke idræt i lokaler uden adgang for andre målgrupper. Især i områder med mange socialt udsatte, etniske minoriteter og idrætssvage er dette vigtigt.

Forslag: Skab trygge rammer og afskærmede rum for kvinderne

Undersøgelsen viser, at piger og kvinder bosat i de udsatte boligområder har en lavere idrætsdeltagelse end drenge og mænd. Dette hænger sammen med den etniske og kulturelle baggrund hos en stor del af beboerne. Der er imidlertid mulighed for at indtænke dette i indretningen og organiseringen af idrætsfaciliteterne.

Informanterne i undersøgelsen gjorde opmærksom på, at kvinder med en anden etnisk oprindelse end dansk søger tryghed og generelt ikke bryder sig om at blive set, når de dyrker motion. Imidlertid er der gode muligheder for at henvende sig til denne målgruppe ved at etablere afskærmede rum ved fx at opdele lokalet, så kvinder og mænds aktiviteter er adskilt på bestemte tidspunkter.

Desuden kan der arbejdes på at få kvindelige trænere som rollemodeller for at give piger og kvinder mod på at prøve aktiviteten. Herudover kan man arrangere aktiviteter, hvor man ikke skal skifte tøj, og skabe nogle sociale sammenhænge, der er kendte.

Forslag: Etabler multifunktionelle idrætsanlæg

Undersøgelsen viser, at de multifunktionelle idrætsanlæg, som for eksempel Globus1 og 'Hjertet' i Gellerup, Sundparkhallen i Sundparken og Tingbjerg Skole med tilhørende faciliteter benyttes af mange. Disse anlæg har den fordel, at de kan tilgodese forskellige idræts- og motionsinteresser på samme tid. Det betyder, at der er mere liv og aktivitet, som kan inspirere andre, end hvis aktiviteterne var spredt på forskellige lokaliteter i boligområdet.

Forslag: Etabler idrætsfaciliteter i tilknytning til boligområdets opholdsarealer og andre funktioner

Undersøgelsen viser, at idrætsfaciliteter, der er en central del af boligområdet og hverdagens liv, i højere grad bliver anvendt end mere perifert placerede faciliteter. Det viser bl.a. den store benyttelse af 'Hjertet' af Gellerup og Tingbjerg Skole i Tingbjerg. Det kan derfor anbefales at placere idrætsfaciliteter sammen med øvrige opholds-arealer og andre aktivitetsmuligheder, hvor man alligevel færdes i hverdagen, fx i forbindelse med skoler, institutioner, klubber og grønne arealer.

Fx kan en kombination af udendørs og indendørs faciliteter med gode og åbne overgange mellem inde- og uderum bidrage til at øge kendskabet og den fysiske og mentale tilgængelighed til faciliteterne.

Forslag: Skab gode forbindelser til idrætsfaciliteterne

Undersøgelsen viser, at det ikke er selve afstanden til faciliteten, der har betydning for anvendelsen, men nærmere oplevelsen af, om faciliteten har gode forbindelser til boligområdet eller kvarteret med trygge og kendte stier og bevægelsesruter.

Det er vigtigt i den sammenhæng at gøre sig overvejelser om boligområdets størrelse og den sammenhæng, det er placeret i. Er det et større og velforsynet boligområde, hvor alle nødvendige servicefunktioner er inden for boligområdet, eller er det et mindre område, hvor man som beboer nødvendigvis må uden for området i hverdagen?

Det er imidlertid vigtigt, at der er gode og trygge sti- og vejforbindelser til idrætsfaciliteterne, og de må gerne have forbindelse til hverdagsfunktioner som skoler, institutioner og indkøb. Det kan gøre ruten kendt og tryg.

De gode forbindelser til idrætsfaciliteterne kan også skabes ved hjælp af moderne informationsteknologi som for eksempel lokations- og webbaserede træningsprogrammer (bl.a. www.parkrun.com og http://figurerunning.com/blog/) med remindere, leg og sociale foraer.

Disse teknologier og foraer kan fremme den lystbaserede idrætsdeltagelse, og kan gøre det attraktivt og nemt at koble sig på aktiviteter i boligområdet på en måde, som ikke er så forpligtende som fx faste aftaler om en løbetur eller fodboldtræning er.

Forslag: Brug idrætsfaciliteter som sociale mødesteder og værestеder

Undersøgelsen viser, at forskellige grupper bruger idrætsfaciliteterne som et socialt mødested. Derfor anbefales det at koble idrætsfaciliteten med andre funktioner af mere social karakter, fx en café, kreative aktiviteter og andre mere uformelle aktiviteter.

Der er endvidere gode erfaringer fra flere boligområder med at benytte idrætsfaciliteter som 'værested' for børn og unge. På den ene side giver idrætsfaciliteterne mulighed for fysisk udfoldelse for dem, der benytter værestedet. På den anden side kan de ansatte på værestedet/fritidsklubben følge med i, hvad der sker på idrætsanlægget.

Forslag: Aktiver de mindre benyttede anlæg

I flere af de undersøgte boligområder findes idrætsfaciliteter, som næsten ikke benyttes. Det kan der gøres noget ved. For eksempel benyttes Klatreklubben i Gellerup næsten ikke af områdets beboere på trods af den centrale beliggenhed. Det er forsøgt at øge attraktionen ved faciliteten med en udendørs klatrevæg.

Der er dog også behov for en øget formidling af sportsgrenen sammen med andre organisatoriske tiltag, der kunne få områdets beboere til at komme. Det samme gælder områdets tennisbaner, der næsten ikke benyttes. Her handler det måske mere om at sørge for at formidle kendskabet til sportsgrenen og gøre det muligt at låne/leje det udstyr, der skal bruges.

Endelig kunne man supplere indsatsen med et samarbejde med skoler og fritidsklubber eller at lave arrangementer, hvor omkringliggende tennisklubber flytter træning til stedet og etablerer 'tennis-skole' i ferierne, der kunne inspirere børn til at komme i gang.

2.4. Oprettelse og udvikling af idrætsaktiviteter i boligområdet

I alle boligområderne er der gjort meget for at tilgodese den store interesse, der er for fodbold hos især drengene og de unge mænd, og der er generelt gode muligheder for selvorganiseret leg og boldspil i de undersøgte boligområder.

Men der er aktiviteter, som efter alt at dømme kunne få en større og bredere tilslutning, hvis det i højere grad var muligt at dyrke disse aktiviteter i eller tæt på boligområdet. Her vil vi pege på tre idræts- og motionsformer, som kunne opnå en endnu større tilslutning, end de allerede har. Det drejer sig om fitness, dans og svømning.

Forslag: Opret et motionscenter i hvert boligområde

Styrketræning, spinning og andre fitnessaktiviteter er den største idræts- og motionsform blandt de voksne i de undersøgte boligområder og også en af de meste populære blandt de ældste skoleelever, selvom mulighederne for at dyrke disse aktiviteter ikke er særlig gode.

Hovedparten af denne træning finder sted i kommercielle motionscentre, der typisk er forholdsvis langt til. Interessen for denne træningsform er en af grundene til, at der er lige så mange voksne, der træner i kommercielt regi som i idrætsforeninger.

En etablering af et motionscenter i hvert af boligområderne vil får flere til at træne denne motionsform og de, som allerede har interessen, ville blive mere aktive.

Etableringen deraf kan enten ske ved, at boligselskabet finder et egnet lokale og inviterer kommercielle aktører på området til at etablere sig i området, eller ved at boligselskabet og lokale foreninger opretter et foreningsbaseret fitnesscenter med støtte fra idrætsorganisationerne, som i flere år har støttet oprettelsen af motionscentre i foreningsregi.

Foreningsmodellen har den fordel, at motionscentret i højere grad vil kunne udvikle aktiviteter, som passer til de meget forskellige interesser, behov og ønsker blandt beboerne. Fx at centeret i bestemte tidsrum kun kan benyttes af kvinder og i andre tidsrum tager særlige hensyn til de unge. Endvidere vil et motionscenter drevet af en forening eller boligselskabet givetvis være betydeligt billigere end et kommercielt drevet center, og det vil gøre det muligt for økonomisk trængte beboere at benytte centeret.

Forslag: Skab flere tilbud om dans af forskellig slags

Tilsvarende er der mulighed for at få mange flere til at gå til dans under forskellige former. Det er den næst mest dyrkede aktivitet blandt pigerne, men potentialet er, så vidt vi kan bedømme det, meget større.

Der er således meget store forskelle mellem boligområderne på, hvor mange børn der går til dans. På Stengårdsvej og i Tingbjerg er det meget færre end i de andre boligområder, hvilket givetvis afspejler mulighederne for at gå til dans i området. Man kan danse på utallige måder, og hver kultur og nationalitet har sine særlige danse.

I flere af boligområderne fortæller de om, hvor meget det betyder for nogle af de etniske minoriteter at få mulighed for at danse de danse, de kender fra hjemlandet. Det fortælles også, at der hvor pigerne kan gå til forskellige former for dans, er det meget populært.

Forslag: Udvid mulighederne for at gå til svømning

Den tredje motionsform, som kan opnå en større tilslutning, er svømning. Undersøgelsen viser meget klart, at tilstedeværelsen af en svømmehal i Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg betyder, at skoleeleverne i disse områder går næsten lige så meget til svømning, som skoleeleverne gør i gennemsnit i Danmark.

I de boligområder, hvor der ikke findes en svømmehal, er det meget få af eleverne, som går til svømning. Det er ikke realistisk, at disse boligområder får en svømmehal, men der kan givetvis gøres en ekstra indsats for at få flere af børnene fra de tre boligområder til at gå til svømning.

Til forskel fra børnene går de voksne i de undersøgte boligområder meget mindre til svømning, end voksne i gennemsnit gør i Danmark, men hos de voksne finder vi også, at andelen, der går til svømning, er signifikant højere i de tre områder, hvor der findes en svømmehal, end i to af de områder, hvor det ikke findes.

Der er endvidere en svag tendens til, at flere går til svømning, der hvor svømmehallen er mest åben for offentligheden, og hvor der på bestemte tidspunkter gives mulighed for, at kvinder kan gå til svømning, uden at mænd har adgang.

Det skønnes derfor, at der er mulighed for, at langt flere kan og vil gå til svømning, hvis man i højere grad gør svømmehallerne åbne for alle og i højere grad udvikler hold for bestemte grupper, der tager højde for kulturforskelle og manglende svømmefærdigheder.

Der er givetvis muligheder for at øge deltagelsen i andre aktiviteter ved at arbejde målrettet på det. Det foreslås, at man koncentrerer sig om aktiviteter, som allerede har en vis tilslutning, men meget mindre end i det øvrige Danmark, og som der er et vist kendskab til og erfaring med fra den kultur, som forskellige etniske minoriteter kommer fra.

Det kan fx være boksning og anden kampsport og basketball. Det afgørende er imidlertid, at oprettelsen og udviklingen af idrætsaktiviteter i området sker i dialog med beboerne og i et samarbejde mellem boligselskabet, lokale foreninger og kommunale institutioner i området.

2.5. Organisering

Undersøgelsen giver grund til at tro, at forskellige 'organisatoriske greb' kan bidrage til at fremme idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder. Forholdsvis få af såvel de idrætsaktive voksne som idrætsaktive børn dyrker idræt i en forening.

Til gengæld er andelen af de idrætsaktive voksne, der dyrker idræt i kommercielt regi, og andelen af skoleeleverne, der dyrker idræt i kommunale fritidsinstitutioner, højere end i landet som helhed.

Det er muligt at få flere til at dyrke idræt i foreninger i de udsatte boligområder og dermed også at øge den generelle idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder. Det kan ske på forskellige måder.

Forslag: Giv hjælp og støtte til foreninger og frivillige grupper i boligområdet

De fleste foreninger og netværk i de undersøgte boligområder er små, relativt lukkede og etnisk afgrænsede, fordi det er let og mest trygt for mange at være sammen med beboere, som man deler modersmål og har en fælles kulturel baggrund med.

Fra det boligsociale arbejde har man imidlertid erfaring med, at man kan supplere de mindre foreninger med bredere, multietniske netværk om konkrete formål, aktiviteter og interesser. Det handler derfor om at skabe interesse for og et samarbejde om meget konkrete idrætsog motionsaktiviteter i området.

Man kan så at sige bygge bro fra de eksisterende mindre foreninger og netværk til en bredere interesse for og engagement i hele boligområdet og dets beboere.

Forslag: Giv hjælp og støtte til de eksisterende flerstrengede idrætsforeninger

Det er en svaghed ved foreningerne i de undersøgte boligområder, at der ikke findes store, flerstrengede og bredt orienterede idrætsforeninger, der ser sig selv om boligområdets forening.

Heldigvis findes i både Gellerup, Vollsmose og Stengårdsvej sådanne foreninger tæt på boligområdet, som har potentialet til i endnu højere grad, end de allerede gør, at tilgodese de forskellige idrætsinteresser i boligområderne.

Forslag: Skab et tæt samarbejde mellem skolerne, fritidsklubberne og de større idrætsforeninger

Undersøgelsen viser, at et samarbejde mellem skolerne, de kommunale fritidsklubber og de større idrætsforeninger har en positiv betydning for rekrutteringen af børnene til de pågældende idrætsforeninger.

Børnene og deres forældre – af anden etnisk herkomst end dansk - er som regel trygge ved skolerne og de kommunale institutioner, mens de er mere usikre på, hvad en idrætsforening er. Skolerne og fritidsklubberne kan derfor bygge bro til foreningerne og overføre den tryghed, som forældrene har til disse institutioner, til foreningerne.

Forslag: Skab gode muligheder for at voksne kan dyrke idræt under uformelle former

Undersøgelsen viser imidlertid også, at idræt under mere uformelle former uden at være medlem af en forening har stor tilslutning. Det viser fx benyttelsen af Sundparkhallen, de kommunale fritidsklubber og de frit tilgængelige idrætsfaciliteter, som der findes mange af i de undersøgte boligområder.

Men disse idrætstilbud tager primært sigte på børn og unge, mens mulighederne for at dyrke idræt under selvorganiserede former ikke er lige så gode for de voksne, med mindre man gerne vil spille fodbold eller gå og løbe en tur. Ved at skabe bedre muligheder for at dyrke idræt og motion under selvorganiserede former, vil idrætsdeltagelsen i boligområderne givetvis kunne forøges.

2.6. Tryghed og beboerinddragelse

Erfaringer har vist, at holdbare og effektive indsatser i lokalsamfund bedst opnås ved at involvere og engagere borgerne i et ligeværdigt samarbejde om løsningen af fælles opgaver og problemer og ved at skabe aktiviteter og organiseringsformer, hvor deltagerne føler sig socialt 'hjemme' – det vil sige, at der er tillid til, at de øvrige deltagere forstår ens tankegang og handlemåder, og at der ikke opleves for stor risiko for at føle sig udenfor.

Forslag: Involver de lokale beboere i udviklingen og gennemførelsen af nye idrætsinitiativer

Alle væsentlige initiativer til fremme af idræt og fysisk aktivitet i boligområdet må ske ved både at inddrage lokale foreninger, skoler og andre lokale institutioner og ved at involvere beboerne i et ligeværdigt samarbejde.

Hvis det fungerer, vil det for det første forøge chancerne for, at initiativerne også afspejler ønsker og behov blandt beboerne, og for det andet øge beboernes ansvar for og engagement i de etablerede faciliteter, idrætstilbud mv.

På den måde sikrer man sig, at brugerne oplever tilbuddet som en relevant og meningsfuld aktivitet, som de kan være med til at præge og derved kontrollere de potentielle sociale risici.

Det handler for gruppen af socialt udsatte – ligesom for alle andre – om at føle kontrol over ens eget liv, men for mennesker, som i forvejen er socialt sårbare, er behovet for social kontrol vigtigere end for mindre sårbare grupper.

Forslag: Skab gode muligheder for at udsatte grupper kan dyrke idræt sammen under trygge rammer.

Undersøgelsen peger på behovet for idrætstilbud og foreninger for særlige grupper, hvor de kan føle sig trygge og hjemmevante, fordi de øvrige deltagere forstår deres tankegang og handlemåder. Det kan være idræt for sindslidende, for personer med misbrugsproblemer eller for en etnisk minoritet.

Grundlæggende handler det om, at deltagerne oplever en vis grad af fælles erfaringsgrundlag. Opbygning af tillidsfulde relationer i socialt trygge rammer ser ud til at kunne anvendes som løftestang for socialt udsattes motivation til at søge ud i mindre trygge sociale netværk i det etablerede foreningsliv.

Det er derfor vigtigt at acceptere og støtte organiseringen af idræt i sådanne grupper. Men samtidig peger undersøgelsen på, at det er grundlaget for en deltagelse i idræt i mere 'normale' foreninger og sammenhænge. Disse foreninger og idrætsgrupper må derfor støttes i at bygge bro til 'normal-idrætten'.

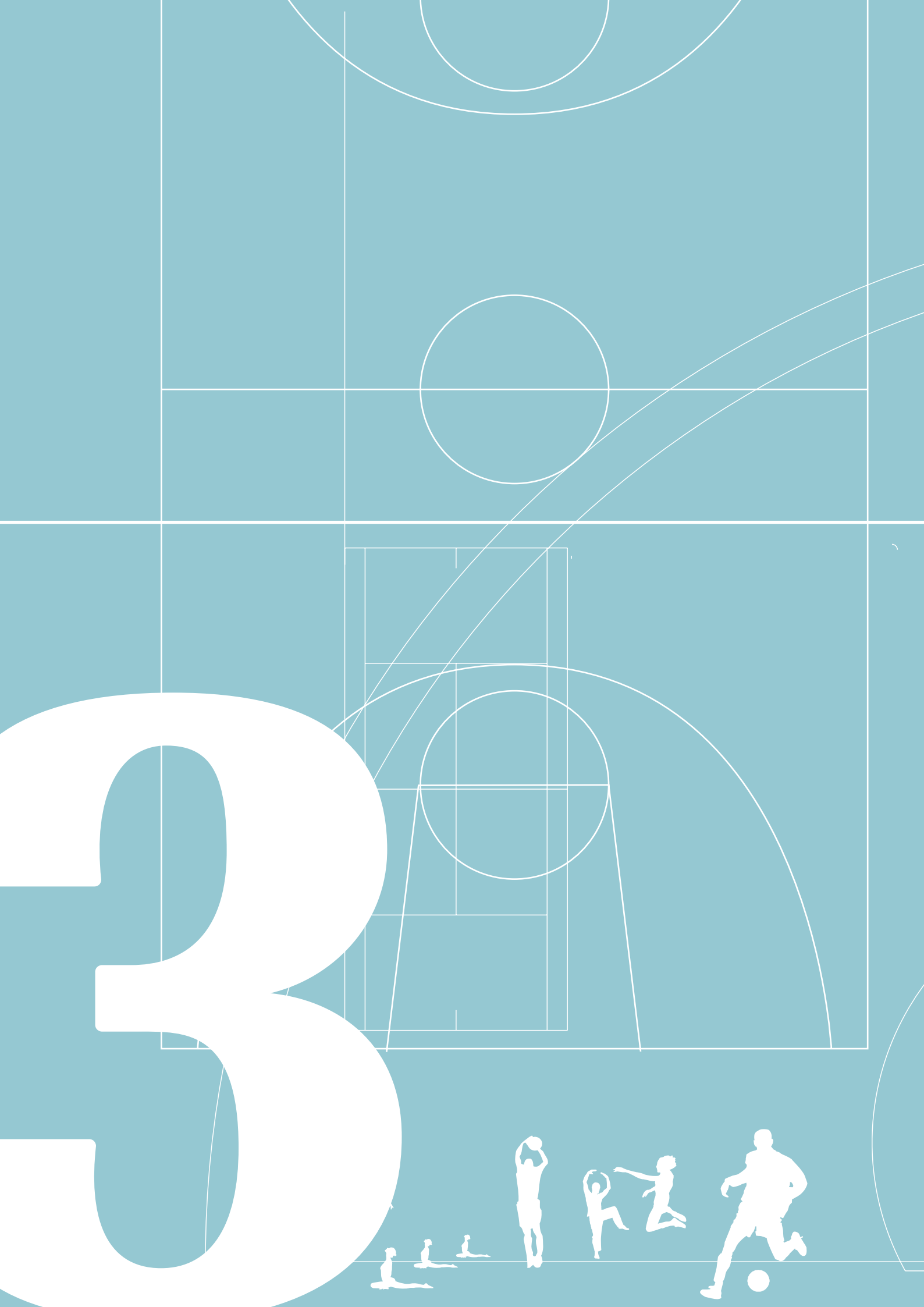
3

TEORI

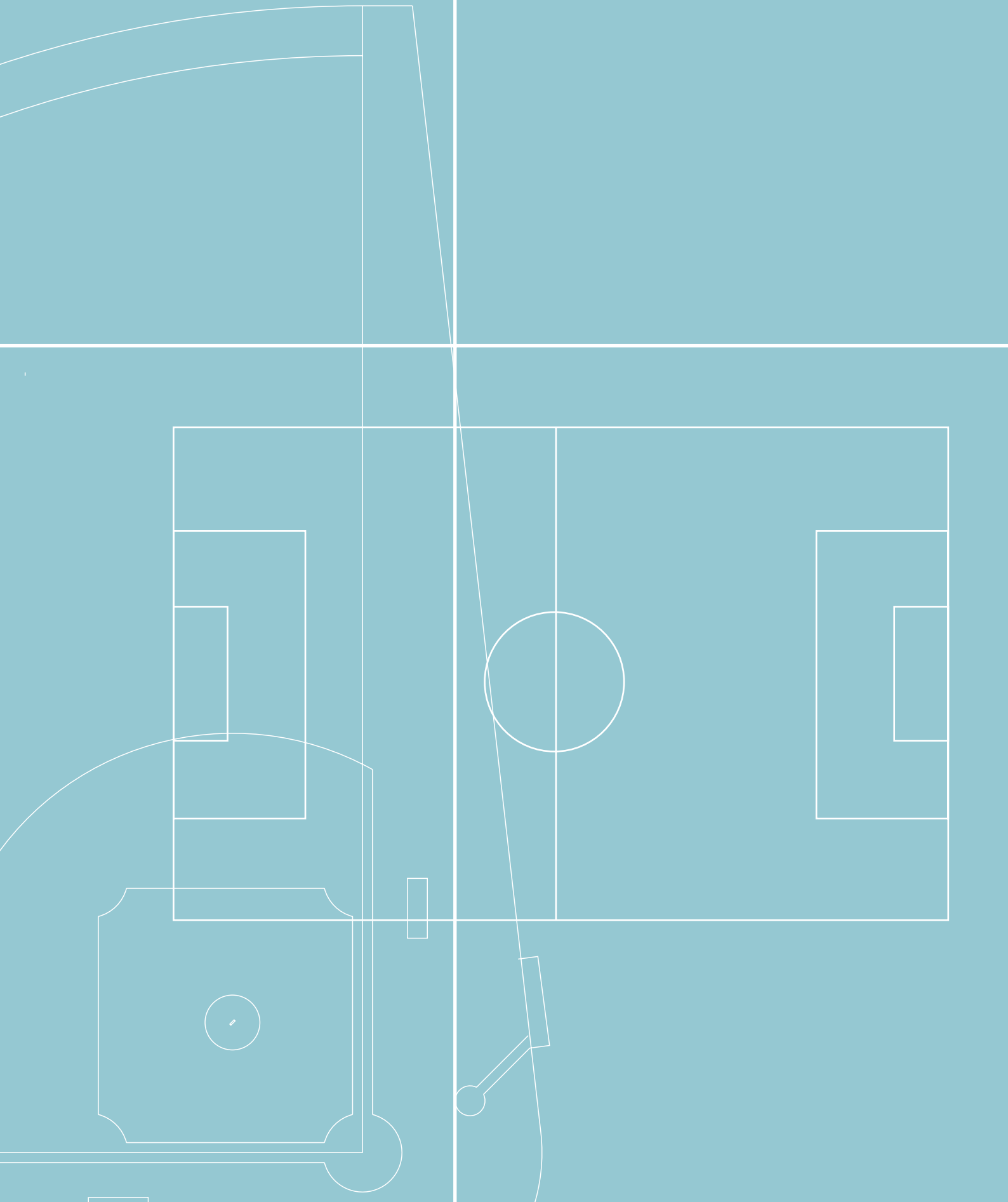

3. Teori, begreber og afgrænsning

I dette kapitel redegøres for de teorier og begreber, som er grundlaget for undersøgelsen og analyserne i de efterfølgende kapitler.

Først gives en kortfattet præsentation af de teorier, som er relevante i denne sammenhæng til at forklare socialt udsatte borgeres (forventede) lavere idrætsdeltagelse samt forskelle derpå mellem de undersøgte udsatte boligområder.

Dernæst redegøres for undersøgelsens centrale begreber: Hvad der forstås ved socialt udsatte og idrætssvage grupper; hvordan idræt skal afgrænses; og hvordan socialt udsatte boligområder er defineret.

Til sidst fremlægges de arbejdshypoteser, afledt af teorien og foreliggende viden på området, som undersøgelsen søger at belyse.

3.1. Tre teorier til forklaring af forskelle i idrætsdeltagelse

Som nævnt i indledningen ved vi meget lidt om børn og voksnes idrætsdeltagelse i udsatte boligområder. Undersøgelsen tager udgangspunkt i en antagelse om, at idrætsdeltagelsen er lavere i disse boligområder end gennemsnitligt i Danmark, fordi en forholdsvis stor del af beboerne er uden for arbejdsmarkedet og tilhører en etnisk minoritet. Andre studier har vist, at begge forhold har en negativ indvirkning på idrætsdeltagelsen.

Figuren øverst til højre illustrerer undersøgelsens teoretiske udgangspunkt, at deltagelse i idræt og fysisk aktivitet er et resultat af en kombination af 'præferencer' og 'muligheder' (Schelin 1985; Ulseth 2008).

På den ene side skyldes det individets interesse for og ønske om at dyrke idræt og være fysisk aktiv, der hænger sammen med især den socioøkonomiske og kulturelle baggrund.
På den anden side afhænger idrætsdeltagelsen også af mulighederne for at dyrke idræt i form af bl.a. tilgængeligheden til idrætsfaciliteter og steder for fysisk aktivitet samt organiserede tilbud om idræt.

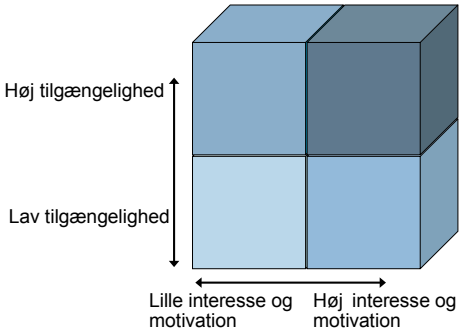

3.1.1. Tilgængelighed

Undersøgelsen har især fokus på, hvilken betydning tilgængeligheden til idrætsfaciliteter (i bred forstand) og organiserede tilbud har for idrætsdeltagelsen. Flere nyere studier viser, at de såkaldte strukturelle faktorer har stor betydning for deltagelsen i idræt, motion og fysisk aktivitet. Dermed menes bl.a. de fysiske og organisatoriske rammer for idræts- og motionsudfoldelsen.

Undersøgelserne tyder på, at det især har stor betydning for de fysisk inaktive, de idrætssvage og de socialt udsatte (Forebyggelseskommissionen 2009: 392). Studierne har vist, at de bolignære fysiske omgivelsers karakter og derunder adgangen til idrætsfaciliteter har stor betydning for, hvor meget og hvordan børn og voksne dyrker idræt og bevæger sig (Troelsen, Roessler, Nielsen og Toftager 2008; Limstrand 2008; Dunton et al. 2009; Floriani & Kennedy 2008).

De fysiske omgivelsers karakter omfatter både den fysiske udformning, den måde de bruges samt oplevelsen af og fortællingerne om stedet (Simonsen 2005). Undersøgelserne viser endvidere, at selvom der tages højde for de socioøkonomiske forskelle, så er der en forskel i idrætsdeltagelsen, som hænger sammen med de fysiske og organisatoriske rammer for at bevæge sig (Nielsen og Ibsen 2008).

Undersøgelserne viser bl.a., at især børn er fysisk aktive, der hvor de bor, og at der er en positiv sammenhæng mellem tilstedeværelsen af og nærheden til faciliteter, der kan bruges til fysisk aktivitet (fx parker, legepladser, rekreative områder og idrætsanlæg) og fysisk aktivitetsniveau.

Undersøgelser viser endvidere, at de åbne, gratis, ikke-specialiserede anlæg og faciliteter har større tiltrækning på de mindst fysisk aktive børn, end de specialiserede anlæg har, der i højere grad tiltrækker de mere fysisk aktive børn. Endelig har undersøgelser vist, at alternative, frie aktivitetsmuligheder med selvbestemmelse og et godt socialt miljø er fremmende for deltagelse i fysisk aktivitet.

Det er summen af gode, attraktive forhold, der skaber et miljø, som gør børnene og de voksne mere fysisk aktive (Limstrand 2008; Dunton et al. 2009; Floriani & Kennedy 2008; Ibsen, Støckel og Klinker 2009).

Dette gælder helt generelt for deltagelsen i idræt og bevægelsesaktiviteter, men det er en hypotese for denne undersøgelse, at det i særlig grad har betydning for de socialt udsattes idrætsdeltagelse.

En del af den sociale ulighed i idrætsdeltagelsen kan måske tilskrives, at socialt udsatte grupper har vanskeligere ved at komme til at dyrke idræt, fordi tilgængeligheden til steder, hvor man kan dyrke idræt og motion, er ringere (færre tilbud og faciliteter), og fordi faciliteterne ikke er attraktive for disse grupper.

I denne undersøgelse antager vi derfor, at forskelle mellem boligområderne på, hvor let det er komme til at dyrke idræt og motion – og bestemte idrætsformer – også kan ses på idrætsdeltagelsen.

3.1.2. Socioøkonomisk baggrund

Det andet forhold, som har stor betydning for idrætsdeltagelsen, er den socioøkonomiske baggrund. Dette er en bred betegnelse for individets uddannelse, position på arbejdsmarkedet, økonomi og sociale relationer og netværk.

Alle studier – såvel danske som udenlandske - viser, at det er forhold som i varierende grad har indflydelse på deltagelsen i idræt og motion. Højere uddannede dyrker mere idræt end lavere uddannede; folk i beskæftigelse er mere idrætsaktive end folk uden for arbejdsmarkedet; folk med høje indtægter dyrker mere idræt end folk med lave indtægter; og folk med mange sociale relationer er mere idrætsaktiv end folk med få sociale relationer (Schelin 1985; Larsen 2003; Pilgaard 2009: 42-51).

Den centrale teoretiske forklaring på disse sammenhænge er, at der er tale om forskellige former for ressource eller kapital: Uddannelseskapital, økonomisk kapital og social kapital, som på forskellig vis er en forudsætning for at være idræts- og motionsaktiv og dyrke idræt i bestemte sammenhænge (Bourdieu 1986).

I denne undersøgelse forventer vi derfor også at finde, at sådanne socioøkonomiske forhold har betydning for idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder.

3.1.3. Kultur

Det tredje forhold af betydning for idrætsdeltagelsens omfang og karakter er kulturen, dvs. de værdier, normer, traditioner, levemåder, omgangsformer mv., som man er vokset op med og opfatter som naturlige og rigtige. Hvad er passende og ikke passende at gøre i forskellige sammenhænge? Kultur er som sådan noget, man gør, noget der er indlejret i kroppen, og noget der skabes mellem mennesker (Jensen 2005).

Forskelle på idrætsdeltagelsen mellem land og by og mellem arbejderklassen og borgerskabet er bl.a. forklaret som et udslag af kulturelle forskelle. Fx. at arbejderklassen tidligere især dyrkede holdsport (især fodbold), fordi kollektivitet og fællesskab i højere grad prægede hverdagen end i borgerskabet, som i højere grad (end arbejderne) dyrkede de mere individuelle idrætsgrene (tennis, golf mv.) (Schelin 1985).

Denne tilgang til en forståelse af variationer i idrætsdeltagelsen er dog overset i de fleste kvantitative undersøgelser, som har koncentreret sig om at belyse, hvilken betydning køn, alder og social status har for idrætsdeltagelsen. En undtagelse er analyser af forskelle i idrætsdeltagelsen mellem forskellige livsformer, hvor det især er forholdet mellem arbejde og fritid, der er centralt (Ottesen og Ibsen 1999), eller livsstile bestemt af individets placering på dimensionerne moderne contra traditionel og individ contra fællesskab (Bille, Fridberg, Storgaard og Wulff 2005).

Begge analyser har dog kun i lille grad kunnet forklare forskellene i idrætsdeltagelsen, og disse begreber indfanger ikke dybere kulturelle lag forbundet med bl.a. religion, etnicitet og nationale traditioner.

En ny analyse af idrætsdeltagelsen i Schweiz viser relevansen af at inddrage dette i en undersøgelse som den foreliggende. Schweiz består som bekendt af en stor tysktalende befolkning, en noget mindre fransktalende og en italiensktalende minoritet. Analysen viser, at der er store forskelle på idrætsdeltagelsen mellem de tre befolkningsgrupper.

Mens 45 pct. af de tysktalende dyrker idræt flere gange om ugen, gælder det kun for 30 pct. af de italiensktalende og 28 pct. af de fransktalende. På den ene side er idrætsdeltagelsen i alle tre sprogområder af Schweiz højere end i henholdsvis Tyskland, Italien og Frankrig, men på den anden side er der også en høj grad af overensstemmelse mellem forskellene i idrætsdeltagelsen i de tre sprogområder af Schweiz og forskellene mellem de tre lande med tilsvarende sprog, idet idrætsdeltagelsen i Tyskland er markant højere end i Frankrig og Italien (Stamm og Lamprecht 2011). Vi antager derfor også, at sådanne etniske og kulturelt bestemte forskelle i idrætsdeltagelsen findes i de udsatte boligområder mellem de forskellige etniske grupper.

Undersøgelsen bygger således ikke på et funktionalistisk og planlægningsdeterministisk perspektiv, der antager, at man kan fremme en bestemt adfærd ved at skabe særlige (fysiske) omgivelser (Thorén et al. 1997). Undersøgelsen tager i stedet udgangspunkt i en sociologisk, socialkonstruktivistisk tilgang, som i højere grad ser individets forståelse og anvendelse af de fysiske omgivelser og organisatoriske tilbud som et resultat af kulturbetingede forhold som erfaring og 'mening'. Det er altså dialektikken mellem stedets specifikke omgivelser og personens socioøkonomiske og kulturelle baggrund, der er undersøgelsens fokus (Tonboe 1993).

3.2. Begreber og afgrænsning

Undersøgelsen benytter flere begreber, der kræver en nærmere afgrænsning og definition. Det gælder socialt udsatte og idrætssvage, udsatte boligområder, idræt og fysisk aktivitet samt idrætsfaciliteter. Sigtet dermed er at afgrænse begreberne i forhold til denne undersøgelses fokus og metodikker.

3.2.1. Socialt udsatte og idrætssvage grupper

Rådet for Socialt Udsatte beskriver socialt udsathed som det, der *'skabes i et krydsfelt mellem den enkeltes adfærd og ressourcer, sociale vilkår, samfundets indretning samt omverdenens reaktioner og holdninger'* (Rådet for Socialt Udsatte 2009, s. 8).

Det er således svært at komme med en eksakt definition af begrebet, men lettere at snakke om risikofaktorer, som bidrager til at skabe social udsathed, hvoraf de vigtigste er arbejdsløshed, lav indkomst, hjemløshed, ringe faglige kvalifikationer, svagt helbred, sindslidelse, alderdom, skilsmisse, stofmisbrug, alkoholisme mv. samt at være bosiddende i et socioøkonomisk belastet lokalområde.

Det er dog vigtigt at påpege, at selvom en person har ét eller flere af disse kendetegn, er personen ikke nødvendigvis socialt udsat: en alkoholiker kan have et godt job og tjene mange penge og på de fleste punkter være en del af det 'normale' samfund. En grundlæggende forudsætning for den sociale udsathed er derfor en ufrivillig ikke deltagelse på grund af forskellige forhold, der udelukker en.

Til forskel fra socialt udsatte defineres idrætssvage mere bredt som børn og voksne, der af psykiske, sociale, kulturelle eller strukturelle grunde dyrker meget lidt idræt eller motion. Det behøver ikke at skyldes socialt udsathed, men gør det ofte. I Breddeidrætsudvalgets rapport fra 2009 sondres der ikke mellem socialt udsatte og idrætssvage grupper, der defineres således:

'Socialt udsatte og idrætssvage grupper omfatter

forskellige grupper, som af sociale eller andre årsager er karakteriseret ved kun i mindre omfang at benytte idrættens tilbud. Grupperne er ligeledes karakteriseret ved at have et behov for særlig tilskyndelse, hvis de skal dyrke idræt og motion. Samtidig vil netop disse grupper have fordel af deltagelse i idrætten – og af at høste de væsentlige kulturelle, sociale og sundhedsmæssige gevinster, som idrætsdeltagelsen kan give den enkelte' (Kulturministeriet 2009: 54).

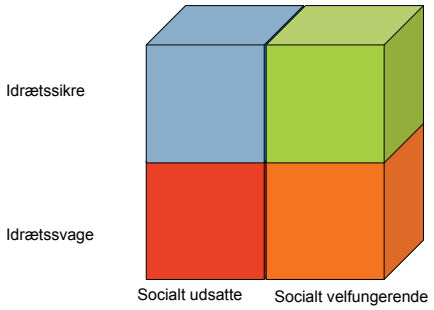

Det er altså kombinationen af 'socialt udsat' og 'idrætsusikker' (rød), som undersøgelsen har fokus på. Men undersøgelsen interesserer sig også for, hvorfor nogle 'social udsatte' alligevel dyrker idræt (lyseblå), fordi det kan bidrage til at forstå, hvad der skal til for at få socialt udsatte til at dyrke idræt.

3.2.2. Idræt og fysisk bevægelse

Undersøgelsen er afgrænset til idrætslige aktiviteter. Med idræt forstås såvel organiseret som selvorganiseret fysisk aktivitet, der udføres frivilligt med sigte på at træne kroppen, få motion, forbedre sine kropslige færdigheder, konkurrere mv. (Kulturministeriet 2009: 34).

Undersøgelsen omfatter således *ikke* alle former for fysisk aktivitet, der defineres som ethvert muskelarbejde, der øger muskelomsætningen. Det gælder bl.a. fysiske aktiviteter, også benævnt som hverdagsmotion, der er afledt af eller en del af andre aktiviteter eller formål, fx fysisk aktiv transport og fysisk arbejde.

3.2.3. Udsatte boligområder

Betegnelsen 'udsat boligområde' benyttes som en betegnelse for et boligområde med en almen boligafdeling, der har en udpræget særskilt social sammensætning med forholdsvis mange lavindkomstgrupper, arbejdsløse, enlige mødre med børn, folk med straffeattest, forholdsvis stor andel af indvandrere, og hvor der er konstateret væsentlige problemer af økonomisk, social eller anden karakter (Socialministeriet 8. november 2010).

Mere præcist vil vi i denne undersøgelse følge Socialministeriets afgrænsning af et 'udsat boligområde' til at omfatte mere end 1.000 beboere, hvor mindst to af følgende tre kriterier er opfyldt:

- Andel af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande overstiger 50 pct.
- Andel af 18-64-årige uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse overstiger 40 pct. (opgjort som gennemsnit over de seneste fire år).
- Antal dømte for overtrædelse af straffelov, våbenlov eller lov om euforiserende stoffer pr. 10.000 indbyggere overstiger 270 personer (opgjort som gennemsnit over de seneste fire år)

(Socialministeriet 8. november 2010).

I den seneste opgørelse af udsatte boligområder i Danmark fra 2010 er 29 boligområder omfattet af denne afgrænsning. Undersøgelsen kan på grund af de afsatte ressourcer dertil, undersøgelsens art og den metodepluralistiske tilgang ikke omfatte alle disse boligområder, og derfor er seks boligområder udvalgt.

Disse repræsenterer variationerne mellem de udsatte boligområder med særlig fokus på områdets geografiske placering, dets størrelse samt dets 'bevægelsesvenlighed', dvs. arkitektur, fysiske indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt. På baggrund af disse udvælgelseskriterier blev følgende boligområder udvalgt: Stengårdsvej i Esbjerg, Sundparken i Horsens, Gellerup og Toveshøj i Århus, Vollsmose i Odense, Aldersrogade i København og Tingbjerg i København.

3.3. Arbejdshypoteser

Inspireret af teorien og foreliggende forskning på området har forskergruppen arbejdet ud fra følgende arbejdshypoteser, som de forskellige undersøgelser har forsøgt undersøge. Hypoteserne kan dog ikke – for de flestes vedkommende – testes i statistiske forstand, men den samlede undersøgelse kan bidrage til at bestyrke eller svække hypotesernes holdbarhed.

1. Omfanget og karakteren af idrætsfaciliteterne i boligområderne har indflydelse på, hvor mange der dyrker idræt og motion, og hvad de dyrker.

Under denne overordnede arbejdshypotese hører flere underhypoteser:

1. Jo større boligområdets generelle 'bevægelsesvenlighed' er (grønne områder, legepladser, accept af fysisk aktivitet mellem boligblokkene osv.), jo større er idrætsdeltagelsen.
2. Jo større facilitetstætheden (antal indbyggere pr. facilitet) inden for boligområdet er, jo større er idrætsdeltagelsen.
3. Jo flere organiserede tilbud, der findes i boligkvarteret, jo større er idrætsdeltagelsen (generelt og specifikt inden for bestemte idrætsgrene).
4. Jo mere boligområdet rummer af forskellige typer af faciliteter, steder og tilbud om idræt og fysisk aktivitet, jo større er idrætsdeltagelsen.

2. Den enkelte idrætsfacilitets karakter har indflydelse på, hvor meget faciliteten benyttes.

Under denne overordnede arbejdshypotese hører flere underhypoteser:

1. Tilstedeværelsen af en bestemt type af idrætsfacilitet inden for boligområdet betyder, at idrætsdeltagelsen i de aktiviteter, der kan dyrkes i faciliteten, er højere, end hvis der ikke findes en sådan facilitet.
2. Hvis idrætsfaciliteten ligger tæt på eller i midten af boligområdet er idrætsdeltagelsen (i de aktiviteter som faciliteten bruges til) højere, end hvis faciliteten ligger i afstand (anden ende af boligområdet) eller udkanten af boligområdet.
3. Jo mindre specialiseret idrætsfaciliteten er, jo større er benyttelsen af faciliteten.
4. Jo mere idrætsfaciliteten kan benyttes på egen hånd eller i mindre grupper (uden medlemskab af en forening mv.), jo mere benyttes faciliteten.
5. Jo mere faciliteten og de organiserede tilbud deri er tilpasset til de forskellige gruppers (børn, unge, kvinder, mænd mv.) behov, interesser og kultur, jo større er idrætsdeltagelsen og benyttelsen af faciliteten.
6. Jo mere beboerne – og specifikke grupper deraf – er inddraget i udviklingen og gennemførelsen af aktiviteter, jo mere benyttes faciliteten.
7. Jo mere faciliteten og 'stedet' opfattes som et 'rekreativt rum' (fitness og rekreation) eller 'kropsoplevelses rum' (leg, sjov, umiddelbarhed), jo større er idrætsdeltagelsen og benyttelsen af faciliteten.
8. Jo mere stedet / faciliteten opfattes og opleves som et trygt og 'smukt' sted, jo større er idrætsdeltagelsen og benyttelsen af faciliteten.

3. Den socioøkonomiske baggrund – position på arbejdsmarkedet og uddannelse - har indflydelse på idrætsdeltagelsen.

Under denne overordnede arbejdshypotese hører flere underhypoteser:

1. Beboere, der er i gang med en uddannelse eller er i beskæftigelse, er mere idræts- og motionsaktive end beboere, der er uden for arbejdsmarkedet.
2. Beboere med en længerevarende uddannelse er mere idrætsaktive end beboere med en kortvarig uddannelse.
3. Børn og unge af forældre, der ikke har et arbejde, dyrker mindre idræt end børn og unge af forældre, der er i beskæftigelse.
4. Den socioøkonomiske ulighed i idrætsdeltagelsen er mindre i boligområder med en høj tilgængelighed til idræt og motion end i områder med en lav tilgængelighed til idræt og motion.

4. Den kulturelle og etniske baggrund har indflydelse på idrætsdeltagelsen.

Under denne overordnede arbejdshypotese hører flere underhypoteser:

1. Beboere af anden etnisk herkomst end dansk dyrker mindre idræt og motion end beboere af dansk herkomst.
2. Den etniske og kulturelt bestemte forskel i idrætsdeltagelsen varierer mellem drenge/mænd og piger/kvinder og mellem yngre og ældre.
3. Den etniske og kulturelt bestemte forskel er størst på deltagelsen i idrætsaktiviteter og organiseringsformer, som der ikke er tradition for i den pågældende gruppes kultur.
4. Meget af forskellen i idrætsdeltagelsen mellem etniske/kulturelle grupper skyldes de socioøkonomiske forskelle mellem grupperne.

BARRIERER FOR SOCIALT UDSATTES IDRÆTSDELTAGELSE

4. Barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers deltagelse i idræt og fysisk aktivitet

Dette kapitel indeholder en analyse af barrierer for socialt udsatte og idrætssvages deltagelse i idræt og andre bevægelsesaktiviteter, dvs. den første del af forskningsprojektet.

Analysen består for det første af en gennemgang og sammenfatning af den foreliggende forskningsbaserede viden om idræt og fysisk aktivitet for udsatte grupper.

For det andet omfatter analysen en opsamling af viden og erfaringer fra evalueringer af en række projekter for målgruppen, gennemført de seneste fem år i Danmark, som sammenholdes med den videnskabelige viden på området.

Analysen er opdelt i tre dele:

- En indledende bredt funderet analyse af idræt og fysisk aktivitet for socialt udsatte (4.2).
- En analyse af idræt og fysisk aktivitet i socialt udsatte boligområder med særlig fokus på etnicitet (4.3).
- En analyse af idræt og fysisk aktivitet for sindslidende (4.4).

I det sidste afsnit sammenfattes og perspektiveres analysen på tværs af de tre delanalyser (4.5).

4.1. Indledning

At idræt og fysisk aktivitet har betydning for identitet, velbefindende og sundhed er vel det, man i dag kan kalde almenviden. Mange marginaliserede og socialt udsatte er vidende om betydningen af at være fysisk aktiv og betydningen af at leve sundt. Men ofte formår de, af forskelligartede og komplekse årsager, ikke at efterleve kravene til en aktiv livsstil.

Tværtimod opleves kravene til en moderne aktiv livsstil ofte som endnu et krav i et liv fyldt med krav og forventninger, man ikke kan leve op til. Ændringer i livsstil – til fx at dyrke mere idræt og være mere fysisk aktiv – er for de fleste mennesker svært, men for nogle er det nærmest uoverkommeligt.

Specielt hvis ændringerne føles radikale, og der blandt de nære relationer ikke er opbakning og støtte til ændringerne. Det er nogle af de barrierer, som denne analyse forsøger at afdække for derved at komme tættere på løsninger, som kan inkludere socialt udsatte i udøvelsen af idræt og fysisk aktivitet.

Indledningsvis er det dog vigtigt at fastslå, hvordan begrebet 'social udsat' skal forstås i denne sammenhæng. Undersøgelsen tager udgangspunkt i eksisterende forståelser og definitioner af social udsathed, som de formuleres af de væsentligste aktører inden for arbejdet med socialt udsatte.

Socialministeriet definerer socialt udsatte som "personer, der lever i samfundets yderkanter, personer der ofte har et dårligt helbred, der sjældent har tilknytning til arbejdsmarkedet, og som ikke drager nytte af samfundets almindelige tilbud til borgerne".

Rådet for Socialt Udsatte skriver, at "Rådet skal være talerør for hjemløse, stofmisbrugere, prostituerede, sindslidende, alkoholikere og andre socialt udsatte", og Servicestyrelsen beskriver socialt udsatte som "mennesker, der har et eller flere tunge sociale problemer, fx alkoholmisbrug, stofmisbrug, sindslidelser, hjemløshed, prostitution, vold i nære relationer, senfølger af seksuelle overgreb".

Som Servicestyrelsen gør opmærksom på, kan man imidlertid godt være fx sindslidende uden at være socialt udsat, og at der forekommer mange grader af social sårbarhed og udsathed. Begrebet 'social udsat' er i den henseende en analytisk konstruktion, som har til formål at gøre det muligt at sige noget om en gruppe, der har fællestræk, men som ikke reelt eksisterer som gruppe.

Den 'rene' afgrænsning, som kategorierne giver udtryk for, skal altså ikke ses som absolutte eller afspejlet i det empiriske materiale. Det betyder, at den empiri, der er indsamlet inden for den enkelte kategori, sagtens kan sige noget om de andre kategorier lige såvel.

På baggrund af de meget brede definitioner af social udsathed har det været hensigtsmæssigt at opdele undersøgelsen i tre dele. Opdelingen er foretaget i bestræbelsen på at dække bredt, men med skyldig hensyntagen til de enkelte gruppers særtræk. De tre delanalyser eller undersøgelsesområder er følgende:

- En indledende bredt funderet analyse af idræt og fysisk aktivitet for socialt udsatte, med primært fokus på udsathed forbundet med socioøkonomiske forhold (herunder fattigdom, misbrug, hjemløshed m.m.).
- En analyse af socialt udsatte boligområder med særlig fokus på relationerne mellem social udsathed, etnicitet og deltagelse i idræt og fysisk aktivitet.
- En analyse af idræt og fysisk aktivitet for sindslidende.

Analysen er gennemført som en triangulering mellem tre former for viden.

1. E*n generel viden,* som baserer sig på internationale undersøgelser, der er publiceret i peer-review tisdsskrifter.
2. *En lokal viden,* som tager udgangspunkt i danske erfaringer med projekter og interventioner for socialt udsatte, der er beskrevet i rapporter og evalueringer.
3. *En subjektiv erfaringsbaseret viden*, som handler om, hvilke erfaringer målgruppen har gjort sig med interventioner af denne art.

Undersøgelsen har til formål at identificere barrierer for socialt udsattes deltagelse i idræt, og på baggrund af denne viden at komme med forslag til nye tilgange til interventioner med sigte på at øge deltagelsen i idræt og fysisk aktivitet blandt socialt udsatte.

I den forbindelse er det væsentligt at være opmærksom på, at interventioner, som har til hensigt at øge den fysiske aktivitet i befolkningen generelt, kun kan påvises at have en 'moderat' effekt, ligesom der mangler evidensbaseret viden om, hvilke former for interventioner der virker bedst (Foster et al. 2005). Forhåbentlig bidrager denne undersøgelse til et større overblik og en mere kondenseret viden om, hvilke interventioner der vil have størst virkning for denne målgruppe.

4.2. Socialt udsattes deltagelse i idræt og fysisk aktivitet

Som beskrevet ovenfor er definitionen af socialt udsatte meget bred og dækker over en gruppe, som har det til fælles, at de er særligt socialt udsatte, men af meget forskellige årsager. I dette afsnit fokuseres der på den brede gruppe af socialt udsatte, for hvem positionen som udsat kommer til udtryk ved problemer som fattigdom, hjemløshed, misbrug og andre socioøkonomiske problemer. Ofte er der ikke tale om et enkelt afgrænset problem, men et problemkompleks som omfatter flere af disse[1].

I dette afsnit gives altså et generelt overblik over viden om og erfaringer med idræt og fysisk aktivitet for socialt udsatte, uden en specifik afgrænsning af bagvedliggende årsager til positionen som socialt udsat. Problemet med den meget brede og heterogene gruppe opvejes af fordelen ved at få en generel viden om barrierer og motiverende faktorer på tværs af de enkelte problemfelter. Selvom der er store forskelle de enkelte grupper imellem, er der altså også generelle problematikker, og det er disse, som denne første del af analysen beskæftiger sig med for derefter i de følgende to afsnit at se på specifikke barrierer og muligheder i forhold til udsatte boligområder og mennesker med sindslidelser.

4.2.1. Hvad siger den videnskabelige litteratur om socialt udsatte og idræt?

Faktorer af betydning for socialt udsattes deltagelse i idræt og fysisk aktivitet (FA).
I den internationale litteratur er der en udbredt forståelse af, at sociale og fysiske omgivelser har en væsentlig betydning for individers deltagelse i idræt og FA. For den generelle befolkning viser en undersøgelse i seks europæiske lande (Stahl et al. 2001), at social støtte fra familie, venner, skole eller arbejdsplads er den stærkeste uafhængige variabel til forudsigelse af, om individer lever et fysisk aktivt liv.

1 Fordi der er tale om en analytisk konstruktion er en egentlig afgrænsning ikke mulig, og mange fra den her beskrevne gruppe vil også være bosat i udsatte boligområder og/eller have sindslidelser.

For personer, som ikke får social støtte til deltagelse i FA fra en af disse sfærer, er der dobbelt så stor sandsynlighed for et inaktivt liv. Forudsætningen for at opleve, at man får social støtte fra familie, venner, skole eller arbejde, er naturligvis, at disse sfærer betragtes som væsentlige og nære relationer.

En undersøgelse af socialt udsatte viser, at gruppen er karakteriseret ved, at der er en større andel end i befolkningen som helhed, som ikke har et arbejde, ikke deltager i uddannelse, og som oplever ensomhed (Ejrnæs et al. 2010). Desuden finder undersøgelsen, ligesom øvrige undersøgelser, at *"The better educated a person was the more likely he/she was active"* (Cradock et al. 2009; Cerin and Leslie, 2008; Stahl et al. 2001). Det samme gælder for socialt udsatte: Jo lavere uddannelsesniveau, jo større risiko for at tilhøre gruppen af socialt udsatte (Fox et al. 2011). Det betyder, at socialt udsatte som udgangspunkt har væsentlig større sandsynlighed for at leve et inaktivt liv, fordi de samme forhold, som hænger sammen med socialt udsathed, også hænger sammen med et fysisk aktivt/inaktivt liv.

En positiv opfattelse af eget helbred er ligeledes forbundet med en større sandsynlighed for at deltage i FA (Stronegger et al., 2010). Vi ved, at socialt udsatte har en tendens til at opfatte eget helbred som væsentligt dårligere end den gennemsnitlige befolkning (Ejrnæs et al. 2010; Pedersen 2009; SUSY Udsat 2008)[2]. Undersøgelsen af voksnes idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder bekræfter dette (se kapitel 6).

Desuden finder studier, at der er et sammenfald mellem en positiv opfattelse af de sociale omgivelser, man bor i, og et højt selvvurderet helbred og fysisk aktivitetsniveau i fritiden (Stronegger et al. 2010), og at der ligeledes er et sammenfald mellem høj indkomst og en positiv vurdering af det boligområde, man bor i (Cerin og Leslie 2008). Socioøkonomisk udsatte grupper har altså en større tendens til at vurdere de sociale og fysiske næromgivelser negativt, hvilket har indflydelse på deltagelsen i fritidsrelateret FA. Der er altså tale om et komplekst sammenfald af socioøkonomiske og socio-psykologiske faktorer, der tilsammen har en negativ indvirkning på deltagelsen i idræt og FA.

Hvilke forhold virker fremmende eller hæmmende for interventioner

En stor del af de indsatser, som har forsøgt at fremme FA i befolkningen generelt, har søgt at påvirke individuelle handlemønstre og adfærd gennem sundhedsfremmende kampagner. For udsatte grupper har denne indsats ikke haft den store effekt, og det har betydet, at fokus i stigende grad er rettet mod at ændre de fysiske og sociale strukturer i de boligområder, hvor de socialt udsatte især bor (Cochrane and Davey 2008). I forlængelse deraf har forskningen øget sit fokus på lokalområders betydning for udøvelsen af idræt og FA for derved at identificere sociale og fysiske miljø-faktorer, som kan have en effekt på deltagelsen i idræt og FA[3] (Cochrane et al. 2009; Franzini et al. 2009; van Lenthe et al. 2005). McNeill (2006) identificerer i et review fem dimensioner ved det sociale miljø, som hver for sig og på hver sin måde kan have indflydelse på FA. Det drejer sig om følgende i ikke prioriteret rækkefølge:

- Social støtte/opbakning og sociale netværk.
- Socioøkonomisk position og ulighed i indkomst.
- Diskrimination på baggrund af race/etnicitet.
- Social sammenhængskraft og social kapital.
- Uafhængige miljøfaktorer (sociale og fysiske).

Selvom litteraturen især har fokus på lokalområders sociale karakteristika, og studier viser, at der er en sammenhæng mellem disse og graden af deltagelse i FA (Cradock et al. 2009; Franzini et al. 2009; Cochrane and Davey 2008; Lindstrom et al. 2001), er der også studier, som ikke finder en sådan sammenhæng (Kelly et al., 2006). Desuden er der forskel på, hvilke sociale forhold der tillægges størst vægt, i hvor høj grad det har betydning, og hvordan de sociale og fysiske forhold influerer på deltagelse i FA (Stronegger et al. 2010; Van Cauwenberg J. et al. 2010; Brownson et al. 2009; Lee et al. 2007; Stahl et al. 2001).

Den sociale faktor, som ifølge studierne har størst betydning for deltagelse i FA, er den sociale støtte/opbakning

2 En dansk undersøgelse viser at mennesker på kontanthjælpsydelser har markant dårligere selvvurderet psykisk og fysisk helbred end mennesker på dagpenge eller i arbejde: "omkring halvdelen af modtagerne af de laveste ydelser har 'dårligt helbred', mens det kun gælder for 2 % af de beskæftigede og 9 % af dagpengemodtagerne." (Ejrnæs, 2010)

3 Hvilket er overensstemmende med anbefalingerne i en stor Britisk undersøgelse af ulighed i sundhed. The Marmot Review. Fair Society – Helthy lives: Strategic review of health inequalities in England post-2010. (http://www.marmotreview.org/)

fra sociale netværk samt social samhørighed (Cradock et al., 2009). Cerin (2008) finder således, at disse er *"key mediators of the observed relationships between individual- and area-level income and physical activity"*, hvilket er i overensstemmelse med blandt andre Lindstrom's (2001) konklusion.

Ud fra den foreliggende forskning kan man altså advokere for helhedsorienterede indsatser, som søger at påvirke lokalmiljøers sociale karakteristika. Denne tilgang kan styrke de lokale netværk omkring deltagelse i FA og på længere sigt medvirke til en styrkelse af lokalområders sociale sammenhængskraft og sociale kapital gennem dannelsen af nye sociale relationer og netværk (Cradock et al. 2009). I forlængelse heraf anbefales det i litteraturen, at interventioner støtter etableringen af og rekrutteringen til lokale sociale netværk om fysiske aktiviteter, fordi interventioner har vist, at det er mere effektivt, når deltagerne deler fælles værdier, og der er tillid og tryghed mellem dem (Cradock et al. 2009;Cerin and Leslie 2008).

På et mere organisatorisk operativt plan viser Cochrane (2008), at implementeringen af bæredygtige og vedvarende interventioner kræver, at indsatserne er:

- Til rådighed ('available') – dvs. at målgruppen ved at det eksisterer.
- Tilgængelige ('accessible') – dvs. at tilbuddet er, og opfattes som, en reel mulighed.
- Økonomisk tilgængelige ('affordable').
- Acceptable for målgruppen ('acceptable').
- Meningsfulde / relevante for målgruppen ('appropriate')

De tre første er forudsætninger for, at folk vil overveje at deltage, og de to sidste er forudsætninger for, at de vil fortsætte efter afslutningen af projektet. Cochrane (ibid.) tilskriver i øvrigt gode samarbejdsrelationer med tilstedeværende praktikere og organisationer/institutioner en væsentlig betydning.

4.2.2. Danske erfaringer [4]

"P: Et eller andet sted, så føler man også, at man er i samme båd, vi ved jo alle sammen, at vi er udsatte på en eller anden måde…
H: Ja. Man føler sig ikke helt alene i verden, når man er i den gruppe her" (Deltagere fra idrætsprojekt for socialt udsatte, Odense).

Trianguleringen af litteratur, evalueringer og interview er stillet over for den udfordring, at litteraturen langt overvejende undersøger forhold i geografisk sammenhængende boligområder, hvorimod de fleste af de danske erfaringer bygger på projekter/interventioner, som ikke er afgrænset til specifikke boligområder. Der er dog ikke grund til at antage, at influerende faktorer skulle være væsentligt anderledes for socialt udsatte, som ikke bor i udsatte boligområder, selvom der sandsynligvis vil være tale om en stigning i antal faktorer og disses betydning, når de udsatte bor i boligområder med massive sociale problemer.

Målgruppen og deltagelse i FA
Målgruppen af socialt udsatte er som nævnt en meget blandet gruppe og varierer alt efter, hvordan man vælger at definere social udsathed. I denne sammenhæng er det dog ikke så vigtigt, hvor høj den 'positive' øvre grænse er, eftersom undersøgelsen har fokus på barrierer for deltagelse i idræt og fysisk aktivitet, og disse er især gældende for de mest socialt udsatte. Som beskrevet ovenfor er nogle af de negative determinanter for deltagelse i idræt og FA sammenfaldende med det, der karakteriserer de mest socialt udsattes socioøkonomiske og psykosociale situation.

En dansk undersøgelse af 'Konsekvenser af at have de laveste sociale ydelser som forsørgelsesgrundlag' (Ejrnæs et al., 2010) viser, at mens 65% af de, som er i beskæftigelse, dyrker sport mindst en gang om ugen, er det kun 20% blandt de, som modtager de laveste sociale ydelser, og 33% blandt kontanthjælpsmodtagere. Undersøgelsen SUSY-Udsat (2008) når frem til, at 68 % af de socialt udsatte 'ikke dyrker motion'. SUSY-Udsat viser desuden, at andelen af socialt udsatte, som ikke dyrker motion, er størst blandt alkoholmisbrugere.

4 Tallene i parentes henviser til den rapport/evaluering der refereres. Listen over citerede rapporter kan findes sidste i dette kapitel.

De sammenhænge mellem aktiv motionsdeltagelse og uddannelsesgrad, indkomstforhold og ensomhed, der gælder for den generelle befolkning, gør sig også gældende inden for gruppen af socialt udsatte. De lavest uddannede, de enlige og dem med lavest indkomst blandt socialt udsatte dyrker således mindre motion end socialt udsatte, der ikke har disse karakteristika (SUSY-Udsat, 2008). Projekter, som arbejder med interventioner i forhold til denne målgruppe, mødes altså af udfordringer på flere niveauer, hvoraf flere har betydning for deltagelsen i FA. Et af idrætsprojekterne beskriver deltagernes komplekse situation således[5]:

"Der er således mange, som har været på kontanthjælp gennem flere år, størstedelen har konfliktfulde forhold til deres familier, og mange af dem har psykiske problemer. Fælles for deltagerne er desuden, at de nærer stor mistro til "systemet", og at de ikke kender deres rettigheder eller de muligheder for hjælp og støtte, som deres opholdskommune kan tilbyde. (…) De aktive misbrugere føler alle, at misbruget udgør et stort problem i deres hverdag, og at det er vigtigt, at de får behandling for det. De angiver endvidere, at de bruger mellem 1.000 til 15.000 kr. om måneden for at finansiere misbruget. Selvom en del af deltagerne er kommet ud af misbruget, angiver alle, at de har haft et overforbrug af stoffer og alkohol inden for de sidste 30 dage før forløbets start. (…) Hovedparten af deltagerne har været på overførselsindkomster gennem længere tid, de fleste er uden uddannelse, og alle har en ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet. (…)De fleste bor alene og har svært ved at fastholde traditionelle familiemønstre" (1).

Der er altså tale om en målgruppe med svære og komplekse sociale, økonomiske og psykiske problemstillinger. Kompleksiteten af målgruppens problemmer gør for det første, at rekruttering er særdeles vanskelig, og for det andet at efterfølgende fastholdelse heller ikke er let.

Ikke mindst gruppen af de mest socialt udsatte lever ofte et ustabilt og stressende liv, hvor det mest går ud på at klare dagens udfordringer. I en evaluering af Sundhedsstyrelsens indsats med 'Sundhedsfremmende og forebyggende modelprojekter omkring gruppen af de socialt mest udsatte alkohol- og stofmisbrugere og hjemløse' stiller projekterne sig således tvivlende over for, om de allermest udsatte nås gennem indsatserne:

"Selv om brugerne af modelprojekterne åbenlyst hører til de socialt mest udsatte, så stilles der i projekterne spørgsmålstegn ved, om man har fat i den dårligst stillede halvdel af de socialt mest udsatte." (2)

Undersøgelsen 'Idræt som redskab i det sociale arbejde' (3) sammenligner resultaterne fra SUSY-Udsat (4) med deltagere fra to idrætsstævner under Idrætsorganisationen Dansk Væresteds Idræt[6], og den viser, at den generelle population af socialt udsatte (respondenter fra SUSY-Udsat) i forhold til deltagerne i sportsstævnerne har ringere tilknytning til arbejdsmarkedet, lavere uddannelse og større forbrug af alkohol og ulovlige stoffer, ligesom deltagerne i idrætsstævnerne vurderer deres helbred væsentlig bedre end deltagerne i SUSY-Udsat gør[7]. Det viser, at de parametre, som litteraturen opstiller som afgørende for deltagelse i idræt og FA, også gælder inden for gruppen af socialt udsatte. Det er derfor vigtigt at variere og nivellere indsatser, således at de passer til 'målgruppen inden for målgruppen'. Eller med andre ord at være fleksibel og tilpasse og regulere de valgte interventioner nøje til de forhold, som gør sig gældende for den specifikke del af gruppen af socialt udsatte, som interventionen sigter imod.

Som nævnt i det indledende afsnit handler sund og aktiv livsstil ikke kun om viden, men også om ressourcer til at ændre eller opretholde en sådan livsstil. En diskussion blandt unge deltagere i et gadefodboldsprojekt bekræfter denne antagelse:

"1: Når jeg tænker sundhed, så er det at vælge Mac Donalds fra og køre på grillen i stedet for. Jeg gider ikke alt det der mikroovnsburger der, så hellere på grillen, det er sundt for mig. (…) Jeg er på grillen minimum 7 gange om ugen.
2: Det er måske også lidt i overkanten.
3: Men som sagt, hvis man går meget op i det sunde tema, så

5 Selvom der er tale om en lille brugergruppe, er den illustrerende for den målgruppe mange af projekterne henvender sig til.

6 IDVI er et projekt under 'Landsforeningen af Væresteder' (LVS).

7 De to sidstnævnte kan være påvirket af, at "Spørgeskemaet blev udfyldt under afviklingen af UL [Udsatte Legene]"(3), hvilket kan give en vis bias i forhold til indtagelse af alkohol/stoffer samt vurdering af eget helbred. Et andet dansk studie har dog fornylig vist, at fysisk træning "to til tre gange om ugen forbedrer hjemløses sundhedsprofil markant og mindsker risikoen for tidlig død" (Randers et al., 2011).

vil det blive dyrt efterhånden, for hvis du går over i forretninger og sådan noget, de sunde ting koster kassen"
(Deltagere fra idrætsprojekt for hjemløse, KBH).

Som den sidste interviewperson lægger vægt på, så handler det om ressourcer: At bruge viden om sundhed til at omlægge eventuelle vaner og handlemønstre. En undersøgelse af 'Socialt udsatte borgeres sundhed – barrierer, motivation og muligheder' beskriver ligeledes, at det handler mere om ressourcer end om viden:

"I modsætning til hvad man måske kunne forvente, tyder denne undersøgelse ikke på, at det primært er viden, målgrupperne mangler for at kunne leve sundere. De giver udtryk for en basal viden om de sundhedsmæssige konsekvenser af kostvaner, fysisk aktivitet osv. Det er imidlertid – ifølge deres eget udsagn – ikke en viden som i særlig stort omfang får dem til at ændre på deres sundhedsmæssigt dårlige vaner. Mange ville gerne leve sundere, men magter det ikke, fordi det kræver et overskud, som de ikke har" (5).

En anden af de interviewede forholder sig også til, at deltagelse i FA og idræt handler om et overskud, som ikke kan tages for givet i en tilværelse som socialt udsat:

"Det er ikke noget, jeg er vokset op med, der har slet ikke været tid til det, det var kun noget med overlevelse, idræt er en luksus, som jeg sætter pris på i dag"
(Deltager fra idrætsprojekt for stofmisbrugere, KBH).

Et projekt på Langeland beretter således, at de socialt udsatte inkluderet i projektet giver udtryk for at have dårlig samvittighed over deres livsstil, fordi de er klar over, at deres livsførelse afviger fra, hvad der opfattes som 'sund livsstil'(6). Den dårlige samvittighed vidner både om en viden om, at ens handlinger ikke svarer til det, man ved, man 'burde' gøre, men også at man føler et forventningspres fra omverdenen. En deltager fra et idrætsprojekt i Odense siger i den forbindelse følgende:

"Her i Danmark snakker folk hele tiden om sådan noget, det er ligesom status, at man har en sund krop, og at man spiser sundt"
(Deltager fra idrætsprojekt for socialt udsatte, Odense).

Der er altså ikke nødvendigvis en sammenhæng mellem socialt udsattes lavere deltagelse i FA og manglende viden om de gavnlige effekter deraf. Det betyder, at oplysningskampagner, som flere af de interviewede brugere ganske vist efterspørger, måske skal udformes på en sådan måde, at de virker meningsfulde i den specifikke livssituation, modtageren står i, eller som en informant formulerer det:

"Den idrætstræningsdiskurs, der hersker i vores del af verden i disse år, den er ikke særlig lavpraktisk, den er meget: Man skal træne... hvis man vil være med på vognen i det etablerede samfund. Det synes jeg godt, at jeg kan have svært ved at spejle mig selv i, se mig selv i. Hvis man skal have folk til at stå på det her træning her, så er det ret fedt at få de helt basale ting at vide. Det skal være meget nede på jorden, det her med at du kan blive en del af et nyt fællesskab og netværk, og man får det bedre sådan og sådan. Det er konkret og lavpraktisk. Alle de ting som faktisk er det vigtige. Det er også lidt der, den er, når man skal præsentere det for folk og påvirke folk til at komme og træne, så skal det ned på et meget mere hverdagsagtigt niveau i stedet for sådan noget: 'træning er godt for dig, og du bør gøre det, ellers er du et dårligt menneske her i vores moderne samfund'"
(Deltager fra idrætsprojekt for socialt udsatte, København).

Interventioner, som søger at fremme FA blandt socialt udsatte, kan altså med fordel tage udgangspunkt i de værdier, som er betydningsfulde og giver mening for den målgruppe, der sigtes imod.

Interventioner
Det er ikke muligt direkte at overføre viden fra den videnskabelige litteratur, som fokuserer på afgrænsede udsatte boligområder, til de projekt-indsatser, som ikke er rettet mod lokale boligområder. Alligevel drages der i det følgende paralleller fra litteraturen til indsatser rettet mod socialt udsatte generelt, fordi det må forventes, at en stor del af de forhold, som gør sig gældende for boligområderne, har samme betydning for den brede gruppe af socialt udsatte. Nedenstående tager udgangspunkt i Cochrane's (2008) anbefalinger til indsatser målrettet socialt udsatte, som blev refereret i forrige afsnit.

Den første forudsætning for at rekruttere socialt udsatte borgere til indsatser til fremme af FA for målgruppen handler om, at der skal være indsatser *til rådighed*. Umiddelbart en ganske banal betragtning, men, som det er blevet vist, handler det også om, at tilbuddet skal passe til den kontekst, som danner rammerne omkring socialt udsattes liv. Det vil for det første sige, at man skal sikre sig, at potentielle brugere skal være bekendte med tilbuddets eksistens.

Ofte vil det i forhold til målgruppen betyde opsøgende arbejde på de lokaliteter, hvor målgruppen kommer i dagligdagen. Ifølge Sundhedsstyrelsens evaluering af modelprojekter er det opsøgende arbejde en afgørende forudsætning for brugernes opbakning til projektet, og det vurderes, at "Der er behov for en vedholdende indsats med at informere brugerne om projekterne, hvis man ønsker deres deltagelse"(2). En del brugere med længerevarende sociale problemer oplever, at deltagelse i projekter er forbundet med usikkerhed, fordi de har oplevet, at en række projekter efter en årrække ikke længere har kunnet finde finansiering, og derfor er stoppet. For mennesker, som i forvejen lever et ustabilt liv, og som er svære at motivere til at dyrke idræt og FA, er stabilitet og kontinuitet et nøgleord. Evalueringen af et idrætsprojekt for misbrugere beretter således, at

"Kursisterne ønskede at fortsætte med den aktive livsstil efter kursets ophør, men de var meget bekymrede over for det faktum, at de pludselig skulle stå helt alene." (7)

Der er i det hele taget store forskelle på, hvornår mennesker opfatter noget som stående til rådighed for en. Ud over forhold som økonomi handler det også om følelsen af, at tilbuddet er rettet mod vedkommende, og at projektet er relevant i den livssituation, man befinder sig i. Et projekt i et boligområde i Fredericia erfarede således følgende:

"For de unge er det et vigtigt signal fra kommunens side netop at møde de unge, hvor de er, det vil sige i lokalområdet for at høre deres ønsker. Det er ifølge de unge ikke nok, at kommunen tilbyder forskellige aktiviteter til dem rundt omkring i byen." (8)

At indsatserne skal være til rådighed, handler derfor om, at målgruppen skal kende mulighederne, og at disse skal være til rådighed i den konkrete livssituation, de potentielle deltagere befinder sig i. Det kræver en væsentlig fleksibilitet i såvel tilrettelæggelsen som udførelsen af indsatserne for at tilpasse dem til den givne målgruppe.

Næste forudsætning for at kunne rekruttere deltagere er ifølge Cochrane (2008), at indsatserne er *tilgængelige*. De fleste danske evalueringer og projektrapporter beskriver, i overensstemmelse hermed, at tilgængeligheden er en væsentlig faktor. Tilgængelighed handler på den ene side om en konkret *praktisk tilgængelighed* og på den anden side om en *mental tilgængelighed* (5). På det praktiske plan er der forskellige erfaringer med, hvordan den fysiske tilgængelighed sikres. Evalueringen af projekt 'Mit Liv Min Sundhed' fra Københavns Kommune foreslår, at aktiviteterne helst skal "foregå uden omklædning, for lukkede døre og sammen med ligestillede, hvad angår færdigheder" (9). Rapporten 'Idræt som redskab i det sociale arbejde' anbefaler etableringen af "idræt inden for rammerne af Værestedstanken" (3), mens en evaluering af et idrætsprojekt for misbrugere anbefaler, at brugerne kan "fortsætte under træningsformer, som de kender og er blevet fortrolige med", fordi det har stor betydning, at "det ikke bliver for besværligt at gå til motion" (7).

De danske erfaringer peger altså i samme retning, som den videnskabelige litteratur anbefaler, og lægger vægt på, at tilgængelighed har stor betydning for rekrutteringen af socialt udsatte til idrætsinterventioner. Der er forskellige forslag til, hvilke praktiske forhold der har betydning for, at et tilbud opfattes som tilgængeligt blandt brugerne. Sandsynligvis afspejler forskellene behovet for at tage målgruppens heterogene sammensætning i betragtning og tilpasse de enkelte indsatser efter målgruppens behov og ønsker. Sammenfaldende for litteraturen og de danske forslag er dog, at der lægges vægt på, at tilbuddene forankres i omgivelser, som er kendte og trygge for målgruppen, hvilket både handler om stedet og hvem, der trænes sammen med:

"Det kunne f.eks. være særlige hold for denne målgruppe eller særlige tilbud indrettet efter denne gruppes behov i motionscentre. At træne i kendte omgivelser giver fornemmelsen af at vinde kontrol over træningsprocessen." (7)

I interviews med brugerne reflekteres der også over tilgængeligheden, både i forhold til den praktiske og den mentale tilgængelighed. Den mentale tilgængelighed er en form for 'social tryghed', som handler om at føle et tilhørsforhold og at have tillid til de mennesker, man omgiver sig med[8]. Det er kendetegnende for alle tre grupper, som denne undersøgelse fokuserer på, at denne form for tryghed er af væsentlig betydning for deltagelse i idræt og FA:

"Jeg kan godt lide at komme her at træne, jeg har ikke været de andre steder, det er også fordi man kender folk, det er sådan lidt mere hyggeligt, og så er det også tættere på og sådan noget, ikke. Hvis nu der var åbent tre gange om ugen, så havde jeg nok trænet lidt oftere." (deltager fra idrætsprojekt for stofmisbrugere, København).

Det er vigtigt for deltagerne i projekterne, at den praktiske og fysiske tilgængelighed er overkommelig, men det handler i lige så høj grad om den mentale tilgængelighed. Den mentale tilgængelighed kan blandt andet udgøre en barriere, når udøvelsen af FA foregår i det offentlige rum, som det ofte er tilfældet i fitnesscentre, fordi mange socialt udsatte ikke ønsker at udstille sig selv.

Økonomisk tilgængelighed er en vigtig faktor for deltagelse i idræt og fysisk aktivitet. Blandt de interviewede deltagere til denne undersøgelse er der stor forskel på, i hvor høj grad økonomien spiller en rolle, hvilket kan hænge sammen med, hvilken offentlig forsørgelse, man modtager. I Ejrnæs' undersøgelse (2010) fremgår det, at der er stor forskel på, hvor ofte man dyrker motion, alt efter om man modtager nedsat kontanthjælp, kontanthjælp, dagpenge eller er i beskæftigelse[9]. Som vist i undersøgelsen 'Socialt udsatte borgeres sundhed - barrierer, motivation og muligheder'(5) er det dog sandsynligt, at manglende netværk og social opbakning influerer mere på overskuddet til at deltage i sports- og idrætsaktiviteter, eftersom der findes en række idrætstilbud, som ikke er økonomisk krævende.

De tre barrierer nævnt ovenfor handler om relativt objektive forhold (modereret af subjektive forhold), mens de to næste handler om, at det skal give mening for den enkelte at deltage i idræt og FA. I det hele taget er det svært at få mennesker til at engagere sig i aktiviteter, som ikke umiddelbart er subjektivt *acceptable* og giver mening for dem. Accept handler om, hvad der for den enkelte opleves som foreneligt med selvopfattelsen. Såfremt den enkeltes livsverden ikke er kompatibel med aktiviteterne, tillægges disse ikke den værdi og meningsfuldhed, der er en forudsætning for at ændre adfærd. Det er derfor altafgørende, at tilbuddet opfattes som acceptabelt af modtageren. Hvad der opfattes som acceptabelt hænger sammen med den enkeltes livsverden og de sociale koder, som vi gennem socialiseringen har gjort til vores egne. Vi ser altså ting og forhold gennem briller formet af vores livsverden, og er samtidig 'socialt blinde' eller afvisende overfor ting eller forhold, der ikke lader sig indpasse i denne livsverden.

Sport og motion indgår, for mange socialt udsatte, ikke i deres livsverden, blandt andet fordi der ikke er en 'idrætshistorie' blandt forældre og andre nære netværk. Derfor vil idræt og FA ikke være noget, der umiddelbart forekommer naturligt. I de gennemførte fokusgruppeinterviews blandt brugere af idrætstilbud er der mange, som har forældre eller søskende, der har dyrket idræt. For projekter, som arbejder med fremme af FA blandt socialt udsatte, betyder det, at der er behov for stor tålmodighed og fleksibilitet i tilrettelæggelsen af aktiviteterne, således at de tilpasses den enkeltes behov og livsverden.

"Det er særlig vigtigt at gå langsomt frem, når man arbejder med sundhedstilbud til socialt udsatte borgere. Tilbuddene skal desuden tage højde for, at man må gå frem i forskellige tempi i forhold til de forskellige borgere. Der skal være plads til individuelle forskelle, hvad angår fx behov og motivation." (5)

8 Begrebet 'social tryghed' anvendes oftest i forbindelse med velfærdssamfundets økonomiske sikring af borgerne i det, der kaldes det 'sociale sikkerhedsnet'. I denne rapport bruges begrebet dog – i mangel af bedre – som beskrivelse af den sociale tryghed, der handler om tillid og tilhørsforhold til den sociale kontekst, man indgår i (se afsnit 4.5.1. for yderligere uddybning).

9 Af respondenter, der svarer, at de 'aldrig dyrker sport og motion', er 63% på nedsat kontanthjælp, 47% på almindelig kontanthjælp, 27% på dagpenge og 14% i beskæftigelse (Ejrnæs 2010).

Ligeledes er der behov for differentiering af målsætninger i forhold til deltagernes personlige forhold og de sociale problematikker, den enkelte er berørt af. Manglende hensyn til den enkeltes livssituation og livsverden kan opleves som stigmatiserende for vedkommende, hvis ikke interventionen opleves som acceptabel:

"En ung mand siger, at han ikke synes, "at kommunen er berettiget til at blande sig i, hvad jeg skal lave, bare fordi jeg er i aktivering. Relationen til aktiveringen kan jeg slet ikke se. Hvorfor skal man presses til det, når man i forvejen er negativ over, at man går og ikke kan få et arbejde?"
Han bryder sig heller ikke om de konkrete motionstilbud og fortæller, at han føler sig udstillet, når han er med på walk and talk i Fælledparken." (9)

I sådanne tilfælde accepteres aktiviteten ikke som relevant i forhold til pågældendes livsverden. Hvis målsætningen er vedvarende adfærdsændringer, er det således vigtigt, at adfærdsændringerne for det første er acceptable, og for det andet er kompatible med den enkeltes livsverden. For at sikre større forenelighed med brugernes livsverdener, kan projekter forsøge at inddrage brugerne i planlægning, tilrettelæggelse og udførelse af interventionen. Det er dog meget få projekter, som anvender denne tilgang, og oftest inddrages brugerne først i tilrettelæggelsen og udførelsen af aktiviteterne, når projektets mål og metoder er planlagt. Et enkelt projekt arbejder dog med brugerinddragelse i alle faser og beskriver i den forbindelse behovet for fleksibilitet i hele processen:

"For at sikre en høj grad af borgerinddragelse er det vigtigt, at beboerne involveres i planlægningen, gennemførelsen, evalueringen og forankringen af projektets aktiviteter. Derfor har det heller ikke fra start været fastlagt, hvilke aktiviteter målene skulle udmøntes i." (8)

Inddragelse af brugerne i hele processen sikrer ikke kun, at aktiviteterne forekommer acceptable, men også opleves som relevante og meningsfulde for målgruppen.

Der er flere niveauer at tage hensyn til, hvis FA skal opfattes som meningsfuldt og relevant for en målgruppe, som ikke har en naturlig tilgang til idræt og FA. På den ene side skal aktiviteterne tilpasses målgruppens livsførelse og dagligdag, og på den anden side er der flere projekter, som rapporterer, at brugerne ikke "ønsker at skille sig ud som fx arbejdsløse motionister, men vil gerne lave sportslige aktiviteter sammen med ikke-arbejdsløse" (5). Det er altså vigtigt ikke at føle sig ekskluderet af det 'store' fællesskab på baggrund af de sub-fællesskaber, man indgår i, og det er i krydsfeltet mellem disse to forhold, aktiviteternes meningsfuldhed skal stå deres prøve for brugerne. På et konkret plan betyder det, at projekterne af og til (for visse målgrupper) må acceptere forhold, som normalt ikke accepteres i idrætslivet:

"Her anerkendes behovet for idrætsarrangementer, hvor det for deltagerne er tilladt at være påvirket i en grad, der svarer til den såkaldt lavest mulige funktionspromille." (3)

Gennem fleksibilitet i planlægning og tilrettelæggelse af interventionen, samt i de krav der stilles til deltagerne, er der altså større mulighed for, at deltagerne vil finde aktiviteten relevant og meningsfuld, og derved øges sandsynligheden for fastholdelse i en aktiv livsførelse. Mange af de interviewede brugere nævner i tråd hermed fleksible krav som en væsentlig grund til, at de deltager i tilbud, som er målrettet socialt udsatte, fremfor idrætstilbud i det etablerede foreningsliv.

Den sociale dimension (social kapital)
Et andet forhold, der fremhæves som betydningsfuldt ved aktiviteter for socialt udsatte, er det sociale samvær med ligestillede. Det at dyrke idræt med mennesker, som forstår ens situation, og måske endda selv er eller har været i samme situation, betyder for mange mere end selve det at dyrke idræt. Den sociale dimension har ekstra betydning, fordi en markant større del af de socialt udsatte føler sig isolerede – eller uønsket alene[10] - i sin dagligdag. Desuden føles den sociale kontakt med ligestillede ofte mere substantiel og meningsfuld. Primært fremhæver brugerne det fælles erfaringsgrundlag og den fælles forståelse brugerne imellem:

10 28,7% af socialt udsatte føler sig ofte uønsket alene, mod 2,9% af respondenterne fra SUSY-undersøgelsen (4).

"P: Man kan bare være sig selv, man skal ikke have nogen facade på, som man skal så mange andre steder i samfundet. Bare kom som du er. Vi kender alle sammen til de problemer, under den ene eller den anden form." (deltager fra idrætsprojekt for socialt udsatte, Odense)

"J: Når man kommer her, så deler man nogle fælles erfaringer, ikke. Man støtter hinanden, og man ser, hvordan den ene får det bedre efter et par uger, og når han kan få det bedre, så kan jeg også få det bedre. Man støtter hinanden, så har man en god social samvær, det betyder utrolig meget, for som hun siger, man kan tale om ting, man har gjort, sin baggrund, det kan man ikke i et almindeligt fitnesscenter, de vil ikke forstå det, de vil sige, der er en gammel junkie, dig gider vi ikke at høre på. Det gider vi godt, for vi kender det der, ikke." (deltager fra idrætsprojekt for stofmisbrugere, KBH)

Det fælles erfaringsgrundlag og den fælles forståelse handler ikke kun om, at vi som mennesker har brug for forståelse. Erfaringerne er grundlaget for dannelsen af vores livsverden og som sådan udgangspunkt for den måde, vi anskuer verden på, og de værdier vil tillægger mening i vores liv. Det er derfor ikke kun vigtigt, at de konkrete aktiviteter er meningsfulde for den enkelte. Det handler i lige så høj grad om, at de sociale relationer tilknyttet aktiviteten virker meningsfulde. Idræt blandt ligestillede er således en forudsætning for et fælles værdisæt, og dermed den tryghed og tillid deltagerne imellem, som skaber rammerne for dannelsen af sociale relationer og netværk. Betydningen af det sociale tilhørsforhold, og den tryghed der ligger i at udøve idræt blandt ligestillede, er en af de faktorer, som mest gennemgående fremhæves i evalueringer og rapporter fra danske projekter:

"Flere af vores interviewpersoner har givet udtryk for, at en udvidelse at deres sociale netværk ville være det primære incitament til at deltage i motions- og aktivitetstilbud." (5)

"Langt hovedparten fortæller, at kurset har givet dem rigtig meget på det sociale plan. Flere har oplevet, at det er ok, at være som man er, og dette medfører, at det er lettere at omgås andre. De tidligere kursister oplever, at de ikke i samme grad behøver at lyve om, hvem de er." (...) "Mange af kursisterne havde det svært med sociale relationer inden deltagelse på kurset. Men flere fortæller, at de nu i højere grad interagerer med andre mennesker. Videre havde kursisterne været glade for det sociale møde kursisterne imellem. I den forbindelse blev det nævnt som positivt, at det var nogle ligestillede, man var på kursus med." (7)

"En afgørende faktor for brugernes motivation under projektforløbet er det sociale fællesskab - samværet og ritualerne i forbindelse med træningen. Det står helt klart, at fællesskabet har en stor betydning, og brugerne har klart givet udtryk for vigtigheden i at have et tilhørsforhold og et sted at mødes på lige vilkår." (10)

"For nogle af deltagerne betyder det, at de er gået fra en isoleret tilværelse, hvor de ikke havde overskud til at se andre, til at de har fået overskuddet til at orientere sig mod andre." (1)

Social samhørighed ser altså ud til at være en væsentlig motiverende faktor (og barriere hvis muligheden ikke findes) for socialt udsattes deltagelse i FA. At kunne være 'sig selv' uden at skulle opretholde en facade og at være tryg ved, at man mødes med forståelse fremfor fordømmelse, spiller en stor rolle for denne gruppe. Spørgsmålet er, om behovet for social tryghed er væsentligt anderledes for denne gruppe end for andre grupper i samfundet. Når vi melder os ind i en forening, sker dette på baggrund af et interessefællesskab. Men fællesskaber kræver investering af bestemte former for social kapital, som afhænger af den livsverden – eller habitus – vores erfaringer bidrager til vores liv med. At deltage i en forening giver altså den enkelte adgang til den sociale kapital, der ligger heri – blandt andet gennem dannelsen af nye relationer og netværk - men forudsætter også, at den enkelte har social kapital at investere heri. Den sociale dimension og det sociale engagement er således vigtige faktorer i foreningslivet, men fungerer både inkluderende og ekskluderende. En deltager formulerer det således:

"P: Så er der også det her, at der er nogen, der tager hånd om en, når du ikke har overskuddet (...) Altså, man kan sagtens melde sig ind i en anden forening, der skal bare lige et overskud til først." (deltager fra idrætsprojekt for socialt udsatte, Odense)

En del af de interviewede ønsker at komme til at dyrke idræt i det etablerede foreningsliv, mens andre ikke opfatter det som realistisk, fordi der ikke er overskud i deres hverdag til at tage denne udfordring op. Blandt dem, som gerne vil dyrke idræt i foreningslivet, er der mange, som med mellemrum afprøver denne mulighed og ofte i en form, hvor de holder fast i idrætten for socialt udsatte, samtidig med at de dyrker idræt i en almindelig idrætsforening. På den måde spiller de to former for idræt hver deres vigtige rolle.

Social samhørighed og sociale relationer er på den ene side væsentlige i forbindelse med planlægning og tilrettelæggelse af interventioner til fremme af idræt og FA, fordi de er afgørende for, om deltagerne vil opleve aktiviteterne som relevante og meningsfulde. På den anden side rækker den sociale tryghed, der ligger i følelsen af at have et fælles værdisæt, ud over den umiddelbare fysiske og sociale gevinst ved at deltage i idræt med ligestillede. Den sociale tryghed bliver en form for base, hvor det er muligt at generere et overskud af social kapital, som kan omsættes i nye sociale relationer og netværk, her illustreret gennem en brugers fortælling:

P: "Jeg har dyrket masser af idræt hele livet, også på eliteplan (...) altså selvfølgelig betyder idrætten også meget for mig, det har det altid gjort, men det sociale betød mindst ligeså meget, for nu har man lige pludselig nogle mennesker at snakke med, og det virker motiverende i stedet for at sidde derhjemme og kigge på fire hvide vægge. Sidenhen er jeg så begyndt, efter jeg har fået overskud igen, at deltage i frivilligt arbejde, bl.a. frivillig på værestedet, og jeg laver vandreture for Dansk Vandrelaug, så idræt betyder meget i mit liv." (deltager fra idrætsprojekt for socialt udsatte, Odense)

4.2.3. Sammenfatning

En del af de faktorer, som er definerende for positionen som socialt udsat, er samtidig nogle af de mest markante markører for, om mennesker lever et fysisk aktivt liv og deltager i idræt og motion i fritiden. Det drejer sig om uddannelsesgrad, tilknytning til arbejdsmarkedet, indkomst, selvvurderet helbred og ikke mindst de sociale relationer og netværk. Specielt de mest socialt udsatte mennesker vil ofte være belastede af en hel række af disse forhold. Det er altså ikke muligt at identificere en enkelt faktor som afgørende for socialt udsattes lavere deltagelse i FA og idræt.

Planlægning og tilrettelæggelse af interventioner over for denne målgruppe må derfor være fleksible og tage hensyn til målgruppens ofte komplekse livssituation. Det betyder, at tilbud om deltagelse i idræt skal være til rådighed og tilgængelige såvel praktisk som mentalt. Specielt vigtigt er det at tilrettelægge aktiviteterne således, at målgruppen finder tilbuddene acceptable og meningsfulde. Muligheden for at dyrke idræt med ligestillede under former, som tager højde for gruppens specifikke behov, er af afgørende betydning, og inddragelse af brugere i planlægning og tilrettelæggelse af interventioner kan være fremmende for brugernes accept og opfattelse af aktiviteten som meningsfuld.

Erfaringer peger på, at manglende viden omkring sundhedsmæssige gevinster ved FA ikke nødvendigvis udgør en barriere. Den faktor, som såvel de videnskabelige studier, evalueringerne af de danske projekter som de interviewede især tillægger betydning for deltagelse i FA og idræt, er støtte og opbakning fra et socialt netværk samt oplevelsen af et socialt tilhørsforhold i de sammenhænge, hvor man vælger at dyrke idræt. Social udsathed er forbundet med social isolation, ensomhed og manglende social opbakning til deltagelse i FA. Fælles erfaringsgrundlag og fælles værdier tillægges væsentlig betydning for følelsen af social samhørighed og er således vigtige forhold for rekrutteringen og fastholdelsen af socialt udsatte til idræt og FA.

4.3. Udsatte boligområder

Definitionen af særligt udsatte boligområder (ghettolisten) indeholder tre kriterier, hvoraf de to er følgende: "Andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande overstiger 50 pct.", og "andelen af beboere i alderen 18-64 år, der er uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse, overstiger 40 pct.". En stor del af beboerne i de udsatte boligområder tilhører således gruppen af socialt udsatte borgere, og en stor del af disse har anden etnisk baggrund end dansk. Undersøgelser af etniske minoritetsgruppers deltagelse i idræt og FA har vist meget forskellige resultater.

4.3.1. Hvad siger den videnskabelige litteratur om idræt og etnicitet?

I den videnskabelige litteratur er der bred enighed om, at beboere i socialt udsatte boligområder er mindre fysisk aktive, end den øvrige befolkning er i gennemsnit. Der er dog væsentlige nuancer i litteraturen, når det kommer til graden af nedsat fysisk aktivitetsniveau; hvilke grupper i de udsatte boligområder, der er mindst fysisk aktive; og hvad der kan forklare dette. Sammenhængene afhænger bl.a. af,

- hvordan man definerer FA (transport-relateret, arbejdsrelateret, fritidsrelateret og under sidstnævnte, hvilke aktiviteter man inkluderer),
- hvordan man måler FA (selvrapportering eller objektive målinger),
- og hvilke forhold af betydning for udøvelsen af FA, som inkluderes i undersøgelserne (fysiske omgivelser, socialt miljø, individuelle faktorer m.fl.).

Det er altså et meget komplekst område, og derfor har flere studier også opfordret til en øget standardisering af sådanne undersøgelser af FA (de Munter et al. 2010; Bird et al. 2009; Sagatun et al. 2008; Ball et al. 2008).

Den store heterogenitet i undersøgelserne – såvel i metode som i undersøgt population - betyder, at en del undersøgelser finder, at etniske minoriteter er mindre idrætsaktive og fysisk aktive end majoritetsbefolkningen er, mens andre har fundet, at der ikke er væsentlige forskelle, og enkelte har fundet, at etniske minoriteter faktisk er mere aktive end majoritetsbefolkningen (Sagatun et al. 2008). Et studie fra Holland (de Munter et al., 2010) viser, at hvis man inkluderer arbejdsrelateret FA er forskellen på den samlede fysiske aktivitet mellem etniske minoriteter og majoritetsbefolkningen mindre[11]. Men hvis transportrelateret FA inkluderes, forøges forskellen derimod mellem de to grupper. Fritidsrelateret FA viser sig ligeledes at afhænge af, om undersøgelsen inddrager kulturspecifikke fritidsaktiviteter såsom yoga og dans, og De Munter konkluderer, at inklusion af alle relevante domæner og aktiviteter er essentielt i en sammenligning af FA mellem etniske grupper (ibid.)

Illustrerende for de betydelige forskelle finder Lindstrom og Sundquist (2001) i en undersøgelse fra Sverige, at der er betydelig lavere deltagelse i fritidsrelateret FA blandt mennesker med etnisk minoritetsbaggrund, mens en dansk undersøgelse af 'unges idrætsdeltagelse og integration i idrætsforeninger i Århus Vest' (Agergaard, 2008) finder, at "sports- og motionsdeltagelsen blandt unge i Århus Vest (hvoraf en stor del har anden etnisk baggrund end dansk) ikke er markant mindre end i den tilsvarende aldersgruppe på landsplan" (77 pct. i forhold til 84 pct. på landsplan).

I overensstemmelse med sidstnævnte undersøgelse viser en anden dansk undersøgelse, at der ikke er forskelle på drengenes deltagelse, mens piger af anden etnisk herkomst er meget mindre idrætsaktive, end piger af dansk herkomst er (Toftegaard Støckel et al. 2011).

En sammenlign af idrætsdeltagelsen i Århus Vest mellem unge med en anden etnisk baggrund end dansk og unge med en dansk baggrund viser ganske vist en forskel, men ikke så stor som tidligere antaget (danskere 85 pct., efterkommere 75 pct. og indvandrere 72 pct.). Undersøgelsen viser bemærkelsesværdigt nok, at drenge med anden etnisk baggrund end dansk deltager mere i sport og motion, end drenge med en dansk baggrund gør[12].

11 He and Baker (2005) viser i et studie fra USA at forskellene ved inkludering af arbejdsrelateret FA udlignes.

12 Drenge med dansk baggrund 87,4 %, efterkommerbaggrund 89,5% og indvandrerbaggrund 93,6% (Agergaard, 2008)

Derimod er piger af dansk herkomst meget mere idrætsaktive, end piger af anden etnisk herkomst er. At det specielt er piger og kvinder, som har lavere deltagelse i idræt – og specielt når der fokuseres på foreningsorganiseret idræt - bekræftes i stort set alle internationale undersøgelser (se bl.a. Sagatun 2008).

Agergaards undersøgelse fra Århus Vest viser, at unge fra denne del af byen dyrker langt mindre sport og motion i en idrætsklub, end unge gør i gennemsnit i hele landet, og det er især piger med etnisk minoritetsbaggrund, som trækker i negativ retning. Dette bekræftes af andre danske undersøgelser (Toftegaard Støckel et al. 2011; Pilgaard 2008). Undersøgelsen viser endvidere, at drenge med en etnisk minoritetsbaggrund faktisk dyrker mere sport og motion i en idrætsklub, end drenge med en dansk baggrund fra samme boligområde gør.

Undersøgelsen 'Medborgerskab i Danmark' viser, at deltagelsen i foreningsliv blandt borgere med anden etnisk herkomst end dansk afhænger af alderen (Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration 2011). Undersøgelsen viser, at der i aldersgruppen 18-24 år ikke er forskel mellem unge med en dansk baggrund og unge med en anden etnisk baggrund end dansk på andelen, der har "deltaget i aktiviteter i en forening inden for det seneste år". Undersøgelsen viser ligeledes, at medlemskab af forening er faldende med alderen for indvandrere, mens den er svagt stigende eller stabil for etniske danskere (12).

Dette sætter spørgsmålstegn ved, om etnicitet og kulturel baggrund er afgørende for deltagelse i FA, eller om sociale og socioøkonomiske forhold har større betydning. Omvendt kunne kvindernes/pigernes lavere deltagelse tyde på, at der måske er etniske/kulturelle forhold, som influerer på denne gruppes deltagelse i FA. På tværs af undersøgelser og videnskabelig litteratur er der dog stort set enighed om følgende:

- Drenge og unge mænd er mere fysisk aktive end piger og unge kvinder er uanset etnicitet.
- Piger og unge kvinder med en anden etnisk baggrund end dansk er mindre fysisk aktive, end piger og kvinder med en etnisk dansk baggrund er.
- Aktivitetsniveauet er faldende for alle grupper i de sene teenageår.

Litteraturen indkredser tre væsentligste forklaringer på den lavere grad af deltagelse i idræt og FA blandt etniske minoriteter:

- For det første *individuelle forhold* såsom selvopfattelse, selvtillid, fysisk tilstand m.m., som især har betydning i forhold til opfattelser af fx adgang til faciliteter, tryghed og vigtighed af deltagelse i FA (Franzini et al. 2010; Do et al. 2008; Seefeldt et al. 2002). Det er altså faktorer, som er væsentlige at tage højde for i forbindelse med planlægning og tilrettelæggelse af interventioner med henblik på at øge idrætsdeltagelsen i grupper med en anden etnisk baggrund end majoritetsbefolkningen. Det er dog væsentligt at påpege, at disse barrierer indvirker på det individuelle plan, men ikke nødvendigvis har afgørende betydning på gruppe- eller område-niveau.

- For det andet har *socioøkonomiske forhold* som uddannelsesniveau, indkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet og sociale relationer betydning for deltagelse i FA. Det er især uddannelse, indkomst og tilknytning til arbejdsmarkedet, der har betydning (Franzini et al. 2010; Schmidt et al. 2008; Lindstrom and Sundquist 2001).

- For det tredje er der de *fysiske og sociale omgivelser* i boligområdet, såsom social opbakning, adgang til faciliteter, faciliteternes stand og adgang til grønne områder, som også har betydning for deltagelsen. Der synes at være enighed om, at de fysiske rammer spiller en rolle for udøvelsen af FA, men måden, hvorpå de fysiske rammer influerer på aktivitetsniveauet, er der derimod ikke entydige bud på (Boone-Heinonen et al. 2010; Van Cauwenberg J. et al. 2010; Brownson et al. 2009). Der er således flere studier, som viser, at udsatte boligområder i mange tilfælde har relativt flere faciliteter end gennemsnitligt, men at det ikke er ensbetydende med øget deltagelse i idræt og FA (McCormack et al. 2010; Jones et al. 2009; Cerin and Leslie 2008; Huston et al. 2003). En del af forklaringen

på dette kan være en lavere social kapital i form af tryghed, følelsen af samhørighed og social deltagelse i disse boligområder (Lindstrom and Sundquist, 2001).

I litteraturen dominerer de sociale og økonomiske forklaringer på etniske minoriteters lavere idrætsdeltagelse. Enkelte studier, blandt andre Sagatun (2008), konkluderer imidlertid, at der kun findes svage sammenhænge mellem FA og socio-demografiske variable. Andre studier har fundet mere konsistente relationer mellem FA-niveau og socio-økonomisk status, og flere studier konkluderer, at lavere fritidsrelateret FA er direkte associeret med uddannelsesniveau (McNeill et al. 2006; He and Baker 2005)[13]. He og Baker skriver således, at uddannelse og sundhed er langt mere afgørende end etnicitet som forklaring på forskelle i fritidsrelateret FA og konkluderer følgende: "Differences in educational attainment and health status accounted for virtually all of the racial and ethnic differences in LTPA[14]. Thus, education and health status are the dominant determinants of LTPA, not race and ethnicity" (He and Baker, 2005)[15].

Det er altså størstedelen af den fundne litteratur, som tillægger de socioøkonomiske forhold den væsentligste rolle for individers udøvelse af FA (Bolivar et al. 2010; Seefeldt et al. 2002; Lindstrom and Sundquist 2001), og Mcneill bemærker, at de fleste undersøgelser har fundet en positiv sammenhæng mellem socioøkonomisk status og FA (2006).

I forlængelse heraf er der opstået en øget opmærksomhed omkring sammenhængen mellem social kapital og FA-niveau (Ball et al. 2010; Cerin and Leslie 2008; Dagkas and Stathi 2007). Ball finder således, i en undersøgelse af sammenhængen mellem boligområders sociale kapital og kvinders deltagelse i fritidsrelateret FA, at høj deltagelse i formelle og uformelle sociale aktiviteter øger sandsynligheden for, at kvinder deltager i en eller anden form for fritidsrelateret FA, og at de går ture i deres eget nærmiljø (2010).

Som vist er der i litteraturen ikke enighed om niveauet for etniske minoriteters deltagelse i idræt og FA, selvom nyere undersøgelser tyder på, at der er et højere fysisk aktivitetsniveau og en højere idrætsdeltagelse, end tidligere studier har fundet, og dette gælder især de unge drenge/mænd. Dette kan hænge sammen med, at der er kommet større opmærksomhed omkring kulturspecifikke faktorer, som skal inkluderes, når man undersøger idrætsdeltagelsen og det fysiske aktivitetsniveau blandt etniske minoriteter. Samtidig kan der også være forhold af demografisk karakter, som har indflydelse på, at niveauet ser ud til at være øget gennem de seneste årtier. Tilbage står dog, at der stadig er grupper – primært ældre og kvinder/piger – som har et aktivitetsniveau, som ligger under gennemsnitsniveauet for befolkningen som helhed, og at der er behov for målrettede indsatser i forhold til disse grupper.

Interventionsforskning

Der er gennemført enkelte interventionsstudier af, hvad der kan øge niveauet for FA i etniske minoritetsgrupper. Langt hovedparten af disse studier beskæftiger sig med sundhedsfremmende tiltag og har derfor et bredere sigte end fremme af FA. Sundhedsfremmende tiltag inkluderer dog ofte FA, og der er i den forbindelse erfaringer, som kan bruges i denne analyse.

På det operationelle plan anbefaler et studie (Schmidt et al. 2008) anvendelsen af 'motion på recept' over for kvinder fra lavere socioøkonomiske grupper samt kvinder fra etniske minoritetsgrupper, fordi denne tilgang synes at imødekomme de specifikke kontekstuelle, økonomiske og kulturelle behov, som gør sig gældende i disse grupper. Flere studier lægger vægt på betydningen af at anvende lokale ressourcer og kontekster i form af lokale nøglepersoner (Reijneveld et al. 2003), fx religiøse personer og lokaliteter af religiøs eller kulturel karakter (Maynard et al. 2009; Reijneveld et al. 2003), og i det hele taget at inddrage lokalsamfundet i planlægningen og implementeringen af interventionen (Maynard et al. 2009; Bird et al. 2009; Seefeldt et al. 2002).

13 He (2005) konkluderer i øvrigt, at relationen mellem henholdsvis fritidsrelateret FA og arbejdsrelateret FA og uddannelsesniveau er omvendt, således at højere uddannelse betyder mindre arbejdsrelateret FA og mere fritidrelateret FA, og vice versa.

14 LTPA: fritidsrelateret fysisk aktivitet.

15 En dansk undersøgelse viser, at der blandt gruppen af indvandrere er en "ret stor procentdel, der ikke har en uddannelse" blandt kontanthjælpsmodtagere. (Ejrnæs, 2010)

Det mest gennemgående fællestræk for disse studier er, at det tillægges afgørende betydning for interventionens succes, at der sker en specifik tilpasning til de sociale og kulturelle kontekster, hvori interventionen gennemføres. Til det formål har Netto (2010) opstillet fem principper, som en vejledning i arbejdet med adfærds-interventioner. Principperne, som bygger på et review af 17 forskellige adfærdsinterventioner, består af følgende:

1) Brug af lokale ressourcer.

2) Identificering og håndtering af lokale barrierer for adgang og deltagelse i interventionen.

3) Udvikling af kommunikationsstrategier for at imødekomme forskelligheder i sprog og informationsbehov.

4) Identificering og håndtering af kulturelle eller religiøse værdier, som kan virke som motivationsfaktor eller barriere for deltagelse.

5) Identificere og imødekomme forskellige grader af kulturel identifikation i planlægning og evaluering (Netto et al. 2010).

Anbefalingen af en sådan omhyggelig tilrettelæggelse af interventioner efter målgruppens specifikke behov stemmer overens med Sodergrens (2008) konklusioner fra et kvalitativt studie af, hvilke forhold der kunne få indvandrerkvinder i Sverige til at deltage i FA. Det, der betød noget for kvinderne, var at interventionen opfattedes som relevant og passende (appropriate), hvilket umiddelbart kan virke banalt, men ikke desto mindre er et væsentligt kriterium for de fleste af de ting, vi foretager os. Hvis det at dyrke idræt og være fysisk aktiv ikke tillægges større betydning og relevans i ens liv, vil det naturlige valg være at nedprioritere det (Seefeldt 2002). Ud over relevanskriteriet henviser undersøgelsen fra Sverige til mere strukturelle barrierer såsom fleksibel 'dress-code', kønsadskillelse og kontrolleret adgang til de fysiske arealer, hvor udøvelse af FA foregår.

FA og idræt i foreningslivet

Et af de store fokusområder i bestræbelsen på at øge etniske minoritetsgruppers deltagelse i idræt og FA i dansk sammenhæng har været integrationen af etniske minoritetsgrupper i danske idrætsforeninger. Flere undersøgelser har vist, at etniske minoritetsgrupper ikke er lige så aktive i idrætsforeningerne, som etniske danskere er (Agergaard 2008; Rasmussen 2008; Ibsen 2007), hvilket er overensstemmende med internationale undersøgelser. Senest har undersøgelsen 'Medborgerskab i Danmark' bekræftet dette billede, men undersøgelsen viser også, at bortset fra fagforeninger, er 'fritids- og idrætsforeninger' den foreningstype, som forholdsvis flest med en anden etnisk baggrund end dansk er medlemmer af, og at deltagelsesniveauet i Danmark, hvad angår generel foreningsdeltagelse, "[…] er på et meget højt niveau sammenlignet med andre lande." Undersøgelsen konkluderer endvidere, at foreningsdeltagelsen især er lav blandt kvinder, og at forskellen på foreningsdeltagelsen mellem borgerne af dansk herkomst og borgere af anden etnisk herkomst stiger med alderen, fordi det kun er etniske danskeres deltagelse, der stiger med alderen (12).

Spørgsmålet om foreningsdeltagelse har på den ene side en integrationsdimension, som imidlertid ikke er relevant for nærværende undersøgelse[16]. Der kan dog argumenteres for, at hvis deltagelse i FA hænger sammen med et områdes sociale kapital (Lindstrom et al. 2001), så vil deltagelse i det lokale foreningsliv sandsynligvis også bidrage til øget fysisk aktivitet. Interventioner, som øger et områdes sociale kapital, har da også vist sig at være en positiv faktor i forhold til at få grupper, som dyrker forholdsvis lidt idræt, til i højere grad at være idrætsaktive. Lokalt baserede foreningsdannelser vil samtidig have bedre mulighed for at imødegå de tidligere nævnte lokalspecifikke forhold, som ser ud til at holde piger/kvinder fra at deltage i idrætsforeninger.

Sammenfatning

På den ene side er der altså undersøgelser, der viser, at etniske minoritetsgrupper er lige så fysisk aktive og dyrker lige så meget idræt, som etniske majoritetsgrupper gør,

16 Se evt. undersøgelsen 'Foreninger og integration: Undersøgelse af foreningers vilkår for integrationsarbejde i Københavns Kommune' (Rasmussen 2008) eller erfaringer fra Norge 'Inkludering i idrettslag' (Nødland and Vassenden, 2011).

hvis man kontrollerer for socioøkonomiske variable. Dette finder vi også i en dansk kontekst, hvilket understøttes af denne undersøgelses spørgeskemaundersøgelse (se kapitel 6). Udøvelsen af idræt ser dog ud til fortrinsvis at foregå i andre regier end danske idrætsforeninger, hvilket blandt andet vil sige kommercielt organiseret idræt og uorganiseret idræt og FA. På den anden side er der grupper blandt de etniske minoriteter (piger/kvinder og ældre), såvel i Danmark som internationalt, der i væsentlig lavere grad deltager i idræt og FA. De forhold, som kan forklare den lavere og anderledes deltagelse, ser ud til at være et komplekst samspil mellem kulturelle og socioøkonomiske forhold samt det fysiske og sociale nærmiljø. Anbefalingerne til adfærdsændrende interventioner for denne gruppe omfatter brugen af lokale ressourcer, inddragelse af lokalsamfundet i planlægning og implementering samt nøje tilpasning til lokal- og kultur specifikke forhold, således at målgruppen for interventionen finder tiltagene relevante og passende.

4.3.2. Danske erfaringer fra projekter[17]

L: Alle dyrker sport herude, og spiller udenfor, det er ikke noget med, at vi bare sidder derhjemme.

H: Det er ikke alle, der spiller i klub, men det er mange, der kommer her og spiller udenfor.

Interviewer: Når jeg kommer og siger sådan noget med, at der er færre der dyrker idræt herude, så tænker I, at for jer at se, så er det faktisk de fleste, der dyrker idræt?

H: Jeg forstår godt, hvad du siger, når du siger sådan, I ser jo dem, der spiller i klubber, og ikke dem der spiller udenfor bare sådan for sjov. Det er rigtig nok. Der er ikke så mange, der spiller i klubber. (unge idrætsaktive fra udsat boligområde, Horsens).

Der har i en årrække været stor opmærksomhed i Danmark omkring inddragelse af borgere med anden etnisk baggrund end dansk i idræt og FA. Det vidner det store antal af projekter med denne målsætning om. Integrationsministeriet har således forestået en stor indsats på dette område, hvor 59 projekter over en treårig periode (2006-2009) har modtaget 26 millioner i støtte til at arbejde med "Det frivillige integrationsarbejde og deltagelse i idræts- og foreningslivet". Ud over denne store gruppe af projekter er der gennemført mange andre lokale og landsdækkende projekter med samme målsætning. Det samlede danske erfaringsmateriale er således mere omfattende, end det er muligt at beskrive på dækkende vis i denne undersøgelse. Den følgende analyse skal derfor ikke opfattes som en komplet analyse af alle de projekter og initiativer, som findes på området, men en analyse af de væsentligste tendenser og bevægelser på området.

I en evaluering af 48 af de 59 projekter, som har modtaget støtte fra puljen 'Det frivillige integrationsarbejde og deltagelse i idræts- og foreningslivet'(13), fremgår det, at projektindsatserne har involveret næsten 8.000 børn og unge med en etnisk minoritetsbaggrund, 1.900 forældre med en etnisk minoritetsbaggrund og 536 foreninger, hvoraf 106 beskrives som 'etniske minoritetsforeninger'.

Evalueringens resultater er meget positive i vurderingen af den samlede puljeindsats. Det vurderes, at "2.871 børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund har fået et aktivt fritids- og foreningsliv", hvoraf ca. 80 pct. vurderes som 'ikke foreningsvante børn/unge', som uden indsatsen ikke ville være blevet knyttet til fritids- og foreningstilbud. Ikke mindst er det opsigtsvækkende, at 33 pct. af de, som har fået et 'aktivt fritids- og foreningsliv', er piger med etnisk minoritetsbaggrund.

Projekterne, som indgår i puljeevalueringen, har opnået en målopfyldelsesgrad på 186 pct. i forhold til den forventede deltagelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund. Desuden er der i projekterne nået en målopfyldelsesgrad på 206 pct. i forhold til den forventede deltagelse af forældre til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i indsatsen (i alt 1.858 forældre)(13). Det er ikke muligt her at gå dybere ind i baggrunden for den store succes, men her skal nævnes to faktorer, som kan have bidraget til de positive resultater.

For det første viser gennemgangen af de forskellige metodekataloger, som er udarbejdet til evalueringen, at der

17 Alle interviewede brugere i dette afsnit har anden etnisk baggrund end dansk.

har været en stor opmærksomhed mod løbende at udvikle interventionerne – det vil sige at tilpasse dem til den praktiske virkelighed, som projekterne har mødt, hvilket netop er et af de kriterier, som litteraturen nævner som en forudsætning for succes.

For det andet kan evalueringsmetodiske forhold have bidraget til den meget positive afrapportering. Evalueringen omfatter en spørgeskemaundersøgelse, en række kvalitative interviews og en analyse af foreliggende projektdokumentation. Alle tre undersøgelser er imidlertid rettet mod de ansvarlige for projekterne, og de har muligvis overdrevet de positive vurderinger af projekterne. Dette gælder i øvrigt de fleste evalueringer af interventioner på dette område.

Inkludering af forskellige domæner
De unge projektdeltagere giver i afsnittets indledende citat udtryk for, at idræt er en væsentlig del af deres hverdag, men at det foregår andre steder end i etablerede foreninger. Citatet understreger vigtigheden af, at undersøgelser af denne gruppes fysiske aktivitet må inddrage

- flere områder for idræt og fysisk aktivitet,
- kulturelt tilpassede typer af aktiviteter, og
- idræt og FA som udøves uden for det normale foreningsregi.

Naturligvis er de unges udtalelser om, at "alle dyrker idræt herude", et udtryk for, at de unge, som dé omgås, dyrker idræt, og det står ikke i modsætning til, at piger og kvinder med en etnisk minoritetsbaggrund dyrker mindre idræt og FA end gennemsnittet.

Et andet projekt, som illustrerer nødvendigheden af at inkludere flere domæner, er en undersøgelse af "Muligheder og barrierer for etniske minoriteters brug af motions og kostinterventioner" fra Københavns Kommune. Undersøgelsen er en kvalitativ interview-undersøgelse blandt deltagere i et interventionsprojekt rettet mod ældre borgere, hvor det bl.a. konkluderes.

"Det at have et fysisk krævende arbejde og dermed mindre overskud og/eller tid til at dyrke motion i fritiden berøres også af andre interviewpersoner. [De] fortæller, at det at have travlt på grund af arbejde og familie i det hele taget kan være en barriere for at deltage i motions- og kostinterventioner" (14).

I forhold til at måle det generelle niveau for fysisk aktivitet påpeger litteraturen, at det er altafgørende at inddrage nye og utraditionelle domæner, og at målingerne skal være valide. Det samme har Agergaards (2008) undersøgelse bekræftet i en dansk sammenhæng. I øvrigt er det i forhold til resultatet af Agergaards analyse - at unge med etnisk minoritetsbaggrund ikke er markant mindre idrætsaktive end unge med dansk etnisk baggrund - interessant, at undersøgelsen fra København konkluderer følgende:

"Der er altså ikke på baggrund af nærværende undersøgelse belæg for at betragte etniske minoritetsborgere som en særlig vanskelig eller umulig gruppe at nå i kommunale forebyggende interventioner." (14)

Der er således både internationale og danske undersøgelser samt projekterfaringer, som viser, at det ikke er vanskeligere at inddrage borgere med etnisk minoritetsbaggrund i idræt og FA. Ikke desto mindre er der stadig en mindre deltagelse i idræt og FA blandt borgere med etnisk minoritetsbaggrund end gennemsnitligt. Dette skyldes for det første den markant lavere deltagelse blandt piger/kvinder med etnisk minoritetsbaggrund.

For det andet viser undersøgelserne, at social og økonomisk udsathed reducerer deltagelse i FA, og da etniske minoritetsgrupper har en større risiko for socioøkonomisk udsathed, forklarer dette en del af den lavere idrætsdeltagelse[18].

På tværs af såvel undersøgelser som projekterfaringer tyder disse altså på, at der er såvel kulturspecifikke barrierer, som forklaring på især piger og kvinders lavere deltagelse, som socioøkonomiske barrierer som forklaring på den generelt lavere deltagelse blandt etniske minoritetsgrupper.

18 Ejrnæs (2010) viser, at flygtninge og indvandrere er stærkt overrepræsenteret som modtagere af de laveste overførselsindkomster.

Pigernes og kvindernes lavere deltagelse i idræt og FA
Hvad angår idrætsdeltagelsen hos piger/kvinder med etnisk minoritetsbaggrund vidner erfaringerne fra projekterne om, at det er afgørende for rekrutteringen af denne gruppe, at der tages højde for både socialt og kulturelt bestemte forhold.

Nogle af de forhold, der gennemgående fremhæves i litteraturen, i evalueringerne og i interviews med brugere og projektmedarbejdere, er muligheden for at dyrke kønsadskilt motion, at give mulighed for fx at dyrke motion med tørklæde, og evt. at give mulighed for, at børn kan være med, eller at der er børnepasning. En formand for en forening, som har stor succes med at rekruttere kvinder af anden etnisk herkomst end dansk til idræt, fortæller:

"Der er også rigtig mange andre grunde, som gør, at vi har fat på den målgruppe, det er, at vi skaber de rigtige rammer for dem. Jeg ved, det er vigtigt for de kvinder, der kommer og dyrker motion hos os, at der skal ikke være adgang for mænd. Mændene skal ikke kunne komme ind, og det sørger vi så for, vi har heller ikke noget dresscode. Det er ikke noget med, at du skal tage dit tørklæde af, fordi du vil danse eller.. det har vi slet ikke hos os.(…)Så nu henvender de sig selv og spørger, om vi ikke kan have et samarbejde med dem, om de kan være frivillige hos os, det gør kvinderne også, nu hvor de ved, at vi ikke tvinger vores instruktører til at undervise mændene fx det gør vi ikke. Det bestemmer de selv, vi betaler for deres uddannelse, så må de selv bestemme, om de vil undervise drengene/mændene, eller om det kun skal være piger[19]." (Foreningsformand)

Fokusgruppeinterviews med tilsammen 12 kvinder fra idrætsaktiviteter i henholdsvis Gellerup og Fredericia bekræfter, at de nævnte forhold er vigtige for kvinderne, men også at der er individuelle forskelle. Projekterne rapporterer således, at det har været vigtigt for nogle kvinder, at de kunne passe børnene samtidig med at de dyrker motion, og flere steder har man haft succes med at tilbyde faciliteter, hvor børnene kunne lege, eller at lave hold for både mødre og børn. Et andet forhold, som tillægges betydning i forhold til kvindernes ansvar for børnene, er placeringen af aktiviteten i lokalmiljøet i nær geografisk afstand fra boligen:

"Interviewer: Er det vigtigt, at det foregår her, og at det er en, I kender fra området, eller kunne I lige så godt tage ind til byen i et fitnesscenter, hvor der var et kvindehold?
1: Ja, det er lige meget.
2: Det er lige meget
1: Hvis det bare er et kvindehold.
2: Men det er nemmere, i området, her er det nemmere for os.
3: Det er ikke lige meget for mig, for jeg tænker på tiden, fordi børnene er alene hjemme, og jeg skal dyrke motion, for hvis det er nede i byen, orker jeg det ikke. Hvis jeg skal med bussen, de kører på bestemte tidspunkter, og hvis de ringer, og der er sket noget, kan jeg ikke nå det. Men herovre, hvis der sker noget, kan jeg godt afbryde og nå det. Så på den måde er det ikke ligegyldigt for mig." (kvindelige deltagere i idræts- og sundhedsprojekt, Fredericia)

Denne holdning til at skulle flytte sig geografisk for at deltage i FA, som kommer til udtryk i citatet ovenfor, går igen i interviewene, der er fortaget som en del af undersøgelsen, uanset køn eller alder. Stort set alle har udtrykt villighed til at deltage i idrætsaktiviteter uden for lokalområdet, men i praksis er det få, som omsætter villigheden til handling. I det hele taget bliver tryghed oftere italesat som en af de parametre, der har betydning for deltagelse i idræt og FA, men det er en tryghed, som har rod i såvel kulturspecifikke som sociale forhold, og influerer på flere forskellige niveauer.

For det første er der trygheden i, at der vises hensyn til kulturspecifikke ønsker såsom kønsadskilt træning og en særlig beklædning. For det andet er der den praktiske tryghed, som kan handle om, at kvinderne skal kunne tage hånd om børnene samtidig med, at de motionerer. For det tredje er der den sociale tryghed, som handler om, at kvinderne ønsker at omgive sig med steder og mennesker, som føles trygge og velkendte. Et af projekterne, som har haft et særligt fokus på kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, beretter om, hvad social tryghed betyder i forhold til rekruttering og fastholdelse:

19 Et projekt under Vejle Rideklub har gjort sig de samme erfaringer: "Vi har erfaret, at der er behov for en kvindelig træner til holdet med tyrkiske kvinder i rideklubben. Klubben oplevede, at kvinderne stoppede med at komme, da vi indsatte en mandlig træner, og de kom tilbage, da man fandt en kvindelig" (15).

"Det lykkedes at rekruttere den ønskede målgruppe i den periode, hvor projektet foregik på AOF-sprogcentret, hvor målgruppen kom og havde været vant til at gå til gymnastik. Her var rammerne og tilhørsforholdet til stedet trygt og kendt, hvilket må siges at have stor betydning for rekruttering og fastholdelse af denne målgruppe. Et markant fald i antallet af deltagere på holdene og en forandret målgruppe var udslaget, da holdene blev flyttet fra AOF-sprogcentret til Prismen Idræts- og kulturcenter." (16)

Det er dog ikke kun stedet og rammerne for FA, som er vigtige for det sociale tilhørsforhold. Også samhørigheden med de mennesker, kvinderne omgiver sig med i forbindelse med idræt og FA, er vigtig. Interviewene viser, at social tryghed tillægges stor betydning på tværs af de forskellige kategorier af socialt udsatte og på tværs af køn og alder inden for grupperne. Inden for alle tre kategorier af udsatte grupper, som er i fokus i denne analyse, har det således været væsentligt for de interviewede at kunne identificere sig med de øvrige deltagere, ikke mindst i forbindelse med de forhold som er specifikke for de forskellige gruppers udsathed, og som altså adskiller dem fra den generelle befolkning. Kvinderne i et af projekterne udtrykker det således:

"1: Jeg synes, det er fællesskabet, det er også vigtigt, fordi kvinderne kommer og kender hinanden og snakker med hinanden, alle fra forskellige kulturer. Det er en måde, hvorpå man kan integrere sig.
2: Ja. Vi kommer her og snakker om forskellige ting. Så når du går hjem, så er der tomt, der er ikke meget tid her, fordi du snakker og snakker og snakker. Men hvis du bliver hjemme og ikke laver noget, så snakker du kun med dig selv.
1: Vi samler det hele her, vi samler mange ting her. Hvis du bliver syg, depression, mange af de ting der kommer op. Hvis du har haft en dårlig dag.
3: Man snakker og kender hinanden, fordi vi snakker om vores problemer. Hvis vi bliver hjemme, kan vi tænke, verden bliver meget lille. Man tænker, jeg har mange problemer." (kvindelige deltagere i idræts- og sundhedsprojekt, Fredericia)

Det ser altså ud til, at kvinder fra etniske minoritetsgrupper har behov for tryghed på flere niveauer. På den ene side en kulturspecifik tryghed og på den anden side en mere individuel og praktisk tryghed og sidst men ikke mindst en mere generel tryghed funderet i følelsen af et tilhørsforhold til den gruppe, man dyrker FA og idræt sammen med. Sidstnævnte er en af de faktorer, der fremhæves i litteraturen som en mulig forklaring på den generelt lavere deltagelse i FA og idræt i udsatte boligområder - baseret på en antagelse om, at boligområders samlede sociale kapital er afgørende for dannelsen af relationer og netværk.

Socioøkonomiske determinanter
Den videnskabelige litteratur fremhæver de socioøkonomiske forhold som afgørende for den generelle deltagelse i idræt og FA. Bestemmende for grupper og individers socioøkonomiske status er blandt andet indkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet, uddannelsesniveau m.m. På det individuelle plan er det naturligvis forskelligt, hvordan sådanne forhold influerer på deltagelse i FA og idræt, men for sociale grupper eller lokalmiljøer som helhed er der statistisk en større sandsynlighed for lavere deltagelse i idræt ved lavere socioøkonomisk status end ved højere socioøkonomisk status. En af de måder, dette kan komme til udtryk på, er den sociale opbakning blandt familie og venner til at deltage i aktiviteterne.

"Men støtten hjemmefra, den er meget vigtig. Jeg tror, det er meget vigtigt, for hvis dine forældre eller dine brødre eller søstre ikke hjælper dig, så har man ikke rigtig lyst til det. Hvis de kommer og spørger, hvornår man skal spille den næste kamp. Så tænker man, det betyder noget for dem også, at man går til det. Min far spørger en gang i mellem, han spørger om fredagen, før weekenden begynder. Skal I spille kamp i weekenden? Nogen gange kan han godt finde på at komme, men han kommer ikke. Han vil bare høre, om jeg tager til kampe, og hvordan det går" (ung bruger af idrætsprojekt i udsat boligområde, København).

"Familien er altid en stor del af en sportsudøvers liv. Hvis børnene kan mærke familiens opbakning, smitter det af på deres præstationer. Og det giver stolthed, når man oplever, at ens forældre bidrager til fællesskabet." (17)

For rekrutteringen af børn synes opbakningen fra og kontakten til forældrene at have afgørende betydning, ligesom erfaringer hjemmefra med forældre, som deltager

i idræt, synes at have betydning. Mange projekter rapporterer om, at netop denne del af interventionerne har særligt svære vilkår. For en del projekter har det været et problem overhovedet at få etableret en kontakt til forældrene. Der ser ud til at være stor forskel på, om de enkelte projekter søger at etablere en kontakt til og opbakning fra forældrene, eller om forældrene søges direkte inddraget i det frivillige foreningsarbejde. Specielt sidstnævnte synes at være genstand for særlige udfordringer, og i puljeevalueringen fra Integrationsministeriet vurderes resultatet af denne bestræbelse som "mindre tilfredsstillende". Det konkluderes, at resultaterne skabes med tålmodige skridt over en lang periode, og flere steder nævnes nødvendigheden af, at man indledningsvis forsøger at vække forældrenes interesse gennem sociale arrangementer og tilbud uden nødvendigvis at kræve direkte aktivt engagement. I forhold til denne problemstilling er det nødvendigt at stille spørgsmålet, hvad målsætningen er. Er det at øge deltagelsen i FA og idræt? Eller er det at integrere borgere med etnisk minoritetsbaggrund i foreningslivet? Det er to meget forskellige målsætninger, som kræver væsensforskellige indsatser. At aktivere de ikke-aktive kræver én form for målrettet indsats, som ikke nødvendigvis inkluderer det etablerede foreningsliv, og som ofte vil have karakter af sociale indsatser. To af de interviewede projektmedarbejdere siger om denne del af arbejdet.

R: "De mest udsatte, de holder sig hjemme, mens dem som er lidt mere ressourcestærke, det er dem, som deltager i de ting, som laves ude i områderne."

B: "Vi skriver altid i vores ansøgninger, ja vi laver det her projekt for at få mindsket kriminaliteten og få hærværk sat ned osv osv, det skriver man altid i sine projekter og får gang på gang penge fra ministeriet, men måske skulle man snart til at sige: Vi ryster lige posen en gang til, og så starter vi forfra, det er altså ikke dem, vi får fat i, de kommer ikke i foreningen (…) " Jeg er sikker på, at sporten godt kan hjælpe mange af de her unge, skatere, parkour, men det er bare ikke vores traditionelle forening fra seks til otte, der kan løse den her opgave. Det er måske en helt anden opbygning og struktur, som handler om de unges gadesport og gadeaktiviteter, noget i den retning." (projektmedarbejdere) 20.

I det hele taget bliver det i såvel rapporter som interviews diskuteret, hvilken rolle foreningslivet skal spille i forhold til socialt arbejde, ikke mindst i forhold til de ressourcer foreningslivet råder over. Som beskrevet ovenfor, er deltagelse i foreningslivet ganske vist medvirkende til udvikling af social kapital, men som det beskrives i en evaluering, kræver deltagelse i det organiserede fritidsliv også sociale kompetencer(18). Specielt for særligt socialt belastede er dette en barriere for integration i foreningslivet, som det udtrykkes i det følgende.

"Især i de socialt belastede områder er der mange foreninger, der har nok at gøre med at få driften til at fungere i hverdagen. Derfor er det svært for de frivillige at gøre en ekstra indsats, og mange er heller ikke interesserede i det. Fodboldtræneren i Brønshøj er jo aktiv, fordi han gerne vil træne fodbold – ikke fordi han vil lege socialarbejder." (15)

Integrationen af de allerede aktive i foreningslivet ser ud til at kræve helt andre målrettede interventioner, som umiddelbart kan forekomme mere kulturelt orienterede og blandt andet handler om viden om, hvordan det danske foreningsliv er organiseret, og hvad det kræver af medlemmerne. Både i de indsamlede projektevalueringer og i interviewene med projektansatte gives der på den ene side udtryk for, at manglende kendskab til foreningslivet – det ikke at kende til strukturen og de sociale spilleregler eller normer - er et af de store problemer, når unge med etnisk minoritetsbaggrund (eller deres forældre) skal engageres i foreningslivet. På den anden side gives der også udtryk for, at en rigid foreningsstruktur er årsag til den lavere deltagelse. En tredje faktor, som ikke inddrages i erfaringerne fra projekterne, men fremhæves af informanterne, handler om at dyrke idræt i sammenhænge, som ligner de sociale sammenhænge, man normalt befinder os i, hvilket vil sige i lokalområdet eller med ligestillede.

Interventioner

Som nævnt i indledningen er der i Danmark i de seneste år igangsat en bred vifte af interventioner og projekter

20 Det samme konkluderer puljeevalueringen: "De traditionelle fritids- og foreningstilbud er ikke altid attraktive for alle grupper af børn og unge. Der kan være behov for at skabe nye aktivitets- og foreningstyper – f.eks. i udsatte boligområder eller for særlige målgrupper af børn/unge. Aktiviteter som rap, graffiti, freerunning osv. har vist sig at nå nye grupper af unge" (13).

med henblik på at øge idrætsdeltagelsen blandt etniske minoritetsgrupper, og i mange af disse projekter synes der at være stor metodisk opmærksomhed og fleksibilitet, således at det i mange tilfælde faktisk er lykkedes at nå projekternes målsætninger eller ligefrem at overgå disse. Indsatserne vidner om en mangfoldighed af muligheder for at nå målgruppen ved brug af forholdsvis begrænsede justeringer i projektindsatserne. Specielt fleksibilitet og villighed til at tilrette projektet efter lokale forhold[21] er i litteraturen nævnt som en vigtig faktor for succesfulde interventioner, ligesom anvendelsen af lokale ressourcer (fx lokale nøglepersoner og kulturelle/religiøse lokaliteter) samt inddragelse af lokalmiljøet i planlægning og praktisk udførelse af interventionen.

Hvad angår de danske erfaringer med interventioner ser det ud til, at det netop er sådanne faktorer, som giver succes. Stort set alle projekter beretter om nødvendigheden af at være fleksibel og søge alternative løsninger, uanset om det gælder målgrupper af unge/ældre eller kvinder/mænd, og flere fremhæver effekten af at bruge nøglepersoner i området, enten som rollemodeller/ambassadører eller ved direkte at ansætte dem som lokale projektledere med ansvar for at koordinere og igangsætte lokale aktiviteter.

En afledt gevinst ved at involvere lokale nøglepersoner er muligheden for at bruge eksisterende lokale sociale netværk som en motiverende faktor for deltagelse, hvilket igen danner basis for etableringen af nye sociale netværk mellem deltagerne. Derved får interventionen berøringsflader til foreningsliv, institutionsmiljø, boligområde og andre miljøer, som er vigtige for lokalområdets accept af projektet. Et af projekterne, som har gjort sig erfaringer i denne retning, fortæller.

"I første halvdel af projektet oprettede vi parkourhold i foreningsregi, og udbød træningen som et alm. foreningstilbud. Der blev annonceret i lokale medier, på foreningens hjemmeside, via netværk og infokanaler i det lokale boligområde og gennem shows og åbne workshops på de lokale skoler og i boligområdet. Resultatet blev en overvældende tilslutning til parkourholdene, men med en overvægt af etnisk danske unge samt ressourcestærke unge med anden etnisk baggrund end dansk. Da projektet havde som mål også at tiltrække de foreningssvage unge med anden etnisk baggrund end dansk, besluttede projektledelsen i anden halvdel af projektet at ændre rekrutteringsstrategien, så rekrutteringen i stedet var bundet op på den lokale ungdomsklub, som var placeret midt i boligområdet. Der blev oprettet nye parkourhold som et aktivitetstilbud under ungdomsklubben, men stadig med foreningsinstruktørerne som det udførende led. En ressourceperson fra ungdomsklubben fik til ansvar at samle de interesserede unge forud for træningen og samtidig for at følge op og motivere de unge til at deltage igen og blive en del af det forpligtende fællesskab. Resultatet blev, at projektet i anden halvdel fik fat i langt flere fra den primære målgruppe. (…) I princippet var aktiviteterne de samme, men udadtil fik aktiviteterne en større gennemslagskraft til målgruppen, fordi institutionen var kendt og accepteret blandt målgruppens forældre. På denne måde blev institutionens legitimitet brugt som brobygger til foreningslivet". (19)

Eksemplet viser vigtigheden af at inddrage lokale ressourcepersoner og lokalt kendte institutioner, som beboerne har tillid til, samt kommunikationskanaler der opleves som relevante og troværdige i målgruppen. Sidst men ikke mindst viser eksemplet, at der ofte skal meget små ændringer og justeringer til for at tilpasse en aktivitet til lokale forhold og dermed skabe grobund for rekruttering af målgruppen.

Social tryghed/social kapital

I analysen ovenfor er der redegjort for, at det er vigtigt at få defineret og målrettet indsatserne, alt efter om interventionerne skal rettes mod socioøkonomiske eller kulturelt/etnisk bestemte forhold. Uanset indsatsens målgruppe er det blevet vist, at social tryghed gennem relationer, netværk og følelsen af tilhørsforhold spiller en vigtig rolle for de sammenhænge, vi vælger at engagere og organisere os i. Langt størstedelen af de interviewede brugere giver således udtryk for, at det sociale spiller en væsentlig rolle for, hvilken form for idræt de vælger at dyrke, og hvor man vælger at dyrke den. De tre nedenstående citatuddrag illustrerer alle, at den sociale samhørighed har en

21 Herunder som nævnt muligheden for kønsadskilt træning, alternativ påklædning, børnepasning mv.

stor betydning, men det illustrerer også, at der er forskel på, i hvor høj grad dette tillægges afgørende betydning for deltagelsen.
"Jeg brænder jo for fodbold, men jeg vælger ACFC for det sociale, men.. altså hvis ACFC for eksempel ikke eksisterer længere, så betyder det ikke, at jeg heller ikke skal spille fodbold mere, selvfølgelig kan jeg spille fodbold… men… det er ACFC jeg vælger først, fordi.. altså jeg kender mange her. Det er derfor, men, altså alligevel, selvom ACFC det lukker eller noget, så vil jeg stadig finde en klub, måske AKF, fordi der er også mange, jeg kender der. Jeg vil mest søge hen, hvor jeg kender nogle." (ung fodboldspiller fra udsat boligområde, Århus)

"Interviewer: Hvad er forskellen på at spille her i hallen eller i Gam3 og spille i en klub?

T: Man har venner her.

L: Man kender jo alle her omkring, når man møder op, så spiller man jo med ens venner, og når man er i klubben, så er man jo alene.

H: Ja og her der hører vi også nogen gange musik inde i hallen, så der bliver en god stemning derinde. Vi kan godt spille sammen, vi snakker sammen osv., vi kender hinanden, det er sjovere end at spille mod fremmede, man ikke kender." (unge idrætsaktive fra udsat boligområde, Horsens)

"Jeg er helt sikker på, at når det her projekt stopper, vil jeg aldrig dyrke noget sport, fordi bare jeg tænker over, at jeg skal af sted, og jeg skal møde mange mennesker og hilse på dem, jeg har gjort det nogle gange, men så stopper jeg dagen efter, fordi jeg går alene. Men det her projekt betyder rigtig meget, fordi jeg har venner." (kvindelig deltager fra idrætsprojekt, Odense)

Den sociale samhørighedsfølelse gør det lettere at dyrke motion og er vigtig i det sociale samspil med udveksling af holdninger, og den giver en social tryghed, men det varierer, hvor stor betydning de sociale relationer har for den enkelte deltager. Nogle projekter oplever således, at de sociale relationer og 'følelsen af at høre til' er mere afgørende for fastholdelsen af deltagerne, end aktiviteterne er. Det samme gør sig gældende for forældreinddragelse, således at villigheden til at hjælpe til blandt forældre stiger i takt med, at de føler sig hjemme og skaber netværk i foreningen.
Forudsætningen for at tale om integration i forbindelse med interventioner af denne art er derfor tilstedeværelsen af social tryghed og følelsen af et socialt tilhørsforhold, som fremmer motivationen og evnen til at indgå i nye sociale netværk på tværs af allerede eksisterende sociale relationer. Denne forudsætning for social integration er ikke forbeholdt etniske minoritetsgrupper, men er derimod en generel forudsætning, og har som sådan mere at gøre med graden af social kapital end med etnisk tilhørsforhold, som en af projektlederne formulerer det:

"Jeg har enormt svært ved, at vi snakker integration, for mig er det jo unge mennesker, som er på lige fod med alle andre unge mennesker, så når jeg snakker med Viby Syd, jamen de unge de er ikke spor anderledes end de unge, der har hvide forældre og bor i området, og de unge er ikke i foreningslivet. Så der tænker jeg ikke farve, det gør jeg slet ikke." (projektleder, Århus)

Flere projekter påpeger overensstemmende, at de udfordringer og barrierer, som de støder på i arbejdet med idrætsinterventioner i forhold til etniske minoritetsgrupper, ikke er væsentligt anderledes end tilsvarende udfordringer i forhold til motionsinterventioner over for den øvrige del af befolkningen[22].

Det kunne altså tyde på, at arbejdet med at øge andelen af etniske minoritetsgruppers deltagelse i FA og idræt må tage højde for, at etnisk integration i høj grad handler om social inklusion, fordi det sociale tilhørsforhold er grundlaget for etableringen af netværk og sociale relationer. Evalueringen af et stort integrationsprojekt konkluderer i tråd hermed følgende.

22 Fx: "Mange af de udfordringer, foreninger støder på, når det handler om fastholdelse af nydanske medlemmer, gælder også i forhold til etnisk danske medlemmer." (15), " Som det vil fremgå, er barrierer og muligheder for deltagelse i motions- og kostinterventioner blandt etniske minoriteter i vid udstrækning de samme som for den øvrige del af befolkningen. Dog kan den relative betydning af hver enkelt barriere være større blandt de etniske minoriteter som følge af den sproglige og socioøkonomiske marginalisering, disse borgere kan opleve" (14)

"Integration i ordets oprindelige forstand som smeltediglen, hvor forskellige etniske grupper tilpasser sig hinanden i en ny helhed, lader dog ikke til at have fundet sted i udpræget grad. Barrieren herfor er den grundlæggende præmis, at foreninger er opbygget omkring interessefællesskaber og etablerede netværker; man mødes med sine egne omkring ensartede interesser. Det gælder både for etniske minoritetsforeninger såvel som etnisk danske foreninger." (20)

Med andre ord øger fraværet af social inklusion i interessenetværk – såsom idrætsforeninger - den etniske segregation, fordi etniske minoritetsgrupper er overrepræsenterede i sociale grupper med lav socioøkonomisk status og lav grad af social kapital. I denne sammenhæng er det bemærkelsesværdigt, at flere projekter beretter, at etniske minoritetsgrupper faktisk udtrykker ønske om, at også etniske danskere deltager i de idrætssammenhænge, hvori de indgår, eller som det formuleres af en af de interviewede deltagere i et fodboldprojekt.

"På vores hold er det blandet med indvandrere og danskere. Det er sjovere på den måde. Hvis det er alle, der kun er indvandrere, ville det være rent kaos. Eller hvis det var rent dansk, så ville vi føle os udenfor, men når det er blandet, så er det sjovere. Så laver vi grin med hinanden nogle gange." (ung idrætsaktiv fra udsat boligområde, København)

4.3.3 Sammenfatning

Den lavere deltagelse i idræt og FA blandt etniske minoritetsgrupper ser ud til at have forskellige årsager. Det er således vigtigt at tage højde for, at mange børn, unge og voksne af anden etnisk herkomst end dansk dyrker idræt og FA på andre måder og i andre sammenhænge, end etniske danskere gør, selvom deltagelsesmønsteret på mange måder også ligner majoritetsbefolkningens deltagelsesmønster[23].

Dernæst er det nødvendigt at være opmærksom på, at etniske minoritetsgrupper er overrepræsenterede i socioøkonomiske lavstatusgrupper og andre former for social udsathed[24]. Dvs. forhold som i høj grad har en negativ indflydelse på deltagelsen i idræt og FA. Flere undersøgelser påpeger i forlængelse heraf, at socioøkonomiske faktorer såsom uddannelse og indkomstforhold er vigtigere end etnisk baggrund for borgernes deltagelse i idræt og FA. Samtidig er det dog evident, at piger, kvinder og ældre med etnisk minoritetsbaggrund har væsentlig lavere deltagelse i idræt og FA end gennemsnitligt, også når der kontrolleres for socioøkonomisk status. Det hænger givetvis sammen med kulturspecifikke forhold, som influerer på deltagelsen.

Det handler bl.a. om manglende muligheder for at dyrke idræt i kulturelt 'passende' (det vil sige acceptable eller meningsfulde) omgivelser og faciliteter, såsom faciliteter til kønsadskilt træning, fleksible krav til påklædning, muligheder for børnepasning m.m. Ligeledes kan den værdi eller betydning, som idræt tillægges blandt disse grupper, have betydning. Projekterfaringer viser, at det er muligt at nedbryde sådanne barrierer med små justeringer og ændringer, hvis indsatsen er tilrettelagt med rum for fleksible lokale tilpasningsmuligheder.

I overensstemmelse med beskrivelsen af barriererne som overvejende socioøkonomisk funderet er de primære baggrunde for den lavere deltagelse relateret hertil. Det vil sige, at social opbakning fra nære relationer, deltagelse i

23 Blandt begge grupper er der således stor interesse for fodbold og styrketræning (se kapitel 6)

24 Ejrnæs (2010) viser at der blandt gruppen af modtager af offentlig forsørgelse samt i gruppen 'uden uddannelse' er proportionelt større andel af mennesker med anden etnisk baggrund. Dette gælder dog ikke i gruppen af misbrugere.

sociale relationer og netværk og følelsen af social samhørighed alle er fremmende for idrætsdeltagelsen. Indsatser til fremme af idrætsdeltagelse blandt grupper med etnisk minoritetsbaggrund må således tage udgangspunkt i behovet for følelsen af social samhørighed og social tryghed i relations- og netværksdannelse. Dette kan blandt andet ske gennem anvendelsen af lokale ressourcer og inddragelse af lokale kræfter i planlægningen af aktiviteter.

Bestræbelserne på at udføre integrationsarbejde gennem det traditionelle foreningsliv vil i dette perspektiv få mere karakter af socialt arbejde end integrationsarbejde, og alt efter om målsætningen er integration eller øget deltagelse i idræt og FA, er det værd at vurdere, om organisationsformen er vigtig, som en projektleder formulerer det.

"Hvorfor skal det være forening hele tiden. Er det det danske behov for en forening. For deltagerne handler det jo bare om, at kunne få lov til at dyrke Zumba i trygge rammer."

4.4. Idræt og fysisk aktivitet for sindslidende

Af gode grunde fokuserer en stor del af den litteratur, der udgives om sindslidendes deltagelse i idræt og fysisk aktivitet, på betydningen deraf i forhold til sindslidelse. Specielt fordelene ved at bruge fysisk aktivitet (FA) i behandling og recovery fylder meget i litteraturen. Selvom dette emne selvfølgelig er vigtigt, er det uden for denne undersøgelses primære formål. Når der i det følgende alligevel især refereres til undersøgelser af sundhedsmæssig karakter, hænger det sammen med denne litteraturs dominans på området, men det skyldes også, at nogle af resultaterne fra denne forskning er interessante i forhold til formålet med denne undersøgelse.

Som målgruppe er sindslidende meget forskellige fra de øvrige grupper, der betegnes som socialt udsatte. For det første er der tale om lidelser, som kan diagnosticeres og behandles medicinsk. Sindslidelser medfører dog ofte en livsførelse, som rummer de samme risikomomenter, der gælder for de øvrige socialt udsatte grupper. Det vil sige social isolation, et liv på overførselsindkomst og et inaktivt liv. Desuden har mange misbrugere en dobbeltdiagnose, således at misbrug og sindslidelse forekommer samtidig. Ligesom blandt de øvrige udsatte grupper betyder det ikke, at alle med en sindslidelse kan eller skal betragtes som socialt udsatte, men at der er grund til skærpet opmærksomhed omkring sociale problematikker i forbindelse med sindslidelser. I forhold til deltagelse i idræt og fysisk aktivitet er dette relevant, fordi kompetencer til at indgå i sociale relationer, som vist ovenfor, er en vigtig forudsætning for at kunne deltage i meget idræt. Desuden skal det nævnes, at det i denne sammenhæng ikke er muligt at skelne mellem de mange forskellige sindslidelser, vel vidende at disse kan have meget forskellig indvirkning på mulighederne for et fysisk aktivt liv.

4.4.1. Hvad siger den videnskabelige litteratur?

Sindslidendes øgede risiko for sundhedsskadelig adfærd og livsstil er tæt knyttet til medicinforbrug og tendenser til social isolation, som står for langt den største andel af livsstilsrelaterede sygdomme og højere dødelighed blandt mennesker med sindslidelser. Studier fra USA viser, at folk med alvorlige sindslidelser i gennemsnit har 25 år kortere levetid end normallevetiden (Cabassa et al. 2010). Det ser ikke ud til, at den reducerede levetid kan forklares ud fra genetiske forhold (Soundy et al., 2007), og tvær-kulturelle studier viser, at en inaktiv livsførelse og andre former for risikoadfærd blandt mennesker med sindslidelser ikke har kulturspecifikke årsager (Mccormick et al. 2008), men gælder generelt for mennesker med sindslidelser, hvor de end bor.

Årsagerne til overdødeligheden skyldes altså dels livsstilsfaktorer såsom rygning, usund kost og fysisk inaktiv livsførelse, og dels bivirkninger af indtagelse af medicin (Cabassa et al. 2010). Det betyder, at interventioner i forhold til sundhedsfremmende adfærd såsom FA kan have gavnlig effekt på en stor del af de følgevirkninger, som alvorligt sindslidende oplever (Faulkner et al. 2006). Oven i købet tyder kvalitativ forskning på, at der er tale om en målgruppe, som er positivt indstillet og modtagelig overfor interventioner til fremme af deltagelse i idræt og FA (Soundy et al. 2007; Ussher et al. 2007).

Ved siden af de mere direkte effekter af FA er det i den videnskabelige litteratur også beskrevet, at der muligvis er en yderligere effekt af FA, fordi det for nogle kan være med til at reducere doceringen af medicin (Ussher et al. 2007). Dog lægges der vægt på, at anvendelsen af FA i behandlingen altid skal opfattes som sekundært i forhold til medicinsk behandling (Vancampfort et al. 2010). Selvom resultaterne ikke er entydige, er der overvejende konsensus om FA's positive psykologiske helbredseffekter for mennesker med alvorlige sindslidelser (Mccormick et al. 2008) i kraft af, at FA kan bidrage til at dæmpe eller lindre fx sociale problemer eller selvværds-problematikker forbundet med sindslidelsen (Ussher et al. 2007).

Hvad er fremmende og hæmmende for gruppens deltagelse i idræt og udøvelse af fysisk aktivitet?
Undersøgelser har vist, at reduktion og forebyggelse af sekundære lidelser[25] som fx overvægt, diabetes, hjerte-kar lidelser m.fl. er vigtig for mennesker med sindslidelser på grund af disse lidelsers indvirkning på den generelle sundhedstilstand og livskvalitet. Idræt og FA kan bidrage væsentligt til forebyggelse eller reduktion af disse (Iwasaki et al. 2010), men der er væsentlige barrierer forbundet med deltagelse, som må tages i betragtning ved interventioner til fremme af FA for mennesker med sindslidelser.

Social opbakning er, ifølge litteraturen, en af de vigtigste fremmende faktorer for udøvelse af FA i befolkningen generelt (Stahl et al. 2001; Lindstrom et al. 2001). Ligeledes er det at bo i et trygt boligområde fremmende for udøvelse af FA (Ball et al. 2010). For mennesker med en sindslidelse har disse to faktorer væsentlig betydning, fordi sindslidende oftere lever et socialt isoleret liv med begrænsede sociale netværk, og fordi lidelsen kan indvirke på den individuelle opfattelse af sikkerhed.

Et amerikansk kvalitativt studie bestående af fokusgruppeinterviews med deltagelse af 34 sindslidende, som alle var involveret i forskellige former for 'recovery-programmer', viser, at de væsentligste barrierer var symptomer på sindslidelse, medicinering, vægtforøgelse forbundet med medicinering, frygt for diskrimination og bekymringer omkring sikkerhed (McDevitt et al. 2006). Andre studier rapporterer, at nogle af de vigtigste faktorer for deltagelse i FA blandt mennesker med svære sindslidelser er den sociale støtte (Ussher et al., 2007) samt vedvarende introduktion og instruktion i forbindelse med udøvelse af FA (Soundy et al. 2007). Lignende forhold rapporteres også som betydningsfulde for den generelle befolknings deltagelse i FA, men for mennesker med svære sindslidelser er mentale barrierer i forhold til at skulle starte på nye aktiviteter, på nye steder og sammen med personer, som man ikke kender i forvejen, ekstra tungtvejende. Et studie anbefaler derfor, at der tages udgangspunkt i kendte steder og aktiviteter, som allerede udøves i mindre målestok, og som kan integreres på allerede kendte steder, som fx gå- eller cykelture (Soundy et al. 2007). På denne måde kan barrierer nedbrydes uden anden indsats end at intensivere allerede kendte aktiviteter, samtidig med at aktiviteterne indeholder en høj grad af fleksibilitet, er meget omkostningseffektive og let kan integreres i dagligdags aktiviteter og skemaer.

En anden barriere, som omtales i litteraturen, er mangelen på integration af FA i såvel den primære som den sekundære sundhedssektor. Flere studier nævner dette som et område, hvor indsatsen kan forbedres (Mccormick et al. 2008; Soundy et al. 2007). Dette bekræftes af interviews gennemført i forbindelse med denne undersøgelse, idet flere af de interviewede fremhævede integration af mere FA i psykiatrien som en potentiel positivt motiverende faktor.

Der er altså tale om et område hvor det er anerkendt,
at der er en væsentlig større forekomst af livsstilsrelaterede sygdomme og overdødelighed,
at interventioner til at fremme sundhed såsom øget deltagelse i FA vil have stor positiv effekt, og
at målgruppen virker positivt modtagelig overfor sådanne interventioner.

25 Healthy People 2010 (USDHHS, 2000) definerer sekundære lidelser som 'medical, social, emotional, family, or community problems that a person with a primary disabling condition likely experiences.' Citeret fra (Iwasaki et al. 2010)

Ifølge Ussher må næste skridt således være, at interventioner over for sindslidende, som har til hensigt at fremme FA, skal omsætte den relativt høje interesse for idræt og FA til en større deltagelse og et højere aktivitetsniveau gennem fx "professional support and enhancing self-efficacy by combating barriers and tailoring to preferences" (2007).

4.4.2. Erfaringsopsamling fra rapporter og evalueringer samt interviews med personale og brugere

"Vi er jo også alle sammen i samme båd, og der er jo ikke så meget at være bange for, når man ved, at de andre lider af det samme. Det er nemmere at komme over den der tærskel og komme ud så" (bruger fra Sønderborg).

På trods af at socialpsykiatrien i Danmark efterhånden har haft fokus på fysisk aktivitet i arbejdet med sindslidende gennem en lang årrække, og - som det formuleres i en kortlægning fra 1999 - "idrætstilbud og -projekter for sindslidende, efterhånden spirer frem og gror i hver en krog af landet"(21), afspejler dette sig ikke i dokumentationen deraf. En stor del af materialet, som foreligger, består af lokale erfaringer med begrænset generaliserbar kvalitet, og en del af materialet er af ældre dato. Den del af materialet, som er af nyere dato, og som har et generelt perspektiv, har overvejende fokus på fysisk aktivitet i psykiatriske behandlingsinstitutioner. Det bør således overvejes, om der er behov for en generel analyse af fysisk aktivitets udbredelse og betydning for mennesker med sindslidelser i Danmark.

Organisatoriske og institutionelle forhold
Kortlægningen af idrætstilbud for sindslidende fra 1999 registrerede 76 idrætstilbud organiseret uden for hospitalsregi. Kortlægningen viser, at idrætstilbuddene til sindslidende er organiseret i forskelligt regi, men at antallet af tilbud organiseret som selvstændige idrætsforeninger er stigende. Grunden til denne udvikling i organisationsform menes at være økonomiske hensyn (kommunale tilskudsmuligheder), og "ikke mindst fordi foreningslivet med det indbyggede demokrati er en kvalitet i sig selv. Idrætsforeningerne for sindslidende udgør således en parallel organisering til raskidrættens foreninger" (21). Tanken bag foreningsdannelserne er tæt knyttet til Sundhedsstyrelsens anbefalinger omkring brugerinddragelse i sundhedsvæsenet. Ideen er, at brugerne er ansvarlige for den bredest mulige vifte af arbejdsopgaver omkring foreningen, herunder foreningsdannelse, bestyrelsesarbejde, instruktørarbejde m.m. Med andre ord en organisering baseret på grundstenene i dansk foreningsliv, hvor det er frivillige, ulønnede medlemmer, som kører foreningen.

Kortlægningen fra 1999 afspejler samtidig en intention og et ønske om at integrere idrætstilbuddene til sindslidende i det, der kaldes raskidrætten. Denne forventning kræver en tilpasning og en parathed såvel fra foreningernes side som fra de udøvendes side. Der er ikke fundet litteratur, som beskæftiger sig med muligheder eller barrierer for integration i raskidrætten. Kortlægningen fra 1999 beskriver det som en mulighed for en del af målgruppen, men at det for en del af målgruppen ikke vil være hensigtsmæssigt. De organisatoriske udfordringer i forbindelse med integration i raskidrætten beskrives som væsentlige:

"Kortlægningen viser, at nogle af de langsigtede mål om integration i raskidrætten kun vanskeligt eller slet ikke lader sig opfylde. (…) Det handler i høj grad også om holdningsændringer og organisationsforandringer. Hvis raskidrætten mener det alvorligt med integration, skal der findes økonomi til de særlige foranstaltninger, der er nødvendige for denne målgruppe" (21).

I betragtning af litteraturens beskrivelser af barrierer og forudsætninger for målgruppens deltagelse i FA (tryghed, frygt for diskrimination, fokus på introduktion og instruktion, barrierer overfor nye intentioner/personer/steder) synes det tydeligt, at der er særlige behov for at kunne realisere intentionerne. Interviews med brugere af idræt for sindslidende bekræfter behovet for særlige foranstaltninger for denne gruppe, og at de fleste foreninger ikke synes parate til inklusion af sindslidende, som det ser ud nu.

Nogle interviewede brugere er allerede delvist aktive i raskidrætten ved siden af deres engagement i idræt for sindslidende, og der gives udtryk for, at raskidrættens

tilbud opfattes som en mulighed, man gør brug af i perioder, hvor sygdommen ikke er socialt invaliderende. Omvendt bruges idræt for sindslidende af mange som en social tryg base, hvor man har et nært socialt tilhørsforhold i dagligdagen. Idræt for sindslidende handler således ikke kun om selve idrætten, men bruges også som en livsline med socialpædagogiske funktioner i perioder, hvor sygdommen gør, at behovet for tryghed er større end i perioder med færre symptomer. Interviews med medarbejdere inden for idræt for sindslidende bekræfter, at der er behov for at differentiere *målsætningerne*, både i forhold til hvad raskidrætten kan tilbyde, hvilke funktioner de forskellige idrætsformer opfylder, og i forhold til måden, hvorpå den enkelte sindslidende ønsker og evner at bruge raskidrætten. En bruger af idræt for sindslidende udtrykker i tråd hermed følgende:

"Jamen jeg har det sådan lige i øjeblikket, at jeg kunne måske godt gå ind i andre foreninger, altså selve sporten, men jeg ville aldrig kunne åbne mig på samme måde overfor dem, der gik der, vel? Og derfor er det virkelig vigtigt, at sådan noget her består. Så jeg vil gerne lave en kombination." (bruger af idrætstilbud for sindslidende, Sønderborg)

Kortlægningen og de lokale evalueringer fremhæver, at det er afgørende for de brugerdrevne foreningers overlevelse, at der tilknyttes en lønnet koordinator. Koordinatoren kan sikre kontinuitet og udvikling i foreningen. Fra brugernes side lægges der vægt på, at koordinatoren/instruktøren er den, der kan motivere brugerne i perioder, hvor sygdommen gør dem ekstra socialt sårbare.

Både brugere og personale udtrykker altså behov for en fast tilknyttet, lønnet instruktør/koordinator. De funktioner, behovet baseres på, afspejler lignende anbefalinger i evalueringsrapporter og i litteraturen. For det første beskriver litteraturen, at fastholdelsen af sindslidende i idrætsaktiviteter forudsætter vedvarende professionel instruktion omkring den fysiske aktivitet. På trods af at foreningerne søger at inddrage brugerne som instruktører på idrætsaktiviteterne, beskrives det som en forudsætning, at der er tilknyttet en stabil og kompetent person med det overordnede ansvar, som kan tage over i fx sygdomsperioder. Dertil kommer at tryghed og forudsigelighed – at der fx ikke aflyses eller ændres i programmet for ofte - ligeledes har betydning for de sindslidendes deltagelse i FA.

For det andet bliver der i såvel rapporter (22, 23) som interviews med personale og brugere lagt vægt på, at der ligger en stor opgave i at etablere en kultur på bosteder, værestеder og blandt socialarbejdere, hvor fysisk aktivitet eller idræt indgår som en naturlig del af arbejdet og hverdagen. I lokale idrætsprojekter, hvor koordinatorrollen er blevet beskåret, er det således observeret, at andelen af deltagerne fra bosteder og værestеder er faldet parallelt hermed. Koordinatorrollen ser altså ud til at have indflydelse på opmærksomheden og motivationen for at deltage i idrætsaktiviteter blandt øvrige tilbud til sindslidende, hvorfra en stor del af deltagerne skal rekrutteres. Denne 'kultur-barriere' beskrives allerede i kortlægningen fra 1999: "Mange steder har idræt tilsyneladende ikke særlig høj status, og projekterne kæmper for at få idrætten højere op på dagsordenen, så idrætsaktiviteter indgår på linje med andre tilbud" (21). Interviews med brugere bekræfter, at det socialpædagogiske personale ikke altid opfatter fysisk aktivitet som en del af deres arbejdsopgave:

B: "Det er personalet, der står bag der – Der skal opdrages (der grines). Jamen, det er det da! Det skal de da, ikke også?"

M: "De skal i hvert fald motivere til det, fordi nogen de siger simpelthen, at: Nej, det gider jeg bare ikke, og de har jo lige så meget behov for dem, som skal gå foran, altså vores kontaktpersoner, ikke?" (brugere af idrætstilbud for sindslidende, Ålborg)

M: "For det første så skal der jo være nogen, der støtter op om det altså, fx bofællesskaberne. Det nytter ikke noget, at man har et personale, som ikke har lyst til at deltage i noget. Og der er der nogen steder, at det ikke er lige legalt at deltage i sporten her, og så længe det ikke er det, er det også svært at få brugerne ud jo." (bruger af idrætstilbud for sindslidende, Sønderborg)

Der har længe været opmærksomhed omkring anvendelsen af FA inden for psykiatrisk behandling. Sundhedsstyrelsen iværksatte i 2006 et modelprojekt med henblik på at øge tilbuddene om FA på de psykiatriske

hospitalsafdelinger (22). Ud fra erfaringerne fra dette projekt konkluderes det, at implementeringen af tilbud om FA ikke kræver store midler, omstruktureringer eller ændringer af fysiske rammer. Ligeledes var afdelingstype eller forudgående erfaring med FA i behandlingen ikke væsentligt afgørende for, om det var en succes. Derimod blev det konkluderet, at det er vigtigt, at personalet fungerer som rollemodeller og deltager aktivt sammen med patienterne, og at "nøglepersoner med forudgående interesse for fysisk aktivitet samt et afsæt i en tydelig ledelsesbeslutning og -opbakning er vigtige befordrende faktorer". En af de vigtigste barrierer var personalets og ledelsens manglende prioritering af FA. Evalueringen af modelprojektet (22) fandt, at den fysiske aktivitet har en positiv betydning for patienterne, men medarbejdernes holdning til implementeringen af FA var alligevel kun moderat positiv. I tråd med brugernes oplevelser af personalets holdning på værestederne viste evalueringen, at dele af personalet stadig er skeptisk over for implementeringen af FA, fordi det opfattes som endnu et krav. En af de interviewede idrætskonsulenter har oplevet processen efter modelprojektet således.

"Lige da modelprojektet kørte, og der blev fulgt op, og man holdt løbende møder for at høre, hvordan det gik, så boostede det op, men så drosler det ned igen. Det er svært at holde fast i.[...] Så jeg tror, at de gode intentioner er der stadig, men det er svært for dem [personalet] at sætte handling på. Og det bunder som regel i, at hvis ikke det er programsat, og hvis ikke der er samme seriøsitet bag det, som der er at gå til samtale, jamen så får du ikke den hjælp og motivation, der skal til."

Ikke desto mindre har indsatserne medvirket til en bevågenhed omkring idræt og FA inden for psykiatrien, således at der nu er flere afdelinger, der har idræt og FA med som et led i behandlingsplanen, og flere afdelinger inkluderer interesse for idræt og bevægelse i beskrivelsen af jobprofilen ved stillingsopslag.

De organisatoriske og institutionelle barrierer betyder, at det på den ene side er vigtigt, at der eksisterer en 'idræt for sindslidende' som alternativ til raskidrættens foreninger, fordi 'idræt for sindslidende' udfylder en funktion, som ligger midt imellem det socialpædagogiske og det idrætsorienterede arbejde. Instruktør/koordinatorrollen er samtidig bindeled til de øvrige tilbud for sindslidende, hvor der er behov for støtte og opbakning til at integrere idræt og fysisk aktivitet i dagligdagen. På det institutionelle niveau er der behov for en ændring af 'aktivitets-kulturen', således at idræt og FA ikke opfattes som krav, men integreres som en naturlig del af arbejdet og dagligdagen. Sådanne tiltag vil imødekomme nogle af de forhold, der fremhæves i litteraturen omkring professionel støtte og vejledning samt integration af den fysiske aktivitet på steder og med mennesker, som i forvejen er kendte af de sindslidende. Desuden anbefaler Sundhedsstyrelsen ændringer i fagprofilen ved ny-ansættelser, så interesse for idræt og FA tilgodeses i rekrutteringen, ligesom en tydeligere ledelsesmæssig prioritering af FA og en inkludering deraf i arbejdsplanlægningen kan medvirke til at fremme patienternes fysiske aktivitetsniveau.

Målgruppen

I overensstemmelse med den videnskabelige litteratur beskriver flere evalueringsrapporter, at der er en stor interesse for idræt og FA blandt sindslidende. Blandt andet konstaterer Sundhedsstyrelsen, at langt størstedelen af de indlagte sindslidende er "meget motiveret for fysisk aktivitet under indlæggelsen" (22). Et projekt for udviklingshæmmede eksemplificerer resultaterne fra den videnskabelige litteratur, men at rekrutteringen afhænger af personalets engagement:

"Alle borgerne siger, at de godt kan lide at dyrke motion – primært at gå ture, cykle og svømme. Reelt er det dog meget få, der regelmæssigt dyrker motion. Som i undersøgelsen i 2007 giver mange af borgerne dog udtryk for, at de gerne vil motionere mere. Generelt giver beboere udtryk for, at det vil være specielt motiverende for dem, hvis personalet deltager i de fysiske aktiviteter" (24).

Når sindslidende ifølge rapporterne er meget positivt indstillede over for idræt og FA, kan det blandt andet hænge sammen med en oplevelse af effekterne deraf såsom vægttab og reduktion af medicinforbrug. I den videnskabelige litteratur rapporteres der – omend med forsigtighed – om muligheden for at reducere medicindocer gennem

anvendelsen af FA. Blandt interviewede medarbejdere fra psykiatriske afdelinger mener 68 pct., at FA har forbedret patienternes psykiske tilstand, og "65 pct. svarer, at fysisk aktivitet har reduceret medicinforbruget i mindre, nogen eller høj grad" (22). Brugerne selv oplever ligeledes markante forbedringer, både hvad angår psykisk velvære, vægttab og medicinering:

"H: Man får det ind som medicin, altså man tager mindre medicin, når man dyrker idræt.

M: Har du konkret oplevet det, at du tager mindre medicin, når du dyrker idræt?

H: Ja, jeg har også tabt 10 kg over de sidste 2 måneder, og er så gået ned i medicin pga. det" (bruger af idrætstilbud for sindslidende, København).

"B: Jeg tror jeg har gået her i to-tre år og faktisk har jeg været medicinfri i to år pga. sporten
Interviewer; Pga. sport?

B: Ja
Interviewer: Hvordan tænker du, at det er pga. sport? Kan du mærke en forskel?

B: Jamen, det ved jeg, at det er, fordi nu har jeg haft tendens til depressioner og sådan noget, ikke også? Man bliver gladere af at dyrke sport, man får det meget bedre med sig selv. Der er jo mange ting, der hænger sammen, man kan bedre overskue tingene, og man får socialt samvær og får netværk og alt muligt. Der er mange gode ting." (bruger af idrætstilbud for sindslidende, Sønderborg)

"L: Jeg har været medicinfri i tre år nu, og jeg har tabt mig 44 kg.
Interviewer: 44 kg.?

L: Ja, så det har også gjort en del.
Interviewer: Hold da op! – Ja! Hvad tænker du, der har gjort, at du kunne blive medicinfri og tabe dig så meget?

L: Jamen, det at komme ud. Førhen da sad jeg inde i et hjørne i min stue i sofaen og kom ikke ud. Det har jeg gjort i tre år, indtil Kirsten kom og fik mig ud." (Bruger af idrætstilbud for sindslidende, Sønderborg)

Der rapporteres således fra alle niveauer om markante positive fordele forbundet med sindslidendes deltagelse i FA og tillige en positiv indstilling blandt målgruppen overfor interventionerne.

På trods af velvilje og tydelige personlige fordele ved deltagelse i idræt, er der som nævnt alligevel en væsentlig lavere deltagelse blandt sindslidende. Som beskrevet i litteraturen er faktorer som mangel på tryghed, frygt for diskrimination, modvilje overfor nye initiativer og steder samt negative erfaringer med idræt blot nogle få af de individuelle forhold og erfaringer, som udgør væsentlige barrierer mod deltagelse i idræt og FA.

De danske projekterfaringer og brugernes oplevelser er stort set overensstemmende med beskrivelserne i den internationale litteratur. Kortlægningen fra 1999 konkluderer således, at "Tryghed, stabilitet og vedholdenhed er alfa og omega i projekterne" (21), og et projekt beskriver i forlængelse heraf, at længerevarende 'temaperioder' er at foretrække, fordi brugerne "ikke altid er lige begejstret for forandringer og nyskabelser" (24), ligesom projektet havde svært ved at motivere brugerne til aktiviteter, der foregik i nye omgivelser. Også interviewene med projektmedarbejdere beskriver, at store afstande til aktiviteterne for nogle sindslidende kan være en uoverkommelig barriere.

De mentale barrierer i forbindelse med ændringer og aflysninger og behovet for kontinuitet i aktiviteten er velkendt blandt projektmedarbejderne. Det beskrives som en balancegang, hvor meget små ændringer kan have stor betydning for den enkeltes deltagelse, og selvom man søger at gardere sig mod aflysninger ved brug af vikarordninger, oplever man, at selv enkeltstående aflysninger kan have betydning.

"Altså, det der med at komme op til en aktivitet, hvor den så er aflyst, så tager det lang tid, før man genskaber tilliden.[…] Og det er jo der, hvor vi opfordrer foreninger til altid at have vikarordninger […] Men vi ser, at den der form for tillidsbrud, bare et afbud, som man ikke kender på forhånd, det kan gøre forskellen." (idrætskonsulent)

At eliminere barrierer af denne karakter helt og holdent er naturligvis umuligt. I det hele taget er barrierer, som måske nok er karakteristiske, men som også udspringer af mere individuelle mentale karaktertræk, vanskelige at håndtere på et generelt plan. Det er dog ikke ensbetydende med, at der ikke kan tages højde for det. Som i eksemplet her kan opmærksomhed på disse forhold bidrage til, at barrierens betydning minimeres.

Frygten for diskrimination er tydeligvis en af de barrierer, som brugerne tillægger størst betydning, specielt i forhold til deltagelse i raskidrætten. En stor del af brugerne taler om manglende forståelse for de specielle behov, mennesker med sindslidelser kan have, og er bekymrede over, hvordan folk i raskidrætten oplever disse behov. Brugernes oplevelser og erfaringer er, at det stadig er et tabu at tale om sindslidelse. At folk billedligt talt 'går over på den anden side af fortovet', når lidelsen bliver italesat. Flere af de interviewede sammenligner folks reaktion på sindslidende med den reaktion, mange oplever, hvis en nær pårørende er død. Blandt brugere, som har deltaget i raskidrætten, berettes der også om et præstationspres og et socialt pres, når der dyrkes holdidræt. Et pres som de ikke oplever i deres egne idrætstilbud, og som, specielt i de dårlige perioder, kan forekomme ubærligt.

"M: Ja, f.eks. holdsport, det var nok også derfor, jeg stoppede med fodbold. Det var presset fra de andre, jeg spillede lidt serie 3-5 fodbold oppe i Vejle, ja det gjorde jeg som voksen også et års tid. Det var et kæmpe pres. Det er klart det største pres, jeg nogensinde har været ude for. Det er nok også derfor, det er meget individuel sport, hvor jeg kan få lov til at træne selv. Det var ikke, fordi jeg syntes det var super sjovt og spændende at komme til fodbold, og jeg var virkelig nervøs hver gang, jeg skulle op at spille. Fordi der var jargonen (...) tonen var endnu barskere, end jeg er vant til i ..

E: I en rigtig sportsklub, der er der mere pres på. Du skal lige følge med hele holdet. Jeg bliver stresset.

M: Inden var også hård hver gang, til gengæld var jeg glad, når jeg kom hjem og havde overlevet, og det var gået godt (alle ler). Som regel gik det meget godt, men det var hårdt pres hver gang, men det kan være, jeg havde vænnet mig til det, hvis jeg var blevet ved." (brugere af idrætstilbud for sindslidende, Vejle)

Der er altså tale om et felt, hvor målgruppen tydeligvis er positivt indstillet over for idrætten og oplever markante helbredsmæssige fordele derved, men som også oplever, at der er institutionelle og kulturelle barrierer i forhold deltagelsen i idræt og FA, der sammen med en række subjektive barrierer – ofte qua sindslidelsen eller følgevirkninger af medicinforbrug – betyder, at sindslidende har lavere deltagelse i FA i gennemsnit i befolkningen.

Social tryghed.
Det indledende citat fra en bruger om, at alle er i samme båd, peger på en af de faktorer, som ofte nævnes og fremhæves, men som sjældent uddybes i forbindelse med sindslidendes deltagelse i FA. Det sociale aspekt beskrives ofte som en vigtig faktor, men ofte ud fra en funktionel opfattelse såsom "[the] social benefits in terms of shared experiences", dvs. som noget der får den fysiske aktivitet til at 'glide lettere ned', fordi det sociale aspekt tilbyder "something to talk about as well as an opportunity to talk" (Carless and Douglas, 2008). I rapporterne fremhæves det sociale ligeledes som et væsentligt element i sindslidendes forhold til idræt og FA, men nævnes også her som, "[…] et vigtigt motiverende aspekt ved fysisk aktivitet" (23).

At det sociale ikke kun skal opfattes som en funktionel motiverende faktor, beskrives blandt andet af Soundy (2007), hvor fordelene ved sociale netværk mellem brugere og personale beskrives som grundlæggende og forudsættende for sindslidendes deltagelse i FA.

"the benefit of a supported environment and social network between users and staff in reducing psychological risk to attendance, the development of trust was seen as a major difference between their service and a typical mainstream gym facility".

I denne forståelse tillægges det sociale samspil en fundamental trygheds- og tillidsskabende funktion, som ikke kun handler om fælles oplevelser og 'noget at snakke om', men i højere grad om fælles erfaringer og en fælles forståelse for det at være sindslidende.

"Altså der er noget socialt, og der er en eller anden form for bånd imellem folk, der er psykisk sårbare, […], og jeg synes, det foregår på en rigtig god måde herinde." (bruger af idrætstilbud for sindslidende, København)

"Der har jeg den der fornemmelse af, at har man det virkelig dårligt, så har man brug for, at der er én der siger okay, skal vi gå ud at snakke, hvorimod i en almindelig forening, så kan man godt sådan okay der er en der er syg, så man holder sig væk. […]Det er bare nemmere hernede synes jeg." (bruger af idrætstilbud for sindslidende, Vejle)

"Jeg vil bare sige, at som psykisk sårbar, så har vi jo også svært ved at komme ud, og det her, det er jo så kun for os psykisk sårbare, derfor tør vi komme her." (bruger af idrætstilbud for sindslidende, Sønderborg)

I citaterne her tydeliggøres det, at det ikke kun er socialt samvær, der er tale om, når sindslidende påpeger det sociale element som motiverende for deltagelse i FA. Den form for socialitet, der italesættes i interviewene, handler om en grundlæggende 'social tryghed' som en forudsætning for følelsen af 'ontologisk sikkerhed' (Giddens 1991), dvs. følelsen af at have fælles værdier og følelsen af at 'høre til'.

Denne tryghed handler i sin essens om en bestemt måde at anskue verden på, som kommer til udtryk i måder at udtrykke sig på, måder at gestikulere på, måder at bevæge sig på og i det hele taget en bestemt måde at være i verden på. Når vi som sociale individer er afhængige af at tilhøre fællesskaber, så er det ikke ligegyldigt eller tilfældigt, hvilke fællesskaber vi vælger at involvere os i, uden dermed altid at kunne gøre rede for hvorfor det lige netop er dette eller hint fællesskab, vi valgte. To af de interviewede idrætskonsulenter udtrykte det retorisk på denne måde:

"Hvorfor har homoseksuelle deres egen forening i idræt, hvorfor er der andre, der har deres forening. Det er fordi, man kommer et sted hen, hvor man ikke behøver at tale om, at man er psykisk sårbar, man behøver ikke at tale om, at man er homoseksuel. Men der er den her tryghed inden for foreningen om at, jamen det er bare sådan det er, og så behøver vi faktisk ikke fokusere mere på det. […]Så hvorfor ikke gå et sted hen, hvor man ikke behøver at tale om det, der ellers er, men man faktisk kan fokusere på noget fælles tredje?!"

"Ja, jeg tror, man skal huske at perspektivere det i sådan et lidt større perspektiv, og ikke bare sige "de er sindslidende, og vi er ikke sindslidende". Nej, de håndboldspillere de har deres klub, og dem identificerer jeg mig med. Og så har de her det samme ik', og dem er jeg mere tiltrukket af. Så man skal huske, at det er ikke bare fordi, at de er sådan. Nej, det er fordi, der er en kultur, der har skabt det."

4.4.3. Sammenfatning

Hvor der tidligere var fokus på at integrere idræt for sindslidende i raskidrætten, er der i dag mere fokus på det hensigtsmæssige i at søge større integration af idrætten i sundheds- og socialsektorerne (psykiatrien, væresteder, bosteder m.fl.).

Denne vending indebærer flere fordele såsom tilknytning af idræt og FA til steder, som i forvejen er kendte; bedre muligheder for differentierede indsatser; og tilpasning til målgruppens ønsker og behov. Idræt for sindslidende er placeret i en position mellem raskidrætten og det socialpædagogiske arbejde og må således navigere i et felt med forskellige faglige udfordringer.

Rekruttering af målgruppen kræver opmærksomhed omkring socialpædagogiske opgaver og en prioritering af idræt og FA på være- og opholdssteder for sindslidende. Ligeledes anbefaler litteraturen større integration af FA i psykiatrien, hvilket også efterspørges af brugerne. Fastholdelse af målgruppen har vist sig afhængig af professionel støtte og vejledning, og ordningen med en fast tilknyttet instruktør/

koordinator til brugerdrevne foreninger synes at indeholde flere fordele. Brugerdrevne foreninger kan således sikre brugernes engagement og tilpasning af aktiviteterne til målgruppen. Koordinatorfunktionen kan sikre kontinuitet og opsøgende motivationsarbejde i forhold til relevante tilbud for sindslidende.

Det er tydeligt, at der er sygdomsspecifikke barrierer for denne målgruppe, og at disse barrierer er varierende men væsentlige. I relation til 'raskidrætten' er frygten for diskrimination væsentlig og kommer til udtryk som angst for ikke at blive forstået, at skulle præstere eller være noget, man ikke er. Der er klare paralleller mellem sindslidendes oplevelse af en form for "bånd imellem folk der er psykisk sårbare", som gør, at man kan være sig selv, og de øvrige socialt udsatte gruppers udtrykte behov for social tryghed. De særlige aktivitetstilbud til målgruppen udfylder således en særlig rolle, som raskidrætten har vanskeligt ved at udfylde, fordi social tryghed er en forudsætning for etablering af sociale relationer og netværk.

4.5. Barrierer og fremmende faktorer for deltagelse i idræt og fysisk aktivitet blandt socialt udsatte, i udsatte boligområder og blandt sindslidende

Analysen af den brede gruppe af socialt udsatte viser, at de sociale og socioøkonomiske forhold, som anvendes som indikatorer på social udsathed (uddannelse, indkomst, helbred, sociale relationer), er sammenfaldende med nogle af de væsentligste determinanter i forhold til deltagelse i fysisk aktivitet og idræt. Manglende social støtte og opbakning fra nære relationer er således en af de væsentligste barrierer for deltagelse i fysisk aktivitet og idræt. Samtidig ved vi, at mange socialt udsatte oplever ensomhed og manglende sociale netværk. I det følgende sammenfattes og perspektiveres analysens resultater.

4.5.1. Tilpasning af aktiviteter og organiseringsformer til målgruppen

Interventioner målrettet denne gruppe skal være praktisk og mentalt til rådighed og tilgængelige, hvilket vil sige, at de skal opfattes som tilgængelige af målgruppen. Ofte vil det i praksis betyde, at aktiviteterne er tilrettelagt med stor hensyntagen til den specifikke brugergruppes behov og ønsker. Inddragelse af brugerne i planlægning og tilrettelæggelse er en af de metoder, der kan sikre denne hensyntagen.

Samtidig vil brugerinddragelse også betyde, at målgruppen vil have større tilbøjelighed til at acceptere aktiviteten og finde den meningsfuld. Erfaringerne fra projekter og brugerinterviews viser, at der i målgruppen er et stort behov for social tryghed ved deltagelse i aktiviteter sammen med andre. Dette kommer til udtryk i ønsket om at dyrke idræt 'med ligestillede'.

Analysen af idræt i udsatte boligområder med fokus på etniske minoritetsgrupper viser, at tidligere antagelser om, at etniske minoritetsgrupper dyrker mindre FA og idræt end gennemsnitligt, har væsentlige nuancer.

Der er således stor variation i resultaterne fra undersøgelser af etniske minoritetsgruppers deltagelse i FA og idræt, men antageligt har sociale og socioøkonomiske faktorer større betydning end etnicitet. Etnisk og kulturel baggrund synes dog at have indflydelse på, hvilken form for idræt og fysisk aktivitet, der foretrækkes, og under hvilke organiseringsformer, der dyrkes idræt.

Etniske minoritetsgrupper er således mindre aktive i foreningsregi end etniske danskere er. Idrætsdeltagelsen er dog lavere blandt piger/kvinder og ældre med en etnisk minoritetsbaggrund, hvilket kan skyldes kulturelle barrierer. For at imødegå disse barrierer anbefales det at tilpasse aktiviteterne til målgruppens sociale og kulturelle kontekst, således at der skabes mulighed for fx kønsadskilt træning, fleksibelt dresscode, aktiviteter som er kendte m.m. Også anvendelsen af lokale ressourcer og nøglepersoner beskrives som en måde at inkludere gruppen af piger/kvinder, som ikke er idrætsaktive.

Undersøgelser viser, at social deltagelse i nærområdet og social samhørighed øger sandsynligheden for deltagelse i FA, og interventioner med fokus på forøgelse af udsatte boligområders sociale kapital anbefales af nogle som en

mulig tilgang til at øge FA i boligområder med lav social kapital. Social kapital handler om tryghed og tillid og er udgangspunktet for etableringen af sociale relationer og netværk. Brugernes udsagn understøtter i den henseende anbefalingerne, idet der lægges vægt på den sociale tryghed i deltagelse i idræt og FA.

Den tredje del af analysen handler om sindslidende, og den viser, at denne gruppe er positivt indstillet over for interventioner til fremme af FA og idræt, og at der blandt brugere hurtigt opleves markante sundhedsmæssige fordele ved at dyrke motion. Udfordringen består derfor i at omsætte denne interesse for idræt til en større deltagelse i idræt og et højere fysisk aktivitetsniveau. Nogle af barriererne handler om sygdomsrelaterede følgevirkninger såsom symptomer på sindslidelsen, medicinering og vægtforøgelse. Disse udfordringer kan imødegås ved, at tilbuddet foregår på kendte steder og med kendte mennesker. Andre barrierer handler om prioritering og synliggørelse af aktiviteterne i de institutionelle sammenhænge, hvor sindslidende kommer.

Brugere og idrætspersonale peger på, at kulturen på behandlings-, være- og bosteder ikke understøtter anvendelse af idræt og FA i behandling eller socialpædagogisk arbejde tilstrækkeligt. Organiseringen af idræt for sindslidende i brugerdrevne foreninger med en fast tilknyttet instruktør/koordinator er udbredt, og denne organiseringsform er sandsynligvis velegnet til at imødegå flere af de nævnte barrierer. Også blandt denne brugergruppe fremhæves behovet for social tryghed som en væsentlig motiverende faktor i forbindelse med deltagelse i idræt. Tillid til deltagernes forståelse bunder i et fælles erfaringsgrundlag og kommer til udtryk i følelsen af et specielt bånd mellem mennesker med sindslidelser.

4.5.2. Social tryghed og tilhørsforhold

Forskning i ulighed og livskvalitet har vist, at der er tydelig sammenhæng mellem social tryghed på den ene side og socioøkonomisk status på den anden side (Eriksen 2006). Den sociale tryghed viser sig at have stor betydning for idrætsdeltagelsen i alle tre grupper af socialt udsatte, som analysen her har fokuseret på. Specielt i forhold til hvilken organisationsform, brugerne vælger at dyrke idræt indenfor.

Den foreliggende forskning siger dog ikke ret meget om, hvordan man kan fremme idrætsdeltagelsen blandt socialt udsatte ved at fremme den sociale tryghed, men flere evalueringer af projekter for målgruppen beskriver trygheden som væsentlig for rekrutteringen. Social tryghed er dog ikke et behov specifikt knyttet til socialt udsatte grupper, men er derimod grundlæggende for deltagelse i social interaktion i forskellige sammenhænge.

Den britiske sociolog Anthony Giddens (1991) beskriver 'ontologisk sikkerhed', der er grundlagt i barndommen gennem tillid til de væsentligste omsorgspersoner, som grundlaget for senere identitetsdannelse. Det er igennem den ontologiske sikkerhed, vi oplever en grundlæggende tro på, at verden hænger sammen og er et sikkert sted at være. For som voksen at opleve den ontologiske sikkerhed kræves blandt andet en kontinuert biografisk fortælling, som tager udgangspunkt i de tillærte (kropsliggjorte) vaner og rutiner, der giver en følelse af at mestre verden (eller livsverden).

Ontologisk sikkerhed er dermed tæt forbundet med en grundlæggende følelse af overensstemmelse mellem 'selv-identitet' og omverdenen. Giddens beskriver, at

mennesker, som ikke oplever ontologisk sikkerhed, vil have en tendens til, i ukendte eller utrygge omgivelser, at være uforholdsmæssigt optaget af potentielle farer, i en grad som ofte gør dem handlingslammede. Manglende ontologiske sikkerhed skaber således en øget usikkerhed og psykisk sårbarhed.

Den sociale tryghed er baseret på denne sammenhæng mellem identitet og identifikationen med andre og forudsætter følelsen af tilhørsforhold til enten opholdssted, sociale relationer og/eller en gruppes livsanskuelser (værdier, interesser, ideer m.m.) (Støvring 2006).

I det socialt trygge felt dominerer forudsigeligheden, fordi de, der er inkluderet, kender de uskrevne og uformelle spilleregler for accepteret opførsel. Der er med andre ord tillid og samhørighed mellem de inkluderede. Eller med den norske antropolog Thomas Hylland Eriksens ord eksisterer der en 'indiskutabel vi-følelse' (Eriksen 2006).

Når fælles erfaringsgrundlag og fælles værdier (idræt med ligestillede) spiller så stor en rolle for mange socialt udsatte, er det altså et udtryk for behovet for en basal tryghed ved at kunne mestre de sociale sammenhænge, man indgår i. Tillidsfulde relationer er i denne forbindelse et nøgleord, fordi det er i de tillidsfulde relationer, man ofte vælger at investere sin sociale kapital.

Det vil sige, at når man forsøger at inddrage socialt udsatte i fx idræt, er det væsentligt at målgruppen føler et tilhørsforhold til enten stedet, de sociale relationer eller den idé, som er grundlaget for idrætsaktiviteten.

Den sociale tryghed kan således fremmes ved aktiviteter og organiseringsformer, hvor deltagerne føler sig socialt 'hjemmevant' – det vil sige, at der er tillid til, at de øvrige deltagere forstår ens handlemåder og rationaler, og at der ikke opleves for stor risiko for at føle sig udenfor. Opbygning af tillidsfulde relationer i socialt trygge rammer ser desuden ud til at kunne anvendes som løftestang for socialt udsattes motivation til at søge ud i mindre trygge sociale netværk i det etablerede foreningsliv.

En anden måde at fremme følelsen af at mestre de sammenhænge, man indgår i, er inddragelse af brugerne i planlægning og tilrettelæggelse af tilbuddet. På den måde sikrer man sig, at brugerne oplever tilbuddet som en relevant og meningsfuld aktivitet, som de kan være med til at præge i alle detaljer, og derved at kunne kontrollere de potentielle sociale risici. Det handler for gruppen af socialt udsatte – ligesom for alle andre – om at føle kontrol over ens eget liv, men for mennesker, som i forvejen er socialt sårbare, er behovet for social kontrol måske vigtigere end for mindre sårbare grupper.

Citerede rapporter og projektdokumentation

Ombold, 2010, Evaluering af hjemløselandsholdet 2009.

Sundhedsstyrelsen, 2009, Modelprojekter for gruppen af socialt udsatte: Midtvejsevaluering. Niras Konsulenterne.

Landsforeningen af Væresteder (LVS), 2009, Idræt som redskab i det sociale arbejde.

Rådet for Socialt Udsatte, 2008, SUSY UDSAT: Sundhedsprofil for socialt udsatte i Danmark 2007. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Sundhedsstyrelsen, 2007, Socialt Udsatte borgeres sundhed - barrierer, motivation og muligheder. SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Langeland Kommune, 2009, Marginale på Langeland - socialt udsattes opfattelser af eget liv og sundhed belyst i et sociologisk perspektiv.

Syddansk Universitet, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, 2008, Stofmisbrug og fysisk aktivitet: Evaluering af "Krop og læring - Mere styr på eget liv.

Fredericia Kommune, 2010, Midtvejs-evaluering af projekt Bydelssundhed i Korskærparken. Sundhedssekretariatet.

Folkesundhed København, 2009, Evaluering af Mit Liv – min Sundhed: Sundhedsfremme til borgere i beskæftigelsesindsatsen i Københavns Kommune 2007-2009.

Københavns Kommune, Socialforvaltningen, (2009), Evaluering af 'Projekt fysisk aktivitet for udsatte grupper': "Forandringens bevægelse".

Sundhedsstyrelsen, 2003, Befolkningens motivation og barrierer for fysisk aktivitet: Resume. PLS Rambøll Management.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, 2011, Medborgerskab i Danmark: Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, 2010, Evaluering af satspuljen 'Det frivillige integrationsarbejde og deltagelse i idræts- og foreningslivet' Puljeperiode 2006-2009. LG Insight og Foreningen Nydansker.

Folkesundhed København, 2006, Muligheder og Barrierer for etniske minoriteters brug af motions- og kost-interventioner: En interviewundersøgelse blandt etniske minoriteter i Københavns Kommune. Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet.

Integrationsministeriet, 2011, Hold fast i nydanske medlemmer - En guide til frivillige foreninger og organisationer. LG Insight og Foreningen Nydansker.

Institut for Idræt, Københavns Universitet, 2008, „AmarZoner“: Ekstern evaluering af to modelprojekter på Amager om sundhedsforebyggende arbejde for kvinder og piger – især med anden baggrund end dansk.

Integrationsministeriet, 2011, Få nydanske forældre på banen - En guide til frivillige foreninger og organisationer. LG Insight og Foreningen Nydansker.

Servicestyrelsen, 2009, Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge. Oxford Research A/S.

DGI Nordsjælland, Parkour – Erfaringer med projektarbejde i DGI Nordsjælland.

Institut for Idræt, Københavns Universitet, 2011, Sporttrack: Evaluering af projekt for lederuddannelse af etniske minoritetsunge til det aarhusianske idræts- og foreningsliv.

Formidlingscentret Storkøbenhavn, 1999, Sindslidende dyrker også idræt: En kortlægning af idrætstilbud til sindslidende.

Sundhedsstyrelsen, 2009, Fysisk aktivitet i psykiatrien – erfaringer fra et landsdækkende implementeringsprojekt, Evalueringsrapport, Center for Kvalitetsudvikling, Region Midtjylland.

Sundhedsstyrelsen, 2006, Fysisk aktivitet i sygehusvæsenet – modelindsats på psykiatriske afdelinger, Evalueringsrapport, Rådgivende Sociologer og SinusLiv.
Gladsaxe Kommune, Evaluering: Projekt Lighed i Sundhed 2007 – 2009.

The Marmot Review, 2011, Fair Society – Healthy lives: Strategic review of health inequalities in England post-2010. (http://www.marmotreview.org/)

Listen over alle registrerede projekter, samt tilhørende projektdokumentation og evalueringer kan ses i denne rapports bilag 1.

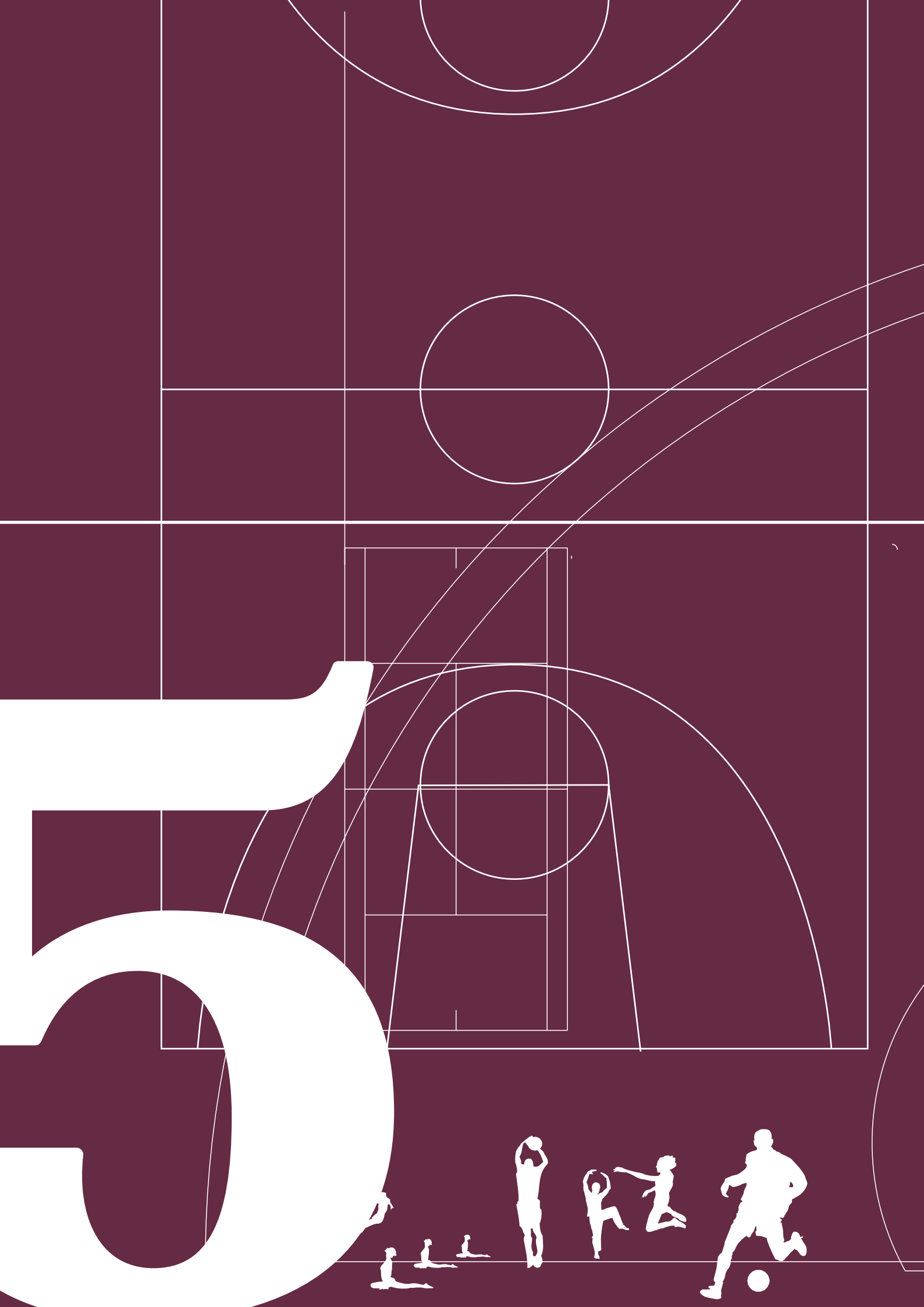

KORTLÆGNING AF MULIGHEDERNE FOR IDRÆT I SEKS UDSATTE BOLIGOMRÅDER

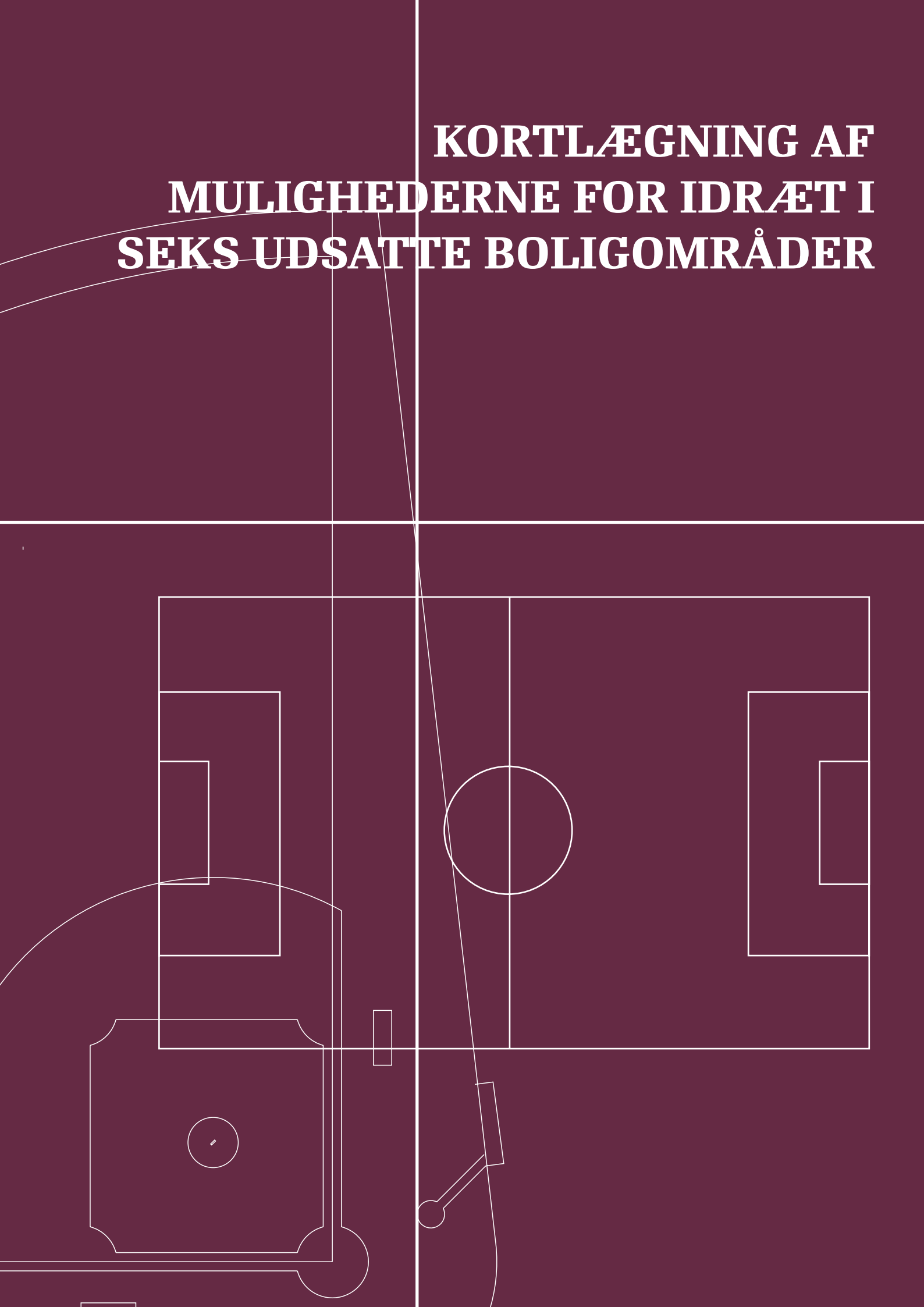

5. Kortlægning af mulighederne for idræt i seks udsatte boligområder

5.1 Indledning

Dette afsnit indeholder en kortlægning af de seks udvalgte boligområder, der indgår i undersøgelsen.

De er en del af de mange boligbebyggelser, der blev opført i Danmark i årene fra 1950 – 1980 i udkanten af byerne med store visioner om at skabe attraktive rammer for det gode liv, med masser af lys og luft, adgang til større grønne områder, gode funktionelle lejligheder og bolignære arealer.

Det var dengang tanken om fremtidens boligområde, hvor der i nærområdet var adgang til butikker, børnehaver og skoler.

Infrastrukturen var baseret på trafiksikre løsninger med fokus på at kunne gå og cykle sikkert igennem boligområdet uden gennemkørende trafik. Man fik skabt nogle gode selvforsynende områder, men de manglede måske sammenhæng med de øvrige af forstadens enklaver.

Bebyggelserne var tiltænkt den bedre middelklasse, men denne gruppe foretrak ofte parcelhuset, og byggeriet blev i stedet rammen for mange af de flygtninge og indvandrere, der kom til landet fra begyndelsen af 1970'erne.

Kriteriet for udvælgelsen af de seks udsatte boligområder til undersøgelsen følger Socialministeriets afgrænsning af et 'udsat boligområde' det omfatter mere end 1.000 beboere, og hvor mindst to af følgende tre kriterier er opfyldt:

• Andel af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande overstiger 50 pct.
• Andel af 18-64-årige uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse overstiger 40 pct. (opgjort som gennemsnit over de seneste fire år).
• Antal dømte for overtrædelse af straffelov, våbenlov eller lov om euforiserende stoffer pr. 10.000 indbyggere overstiger 270 personer (opgjort som gennemsnit over de seneste fire år) (Socialministeriet 8. november 2010).

I den seneste opgørelse af udsatte boligområder i Danmark falder 29 boligområder ind under denne afgrænsning i 2010.

Der seks udvalgte boligområder repræsenterer variationerne mellem de udsatte boligområder med særligt fokus på områdets geografiske placering, dets størrelse og dets 'bevægelsesvenlighed', dvs. arkitektur, fysiske indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt. Det har især været vigtigt for udvælgelsen, at der blandt de udvalgte boligområder er stor forskel på de fysiske og facilitetsmæssige muligheder for at dyrke idræt, for at kunne belyse effekten deraf på idrætsdeltagelsen.

De seks udvalgte boligområder er:

Stengårdsvej, Esbjerg.
Gellerupparken og Toveshøj, Århus.
Sundparken, Horsens.
Vollsmose, Odense.
Aldersrogade, København.
Tingbjerg/Utterslev Huse, København.

Alle boligområderne er undersøgt på to niveauer: Områdeniveau og facilitetsniveau. Områdeniveauet beskriver hele boligområdet på et overordnet plan, mens facilitetsniveauet beskriver udvalgte faciliteter inden for boligområdet i detaljer. Der er i alt udvalgt 12 faciliteter. Områderne er geografisk afgrænset til selve boligområdet og en afstand, der svarer til ca. 5 min. på cykel uden for boligområdet.

I det følgende gennemgås kortlægningen af de seks boligområder. Beskrivelsen af hvert boligområde afsluttes med en opsamlende analyse og resumé af det enkelte boligområde.

Først beskrives boligområdet på områdeniveau: beboersammensætning, bebyggelse, infrastruktur, funktioner, karakteren af de grønne områder, bolignære opholdsarealer, fortællinger om stedet samt en kortlægning af antallet af forskellige typer idrætsfaciliteter og organiseringen af aktiviteter.

Der er for hvert område udvalgt 1–4 faciliteter, der beskrives ud fra den fysiske fremtoning, deres anvendelse i praksis, organiseringen samt fortællingen om faciliteten.

Kortlægningen er foretaget som registreringer på stedet suppleret med data fra kommuner, boligorganisationer, idrætsorganisationer og personer tilknyttet de udvalgte faciliteter.

Nogle af oplysningerne i kortlægningen er hentet fra de interviews, der blev gennemført i alle boligområder. Det gælder især de afsnit, der handler om de enkelte faciliteter, men også om fortællingerne om selve boligområdet.

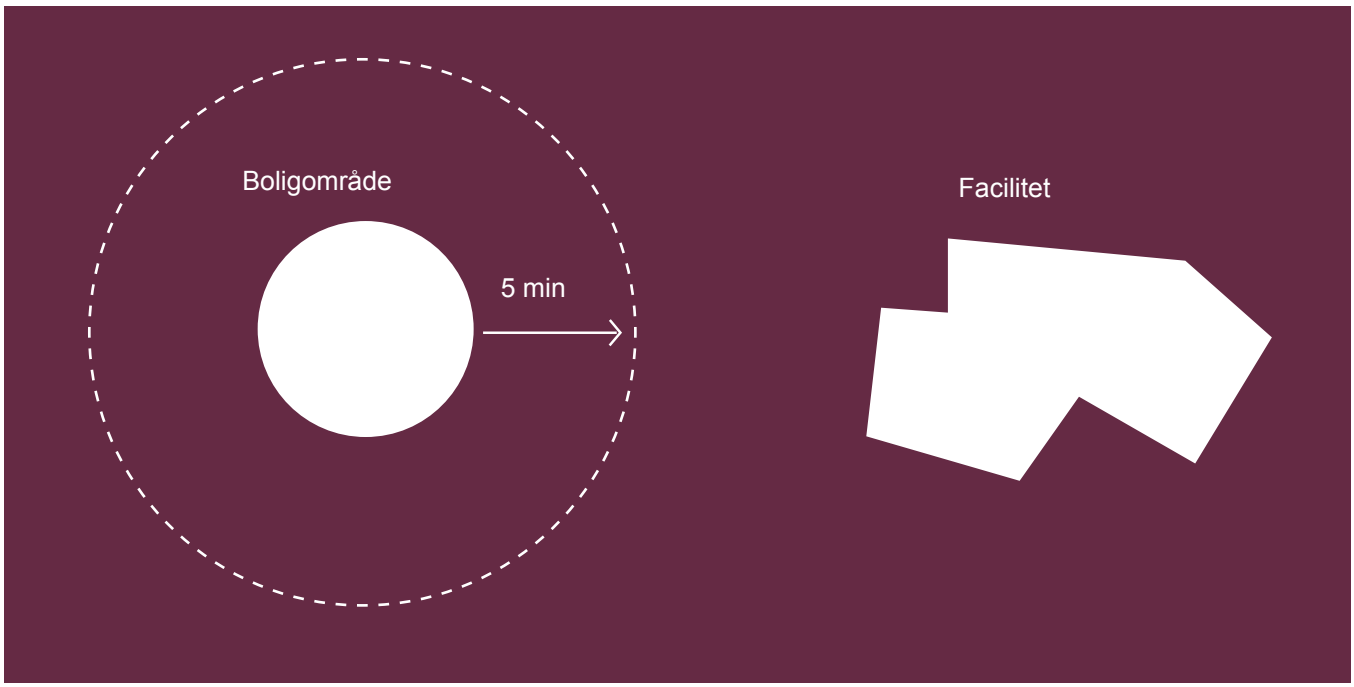

5.2. ALDERSROGADE
København

Introduktion

Aldersrogade ligger på ydre Nørrebro i København. Området er ud over Aldersrogade omkranset af Vermundsgade og Rovsinggade, og bliver kaldt 'den grønne trekant'. Det er en del af Haraldsgadekvarteret.

Mod nord grænser området op til et banelegeme, og nord for det ligger Lersøparken og et kolonihaveområde. Ud over det, er området hovedsageligt omgivet af andre boligbebyggelser. Ca. 1 km i sydøstlig retning ligger Fælledparken.

Som tilnavnet 'den grønne trekant' er udtryk for, fremstår området som en blanding af en karré- og stokbebyggelse med mange grønne arealer omkring, både i gårdrummene og som små rabatter mellem parkeringspladser og veje.

Området har igennem de senere år fået et markant løft, både hvad angår byrum og bygninger ved hjælp af en områdefornyelsesindsats i Haraldsgadekvarteret, men også fra indsatser og investeringer fra de forskellige boligforeninger.

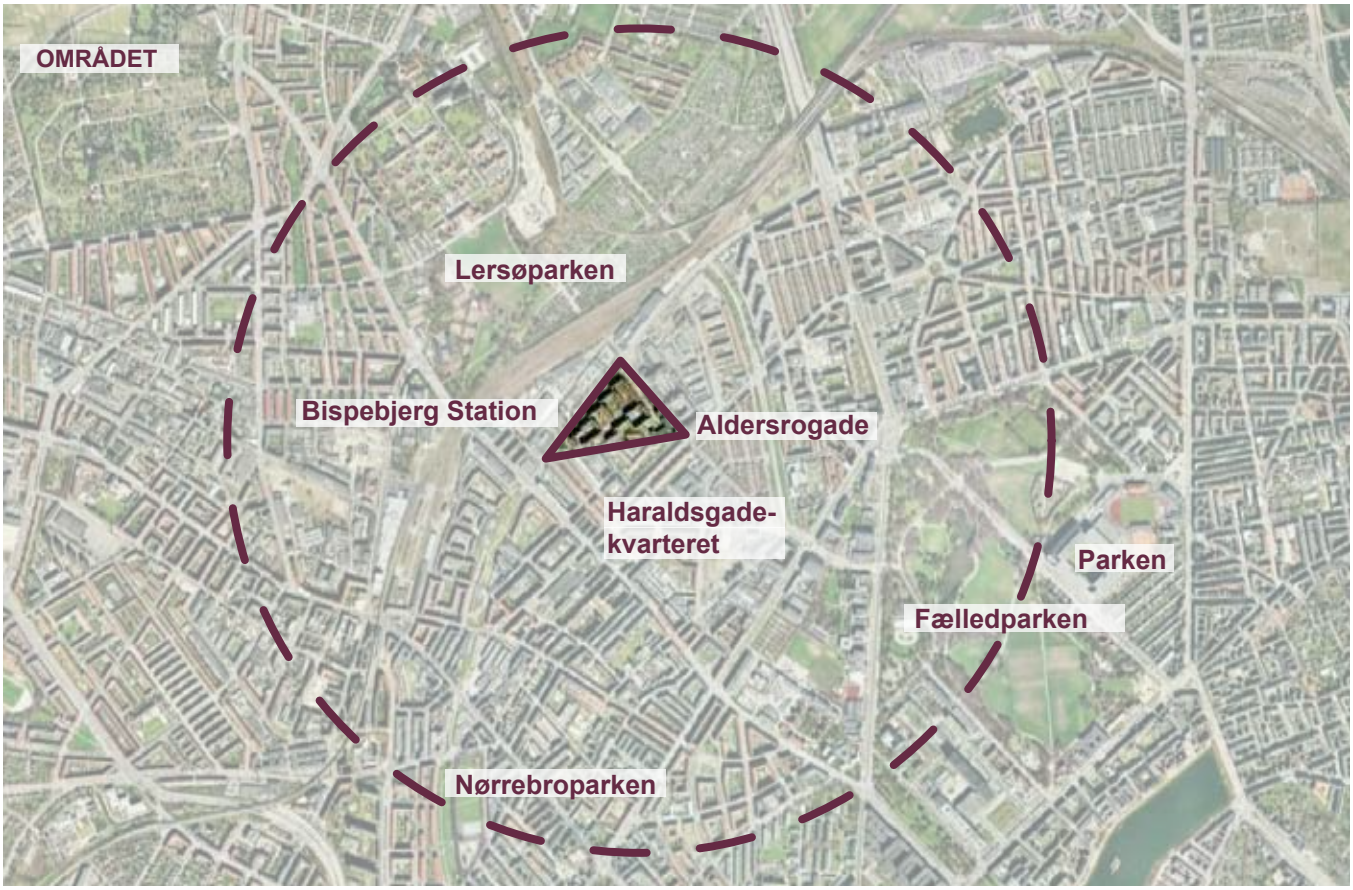

FAKTA

STEDNAVN
Aldersrogade og Vermundsgade, i Haraldsgadekvarteret

BOLIGFORENING
Lejerbo

ANTAL BEBOERE
1972

TILHØRERENDE SKOLER
Klostervænget Heldagsskole og Iqra (privatskole)

BEBOER SAMMENSÆTNING
75% anden etnisk baggrund end dansk
13% Københavns Kommune
50 % unge under 25
35 % i Københavns Kommune
(Oplysninger fra Københavns Kommune)

BEBYGGELSE
Opførelsesår
1977, 1985 og 1997

Etager
1-5 etager

Typologi
Området består af stok- og karrebebyggelse.

UDEAREALER
Der er adgang til nære udearealer fra boligerne

I forhold til rumlighed er karakteren af udearealerne lukket
Der er 15 m2 grønt areal pr. beboer
(udregnet som det samlede areal af de grønne områder inkl. opholdsarelaer, inden for det afgrænsede boligområde delt med antal af beboere)

Billedtekst

Opholdsarealer

Landskabets karakter

Aldersrogade ligger i et tæt urbant landskab, hvorfra der er adgang til flere grønne byrum i nærområdet, som eksempelvis Lersøparken og Fælledparken, som begge er store byparker.

Umiddelbart sydvest for Aldersrogade anlægges netop nu Superkilen, der skal være Nørrebros nye park og fungere som samlingssted for områdets børn, unge og børnefamilier med særligt fokus på ligheder mellem forskellige nationale baggrunde. Superkilen inddeles i tre afdelinger med hver sin identitet- alle med en væsentlig, grøn karakter og mulighed for leg og idræt.

I selve området ved krydset mellem Aldersrogade og Vermundsgade anlægges også et grønt aktivitetsområde, der specifikt er tilegnet beboerne i Aldersrogade.

Der er etableret to boldbure i området - et oven på beboerhuset ved Vermundsgade og et i Aldersrogade.

Karakteren af de bolignære opholdsarealer

Gårdrummene giver beboerne mulighed for udendørsophold i selve området. Alle gårde er omkranset af de fem etagers bygninger på fire sider. Det afskærmer for trafikstøj og giver et stille miljø i gårdene. Bygningerne er arrangeret, så der i gårdrummene skabes et ledende forløb hen imod det inderste og mest private i gården.

Alle gårde indeholder legeredskaber for især småbørn og sportsaktiviteter for større børn. De er nyrenoverede med fokus på leg og idræt.

Gårdrummene er grønne med græsoverflader inderst og hårde overflader (asfalt) med påmalet grafik på det yderste gangforløb, der leder fra gård til gård.

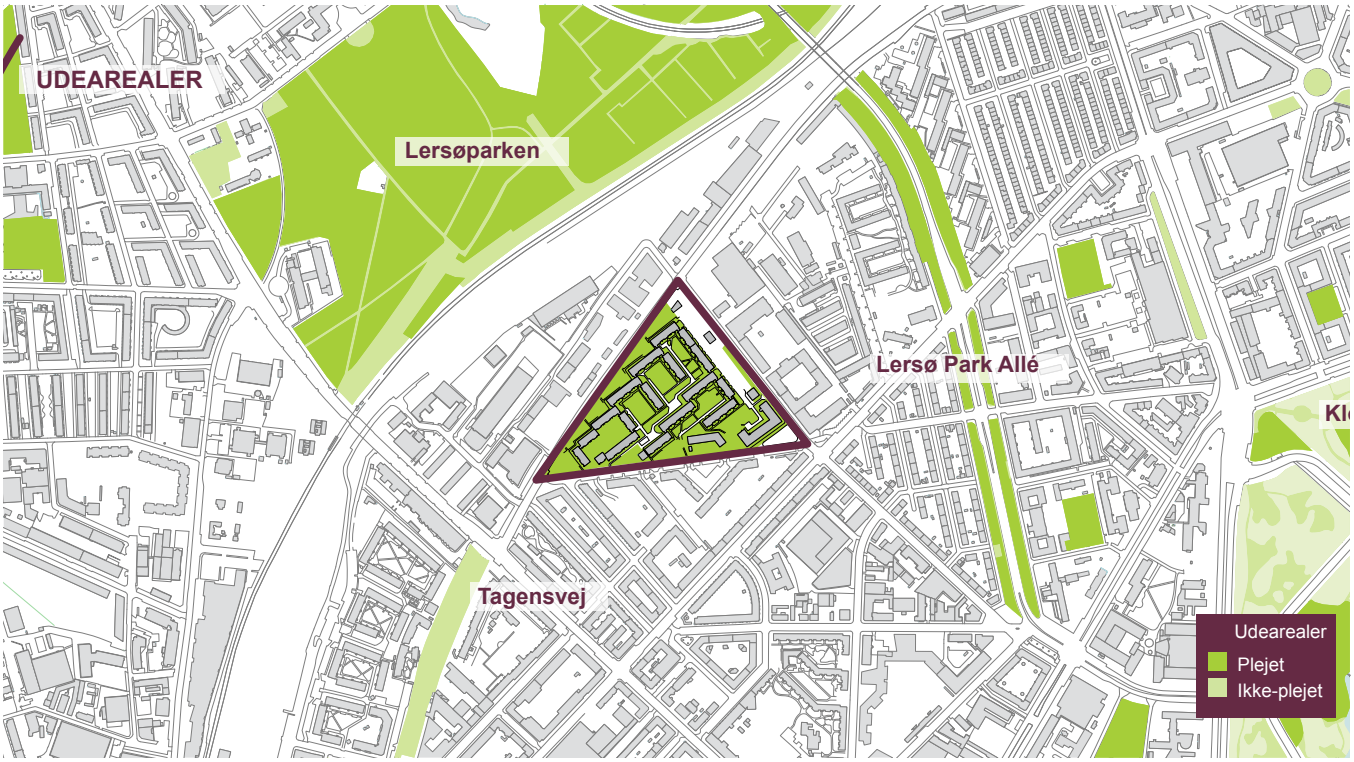

volleyball i Fælledparken

Inden for boligområdet er der ud over boligerne kun en enkelt institution samt fælles faciliteter. Indkøb, skoler og idrætsfaciliteter og erhverv ligger dog i nærområdet.

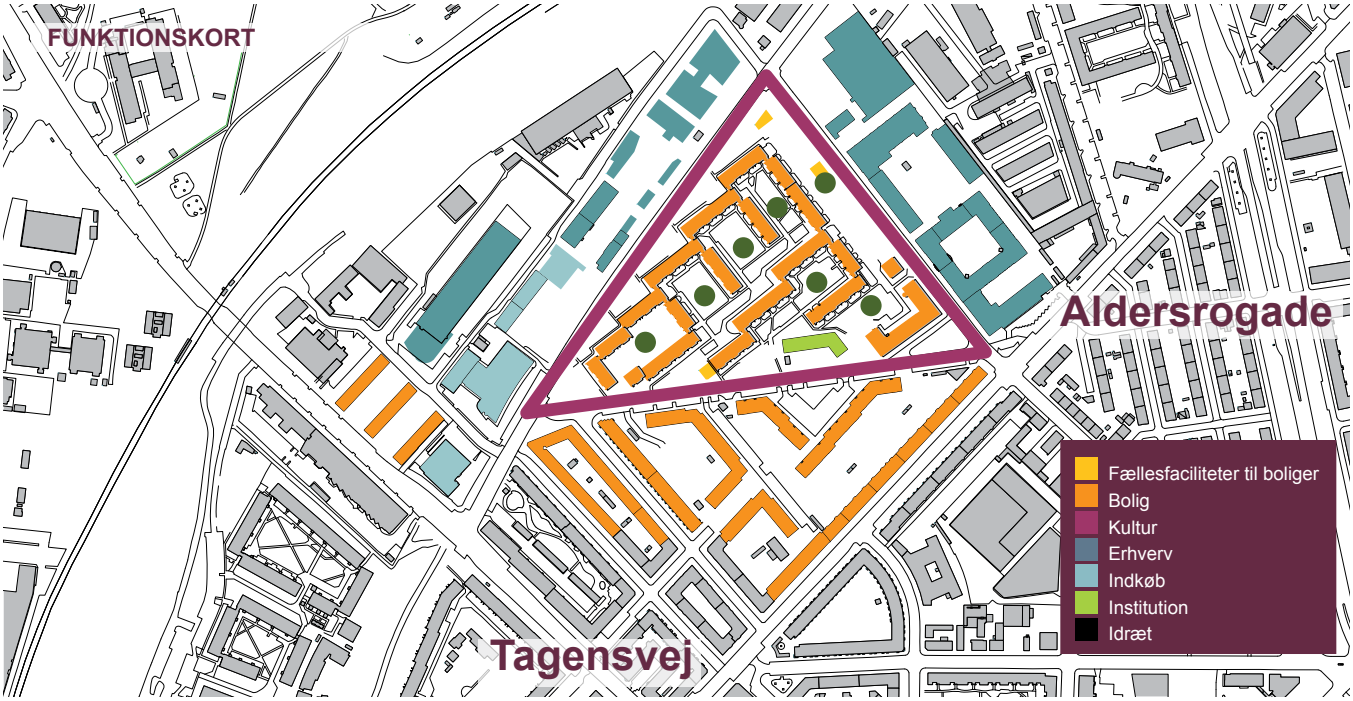

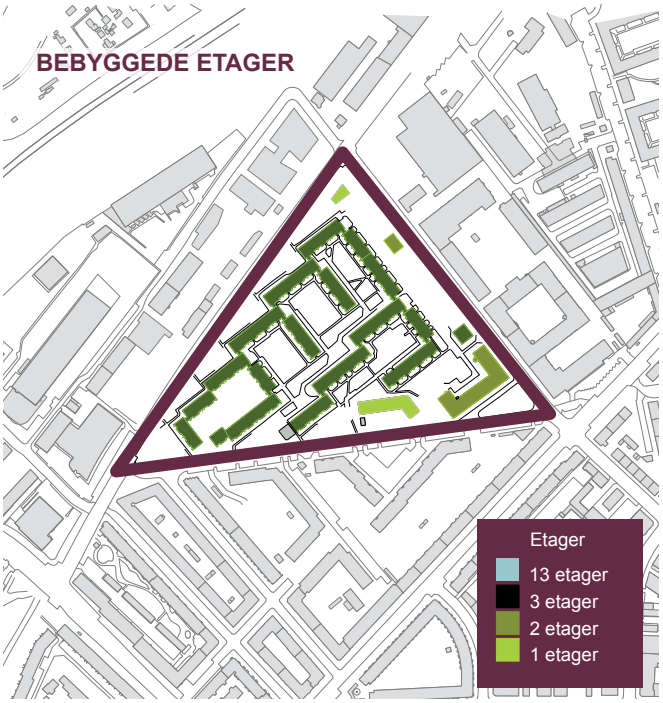

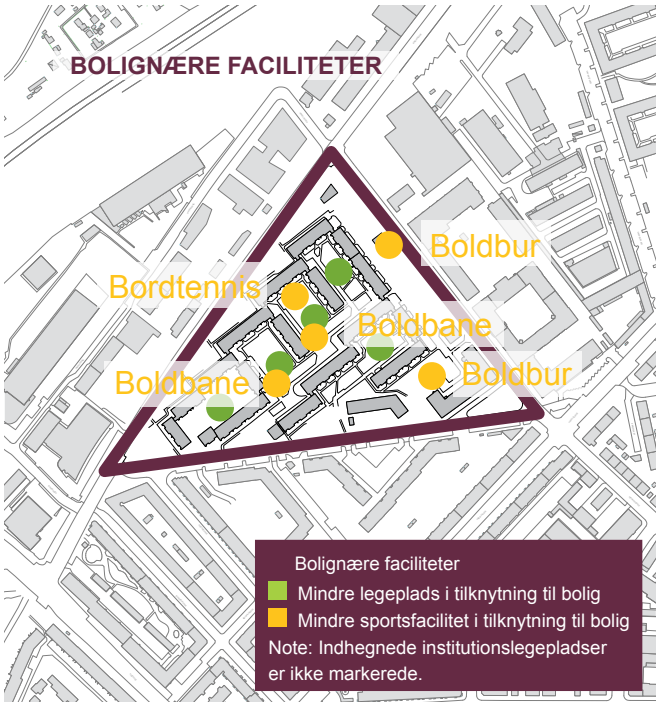

Gårdrum fra Aldersrogade

Fysiske barrierer

Det afspærrede baneareal ligger som en stor barriere i bylandskabet i forhold til den direkte adgang for Aldersrogades beboere til Lersøparkens grønne areal. Desuden er Tagensvej en fysisk barrierer mod vest.

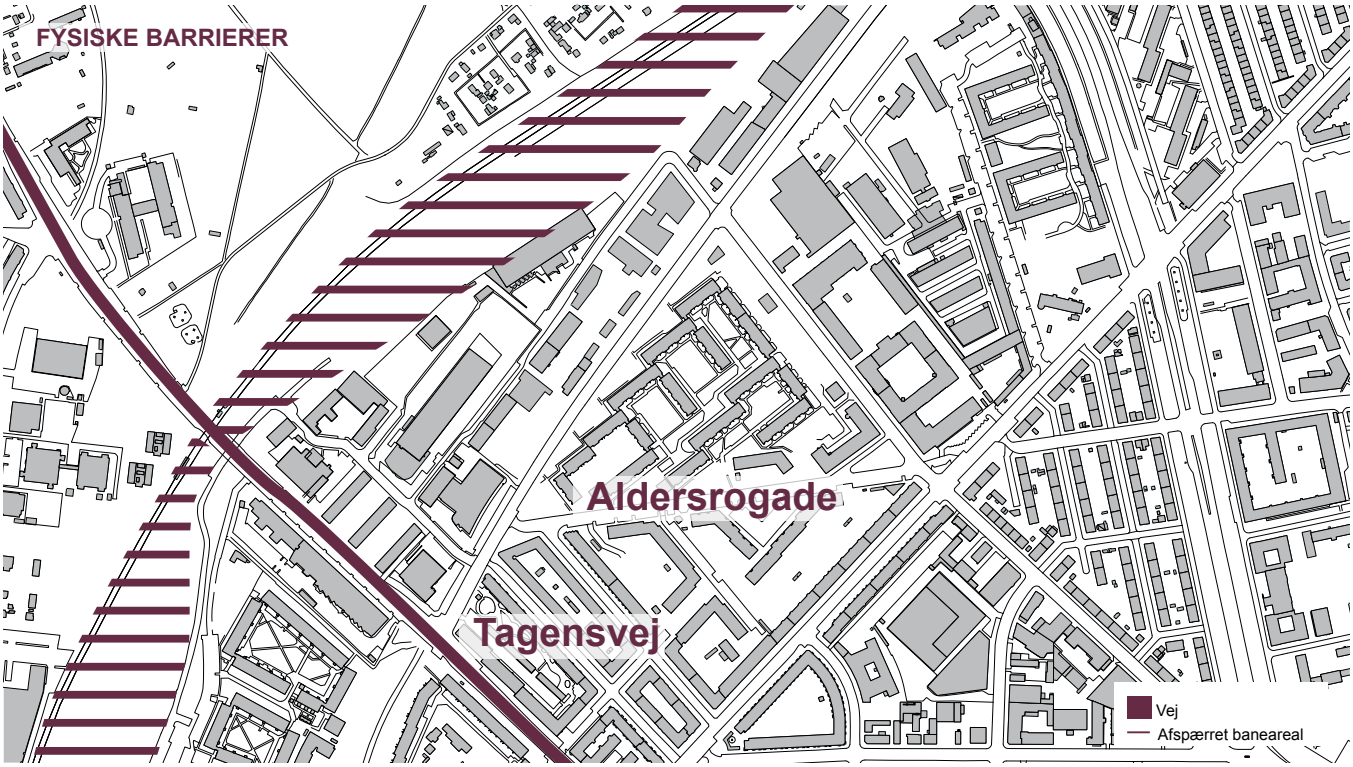

Stedets fortælling

Oplysninger i dette afsnit er baseret på interview af en repræsentant fra boligorganisationen Lejerbo og en repræsentant fra Københavns Kommune.

Aldersrogade er et lille boligområde, beliggende i et kvarter med et hårdt miljø. Det har blandt andet resulteret i konflikt mellem Mjølnerparkens unge og de unge fra Aldersrogade. Der er ifølge beboere et hårdt bandemiljø samt meget hærværk og kriminalitet, men ingen vold. Motionsklubben, der ligger i en kælder, er fx lukket i øjeblikket pga. hærværk.

Der er mange store børnefamilier i området, som bor i små lejligheder. Mange af de danske familier er socialt belastede. Der er til gengæld også mange velfungerende familier med etnisk baggrund.

Nogle af områdets beboere har en rolle som bydelsmødre. De skal bl.a. aktivt bruge deres medborgerskab til at informere om børnerelaterede forhold, sundhed, miljø og demokrati i lokalmiljøet De har anden etnisk baggrund end dansk, og har en meget forskellig uddannelsesmæssig baggrund.

Tryghed

I området opleves der en tryghedsfølelse på trods af hærværk og mange indbrud.

Københavns Kommune anser området som en del af et distrikt i byen, hvor der er behov for tryghedsskabende indsatser, da der er en høj grad af kriminalitet og hærværk.

Der mangler generelt gode og trygge forbindelser så som bro- og stiforbindelse til de forskellige idrætsfaciliteter og parker i kvarteret.

Gårdrum fra Aldersrogade

Idrætsfaciliteter og rekreative faciliteter

I de bolignære opholdsarealer i Aldersrogade findes legepladser og ophold, en række boldbaner, et bordtennisbord og et motionsrum. Alle faciliterer er selvorganiserede.

I periferien, inden for en radius på 5 min på cykel, findes der flere forskellige udbud af idræt på skolernes idrætsanlæg og i haller.

Der findes derudover to svømmehaller, en taekwondoklub og Ressourcecenteret, som tilbyder aktiviteter som dans, boksning, cykling og parkour.

Af større rekreative områder er der både Fælledparken, Nørrebroparken og Lersøparken.

Uden for en radius af de 5 min. ligger Østerbro Stadion med hal, svømmehal og samt mange foreninger tilknyttet.

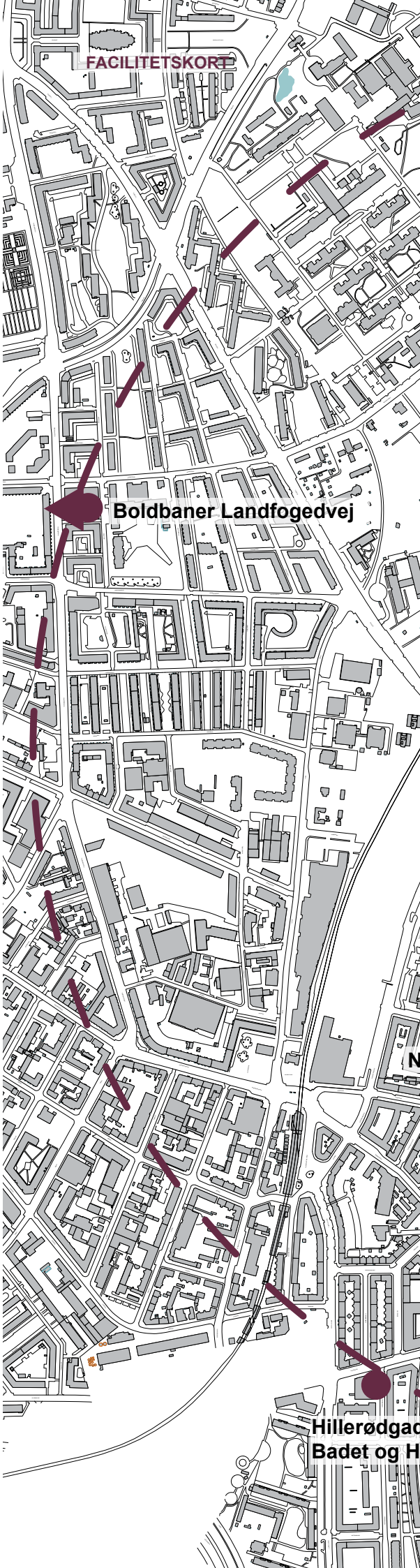

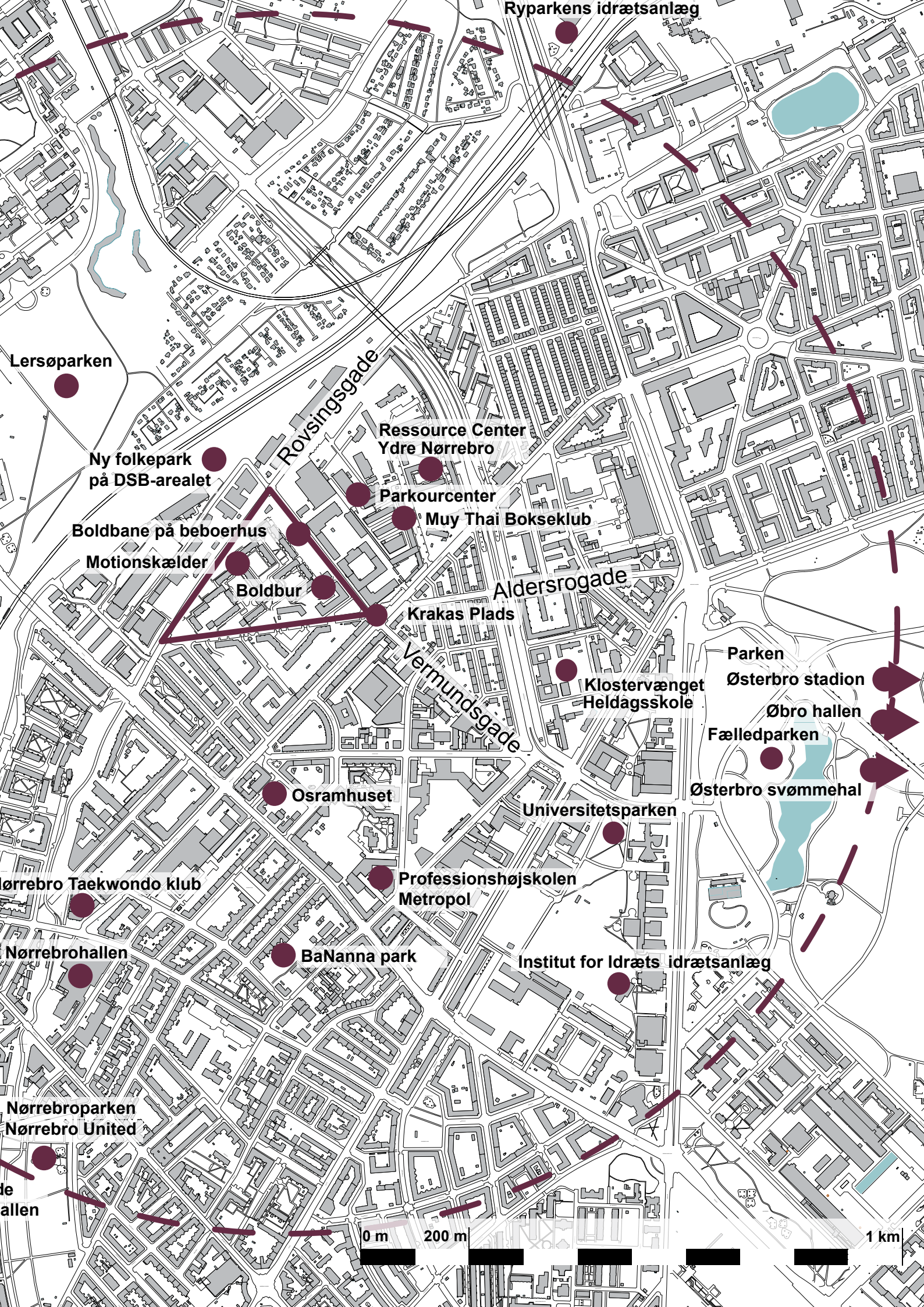
Ryparkens idrætsanlæg
Lersøparken
Rovsingsgade
Ressource Center
Ydre Nørrebro
Ny folkepark
på DSB-arealet
Parkourcenter
Muy Thai Bokseklub
Boldbane på beboerhus
Motionskælder
Boldbur
Aldersrogade
Krakas Plads
Vermundsgade
Parken
Klostervænget
Heldagsskole
Østerbro stadion
Øbro hallen
Fælledparken
Østerbro svømmehal
Osramhuset
Universitetsparken
Professionshøjskolen
Metropol
Nørrebro Taekwondo klub
Nørrebrohallen
BaNanna park
Institut for Idræts idrætsanlæg
Nørrebroparken
Nørrebro United
0 m
200 m
1 km

Brugen af faciliteter

I Aldersrogade er der, når man inddrager de faciliteter der ligger i nærområdet, et rimeligt udbud af faciliteter. De knytter sig særligt til skoler og haller, hvor der er mulighed for både at dyrke den organiserede konkurrencesport og motion, men hvor også udbuddet af den mere semi- og selvorganiserede idræt er stort, og det er muligt at dyrke flere forskellige aktiviteter samtidigt.

Skolerne i området er heldagskoler med tilbud om aktiviteter til børn i eftermiddagstimerne. Ressourcenteret er ifølge spørgeskemaundersøgelsen et populært sted at dyrke idræt og aktiviter, særligt for børn.

Inden for selve boligområdet er det typisk fodbold, der spilles på boldbanerne, der dyrkes dans og fitness i motionsrummet (motionsrummet er dog midlertidigt lukket) samt leg på legepladserne i gårdrummene. Steder til styrketræning efterspørges generelt af beboerne. Uden for området, i de rekreative arealer, er det gang- og løbeture, der er den mest anvendte motionsform.

I Aldersrogade er der for nylig anlagt en aktivitetsplads, hvor gaden løber ud i Vermundsgade, hvor unge og andre kan bevæge sig. Her kan brugerne spille basketball, og de kan træne parkour på en specielt opstillet bane.

Aldersrogade, boldburet.

FORKLARING til faciliteter og motionsformer >>> >> >

Motionsformer
Alle faciliteter er vurderet ud fra, hvilke motionsformer man kan dyrke der: Konkurrence, motion og rekreation. Ved 'Konkurrence' forstås idræt på et højt plan, hvor konkurrence er en stærk motivation for at dyrke sporten. Ved 'Motion' forstås mange typer af idræt, det kan være noget man går til i forening, men det kan også være helt selvorganiseret. Ved rekreation forstås den type af idræt, der mest hænger sammen med leg eller det at komme ud og nyde naturen.

Funktionalitet
Faciliteterne er vurderet på om de er mono eller multifunktionelle. Monofunktionel vil sige at faciliteten er indrettet til en specifik idræt, f.eks. en tennishal, BMX-bane etc. Ved multifunktionel forstås, at faciliteten kan anvendes til flere forskellige idrætsaktiviteter, f.eks. en hal, hvor der både kan spilles fodbold, håndbold, basket, badminton etc.

Organisering
Faciliteterne er vurderet på om, der dyrkes idræt, organiseret, semiorganiseret eller selvorganiseret. Flere steder foregår det hele på en gang. Det organiserede er fx gennem idræt gennem forening, det semiorganiserede er fx hvis noget personale på stedet er igangsætter, det selvorganiserede er fx det at mødes på multibanen og spille fodbold ved eget initiativ.

Faciliteter og motionsformer
Aldersrogade

		Konkurrence	Motion	Rekreation	Monofunktionel	Multifunktionel	Selvorganiseret	Semiorganisere	Organiseret	Flere
I området	Boldbane på beboerhus		✖	✖		✖	✖	✖	✖	✖
	Motionskælder		✖		✖		✖			
	Boldbane, Aldersrogade									
I en radius af 5 minutter på cykel	Ressourcecenter Ydre Nr.bro		✖	✖		✖	✖	✖	✖	
	Klostervænget heldagsskole			✖		✖	✖			
	Superkilen			✖		✖	✖			
	Lersøparken	✖	✖	✖		✖	✖		✖	
	Skolen i Peder Vendelsgades idrætsanlæg		✖	✖		✖	✖		✖	
	Boldbane (v/ Landfoedvej 9)		✖	✖		✖	✖		✖	
	Nørrebro Taekwondo Klub	✖	✖		✖				✖	
	Nørrebrohallen	✖	✖			✖			✖	
	Institut for Idræt (anlæg)		✖			✖	✖	✖	✖	
	Fælledparken		✖	✖		✖	✖	✖	✖	
	Nørrebroparken	✖	✖	✖		✖	✖		✖	
	Hillerødgade bad og hal	✖	✖	✖		✖	✖		✖	
Relevante uden-for 5 min radius	Østerbro Stadion	✖	✖		✖				✖	
	Øbro Hallen	✖	✖			✖			✖	
	Østerbro Svømmehal		✖	✖	✖		✖		✖	
	Parken	✖	✖		✖				✖	

Organisering

Der er ikke registreret idrætsforeninger, der primært henvender sig til eller hører til i 'Den Grønne Trekant', Aldersrogade. Der er ingen større idrætsfaciliteter til at huse foreninger.

Der findes til gengæld mange idrætsforeninger på Nørrebro, som boligområdet er en del af, og også på Østerbro, som boligområdet ligger tæt på.

Der findes ca. 100 idrætsforeninger, som har navn efter Nørrebro eller med kvarterets postadresse (hvilket dog ikke er ensbetydende med, at aktiviteten finder sted på Nørrebro), der er medlem af DIF.

Men to ud af disse er meget små og relativt lukkede idrætsforeninger, der deltager i fodboldturneringer i Dansk Arbejder-Idrætsforbund eller Dansk Boldspil Union (bl.a. Boldklubben Rotterne, Boldknoppen Fremad-Bagud, Farmors Drenge, BK Bodyknowledge, Boldklubben Adhoc, FC Atlas og FC Hyænen).

Derudover findes en del relativt små og enstrengede idrætsforeninger inden for en række idrætsgrene.
Tre fjerdedele af idrætsforeningerne har færre end 50 medlemmer, og den eneste flerstrengede idrætsforening er USG, som primært er for universitetsstuderende.

Den største idrætsforening i kvarteret er Nørrebro Klatreklub med knap 500 medlemmer. Langt de fleste af idrætsforeningerne er rettet mod voksne.

En opgørelse af de registrerede foreningers medlemstal viser, at kun godt en tiendedel af medlemmerne er mellem 0 og 18 år.

Der er således meget få idrætsforeninger i området for børn og unge. Den nærmeste større fodboldklub er Skjold, der holder til på Østerbro og med baner i Fælledparken.

Gam3 fungerer som en landsdækkende uafhængig organisation, der laver uformelle sportsaktiviteter på gader og pladser, i nærområdet ved Aldersrogade bl.a. basketball og street dance.

Udvalgte faciliteter

I Aldersrogade redegøres der for boldburet på taget af beboerhuset i Vermundsgade, der tilhører boligforeningen Lejerbo. Beboerhuset åbnede i november 2010 og kommer til at indeholde aktiviteter særligt for børn og unge.

Der er fx. indrettet et særligt rum til lektiehjælp, og der kommer et it-værksted. I stueetagen vil det lokale jobcenter åbne en rådgivning, hvor beboerne en gang om ugen kan få hjælp til jobsøgning og uddannelsesmuligheder.

Beboerhuset har en non-profit café, som bliver drevet på frivillig basis.

Beboerhuset i Vermundsgade med boldburet på taget

Boldburet på beboerhuset

Oplysninger i dette afsnit er baseret på registreringer på stedet og interview af en repræsentant fra boligorganisationen Lejerbo og en repræsentant fra Københavns Kommune.

Fysik

Boldburet på beboerhusets tagflade fremstår som en tydelig urban facilitet med hårde, men transparente og luftige flader. Oven for trappen træder man ind i et lille, smalt rum, der danner en slags forplads til selve boldbanen. Her er plads til tilskuere og til at nyde udsigten.

Selve banen har fire vægge, hvoraf de to vægge mod Vermundsgade og boligerne består af den karakteristiske stålfacade med udskæringer, der kendetegner hele bygningen.

De to gavle udgøres af et gitterhegn, der kengetegner et boldbur. Rummet giver en privat følelse som et resultat af de halvtransparente vægge og det at være hævet op i 2. sal niveau over trafikken i fri luft.

Boldbanen er udendørs med gittervægge, der skærmer af for vind, men uden tagoverdækning. Den dekorative stålfacade med udskæringer karakteriserer hele bygningen og fremhæver tagets utraditionelle funktion.

I gavlene ses det tydeligt, at boldbanen er omkranset af et højt gitter for at undgå løsslupp bolde. Banens bund består af grønt faldunderlag. Alle banens overflader understreger en urban karakter.

Boldbanen indeholder både håndbold/fodboldmål og basketball kurve samt tilhørende opstribning.

Trappen op til boldbanen

Barrierer og forbindelser

Faciliteten er placeret på taget af en to-etagers bygning, hvilket betyder, at brugerne må gå op ad udendørs trapper til 2. sals niveau. Dette kan ses som en tilgængelighedsbarriere sammenlignet med en boldbane, der ligger på terræn med umiddelbar fri adgang.

Dog giver denne placering netop mulighed for, at boldbanen kan ligge helt tæt på boligerne og derved mindske afstand fra bolig til facilitet væsentligt.

Boldburet er aflåst for offentligheden, men områdets beboere har nøgle til banen med accept fra administrationen.

Praksis og fortælling

Boldbanen kan bruges uafhængigt af beboerhusets åbningstid, da adgangen foregår via en udendørs trappe, og kan benyttes af alle uden betaling, men man skal have lov at bruge det, ellers er det aflåst.

Den benyttes oftest af børn, når der er aktiviteter og voksne i beboerhuset, hvilket gør det til et trygt sted. Det er primært drengene, der spiller fodbold. Pigerne står mest og hænger ud og kigger på i kanten af banen.

Barrierer og muligheder

Boldbanen ville muligvis blive bedre og endnu mere benyttet med en tagoverdækning, så den også kan benyttes i regnvejr.

Herudover ville noget mere plads og flere opholdsmuligheder i siderne af banen muligvis invitere til flere brugere og flere slags aktiviteter.

Det forhold, at boldbanen er en del af beboerhuset giver mulighed for at lave nogle arrangementer i regi af boligforeningen, der handler om sport og aktiviteter.

Boldbanen på taget af beboerhuset

Sammenfatning

Nedenstående er en opsamling på områdets karakteristika som boligområde samt de tendenser, der er at se i forhold til omfanget og benyttelsen af idrætsfaciliteter og eventuelle barrierer eller muligheder for at benytte faciliteterne.

Aldersrogade er et lille boligområde med knap 2.000 beboere og har tilnavnet 'Den grønne trekant'. Det er opført som en karré og stokbebyggelse og beliggende i et tæt bykvarter på Ydre Nørrebro. Der er mange grønne arealer omkring bebyggelsen, både i gårdrummene og som små rabatter mellem parkeringspladser og veje. Gårdrummene er for nylig blevet renoveret og indrettet med mange nye lege - og bevægelsesfaciliteter.

Der er også adgang til flere store grønne arealer omkring og tæt på boligområdet, bl.a. Fælledparken, Nørrebroparken, Superkilen samt en for nylig åbnet aktivitetszone, der giver adgang til flere lokale byrum indrettet til bevægelse.

Der er inden for selve boligområdet fodboldbaner, basketbane og legepladser samt et motionsrum ved Vermundsgade, der dog er lukket lige pt., samt den nye aktivitetsplads. Der findes ikke deciderede organiserede idrætsfaciliteter ud over motionsrummet inden for boligområdet. De findes dog inden for en radius af 5 minutter på cykel og fungerer som en del af kvarterets idrætstilbud. De er typisk tilknyttet idrætshaller og skoler. Der er også faciliteter tilknyttet Ressourcecenteret, der tilbyder aktiviteter som dans, boksning cykling og parkour.

Faciliteterne er i høj grad multifunktionelle, og organisationsformen en blanding af selvorganiserede og organiserede faciliteter. Langt de fleste faciliteter er til motion og rekreation, og færre er til konkurrencesport.

Der er ikke registreret idrætsforeninger, der knytter sig direkte til boligområdet, men der er mange foreninger registreret i kvarteret Nørrebro. De fleste af disse er dog små og der er ikke mange der henvender sig til børn og unge.

Tilgængelighed

De nære områdefaciliteter som legepladser, boldbaner og motionsrummet i Aldersrogade virker umiddelbart til at blive benyttet meget. De er let tilgængelige, kan benyttes af alle på alle tidspunkter af døgnet og særligt for børn er det en fordel, at de kan færdes trygt alene i gårdrummene. De gode faciliteter nær boligen, kan tilsyneladende virke motiverende på aktivitetsniveauet.

I spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at de større grønne områder i kvarteret benyttes meget af de idrætsaktive - særligt Fælledparken men herudover også Nørrebroparken og Lersøparken.

Det er tilsyneladende ikke af afgørende betydning for beboere i Aldersrogade, at der er afstand og fysiske barrierer i forhold til benyttelsen af parker og grønne områder.

Det kunne hænge sammen med, at der i tætte byområder generelt er større tradition for at benytte kvarterernes parker til aktiviteter, ligesom de grønne områder ofte er udstyret med andre faciliteter, fodboldbaner mv. Parkerne er desuden kendte steder for beboerne i kvarteret.

Nørrebrohallen er den hal, der benyttes mest i området. Det er ikke den hal, der ligger nærmest boligområdet, men den har en fysisk nær sammenhæng med andre faciliteter bl.a. Nørrebroparken.

Bolignær legeplads i Aldersrogade bebyggelsen

Omfang og udbud af faciliteter

Som tidligere nævnt er udbuddet af idrætsfaciliteter inden for boligområdet: fodboldbaner, basketbane og legepladser samt en for nylig indrettet aktivitetsplads.

Særligt fodboldbanerne benyttes en del. Sammen med det nu lukkede motionsrum, er begge generelt meget efterspurgte aktiviteter af beboere i Aldersrogade. Det tyder på, at de faciliteter der indrettes til specifikke formål også bruges efter hensigten.

Generelt spreder beboernes aktiviteter sig på mange idrætsanlæg og steder i området, dvs. at de faciliteter der er til stede faktisk også benyttes.

Organisation og kultur

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at boldburet ved Aldersrogade benyttes i lige så høj grad som boldburet på beboerhuset i Vermundsgade, og det gælder både børn og voksne.

Dvs. der er ikke er forskel på, hvorvidt faciliteten er semi- eller selvorganiseret. Begge boldbure har en begrænset adgang, da de i perioder er aflåste.

Kvinderne bruger både motionsrummet og beboerhuset til aktivitet, fx dans, under forudsætning af, at der er mulighed for at gøre det i lukkede og afdækkede rum. Det er også vigtigt for dem at kunne motionere i trygge rammer og i det nære miljø.

Fælledparken benyttes overraskende nok af en meget stor andel af beboere i Aldersrogadekvarteret på trods af afstanden og de fysiske barrierer.

Det kunne have kulturelle årsager, da Fælledparken er en park med stærke traditioner og et utal af muligheder for ophold og aktiviteter, som ligger tæt op af traditionen for grupper af anden etniske herkomst anvendelses af grønne områder.

Samlet vurderes bevægelsesvenligheden i Aldersrogade til:

Definitionen af bevægelsesvenlighed:
Arkitektur, fysisk indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt.

5.3. SUNDPARKEN
Horsens

Introduktion

Sundparken er et nyrenoveret boligområde beliggende i Horsens Øst. Boligområdet ligger tæt på store rekreative områder med mindre end én kilometers afstand til fjordbredden både mod nord, syd og øst.

Sundparken består af stokbebyggelse. Nord, syd og sydvest for Sundparkens boligstokke er der overvejende punktbebyggelse, bestående af parcelhus - og villakvarterer med egne haver. Nordvest og øst for området findes lignende boligblokke samt uddannelsesinstitutioner.

Selve Sundparken indeholder 22 boligstokke med lejelejligheder af forskellige størrelser. I den nordligste del af området ligger fire stokke placeret på række efter hinanden, hvoraf den østligste består af etværelseslejligheder, og de tre øvrige stokke fungerer som femværelsesrækkehuse i to plan med private forhaver.

Syd for disse ligger tre lange rækker af stokbebyggelse. Imellem stokkene er der enten parkering eller grønne områder.

Fra boligerne er der fri adgang til de grønne arealer. De optræder bl.a. som et stort langstrakt indre gårdrum imellem de centrale rækker af blokke og som et større rekreativt areal på boligernes vestside, hvortil det øvrige Horsens også har fri adgang.

Området giver et helhedsindtryk af velplejethed med nyrenoverede facader og velholdte udearealer, både ydre parkeringspladser som indre grønne arealer imellem stokkene. Terrænet er tydeligt kuperet, hvilket afspejler sig i niveauspring mellem boligstokkene og giver stejle skråninger i det rekreative område vest for boligerne.

FAKTA

STEDNAVN
Sundparken

BOLIGFORENING
Andelsboligforeningen Odinsgård

ANTAL BEBOERE
1.530

TILHØRERENDE SKOLER
Langmarkskolen

BEBOERSAMMENSÆTNING
65 % med anden etnisk baggrund end dansk
10 % i Horsens Kommune

45 % unge under 25 år
30 % i Horsens Kommune

BEBYGGELSE

Opførelsesår
1958-1972, renovering 2003

Etager
1-4 etager (se illustration)

Typologi
Stokbebyggelse

Udearealer
Der er adgang til nære udearealer fra boligerne

I forhold til rumlighed er karakteren af udearealerne åben

48 m² grønt pr. beboer

(udregnet som det samlede areal af de grønne områder inkl. opholdsarelaer inden for det afgrænsede boligområde delt med antal af beboere)

Landskab mod vest for Sundparken

Opholdsarealer

Landskabets karakter

Landskabet er kuperet med spredt bevoksning. Det består af et dalstrøg med stejle skrænter, der binder to bebyggelser på hver sin bakke sammen. En å løber i bunden af dalen og ender ud i Rytterkilen og Nørrestrand.
Skråningerne er stejle, hvilket vanskeliggør ophold på dem. Af samme grund foregår bevægelse gennem området i bunden af dalen langs åen. Det kuperede terræn skaber små rum med skråningerne i det store gårdrum.

Terrænet kan hæmme tilgængeligheden for gangbesværede. Generelt er landskabet velholdt og grønt.

Karakteren af de bolignære opholdsarealer

Sundparkens udearealer er let tilgængelige, men semi-private fordi det er ét fællesrum for alle beboerne. Området bliver næsten udelukkende brugt af beboerne. Det store rum er åbent i enderne i modsætning til en karrés lukkede form.

Det store åbne område kan bruges til forskellige aktiviteter. Der er enkelte specifikke legeredskaber - fx gynger på legeplads.

Områdets centrale gårdrum indeholder idrætsfaciliteter, som en asfalteret basketballbane, sandbelagt beachvolleybane og legeplads for mindre børn. I forlængelse af de lange rækker af stokke ligger mod syd to græsbaner til boldspil.

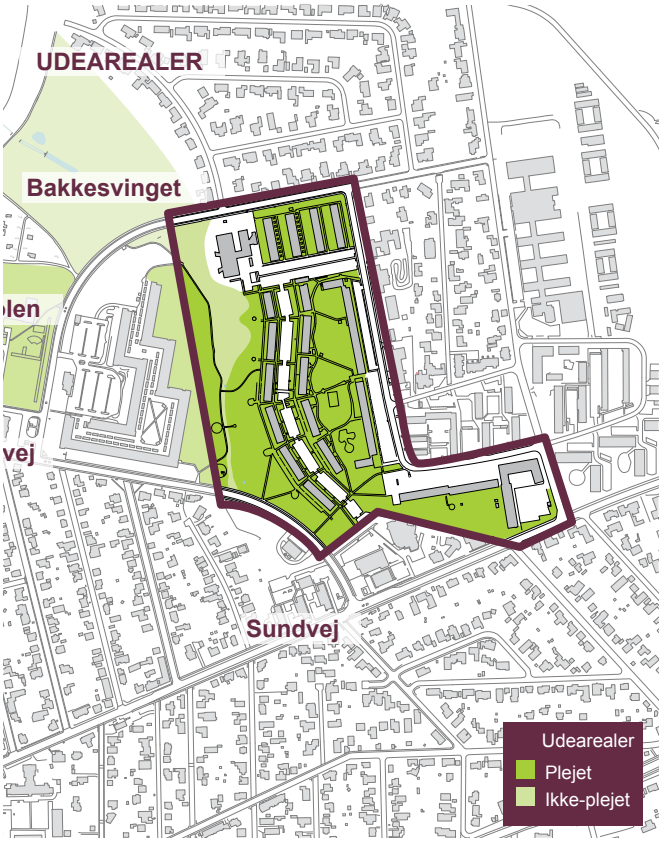

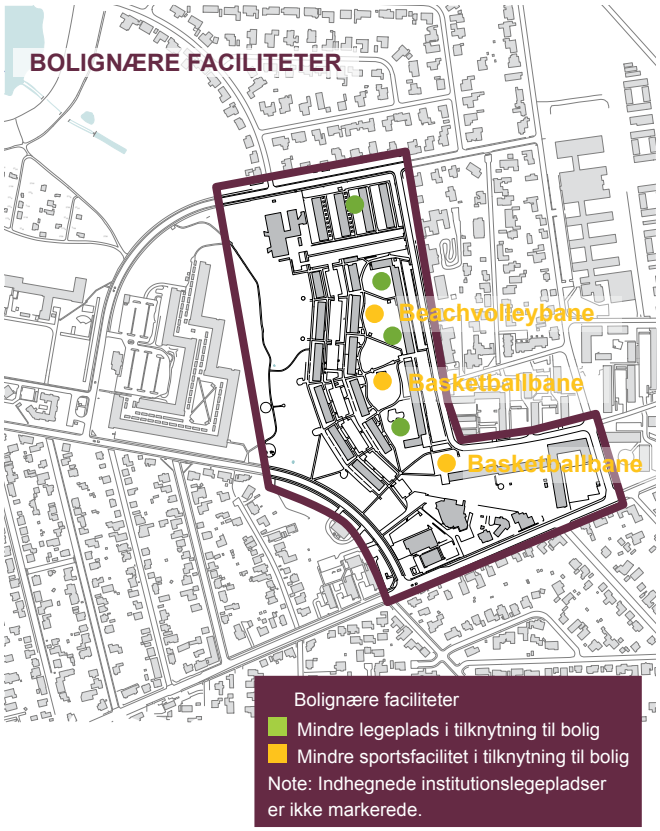

Funktioner

Området er undersøgelsens mindste og udgør arealmæssigt kun en meget lille del af Horsens. Det betyder, at området er afhængig af den øvrige bys servicefaciliteter.

I forhold til boligbebyggelsens placering ligger indkøbsfunktionerne perifert i området, men i forhold til Horsens Østby ligger de centralt. Der er enkelte institutioner inden for området.

Sundparkhallen ligger centralt for boligerne, og der er forholdsvis mange idrætsfunktioner nær disse.

Infrastruktur

Området er forsynet med busruter og stoppesteder langs den østlige og sydlige kant. Desuden findes to stoppesteder i gåafstand på Bakkesvinget samt nord for og på Langmarksvej.

Fysiske barrierer

De største barrierer er de store veje, Langmarksvej og Sundvej, med meget trafik.

De stejle skråninger inde i området kan også virke som fysiske barrierer i forhold til fysisk aktivitet.

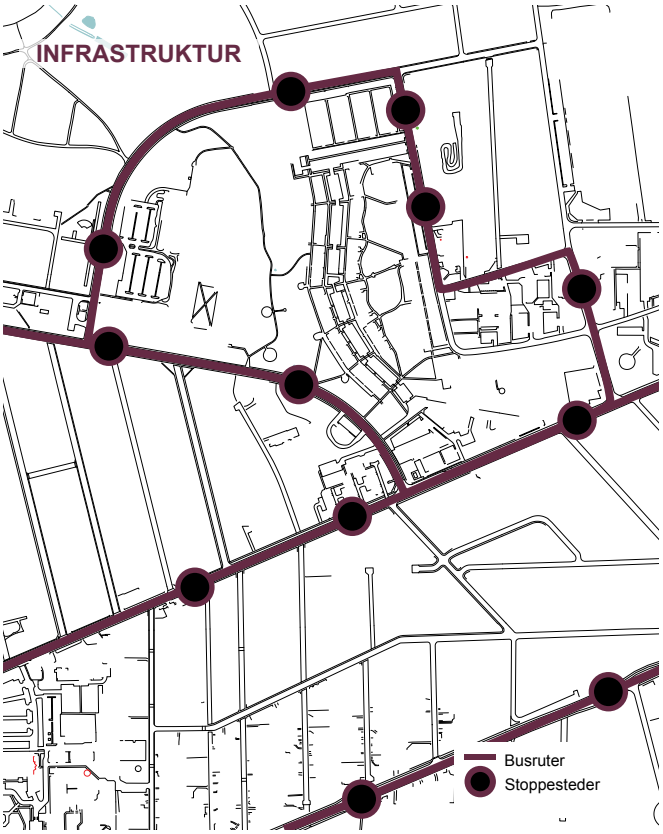

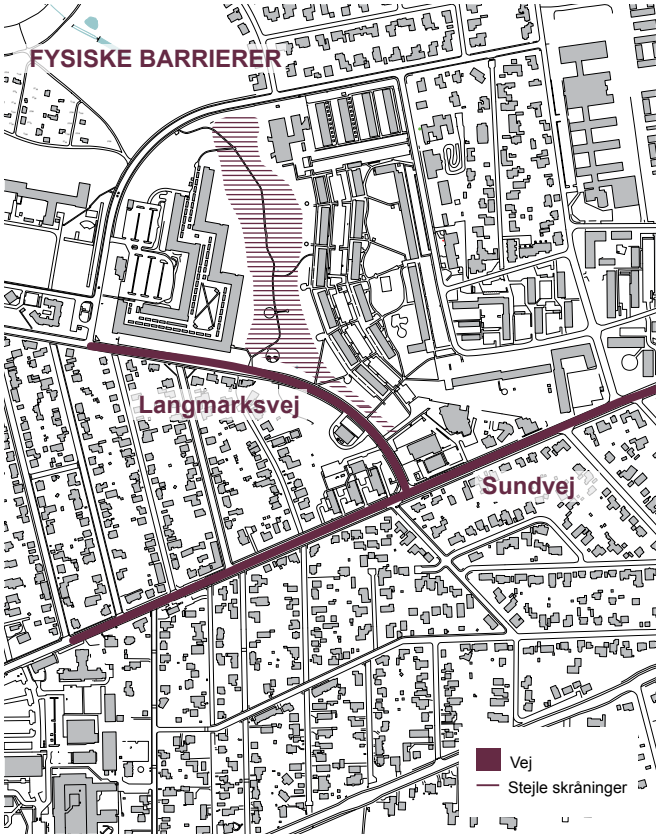

Stedets fortælling

Oplysninger i dette afsnit er baseret på interview med repræsentanter fra andelsboligorganisationen Odinsgården og repræsentanter fra Horsens Kommune.

Områdets ikke alt for gode ry og omdømme er historisk betingetog svær at komme af med, men det er blevet bedre efter renoveringen i 2003.

Børnehaven og især vuggestuen i Sundparken trækker børn til fra andre dele af Horsens. På grund af manglende vuggestuepladser i Stensballe og ved Næsset bruger mange mere velstillede familier vuggestuen i Sundparken.

Det betyder, at 42 % af børnene i vuggestuen i Sundparken ikke bor i eller i området lige omkring Sundparken. I børnehaven er 14 % af børnene fra andre områder af Horsens.

Der er enkelte tilbud om aktiviteter i kvarteret, som f.eks. parkour og zumba, som tiltrækker beboere fra resten af byen.

Tryghed

Som helhed anses området for at være et trygt sted, særligt blandt beboerne, men det opfattes af andre indbyggere i Horsens som utrygt.

Der har været en periode med mindre påsatte brande i kældre og containere. Der er nu sat overvågningskameraer op som præventivt middel.

Bolignære arealer, Sundparken, Horsens

Idrætsfaciliteter og rekreative faciliteter

Sundparken er et forholdsvist lille boligområde, og der findes kun få idrætsfaciliteter inden for selve boligområdet.

Facilitetstyperne er afgrænset til legepladser som de bolignære opholdsarealer, fodboldbaner og Sundparkhallen. Inden for periferien findes skolens idrætsplads samt rekreative arealer ved fjorden.

I periferien uden for de 5 min. på cykel er der mere etablerede idrætsfaciliteter som f.eks. Forum Horsens og Aqua Forum med svømmehal.

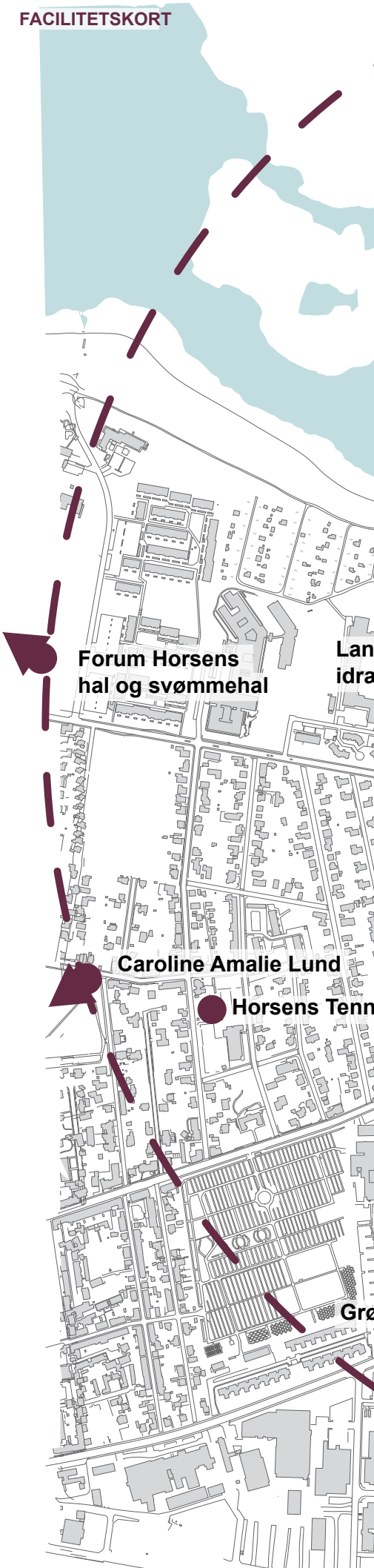

Nørrestrand
rekreative ruter og fiskeri
Sundparkhallen
gmarkskolen
etsanlæg
Beboerhus
med fitnesslokale
Legeplads
Butterfly fitness
Fodboldbane
ishal
Den gamle badeanstalt
ønt område
0 m
200 m
1 km

Brugen af faciliteter
Omdrejningspunktet for fysisk aktivitet i boligområdet er Sundparkhallen på den østlige side af Hybenvej, hvor der frit stilles idrætsfaciliteter til rådighed for områdets beboere.

Forum Horsens anvendes en del - især af voksne. Her findes både fitness og svømmehal. Herudover er der de grønne områder Nørrestrand og Caroline Amalie Lund.

tilbuddene bestå overvejende af selvorganiserede og monofunktionelle idrætsfaciliteter.

Fodbold er den absolut foretrukne sport. Herudover foretrækkes svømning og cykling.

Organisering
Der er meget få foreningsorganiserede idrætstilbud i og omkring Sundparken. De organiserede eller semi-organiserede tilbud i boligområdet er koncentreret om Sundparkhallen.

Det er først og fremmest en række etniske kulturforeninger, som benytter hallen. Det gælder bl.a. Bosnisk Forening, Tyrkisk Forening, Kurdisk Forening, Vietnamesisk Forening, Assyrisk Forening og Arabisk Forening.
En enkelte af disse, Assyrisk Forening, er medlem af Danmarks Idræts-Forbund, men de øvrige foreninger benytter også hallen til at dyrke idræt.

Endvidere holder Horsens Parkour Forening til i hallen.
Sundparkhallen er dog først og fremmest et værested for områdets børn og unge, hvor de kan deltage i forskellige fysiske og kreative aktiviteter, og hallen benyttes næsten ikke af idrætsforeninger fra Horsens. Boligforeningen er med til at arrangere aktiviteter for boligområdets børn og foreningen Broen medvirker desuden ved at give støtte til børns kontingent og sportsudstyr.

Der findes ingen større, flerstrengede idrætsforeninger tæt på boligområdet, som vi finder det i Gellerup og Vollsmose.

Udvalgte faciliteter
I Sundparken er udvalgt en kortlægning af idrætsfaciliteterne Sundparkhallen og Butterfly (kvindefitness).

De valgte faciliteter repræsenterer mest af alt det selvorganiserede.

Legeplads og stisystem mellem bebyggelserne

FORKLARING til faciliteter og motionsformer >>> >> >

Motionsformer
Alle faciliteter er vurderet ud fra, hvilke motionsformer man kan dyrke der: Konkurrence, motion og rekreation. Ved "Konkurrence" forstås idræt på et højt plan, hvor konkurrence er en stærk motivation for at dyrke sporten. Ved "Motion" forstås mange typer af idræt, det kan være noget, man går til i forening, men det kan også være helt selvorganiseret. Ved rekreation forstås den type af idræt, der mest hænger sammen med leg eller det at komme ud og nyde naturen.

Funktionalitet
Faciliteterne er vurderet på, om de er mono- eller multifunktionelle. Monofunktionel vil sige, at faciliteten er indrettet til en specifik idræt, f.eks. en tennishal, BMX – bane etc. Ved multifunktionel forstås, at faciliteten kan anvendes til flere forskellige idrætsaktiviteter, f.eks. en hal, hvor der både kan spilles fodbold, håndbold, basket, badminton etc.

Organisering
Faciliteterne er vurderet på, om der dyrkes idræt, organiseret, semiorganiseret eller selvorganiseret. Flere steder foregår det hele på én gang. Det organiserede er fx gennem idræt i forening, det semiorganiserede er fx, hvis noget personale på stedet i forening er igangsætter, det selvorganiserede er fx det at mødes på multibanen og spille fodbold på eget initiativ.

Faciliteter og motionsformer
Sundparken

		Konkurrence	Motion	Rekreation	Monofunktionel	Multifunktionel	Selvorganiseret	Semiorganiseret	Organiseret	Flere
I området	Sundparkhallen		✖	✖		✖	✖	✖	✖	
	Legeplads på bakken			✖	✖		✖			
	Fodboldbane (v/ Langmarksvej og boliger)	✖		✖	✖		✖	✖		
	Butterfly Fitness		✖		✖		✖			
I en radius af 5 minutter på cykel	Beboerhus (fitnessredskaber)		✖		✖		✖			
	Langmarkskolens anlæg	✖	✖	✖	✖		✖	✖	✖	
	Horsens Tennishal	✖	✖		✖			✖	✖	
	Legeplads ved sygehus			✖		✖	✖			
	Den Gamle Badeanstalt			✖		✖	✖	✖		
	Nørrestrand		✖	✖		✖	✖			
Relevante udenfor 5 min radius	Forum Horsens	✖	✖	✖		✖	✖		✖	✖
	Caroline Amalie Lund		✖	✖		✖	✖			

Sundparkhallen

Oplysninger i dette afsnit er baseret på registreringer på stedet og interview med repræsentanter fra andelsboligorganisationen Odinsgården.

Fysik

I slutningen af 90'erne skulle Sundparken renoveres. I den forbindelse ønskede boligforeningen at opføre noget, der var til gavn for børn og unge i området. Derfor byggede man hallen med et integreret beboerhus. Bygningen stod færdig i år 2000.

Sundparkhallen er en gymnastiksal med plads til traditionelle, indendørs sportsgrene. Den beskrives som en blanding mellem en hal med plads til foreningsaktiviteter og et værested, hvor børn kommer efter skole og bruger deres fritid til idræt, sport, leg, socialt samvær og it-brug.

Om aftenen bruges hallen ofte af foreninger (for voksne) til bl.a. fodbold. Sidst på eftermiddagen bruges hallen til organiserede tilbud til børn og unge. Derimellem bruges hallen til selvorganiserede aktiviteter.

Hallens inventar består blandt andet af traditionelt inventar som ribber, håndboldmål og basketkurve, men har også sofaer, bordfodbold, fjernsyn og computere.

I godt vejr trækker personalet børnene med ud på boldbaner og grønne områder for at spille bold i nærområdet.

Praksis

Hallen har både åbningstider, hvor den er åben for alle og åbningstider, hvor forskellige foreninger, daginstitutioner m.v. kan booke sig ind. I den offentlige åbningstid er hallen altid bemandet.

Hovedparten (cirka 85 %) af brugerne er af anden etnisk herkomst end dansk. Flertallet af brugerne er børn og unge, som primært kommer i tidsrummet kl. 12.00 til 16.00.

Hovedparten af brugerne er fra Sundparken. Børn og unge fra den øvrige Østby bruger også hallen, eksempelvis børn og unge fra Beringsvænget.

Foreninger kan booke tid i hallen i hverdagene fra kl 21.00 til 24.00, om lørdagen fra kl. 10.00 til kl. 18.00 og søndage fra 16.00 til 24.00.

Blandt de forskellige foreninger, som har tider i hallen, kan nævnes: bosnisk forening, tyrkisk forening, kurdisk forening, vietnamesisk forening og assyrisk forening. Derudover er der en del blandede hold af unge, som også

Sundparkhallen, Horsens

booker tider i hallen.
Hallen er i dag omdrejningspunktet for det boligsociale arbejde i området. Beboerrådgiveren har siddet i syv år i beboerhuset Sundparkhallen og har i den tid både været ansat af boligforeningen og kommunen.

Hallen har i flere år været for lille, hvorfor man i 2009 påbegyndte en udbygning og renovering, som skulle være færdig i efteråret 2011.

Fortælling
Beboerrådgiveren vurderer, at hallen har et godt ry i byen, hos kommunen og blandt de etniske familier i området, men at den har et dårligt ry blandt de mange danske familier i området.

Ifølge beboerrådgivningen føler de børn og unge, der bruger hallen, at det er deres sted, og at de har et ansvar for det. Derfor mener de, at hallen har en stor forebyggende effekt i området ift. hærværk.

Beboerhuset Sundparkhallen er kendt under projektet 'Østbasen', som var et fritidsidrætsprojekt for børn og unge.
Østbasen var et projekt, som havde sin base i Sundparkhallen tilbage i 2002 til 2004 og igen fra 2006 til 2008. Østbasen blev så kendt, at Sundparkhallen har bibeholdt navnet, selvom projektet er afsluttet.

Tryghed
Hallen er bemandet og fremstår som en robust organisation. Der udover er hallen kendt af både børnene, de unge og forældrene.

Barrierer og muligheder
Beboerrådgiveren mener, at en af de vigtigste faktorer, som tilskynder til benyttelse af hallen, er, at den er rummelig. Den er er et åbent sted, hvor alle er velkomne. Nærheden og kontakten tiltrækker de unge.

Ligeledes betyder det også meget, at det er gratis at benytte hallen.

Beboerrådgiveren vurderer, at afstande betyder meget i området. Det er af stor betydning for brugen af hallen, at den ligger midt i området, og at der ikke er nogen fysiske barrierer for at komme i hallen.

Butterfly Fitness's træningslokale

Butterfly fitness

Oplysninger i dette afsnit er baseret på registreringer på stedet og interview af lederen af Butterfly Fittnes

Fysik
Butterfly Fitness er indrettet som et fitness center for kvinder. Det indeholder ud over et lille skrivebord/reception, et motionsrum med fitness-maskiner, stepmaskiner, testmaskiner samt omklædningsfaciliteter.

Praksis
Butterfly Women tilbyder fitness med instruktør, hvor man ikke behøver at komme på et bestemt tidspunkt.

Butterfly Women er fitness kun for kvinder. 'Butterfly Women Horsens Nord' er en del af franchisegiveren Butterfly Women og driver derfor afdelingen i henhold til Butterfly Womens koncept.

Butterfly Fitness Nord har tre kvindelige instruktører, hvor den ene også ejer centret.

I Danmark er der kun Butterfly og en andet fitnesskæde, som tilbyder træning udelukkende for kvinder i kommercielle rammer. Fitness centeret kan kun benyttes af medlemmer. Der er medlemmer fra 15 år og op til 87 år.

Den typiske aldersgruppe i Butterfly Women Horsens Nord er de 45 til 70 årige. Butterfly Womens målgruppe er pensionister, men ejeren af Horsens Nord fortæller, at hun gerne vil have de almindelige kvinder som målgruppe.

Inden den nuværende ejer tog over i Horsens Nord, var der to kvinder med tørklæder fra området. I dag er der seks indvandrere, som alle går der fast.

De fleste medlemmer kommer fra Stensballe, som ligger uden for nærområdet.

Bestyreren fortæller, at hun gerne vil fokusere noget mere på at få medlemmer fra nærområdet i fremtiden.

Fortælling
Ejeren vurderer, at stedet har et godt ry. Men hun vil gerne have større fokus på, at stedet bliver mere kendt blandt beboerne i området.

Tryghed
Der skabes tryghed ved at benytte et fast og velkendt personale, som er med til at skabe hygge og sociale forbindelser.

Barrierer og muligheder
Bestyreren af Horsens Nord fortæller, at alle, der kommer for at træne, skal have følelsen af, at instruktørerne er opmærksomme på medlemmerne. Det er vigtigt at skabe tryghed og opmærksomhed omkring brugerne.

Derudover er bestyreren sikker på, at det er nemmere at komme i Butterfly, fordi der kun må komme kvinder. Ligeledes fortæller hun, at der er mulighed for, at rummet kan lukkes helt af med gardiner, hvis der skulle være behov for det. Men det er ikke noget, de oplever som et problem mere end normalt med de etniske kvinder. Alle kvinderne vil helst have, at folk, der går forbi, ikke kan kigge ind.

Bestyreren mener, at der kan være en økonomisk barriere for at blive medlem i Butterfly Fitness. Hun tror, at grunden til, at der ikke kommer så mange etniske kvinder, er, at det koster noget.

Bestyreren udtaler, at kvinder med en anden etnisk baggrund end dansk har andre traditioner for motion. Hvis de etniske kvinder kommer i centeret, er det mest for at tabe sig, og de har en tendens til at stoppe hurtigt igen, da de ikke har tålmodighed til at gennemføre.

De mærker også, at faciliteten består af en intim, lille gruppe, og at de er en del af gruppen. Der er stor accept af, hvad man kan, og hvordan man ser ud, siger bestyreren.

Sammenfatning

Nedenstående er en opsamling på områdets karakteristika som boligområde samt de tendenser, der er at se i forhold til omfanget og benyttelsen af idrætsfaciliteter og eventuelle barrierer eller muligheder for at benytte faciliteterne. Opsamlingen afsluttes med en vurdering af områdets bevægelsesvenlighed.

Sundparken er det mindste af de undersøgte boligområder med ca. 1500 beboere. Det består af stokbebyggelse i op til fire etager med større grønne arealer til ophold imellem stokkene. Det er beliggende i et byområde, der grænser op til flere parcelhus- og villakvarterer. Der er adgang til større grønne områder langs fjorden, bl.a. Nørrestrand og Den gamle Badeanstalt.

Sundparken har kun ganske få idrætsfaciliteter. Der er inden for selve boligområdet, Sundparkhallen, det kommercielle motionscenter Butterfly Fitness, legepladser og boldbaner.

Udenfor boligområdet i en radius af 5 minutter, på cykel er der, ud over de grønne områder, Langmarksskolens idrætsanlæg, en tennishal, en legeplads og endnu længere væk Forum Horsens, som til gengæld har et rigt udbud af aktivitetsmuligheder.

De fleste faciliteter er indrettet til motion og rekreation, som en blanding af mono- og multifunktionelle faciliteter. Der foregår mest selvorganiseret idræt, og der er kun få foreningsorganiserede idrætstilbud i og omkring Sundparkhallen.

Tilgængelighed

Sundparkhallen ligger centralt midt i Sundparken og bliver benyttet meget, især af unge grupper med anden etnisk baggrund end dansk, til både sport og andre aktiviteter.

Butterfly Woman ligger også ret centralt, men benyttes ikke ret meget af etniske kvinder på trods af den centrale beliggenhed i området og ved indkøbsmuligheder.

De unge cykler ned til Forum Horsens, ned til Den gamle Badeanstalt og til Nørrestrand, på trods af, at det er nødvendigt at færdes langs en trafikeret vej og at afstanden er forholdsvis stor.

Der er i.fgl. ovenstående derfor ikke noget entydigt svar på, om afstanden til faciliteterne har en betydning for benyttelsen.

Bolignær legeplads i Sundparken

Omfang og udbud af idrætsfaciliteter

Udbuddet af idrætsfaciliteter inden for boligområdet er ikke stort. De faciliteter, der findes, er indrettet til specifikke formål, f.eks. Butterfly, fodboldbaner, legepladser, basketbaner etc. Derudover findes Sundparkhallen, der især bruges af børn til idræt og bevægelse.

Forum Horsens, der ligger udenfor området, benyttes til flere forskellige aktiviteter; svømning, fitness mv.

Både de specifikt indrettede faciliteter (fodboldbaner) og de mere multifunktionelle ser ud til at blive benyttet i Sundparken, men generelt er idrætsdeltagelsen lav i området - særligt hos voksne, det viser spørgeskemaundersøgelserne.

Organisation og kultur

Vi ved, at idrætsdeltagelse kan være kulturelt og organisatorisk betinget.

Boligforeningen har en stor betydning som organisation for aktiviteter og sport for beboere i området - særligt for børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk. Sundparkhallen er i høj grad beboernes sted, som de har ejerskab til.

Boligforeningen og "Broen" er også med til at finansiere kørsel, vask og indkøb af fodboldtøj til børn, der kommer i Sundparkhallen. Det sker med en økonomisk begrundelse, men mest af alt fordi det er svært at få forældre til at engagere sig i foreningsliv, da det er tids- og ressourcekrævende.

I Sundparken arrangeres der ikke lukkede pigehold i svømning, men piger deltager alligevel. Det kan godt lade sig gøre for pigerne af få lov til at svømme med drengene. Det er betinget af, at forældrene føler sig trygge ved stedet og træneren, og deres deltagelse i aktiviteten.

Samlet vurderes bevægelsesvenligheden i Sundparken til:

Definitionen af bevægelsesvenlighed:
Arkitektur, fysisk indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt.

5.4. TINGBJERG
København

Introduktion

Tingbjerg er et stort selvstændigt boligområde ca. syv kilometer nordvest for Københavns Centrum. Mod nord grænser det op til Gladsaxe Kommune, og mod syd ligger det i forbindelse med det store naturområde Utterslev Mose.

Tingbjerg er et omfattende gennemført eksempel på modernistisk arkitektur og byplanlægning udført af den kendte arkitekt og byplanlægger Steen Eiler Rasmussen og landskabsarkitekten C. Th. Sørensen.

Alle bygninger er opført i gule tegl og overstiger ikke tre etager på nær højhuset, der blev bygget for at skærme for den oprindelige varmecentral. Alle gårdrum er grønne, ligesom de interne veje er anlagt med træer, buske og hække for at skabe et tiltalende naturligt miljø.

Som en del af Københavns forstad er Tingbjerg primært omgivet af store parcelhuskvarterer og områder med boligstokke. Mod nord ligger forstaden Gladsaxe.

På trods af områdets størrelse og udbredte, interne infrastruktur findes der kun et enkelt vejkryds, der forbinder Tingbjerg med resten af København.

I dag er stort set alle gårdrum nyistandsatte og indeholder lege- og idrætsfaciliteter samt borde og bænke til ophold.

Et særligt Tingbjerg-modul er designet og bruges som siddemøbel i forskellige højder og sammensætninger i hele området. Også særlige lygtepæle er designet specielt til området og bruges som vartegn for Tingbjerg.

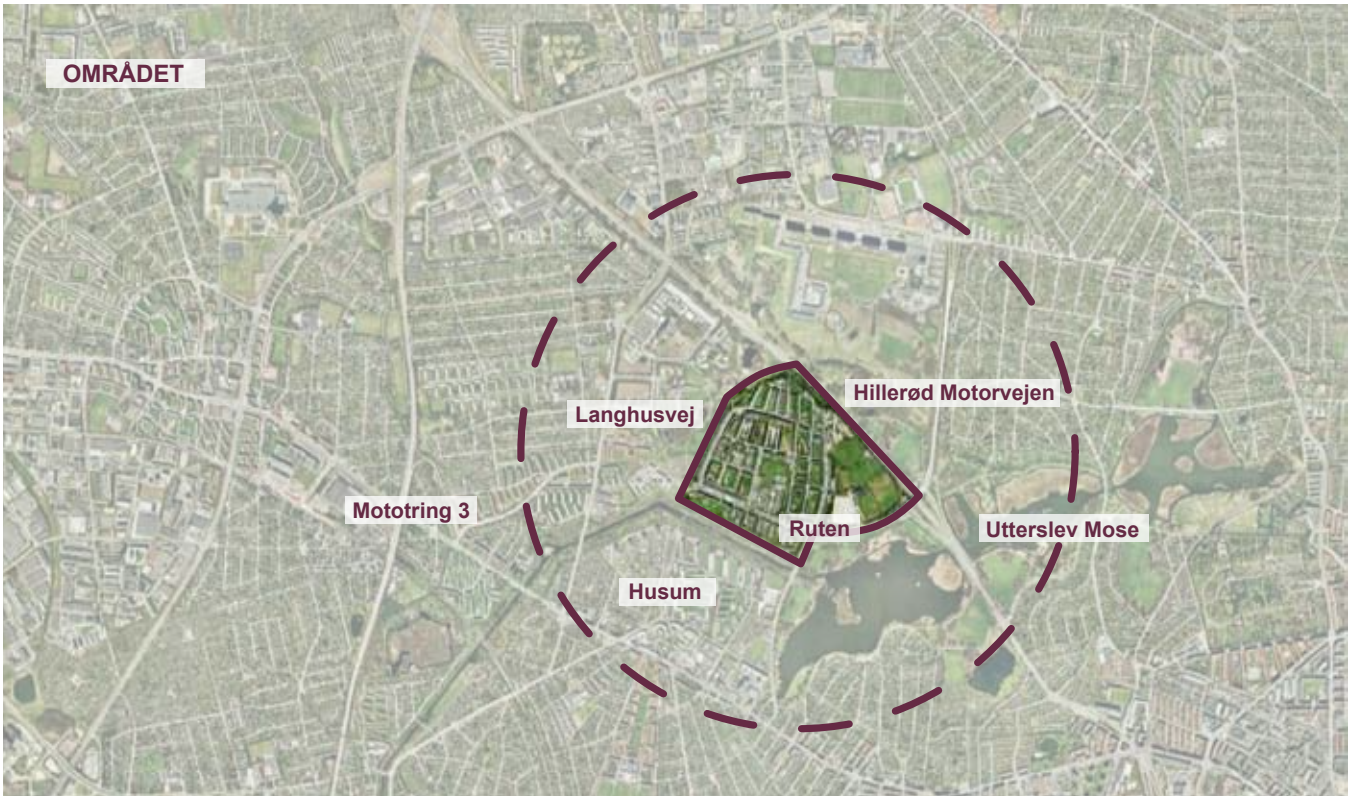

FAKTA

STEDNAVN
Tingbjerg

BOLIGFORENING
FSB og SAB

ANTAL BEBOERE
5745

TILHØRERENDE SKOLER
Tingbjerg Skole (i området), Husum Skole, Korsager Skole

BEBOERSAMMENSÆTNING
70 % - anden etnisk baggrund end dansk
13 % i Københavns Kommune
50 % - unge under 29
35% - unge under 29 i hele Københavns Kommune

BEBYGGELSE

Opførelsesår
Opført over en 15-årig periode fra slut 1950'erne til 1970'erne.

Etager
1-13 etager

Typologi
Bebyggelsestopologien består af stokke og karréer.

Udearealer
Der er adgang til nære udearealer fra boligerne. I forhold til rumlighed er karakteren af udearealerne lukket.

Der er ca. 60 m² grønt pr. beboer (udregnet som det samlede areal af de grønne arealer inden for det afgrænsede boligområde delt med antal af beboere)

Opholdsareal Tingbjerg

Opholdsarealer

Landskabets karakter

Boligområdet Tingbjerg er bygget op som en selvstændig bydel med en høj grad af begrønnede friarealer. Området har et urbant ydre med et grønt og frodigt indre. Landskabet omkring Tingbjerg er blandt andet kendetegnet ved det store naturområde Utterslev Mose. Den ensartede bebyggelse blødes op af begrønningen.

Karakteren af de bolignære opholdsarealer

Alle boliger har et tilhørende gårdrum, der giver mulighed for ophold og fysisk udfoldelse med undtagelse af langhuset længst mod vest, hvor alle boliger til gengæld har forhaver.

Gårdrummene fremstår lukkede og private. Der er kun adgang via gaden i de hjørner, hvor bygningerne ikke støder helt op til hinanden. Tilgængeligheden er begrænset af, at der ikke er direkte adgang fra opgangen til gården.

Mange af de indre gårdrum er i dag blevet forsynet med nye legepladser og sportsbaner til forskellige boldspil.

I flere af gårdene er der anlagt små haver ud for hver af boligerne i stueetagen. De er afgrænset af massive hække ud mod det store fælles græsareal i midten af gården, der indeholder fælles møbler og idrætsfaciliteter. I disse

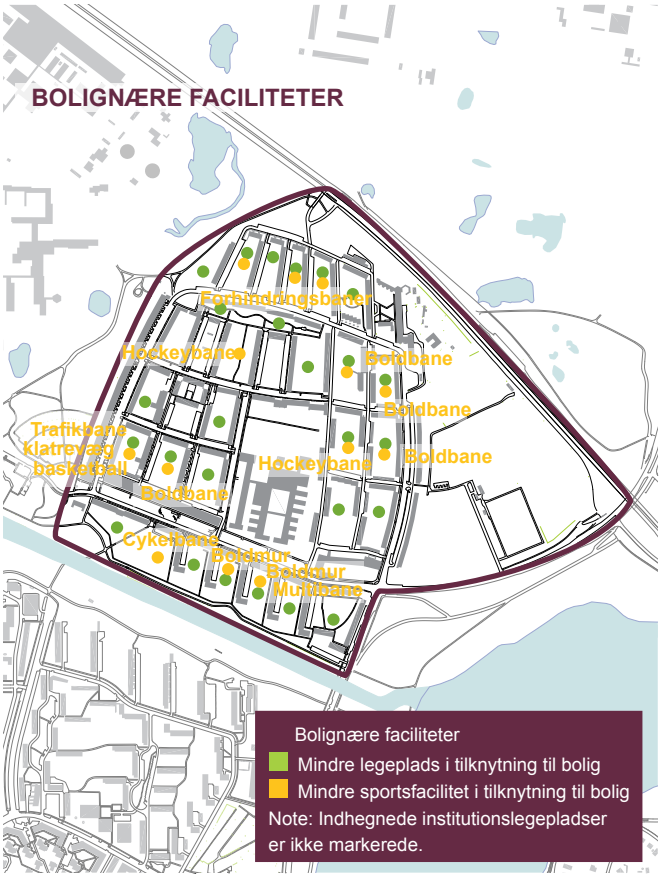

gårdrum er der en meget skarp opdeling mellem, hvad der hører til den enkelte bolig, og hvad der er fælles for alle boligerne i enklaven.

Et specielt designet siddemoduler blevet produceret til alle gårdrum samt større og mindre pladser i Tingbjerg. Det er sammensat på forskellige vis og har varierende højder.

I gårdrummene danner stenene ringe som bænke, sandkasser og grillpladser. Flere steder er der anlagt forhindringsbaner med den røde gummiasfalt som underlag og med diverse balanceredskaber opstillet i forløb.

Opholdsareal i Tingbjerg

Funktioner

Tingbjerg er i store træk et funktionsmæssigt, komplet boligområde. Indkøbsmulighederne er samlet på Ruten i områdets sydlige del, her er skolen også er placeret.

Forskellige institutioner er spredt ud over hele området.

Infrastruktur

I selve Tingbjerg er der flere stoppesteder og en busholdeplads i det nordvestlige hjørne.

Der er S-togsforbindelse fra den nærliggende Husum Station. Der er god forbindelse med offentlig transport i form af hyppigt kørende busruter.

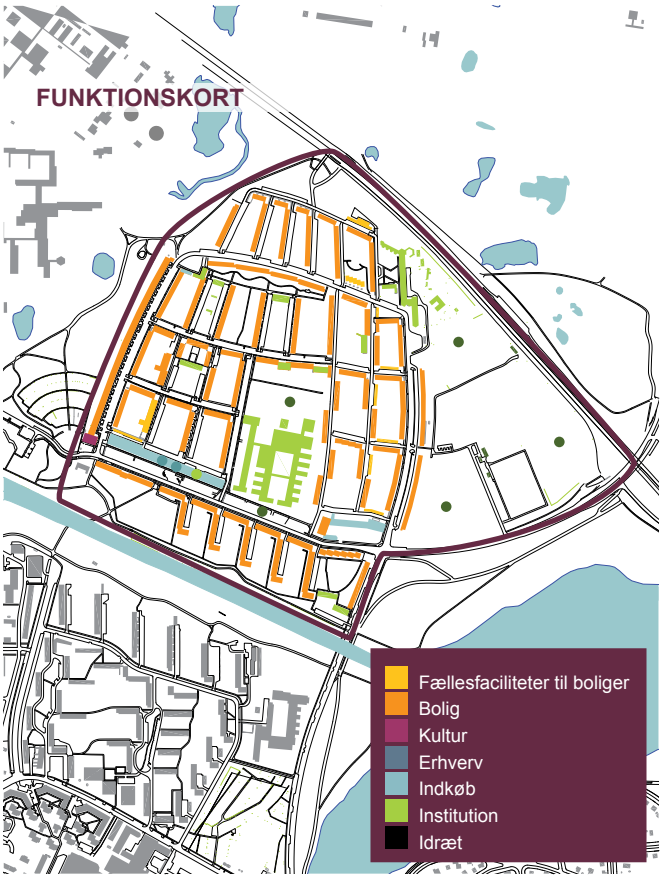

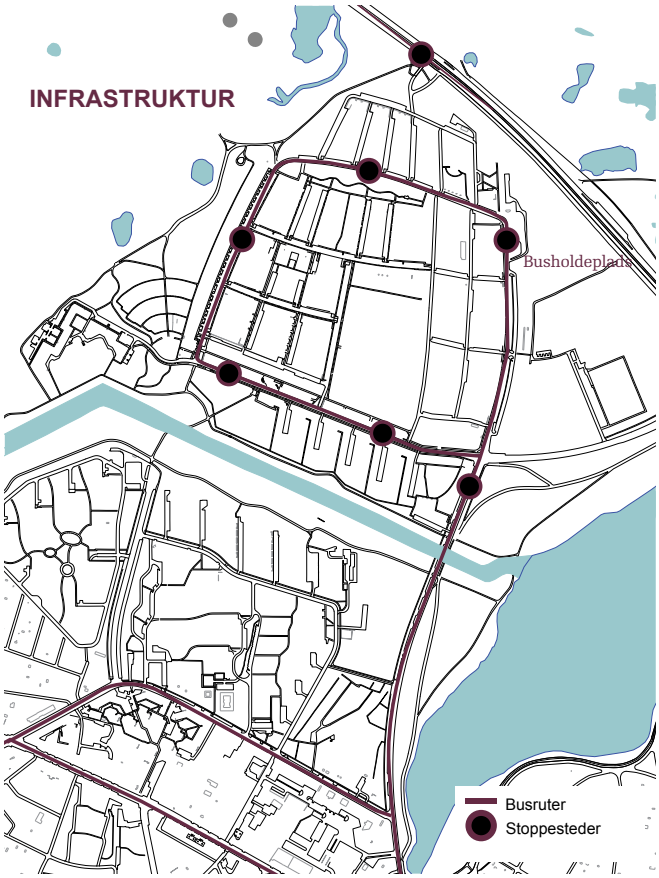

Fysiske barrierer

Tingbjerg er en lukket enklave med kun en enkelt ind- og udgang. Der findes også enkelte stiforbindelser med gangbroer, hvilket er en barriere for bevægelse i området, da det gør det svært at bevæge sig frit inde i området.

Mod nordvest ligger Hillerødmotorvejen, der udgør en stor trafikal barriere.

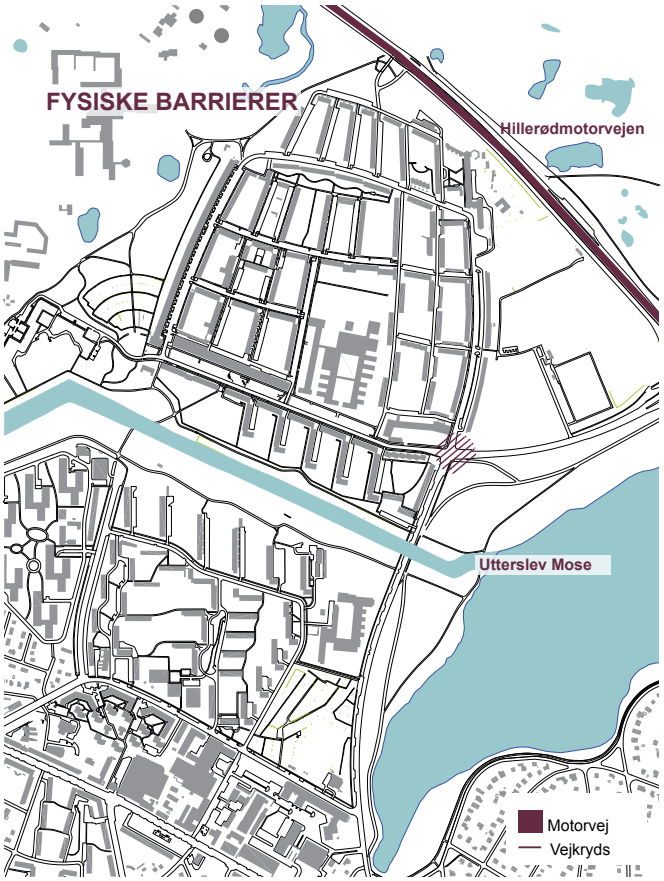

Stedets fortælling

Oplysninger i dette afsnit er baseret på interview med repræsentanter fra boligforeningen FSB Tingbjerg og repræsentanter fra Københavns Kommune.

Tingbjerg er blandt landets mest omtalte udsatte boligområder. Området har et blakket ry blandt udefrakommende, hvor hård kriminalitet og utryghed er nøgleord. Derfor er der også igangsat utallige tiltag for at forbedre både det fysiske og samfundsmæssige miljø i området.

På trods af omfattende borgerinddragelse i designprocesserne for at forny det udendørs fysiske miljø, er de nyrenoverede gårdrum kun begrænset taget i brug. De specialdesignede siddemoduler af lyse sten er af beboerne døbt 'Tingbjergs gravkister'.

I fodboldmæssig sammenhæng er området kendt som hjemsted for Brønshøj Boldklub, der har stor medlemstilslutning blandt indvandrere i området. Boldklubben arbejder særligt med integration.

Tingbjerg Skole fungerer sammen med Brønshøj Boldklub som omdrejningspunkt for en stor del fysisk aktivitet i området.

For at sikre en stærk og indflydelserig indsats samarbejder områdets to boligselskaber FAB og SAB i huset Tingbjerg Forum, der er centralt beliggende i området.

Tryghed

Der er utrygt på enkelte steder på Ruten. Her mødes ofte en gruppe hårde unge fra bandemiljøet. Der fandt fx. en alvorlig skudepisode sted i 2008, hvor en mand mistede livet.

Idrætsfaciliteter og rekreative faciliteter

I Tingbjerg er der et forholdsvis stort udbud af idrætsfaciliteter, hvoraf mange er tilknyttet skoler, fx. Tingbergskolen, der har svømmehal, boldbaner etc.

Derudover er Brønshøj Boldklub en central idrætsklub i området, og lidt længere væk findes Husum Idrætspark.

De bolignære arealer er alle nyrenoverede og velfaciliterede med lege- og bevægelsesinventar.

Uden for området ligger to store, rekreative arealer Gyngemosen og Utterslev mose.

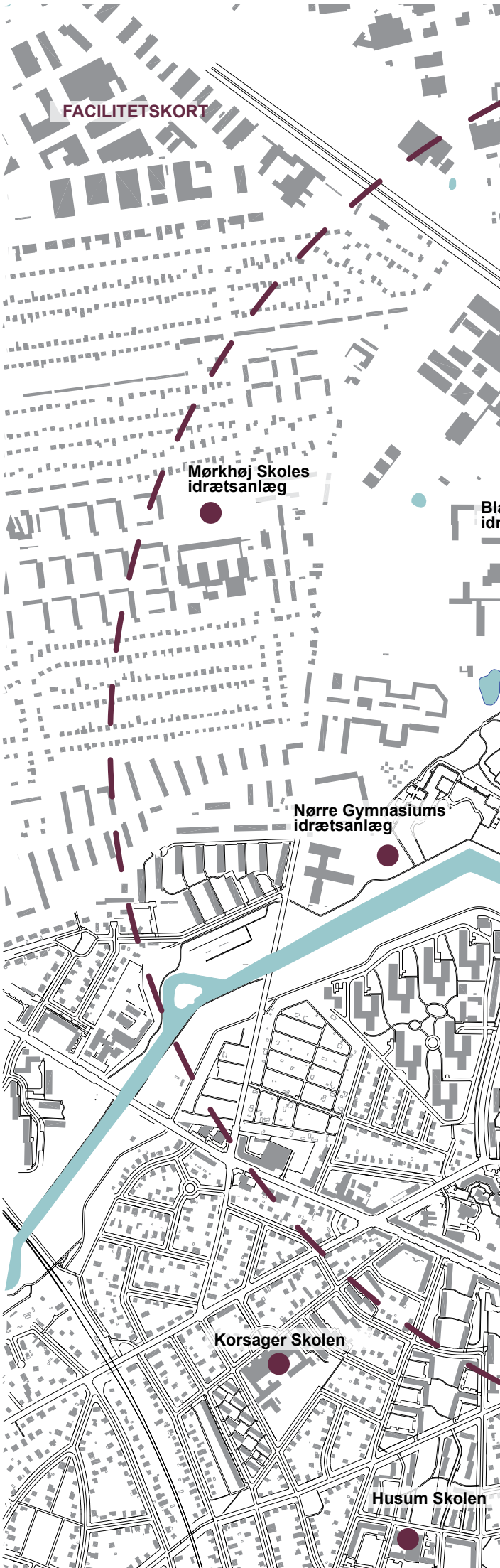

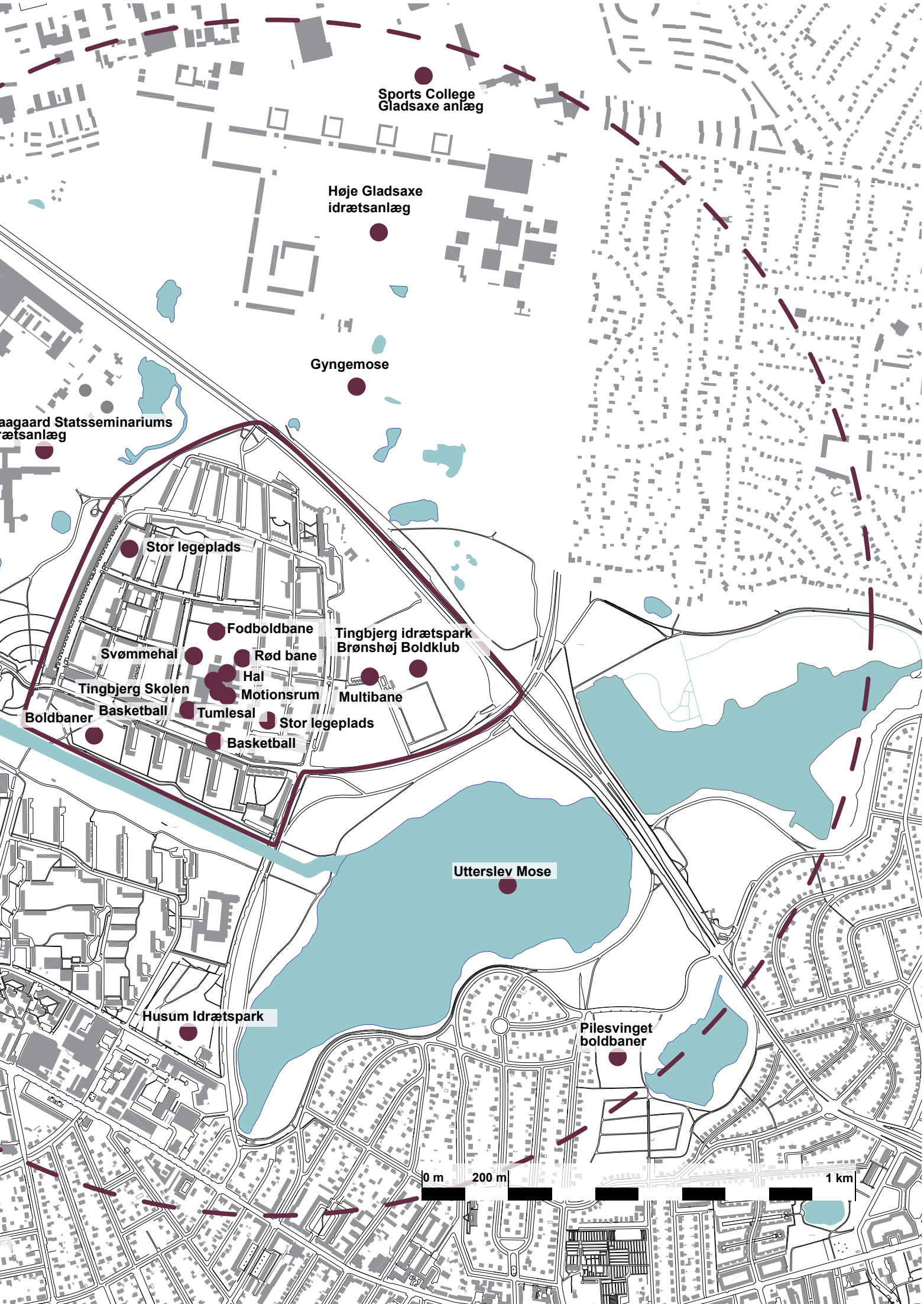
Sports College
Gladsaxe anlæg
Høje Gladsaxe
idrætsanlæg
Gyngemose
aagaard Statsseminariums
rætsanlæg
Stor legeplads
Fodboldbane
Tingbjerg idrætspark
Brønshøj Boldklub
Svømmehal
Rød bane
Hal
Tingbjerg Skolen
Motionsrum
Multibane
Boldbaner
Basketball
Tumlesal
Stor legeplads
Basketball
Utterslev Mose
Husum Idrætspark
Pilesvinget
boldbaner
0 m
200 m
1 km

Brugen af faciliteter

De centrale steder i Tingbjerg ift. brugen af idrætsfaciliteter, er Tingbjerg Skole og Brønshøj Boldklub. ISA (Idræt og Socialt Arbejde), der er en del af Tingbjerg helhedsskole, har en central rolle i organiseringen af idræt og aktiviteter mellem skole og boldklub.

Skemaet viser alle faciliteterne i området. Dels de, der ligger inden for området og de, der ligger i en radius af 5 min på cykel. Det viser, om de er organiserede eller selvorganiserede, hvilken type af sport, inddelt i konkurrence, motion og rekreation, og om det er mono- eller multifunktionelt indrettet. Der foregår kun ganske lidt konkurrencesport.

Det foregår i Brønshøj Boldklub og på Høje Gladsaxe Idrætsanlæg. Derimod findes et rigt udbud af idrætsfaciliteter, inden for motion og rekreation. Mange af faciliteterne er multifunktionelle og både organiserede og selvorganiserede. Husum Boldklub er for de "ikke eliteorienterede".

Fodbold er den primære sport, der især dyrkes af drenge. Herudover er også svømning populært, især blandt piger. Blandt voksne dyrkes især gang- og vandreture samt styrketræning. Institutionerne i området bruger bl.a. også de nyindrettede gårdrum.

Organisering

I Tingbjerg og umiddelbart tæt på boligområdet er der forholdsvis få idrætsforeninger eller lignende frivillige grupper, der beskæftiger sig med idræt. Det er svært at fastlægge antallet præcist, men der findes omkring 20 foreninger, hvoraf de fleste er små og enstrengede.

Den største og vigtigste forening er Brønshøj Boldklub med ca. 450 medlemmer. Men der er andre små fodboldklubber i området (F.C. Psycho, F.C. Utterslev, F.C. Krogen, F.C. Krølben, F.C. Polit, Boldklubben Stefan), og ikke langt fra Tingbjerg findes Husum Boldklub, der er en mellemstor klub.

Der er ligeledes flere tilbud om svømning. Først og fremmest Tingbjerg Svømmeklub, men også 'Mødestedet'.

I området findes to forholdsvis små foreninger for badminton, der begge holder til i Energicenter Voldparken, som ligger tæt på Tingbjerg. Det drejer sig om Tingbjerg Badmintonklub og Tingbjerg Idrætsforening – badminton. Endvidere er der en lille gruppe, som kalder sig 'Fjerbolden', og en gruppe somaliske unge, der holder til samme sted, der også spiller badminton.

Sidstnævnte gruppe dyrker også andre idrætsaktiviteter. I området er der endvidere forholdsvis små foreninger eller lignende frivillige grupper for følgende aktiviteter: Taekwondo, hockey, cheerleading, håndbold og volleyball.

Foruden disse foreningstilbud spiller de kommunale tilbud en rolle for især børnene og de unges muligheder for at dyrke idræt. ISA er en form for fritidsklub for eleverne på Tingbjerg skole, hvor eleverne kan deltage i forskellige aktiviteter: Bl.a. fodbold, svømning, badminton og rulleskøjteløb.

Det er frivilligt at deltage, og det koster ikke noget, da det økonomisk er en del af Tingbjerg Heldagsskole. De unge kan gå til flere idrætsaktiviteter i Ungdomsskolens regi. Det drejer sig om svømning, fodbold, styrketræning, boksning og badminton.

Endelig er der flere tilbud om idræt og motion på Energicenter Voldparken, ud over de aktiviteter på stedet, som er omtalt ovenfor. Det drejer sig om det oven for nævnte 'Mødestedet', der organiserer zumba, styrketræning og svømning samt 'dans', hvor man kan dyrke 'Street Hiphop', 'Girly Hiphop' og 'Dans med Joy'.

Gam3 fungerer som en landsdækkende uafhængig organisation , der laver uformelle sportsaktiviteter på gader og pladser, i Tingbjerg arrangerer den bl.a. basketball og street dance i boligområdet.

Udvalgte faciliteter

I Tingbjerg kortlægges Tingbjerg Heldagsskole som facilitet med fokus på foreningen ISA. Kortlægningen gennemgås på de efterfølgende sider.

Opholdsareal og legeplads i Tingbjerg

FORKLARING til faciliteter og motionsformer >>> >> >

Motionsformer
Alle faciliteter er vurderet ud fra, hvilke motionsformer man kan dyrke der: Konkurrence, motion og rekreation. Ved "Konkurrence" forstås idræt på et højt plan, hvor konkurrence er en stærk motivation for at dyrke sporten. Ved "Motion" forstås mange typer af idræt, det kan være noget, man går til i forening, men det kan også være helt selvorganiseret. Ved rekreation forstås den type af idræt, der mest hænger sammen med leg eller det at komme ud og nyde naturen.

Funktionalitet
Faciliteterne er vurderet på, om de er mono- eller multifunktionelle. Monofunktionel vil sige, at faciliteten er indrettet til en specifik idræt, f.eks. en tennishal, BMX – bane etc. Ved multifunktionel forstås, at faciliteten kan anvendes til flere forskellige idrætsaktiviteter, f.eks. en hal, hvor der både kan spilles fodbold, håndbold, basket, badminton etc.

Organisering
Faciliteterne er vurderet på, om der dyrkes idræt, organiseret, semiorganiseret eller selvorganiseret. Flere steder foregår det hele på én gang. Det organiserede er fx, gennem idræt forening, det semiorganiserede er fx, hvis noget personale på stedet er igangsætter, det selvorganiserede er fx det at mødes på multibanen og spille fodbold på eget initiativ.

Faciliteter og motionsformer
Tingbjerg

		Konkurrence	Motion	Rekreation	Monofunktionel	Multifunktionel	Selvorganiseret	Semiorganiseret	Organiseret	Flere
I området	Tingbjerg Idrætspark	✖	✖	✖		✖	✖	✖	✖	✖
	Boldbaner (v/Ruten og åen)			✖		✖	✖			
	Stor legeplads (ved Bygården og Tårnhusstræde)			✖		✖	✖			
	Stor legeplads (ved Langhus-vej og Gavlhusvej)			✖		✖	✖			
	Basketbane (på Ruten)			✖		✖	✖			
	Basketbane (Tingbjerg skole)		✖	✖	✖		✖		✖	
	Tumlesal (Tingbjerg skole)		✖	✖		✖		✖	✖	
	Motionsrum (Tingbjerg skole)		✖			✖	✖			
	Hal (Tingbjerg skole)		✖			✖			✖	
	Rød bane (Tingbjerg skole)			✖	✖		✖			
	Tingbjerg svømmehal		✖	✖	✖		✖		✖	
	Fodboldbane		✖	✖	✖		✖	✖	✖	
I en radius af 5 minutter på cykel	Sports College Gladsaxe		✖			✖	✖			
	Høje Gladsaxe Idrætsanlæg	✖	✖			✖	✖		✖	
	Gyngemosen			✖		✖	✖			
	Utterslev Mose			✖		✖	✖			
	Blaagaards Statsseminariums idrætsanlæg		✖	✖		✖	✖		✖	
	Nørre Gymnasiums idrætsanlæg		✖	✖		✖	✖		✖	
	Mørkhøj Skoles idrætsanlæg		✖	✖		✖	✖		✖	
	Husum Idrætspark		✖	✖	✖			✖	✖	
	Pilesvingets boldbaner		✖	✖	✖		✖	✖	✖	

Tingbjerg Heldagsskole

Informationerne om Tingbjerg Heldagsskole er baseret på registreringer på stedet samt interview med ISAs koordinator.

Tingbjerg Skole er en heldagsskole, hvor eleverne også færdes efter, at undervisningen er ophørt. Skolen har næsten udelukkende elever med anden etnisk baggrund end dansk.

Fysik

Heldagsskolen er en gulmuret bygning med flere indre gårdrum. Skolen er indhegnet med jernhegn og pigtråd. Kameraer overvåger skolens indgange.

Gangarealerne på skolen er lavloftede og gulvet er af mørke, brune klinker. Den tværgående gang er lavet som et glasparti med udsigt til de indre gårdrum. De naturligt oplyste glasgange er i stor kontrast til det øvrige gangareal, der præges af et mørkt og tungt udtryk.

Der er adgang til en samling af flere forskellige faciliteter, som både bliver brugt af elever i skoletiden og af hele områdets beboere uden for skoletiden. Bl.a. består skolen af en indendørs gymnastiksal med tilskuertribuner, flere udendørs boldbaner, hvoraf en er overdækket, samt en svømmehal.

Ydermere indeholder skolen også en såkaldt "tumlesal" med vekslende møblering alt efter, om lokalet bliver brugt til undervisningsformål eller idræt, samt et træningslokale placeret i kælderen, der er udstyret med diverse fitnessinstrumenter.

På skolen findes der både indendørs og udendørs faciliteter, der benyttes forskelligt afhængigt af vejret. 'Rød bane' er eksempelvis overdækket og benyttes derfor også i regnvejr.

Rød bane er bygget som en vægløs hal med en grov stålkonstruktion og pandeplader som tagbeklædning. Grundarealet har størrelse som en boldbane, hvilket også udgør hele fladen, der er af asfalt. Træbander er sat op rundt om banen for at fange løsslupne bolde, og endevæggen er dekoreret med graffiti, hvor der står Tingbjerg Skole.

Tingbjerg Heldagsskole udgør de fysiske faciliteter til foreningen ISA's aktiviteter.

Foreningens fremgangsmåde er at hverve elever fra de ældste klasser til at undervise, træne og instruere tilmeldte elever fra de yngste klasser inden for en bred vifte af forskellige aktiviteter efter undervisningen, hvoraf langt størstedelen involverer fysisk aktivitet som f.eks. fodbold, basketball, badminton, svømning, kampsport og dans.

Skolen er godt forbundet med gode og hyppige busforbindelser, der har stoppested umiddelbart udenfor samt med stiforbindelsen til fodboldbanen og rød bane.

Barriererne består i, at stien ind til boldbanerne er blind, og at de kun er tilgængelige fra den ene side. At der kun er adgang til Tingbjerg som område ad én vej, påvirker også tilgængeligheden for skolen negativt.

Tingbjerg Heldagsskoles legeplads

Praksis

ISA er en organisation, der tilbyder fritidsaktiviteter på Tingbjerg Heldagsskole. ISA er et tilbud til eleverne fra 0. til 6. klasse. Det er frivilligt for børnene, om de vil være medlem af ISA. Cirka en tredjedel af eleverne på Tingbjerg Heldagsskole fra 0. til 3. klasse er tilmeldt aktiviteter ved ISA. Alle aktiviteterne foregår på skolen.

Det er store elever fra de ældste klasser, der underviser eleverne fra de små klasser. Normalt er der to store elever på hvert hold. For at man kan være ISA træner, skal man gennemgå et kursus gennem DGI.

Det var meningen, at der skulle have været tre kurser, så trænerne kunne bygge på og blive bedre. Men typisk er der nye trænere efter et enkelt år, fordi eleverne går ud af skolen.

I starten var der omkring 14 hold. Nu er der omkring 40 hold. ISA fungerer primært med aktiviteter mellem kl. 15 og 17

De vigtigste aktiviteter, ISA udbyder er:

- Fodbold
- Badminton
- Pigeklub
- Pigefodbold
- Taekwondo
- Svømning (piger 10 til 12 år)
- Svømning (10 til 12 år)
- Svømning piger (0.-3. klasse)
- Svømning drenge (0.-3. klasse)
- Futbol De Calle
- Basket
- Rulleskøjteløb
- Sport og sjov (fodbold 0.-3. klasse)
- Håndarbejde og billedkunst
- Dans
- Svømning piger
- Svømning drenge

For omkring seks år siden startede projektet ISA (Idræt og Samvær). Tingbjerg Heldagsskole fik midler til projektet fra Sundhedsforvaltningen samt Kultur- og Fritidsforvaltningen til at lave fritidsaktiviteter efter skole i et år.

Skolen har overtaget alle klubberne i Tingbjerg, og her har man lavet ISA plus for at lave aktiviteter for de ældre børn. Det er eksempelvis aktiviteter som styrketræning, taekwondo og boksning. Terrasserne, som er en af klubberne, har rigtig gode faciliteter med et kæmpe udendørs område med heste, fritgående dyr og gokart.

ISA koordinatoren fortæller, at fodbold er den mest populær idrætsgren. Svømning er også meget populær blandt piger. Ligeledes er badminton, basket og pigeklub også populære.

ISA har været med til at oprette en liga i gadefodbold, hvor forskellige bydele spiller kamp mod hinanden hver anden uge.

ISA har i samarbejde med Brønshøj Boldklub startet pigefodbold. Der er startet to 7-mands hold op, og der kommer omkring 20 til træning.

Tingbjerg Heldagsskoles indgang

Fortælling

ISA koordinatoren mener ikke, at Tingbjerg har det bedste ry. Når de er til stævner i streetfodbold, oplever ISA koordinatoren ikke rigtigt, at de har et dårligt ry, men han forklarer, at dem, de spiller imod, også kommer fra områder, der minder om Tingbjerg.

ISAs aktiviteter foregår på skolen, hvilket betyder, at de foregår i velkendte rammer for både børn og forældre.
ISA har stor betydning i forhold til at få eleverne i 0. til 6. klasse til at dyrke idræt.

ISA koordinatoren vurderer, at afstande har stor betydning for piger, fordi det kan være svært at komme til kamp, hvis de ligger langt væk, på grund af manglende forældreopbakning. Der ligger også en udfordring i, at mange, der bor i Tingbjerg, ikke er vant til at komme så meget uden for området.

Barrierer og muligheder

En af grundene til, at ISA er populær, er fordi de store elever fungerer som ISA trænere. ISA trænerne bliver dermed rollemodeller for de små børn.

Ligeledes er det vigtigt, at det er fleksibelt og halvorganiseret.

Der gøres en ekstra indsats for at få pigerne til at dyrke idræt. Eksempelvis betaler skolen, ungdomsskolen eller Brønshøj Boldklub for bussen, når pigerne skal ud at spille fodboldkamp. Ligeledes skal pigerne, der spiller i Brønshøj Boldklub, ikke betale det samme i kontingent som drengene, fordi 'Get 2 sport' støtter det og betaler en del af trænerlønnen. Områdesekretariatet har købt en bus, pigerne kan fragtes i, når de skal til kamp eller stævne i andre klubber.

Til svømning er der både pige- og drengehold. Man har forsøgt med 'mixhold', men det resulterede i, at det kun var halvdelen, der mødte op.

ISA har prøvet at få nogle af pigerne til at tage nogle kurser, så de kunne træne de helt små piger. Men pigerne stoppede desværre, fordi de gik ud af skolen, og derudover er der ikke samme form for kontakt til dem. Der er kun mandlige trænere til ISAs pigefodbold. De mangler derfor en kvindelig træner, der kan gå med dem ind i omklædningsrummene.

Tingbjerg Heldagsskoles legeplads

Sammenfatning

Nedenstående er en opsamling på områdets karakteristika som boligområde samt de tendenser, der er at se i forhold til omfanget og benyttelsen af idrætsfaciliteter og eventuelle barrierer eller muligheder for at benytte faciliteterne. Opsamlingen afsluttes med en vurdering af områdets bevægelsesvenlighed.

Tingbjerg et stort selvstændigt boligområde med 5750 beboere. Det er opført i gult tegl i bygninger i 1-3 etager og er en del af Københavns forstadskvarterer med store parcelhusområder og stokbebyggelser omkring. Det er som boligområde funktionsmæssigt komplet med indkøbsmuligheder, skole og institutioner. Der er en høj grad af begrønnede friarealer mellem bebyggelsen, og alle boliger har et tilhørende ret lukket gårdrum, der er velforsynet med lege og aktivitetsredskaber. Alle udearelaer er renoveret for nylig. Der er fra boligområdet adgang til større grønne arealer som Utterslev Mose og Gyngemosen.

Der er et stort udbud af idrætsfaciliteter inden for boligområdet, hvoraf mange er tilknyttet Tingbjerg Skole, der ligger centralt i boligområdet. Herudover er der Tingbjerg Idrætspark med Brønshøj Boldklub. Uden for området i en radius af 5 min. på cykel er der flere selvstændige idrætsanlæg og idrætsanlæg tilknyttet skoler.

De fleste idrætsanlæg er indrettet til motion og rekreation, og samtidig er de fleste faciliteter multifunktionelle. Der foregår en høj grad af selvorganiseret idræt i faciliteterne. Der er forholdsvis få idrætsforeninger eller lignende i boligområdet og tæt derpå, men de kommunale tilbud f.eks. ISA, der er en form for fritidsklub, spiller en væsentlig rolle for organiseringen af idrætten.

Tilgængelighed

Tingbjerg Skole ligger som en central del af boligområdet, og ifølge ISA spiller den korte afstand og tilgængeligheden en væsentlig faktor for den høje idrætsdeltagelse.

De bolignære opholdsarealer i gårdrummene bliver ikke brugt ret meget af beboerne. Det skyldes formentlig, at adgangen til de bolignære opholdsarealer er besværlig, da der ikke er direkte adgang til gårdrummene fra boligen. Man skal ud på gaden og rundt om blokken for at komme ind i gårdrummene. Man kan heller ikke holde øje med børn fra boligen.

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen anvendes Utterslev Mose meget som grønt, rekreativ areal, hvorimod Gyngemosen ikke anvendes så meget. Begge grønne områder ligger inden for en radius af 5 min. på cykel. Der er for begge områder en stor trafikeret vej som fysisk barriere for adgangen til området, men den egentlige afstand er tilsyneladende ikke en barriere for brugen af områderne.

Omfang og udbud af idrætsfaciliteter

I Tingbjerg er der inden for boligområdet og i en afstand af 5 min. på cykel mulighed for at dyrke nærmest al slags sport. Der er en klar tendens til, at der særligt dyrkes sportsgrene som fodbold, svømning, fitness og dans.

Tingbjerg Heldagsskole har et meget stort udbud af forskellige aktiviteter og benyttes meget af både børn og voksne. Det er altså en facilitet, der er multifunktionel, og som tilsyneladende kan tiltrække en stor målgruppe. Det er især motionskælderen, de voksne bruger, mens boldbanerne og svømmehallen bruges af børnene.

Organisation og kultur

I Tingbjerg foregår det tætte samarbejde mellem skole og idrætsklubber gennem ISA.

Tingbjerg Heldagsskole kan med kendte og robuste rammer være med til at skabe tryghed for både forældre og børn.

Det er i høj grad selvorganiserede aktiviteter, der foregår på Tingbjerg Skole. Dog deltager mange børn gennem klub/forening (ISA eller Brønshøj Boldklub), mens de voksne i høj grad er selvorganiserede. Der er generelt en meget høj idrætsdeltagelse blandt både børn og voksne i Tingbjerg, som kan hænge sammen med den entydige og trygge organisation og samarbejde, der er omkring ISA , Tingbjergskolen og Brønshøj Boldklub.

Pigerne bliver opfordret til at spille fodbold i Brønshøj Boldklub, men det kræver en ekstra indsats at støtte dem økonomisk og med transportservice. Så her er der klart forskel på drenges og pigers mulighed for at dyrke sport.

Samlet vurderes bevægelsesvenligheden i Tingbjerg til:

LAV MIDDEL HØJ

Definitionen af bevægelsesvenlighed:
Arkitektur, fysisk indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt.

5.5. GELLERUP OG TOVESHØJ
Aarhus

Introduktion

Gellerup og Toveshøj ligger ca. 4 km vest for Århus Centrum, uden for den yderste ringvej. Området er opført fra 1968-1972 og rummer til sammen 2.400 boliger, der administreres af Brabrand Boligforening.

Området er opført efter klassiske, modernistiske tanker med store grønne arealer omkring boligen til rekreativ udfoldelse, såvel bolignært som på afstand, og velorganiserede lejligheder med store, åbne vinduespartier til at skabe naturligt lys og luft igennem hele boligen.

Boligblokkene varierer mellem fire og otte etager og er placeret med samme nord-syd-gående orientering. Gellerupparken er opført som et område med store, grønne arealer imellem boligblokkene. Bebyggelsen dominerer hele området, men giver de uderum, der er tilknyttet hver boligblok, en åben karakter. Flere steder omkranses uderummene dog af beplantning i varierende højder.

Området har en relativ lav bebyggelsestæthed på trods af bebyggelseshøjde. Det betyder, at der er en stor mængde grønt areal pr. beboer.

Boligområderne har derudover adgang til større naturarealer både syd og nord for området. Her findes blandt andet Århus Ådal med Brabrand Sø, Hasle Bakker og Skjoldhøjkilen.

Området er en af landets største og mest omtalte udsatte boligområder. Området har undergået en lang række boligsociale indsatser og initiativer for at påvirke områdets udvikling positivt. Senest er der vedtaget en omfattende helhedsplan, som også vil forandre området rent fysisk, og som vil blive udført i den nærmeste årrække.

Gellerupparken og Toveshøj fungerer i praksis som to adskilte afdelinger, men ses planmæssigt i sammenhæng og analyseres også som sammenhængende i den foreliggende helhedsplan.

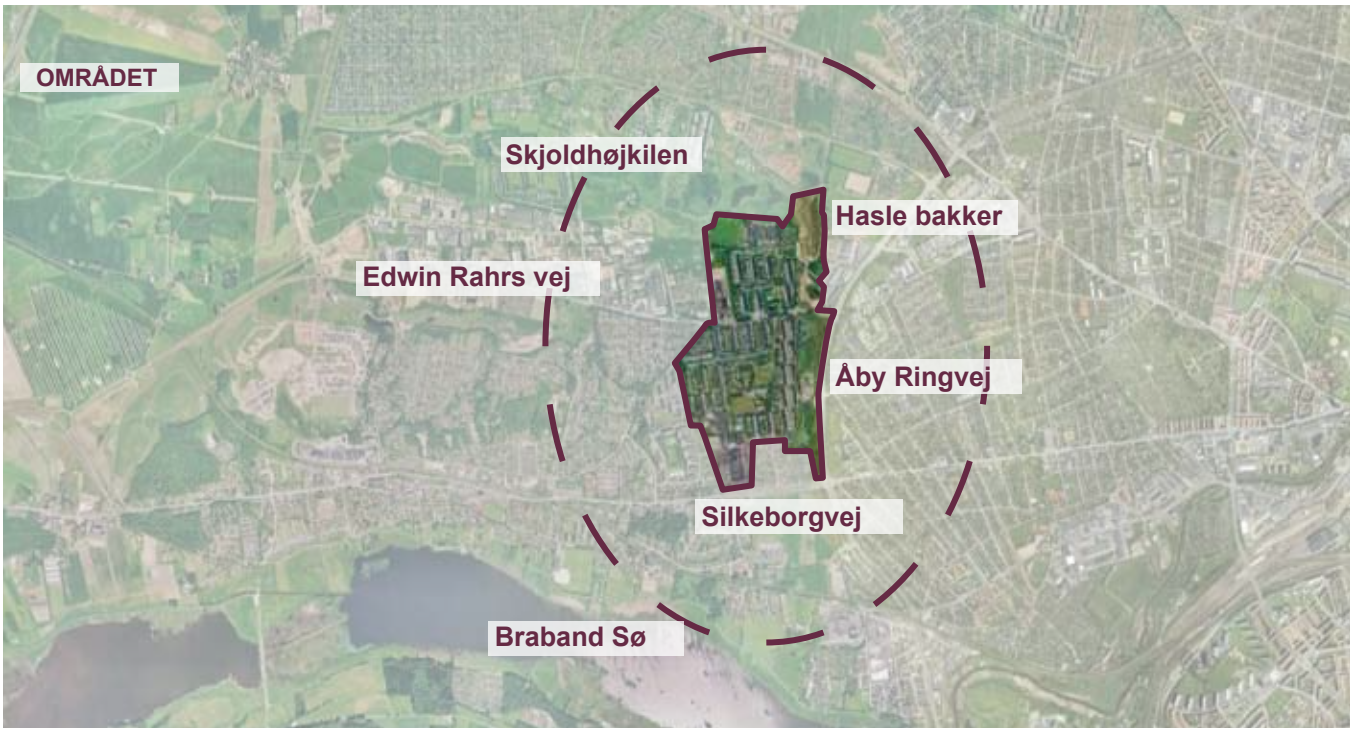

FAKTA

STEDNAVN
Gellerupparken og Toveshøj

BOLIGFORENING
Brabrand Boligforening

ANTAL BEBOERE
1.669 (Toveshøj) + 5.863 (Gellerup) = 7.532 beboere

TILHØRERENDE SKOLER
25 forskellige
Følgende skoler er undersøgt: Tovshøjskolen, Lykkeskolen (friskole) samt Sødalsskolen

BEBOERSAMMENSÆTNING
I Gellerup er 89,1% af beboerne indvandrere eller efterkommere af indvandrere. I Aarhus kommune er der 13,4%.
39,5% af beboerne i Gellerup er 7-24 år. Denne aldersgruppe udgør 25,4% i Aarhus Kommune.
(alle tal pr 1/1/2008, KÅS/Danmarks Statistik)

BEBYGGELSE

Opførelsesår
Gellerupparken: 1968-1972, Toveshøj 1971-1972

Etager
4-8 etager

Typologi
Stokbebyggelse

UDEAREALER

Der er adgang til nære udearealer fra boligerne. Nogle af boligerne i stueetagen har direkte adgang fra deres have

I forhold til rumlighed er karakteren af udearealerne åben

Der er 98 m² "grønt areal" pr. beboer udregnet, som det samlede areal af de grønne arealer inden for det afgrænsede boligområde delt med antal af beboere.

Bebyggelse fra Gellerup

Opholdsarealer

Landskabets karakter

Gellerup fremstår som et grønt område med grønne flader mellem al bebyggelse.

Området ligger på en skråning med stigning mod nord gennem hele Gellerup og Toveshøj.

De store boligblokke skaber nogle steder vindtunneler mellem sig og gør området omkring bygningerne vindblæste.

Der står bevoksning i bælter omkring hjertet af området, hvor der findes større anlæg med boldbaner, legepladser og andet.

Landskabet, der omslutter Globus 1, er ufremkommelig bevoksning både i syd- og nordgående retning. Dele af bevoksningen er ved at blive ryddet i forbindelse med den nye helhedsplan.

Mod nord ligger Hasle Bakker, en del af Skjoldhøjkilen, hvor landskabet er råt, meget udsat for vind og med anlagte stiruter. De tre høje bakker er dannet af overskudsjord fra byggepladser og udgør i dag et rekreativt område for hele Aarhus.

Grønne bolignære områder i Gellerupparken

Karakteren af de bolignære opholdsarealer
En betydelig mængde af områdets friarealer er græsplæne.

På trods af, at de forskellige bolignære arealer på afstand kan virke ens, er der dog forskellige grader af åbenhed mellem dem. Enkelte er lukket på tre sider af tæt hækbeplantning, mens andre er mere åbne.

Områderne umiddelbart syd for Edwin Rahrs Vej fremstår omkransede og lukkede, mens områderne øst for de åbne, centrale dele af Gellerup ('Hjertet') er åbne og rumligt forbundet med fællesarealerne.

Alle opholdsarealer indeholder borde og bænkesæt og en mindre legeplads med standard legeredskaber. Legeredskaberne er af ældre dato.

Cirka halvdelen af opholdsarealerne er også forsynet med sportsfaciliteter som basketballbaner og små mål på græsbaner.

Legepladserne og de små mål henvender sig primært til mindre børn, mens basketballkurvene henvender sig til større børn. Borde og bænke bliver brugt af kvinder, der holder opsyn med de mindre børn.

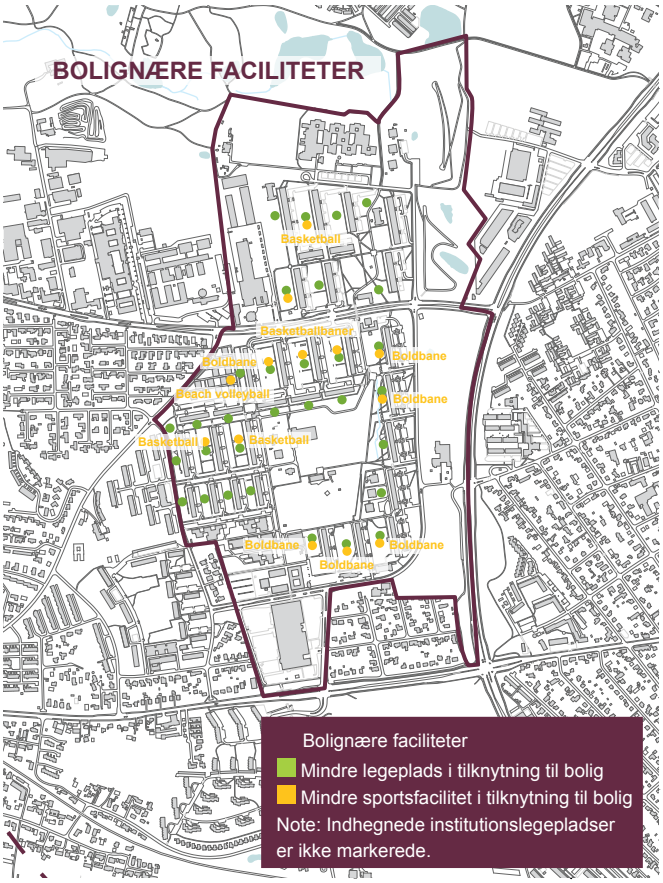

Funktioner

Gellerupparken er et funktionsmæssigt komplet serviceret område, der udover boliger rummer alle fornødne faciliteter, indkøb, institutioner, skoler, kultur og erhverv.

Erhvervsfunktionerne findes i to klynger, som begge ligger i yderkanten af boligområdet. De findes omkring City Vest i den sydlige del, og omkring Bazar Vest i den nordlige del. Folk, der arbejder i området, kommer derved ikke ind i selve boligområdet.

Infrastruktur

Området ligger, mod øst, op ad den ydre ringvej i Aarhus. Sammen med den tværgående Edwin Rahrs Vej og indfaldsvejen Silkeborgvej mod syd udgør de tilsammen de primære hovedveje i forhold til Gellerupparken. Edwin Rahrs Vej og Gudrunsvej/Lenesvej er nogle af de vigtigste, interne forbindelser.

Det interne vejnet løber igennem området og forsyner samtlige boligblokke med de nødvendige adgangsveje. I dag er der adgang til boligblokkene via blinde stikveje.

De centrale områder i Gellerupparken er derfor stort set uden biltrafik. Området er velforsynet med stiforløb, der kan inddeles i et primært stiforløb og et stort udviklet netværk af mindre stier imellem boligblokkene (se kort over infrastrukturen).

Det betyder, at man som fodgænger eller cyklist nemt kan bevæge sig rundt i boligområdet, mens man som bilist skal ud på de større forbindelsesveje som eksempelvis Gudrunsvej.

Igennem Gellerupparken er der lagt flere bybusruter, der gør området let tilgængeligt med offentlig transport. Med de opgrænsende veje indeholder området i alt 13 busstoppesteder, som sikrer gode forbindelser til det øvrige Aarhus.

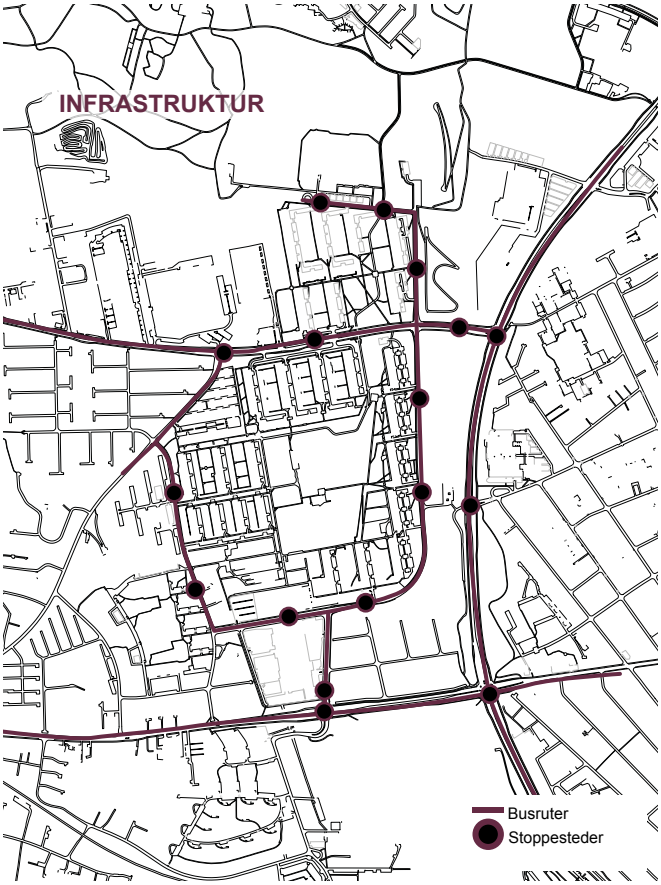

Fysiske barrierer

Det store, grønne, uplejede areal ved Gellerupparkens østside er ufremkommeligt terræn med tæt bevokset skov og krat. Det virker derved som en tilgængelighedsmæssig barriere i området, der ikke kan passeres.

Endvidere er den interne nord-sydgående Gudruns Vej, øst-vestgående Edwin Rahrs Vej samt den eksterne Ringvej markante trafikale barrierer i Gellerupparken, der inddeler området i flere dele.

Barriererne begrænser og forhindrer, at fodgængere frit kan bevæge sig i hele området.

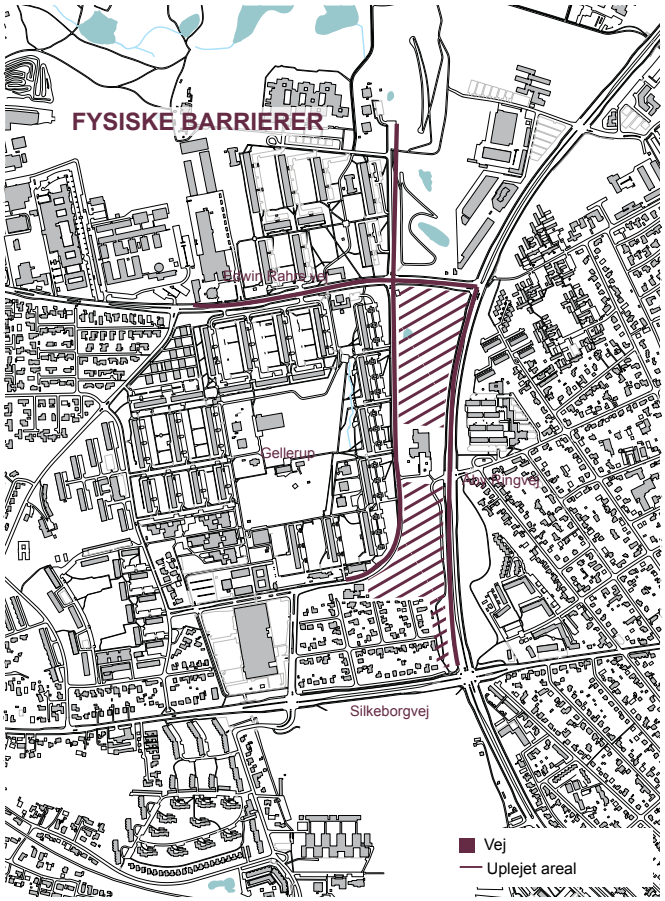

Gellerupparken

Stedets fortælling

Oplysninger i dette afsnit er baseret på interview med repræsentanter fra Brabrand Boligforening tilknyttet området og Aarhus Kommune.

Udadtil har Gellerupparken et blakket ry med mange historier om utryghed og kriminalitet. Men blandt indbyggerne i Aarhus er stedet også kendt for sine kvaliteter som Bazar Vest, Gellerupbadet, Klatrecenteret og Hasle Bakker.

Mange af områdets indbyggere er både glade og stolte over området – særligt de unge. Mange af foreningerne og de boligsociale tiltag bliver understøttet af lokalpatrioter, der vil gøre noget godt for området. Denne gruppe er trætte af, at billedet af Gellerupparken er negativt. De forsøger at skabe sammenhold, ejerskabsfølelse og tilhørsforhold.

Området er meget følsomt over for omtale, da den ofte vil være direkte eller indirekte negativt. Ifølge beboere skyldes den hårde kriminalitet i området kun nogle ganske få personer. Disse ødelægger det for flertallet, da episoden eller den negative historie bliver højeksponeret i medierne.

I 1980´erne var området overvejende beboet af danskere, men i løbet af 1990'erne kom der mange indvandrere. De udgør i dag en meget stor del af beboerne i Gellerup. Det kan give tryghed og socialt sammenhold at bo med familie og ligesindede, så mange indvandrere søger sammen i Gellerup.

Gellerupområdet danner på den måde en ramme for indvandrere, der typisk starter deres nye liv her sammen med landsmænd, og siden flytter ud af området. Fraflytningsprocenten er i Gellerupparken på 21 %, hvilket ikke er usædvanligt højt i forhold til andre afdelinger i boligforeningen. 60 % af alle fraflytninger i Gellerupparken er fra 1-rums boliger, og 5 % er fra 5-rums boliger. Dvs. det er ikke mange større familier, der flytter fra området.

Der er flere samlende fællesarrangementer. For eksempel den store grillfest, der finder sted i første uge af maj, tiltrækker ca. 800 beboere. Festen foregår på græsarealet i hjertet af Gellerupparken med turneringer i eksempelvis volleyball og fodbold.

Tryghed

Af udefrakommende bliver Gellerup betegnet som et utrygt område at bevæge sig i, - særligt når der er mørkt. Nogle ansatte i området føler også utryghed uden for arbejdstiden, mens andre ikke gør. Beboerne ser Gellerup indefra og opfatter området som trygt- særligt i dag timerne.

Gellerup er et familieområde, hvor man trygt kan sende sine børn ud at lege. Der er dog nogle få dårlige oplevelser med nedbrænding af institutioner, der giver utryghed et stykke tid efter.

Der findes enkelte "varme hjørner" omkring Bazar Vest, der opfattes som utrygge. Der er blevet lavet tryghedsfremmende foranstaltninger, bl.a. udtynding af beplantning, hvilket giver færre mørke hjørner.

Grønt område i Gellerup, Aarhus

Mindre legeplads i de grønne områder mellem bebyggelserne

Ankomst og bolignærearealer

Idrætsfaciliteter og rekreative faciliteter

I Gellerupparken er der et stort udbud af idrætsfaciliteter både inden for området og i periferien inden for en radius af 5 min. på cykel .

Der er idrætsfaciliteter både til udøvelse af specifikke sportsgrene og faciliteter for selvorganiserede rekreationsmuligheder.

Dette giver god mulighed for både organiseret og selvorganiseret anvendelse.

Blandt facilitetstyper findes der alt fra svømmehal, klatrecenter, fodboldbaner, multibaner, basketballbaner, tennisbaner, skaterbane, store, grønne, rekreative områder, idrætshaller (også ved skoler) større legepladser og BMX-bane.

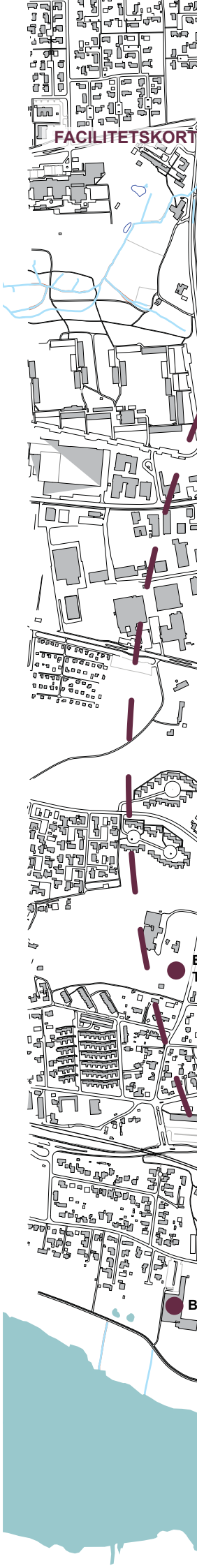

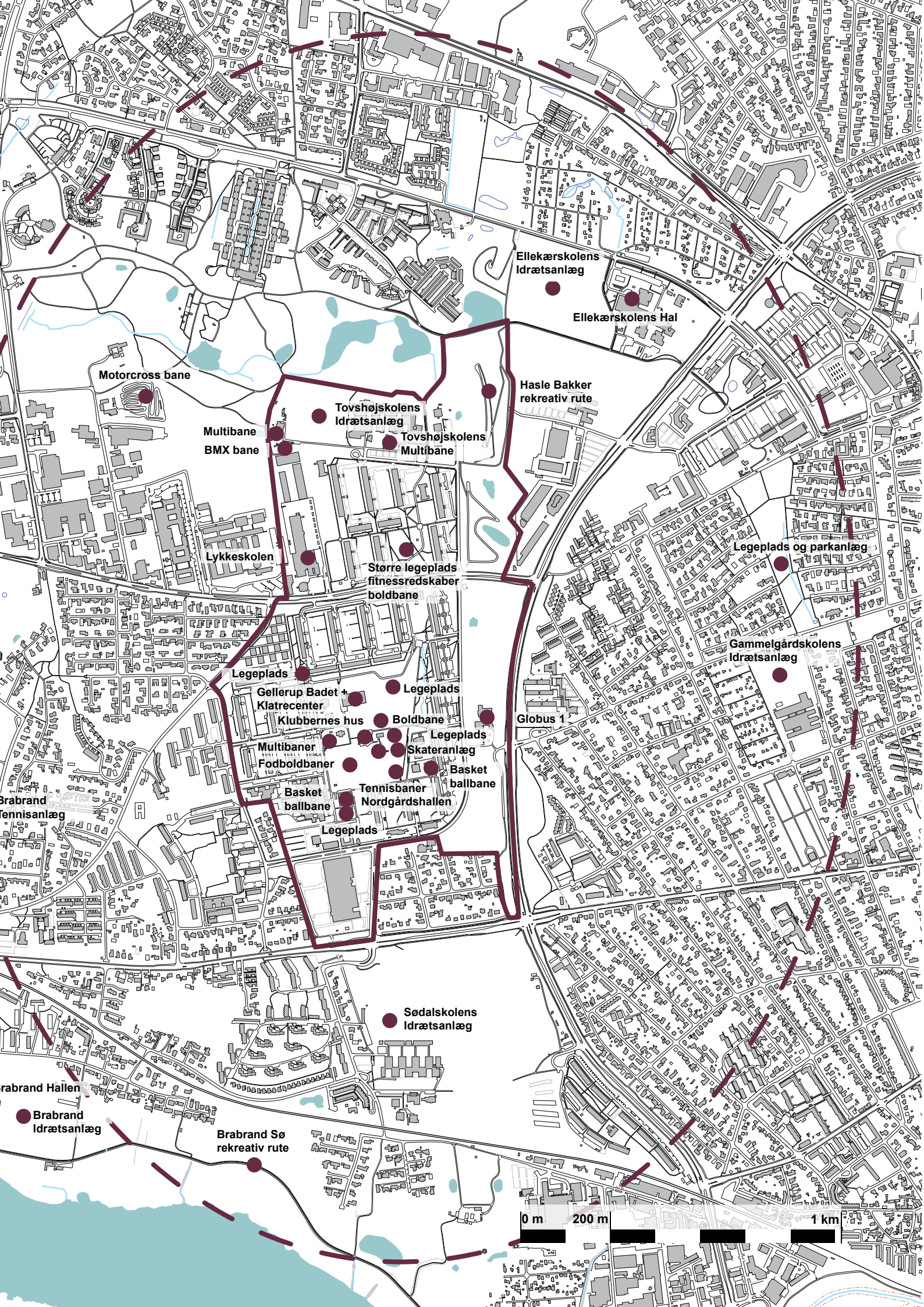
Ellekærskolens Idrætsanlæg
Ellekærskolens Hal
Motorcross bane
Hasle Bakker rekreativ rute
Tovshøjskolens Idrætsanlæg
Multibane
BMX bane
Tovshøjskolens Multibane
Lykkeskolen
Større legeplads fitnessredskaber boldbane
Legeplads og parkanlæg
Gammelgårdskolens Idrætsanlæg
Legeplads
Gellerup Badet + Klatrecenter
Legeplads
Klubbernes hus
Boldbane
Globus 1
Legeplads
Multibaner
Skateranlæg
Fodboldbaner
Basket ballbane
Basket ballbane
Tennisbaner Nordgårdshallen
Brabrand Tennisanlæg
Legeplads
Sødalskolens Idrætsanlæg
Brabrand Hallen
Brabrand Idrætsanlæg
Brabrand Sø rekreativ rute
0 m
200 m
1 km

Brugen af faciliteter

I Gellerup findes både mange faciliteter og foreninger. Generelt er mange af faciliteterne bemandede, og idrætten der praktiseres, er organiseret eller semiorganiseret med en bemanding af ansatte, frivillige voksne eller pægagoger tilknyttet de enkelte faciliteter.

Der findes fire fodboldklubber, der anvender faciliteterne i området. Herudover findes "fritidspatruljen", der er et projekt, der har til formål at igangsætte sportsaktiviteter for børn og unge.

Det er primært på de bolignære opholdsarealer, legepladser, større grønne områder, multibaner og udendørs fodboldanlæg, den selvorganiserede idræt foregår.

Ifølge spørskemaundersøgelsen er holdboldspil, styrketræning og konditionstræning de idrætsgrene, der praktiseres mest hos voksne.

Hos børn er det først og fremmest fodbold, holdsport, svømning og dans der praktiseres mest. Holdboldspil er særligt populært blandt drenge mens det hos pigerne især er svømning og dans.

Generelt opleves der et højt aktivitetsniveau blandt børn og unge og særligt i det centrale "hjerte" af Gellerup, der indeholder mange faciliteter.

På en del af faciliteterne udøves konkurrencesport; Klatrecenteret, BMX-banen, Klubbernes Hus (fodbold), Globus 1 og Nordgårdshallen. Ca. halvdelen af disse faciliteter er monofunktionelt indrettet.

Fodboldbane fælles grønne områder

FORKLARING til faciliteter og motionsformer >>> >> >

Motionsformer
Alle faciliteter er vurderet ud fra, hvilke motionsformer man kan dyrke der: Konkurrence, motion og rekreation. Ved "Konkurrence" forstås idræt på et højt plan, hvor konkurrence er en stærk motivation for at dyrke sporten. Ved "Motion" forstås mange typer af idræt, det kan være noget, man går til i forening, men det kan også være helt selvorganiseret. Ved rekreation forstås den type af idræt, der mest hænger sammen med leg eller det at komme ud og nyde naturen.

Funktionalitet
Faciliteterne er vurderet på, om de er mono- eller multifunktionelle. Monofunktionel vil sige, at faciliteten er indrettet til en specifik idræt, f.eks. en tennishal, BMX – bane etc. Ved multifunktionel forstås, at faciliteten kan anvendes til flere forskellige idrætsaktiviteter, f.eks. en hal, hvor der både kan spilles fodbold, håndbold, basket, badminton etc.

Organisering
Faciliteterne er vurderet på, om der dyrkes idræt, organiseret, semiorganiseret eller selvorganiseret. Flere steder foregår det hele på én gang. Det organiserede er fx gennem idræt i forening, det semiorganiserede er fx, hvis noget personale på stedet er igangsætter, det selvorganiserede er fx det at mødes på multibanen og spille fodbold på eget initiativ.

Faciliteter og motionsformer
Gellerup og Toveshøj

		Konkurrence	Motion	Rekreation	Monofunktionel	Multifunktionel	Selvorganiseret	Semiorganiseret	Organiseret	Flere
I området	Hasle Bakker		✖	✖		✖	✖	✖	✖	✖
	Tovshøjskolens idrætsanlæg		✖			✖	✖		✖	
	Tovshøjskolens multibane		✖	✖		✖	✖			
	Multibane (v/ Bazar Vest)			✖		✖			✖	
	BMX bane	✖		✖	✖				✖	
	Legeplads (midt af Toveshøj)			✖		✖	✖			
	Legeplads (v/ Ygdrasil)			✖	✖		✖			
	Gellerupbadet	✖	✖	✖	✖		✖		✖	
	Klatrecenter	✖	✖		✖		✖		✖	
	Naturlegeplads (v/klatrecenter)			✖		✖	✖			
	Pædagogisk ledet legeplads (ved klubbernes hus)			✖		✖	✖		✖	
	Boldbaner (i hjertet af G.)			✖		✖	✖	✖	✖	
	Skateranlæg			✖	✖		✖			
	Tennisbaner (i hjertet af G.)		✖		✖				✖	
	Klubbernes Hus	✖	✖	✖		✖	✖	✖	✖	
	Basketballbane (Gudrunsvej)			✖	✖		✖			
	Globus 1	✖	✖	✖		✖		✖	✖	✖
	Nordgårdshallen	✖	✖	✖		✖		✖	✖	✖
	Legeplads og basketbane ved Nordgårdshallen			✖		✖	✖			
I en radius af 5 minutter på cykel	Gellerupskolens idrætsanlæg		✖			✖			✖	
	Brabrand Sø		✖	✖		✖	✖	✖		
	Brabrand Idrætsanlæg	✖	✖			✖		✖	✖	✖
	Brabrand Hallen	✖	✖			✖			✖	✖
	Brabrand Tennisanlæg	✖	✖		✖				✖	
	Motocross bane	✖	✖		✖				✖	
	Ellekærskolens idrætsanlæg		✖			✖	✖		✖	
	Ellekærskolens hal	✖	✖			✖			✖	
	Gammelgårdskolens idrætsanlæg		✖			✖	✖		✖	

Organisering

I Gellerup findes, som i de andre boligområder, en række etniske kulturforeninger. Det vides dog ikke, om disse organiserer idræt og motion. Af egentlige idrætsforeninger, som organiseret idrætsaktiviteter i området eller tæt på, findes nedenstående:

Brabrand Idrætsforening er en stor, flerstrenget forening med ca. 2.300 aktivitetsmedlemmer med afdelinger for svømning, petanque, basketball, fodbold, badminton, håndbold og motion. Foreningen holder primært til ved Brabrand Hallen tæt på Gellerup, men har også aktiviteter på flere af idrætsanlæggene i Gellerup og Toveshøj.

Den anden store idrætsforening i Gellerup er Århus Klatreklub, der har ca. 650 medlemmer, men meget få deraf bor i Gellerup og Toveshøj. Klubben holder til i et nyt klatreanlæg, der er anlagt i det tidligere udspringsbassin i Gellerupbadet.

Fodbold er en stor aktivitet i Gellerup, og der findes flere etnisk baserede fodboldklubber. ACFC er med ca. 150 medlemmer den største. IVF, der holder til på Tovshøjskolen, har ca. 135 medlemmer.

W-Qaraabo, der også holder til på Tovshøjskolen, har ca. 125 medlemmer, Anatolsk FK har ca. 100 medlemmer, Arabisk Kulturforening har ca. 35 medlemmer, der spiller fodbold, og endelig har Al-nour Ungdomsforening ca. 20 medlemmer, der spiller fodbold, men foreningen står også for svømning to dage om ugen i Toveshøj Svømmehal.

Ligesom i Tingbjerg findes der flere små idrætsforeninger i Gellerup for mindre idrætsaktiviteter, bl.a. Gellerup Billard Club, Honto Karate-do og Bowlingklubben Vietnam (der dog ikke træner i området).

Det karakteriserer Gellerup, at ud over foreningerne fra boligområdet, tilbyder en del foreninger, som har deres primære tilholdssted uden for området, aktiviteter i Gellerup og Toveshøjs faciliteter, som områdets beboere har mulighed for at deltage i.

Det gælder foruden Brabrand IF også AGF kvinde- og pigesvømning, som i Gellerupbadet har hold for børn, baby og gravidsvømning samt et særligt kvinde- og pigehold. Endvidere benytter en række af de omkringliggende idrætsforeninger Globus 1.

Det drejer sig bl.a. om Harlev IK Fodbold, Hasle Boldklub, Hasle Tennisklub, Idræt og venskabsforeningen i Århus, Marselisborg Hockey Klub, Team Leo IF, Aabyhøj Basketball, Aabyhøj IF, Aarhus KIN-BALL Forening, Aarhus Parkour, Århus Simm Uu Taekwondoklub, Århus Ungdoms-Forening Vatan Spor og Cykel Klub Aarhus.

Forholdsvis tæt på Gellerup findes flere idrætsforeninger. Det gælder bl.a. Stautrup Idrætsforening, der er en fodboldklub med knap 500 medlemmer, Brabrand Bokseklub med knap 200 medlemmer, og Boldklubben anno 2007, der træner på Ellekjærskolens idrætsanlæg med 50 medlemmer.

Foruden de foreningsorganiserede tilbud findes flere kommunale fritidstilbud og projekter, der bl.a. tilbyder idræt og motion.

Det vigtigste er Klubbernes Hus, der både er et værested for områdets børn og unge og en samlende og koordinerende institution for de foreninger, der holder til i Hjertet af Gellerup.

Gam3 fungerer som en landsdækkende uafhængig organisation , der laver uformelle sportsaktiviteter på gader og pladser, i Gellerup arrangerer Gam3 bl.a. basketball og street fit ved Klubbernes Hus.

Udvalgte faciliteter

I Gellerupparken er der udvalgt fire idrætsfaciliteter til videre kortlægning. De valgte faciliteter repræsenterer både den organiserede og selvorganiserede idræt samt en række forskellige sportsgrene og målgrupper.

De udvalgte faciliteter er:
Globus 1, Klatrecentret, Gellerupbadet og 'Hjertet' i Gellerupparken.

Klatrecentret i Gellerup

Globus 1

Informationer om Globus 1 er baseret på registreringer på stedet og et interview med centerchefen for Globus 1.

Fysik

Globus 1 er et multiaktivitetscenter, som blev bygget af fire partnere; Aarhus Kommune, Lokale og Anlægsfonden, Urban(EU midler), og Brabrand Boligforening.

Anlægget indeholder en bred vifte af forskellige faciliteter.

Bygningen er opført med fokus på aktivering af beboerne i Gellerupparken og Toveshøj. Bygningen er stor, rummelig og velegnet til store grupper, men der findes også mindre rum til mindre grupper.

De primære faciliteter er hallen og de udendørs boldbaner. Indenfor findes den store hal, som kan opdeles i to. Derudover findes opholdsrum og mødelokaler, der kan bruges til foreningssammenkomster og møder. Der er desuden syværksted og café med madudsalg.

Udendørs findes multibane, beachvolleybane og græsbaner.

Globus 1 er et forholdsvis nyt byggeri og fremstår pænt og i god stand. De indvendige overflader er alle hårde, hvilket giver en dårlig akustik. Store vinduespartier sørger for behagelige, lyse rum i hele bygningen. Enkelte skarpe vægfarver skaber liv i rummet og understreger, at rummene er lavet til sjov, leg og idræt.

Praksis

Hallen er primært for foreninger. Der er afsat særlige tidspunkter, hvor den kan bruges selvorganiseret. Hallen er åben hver dag fra morgen til aften.

Hallen har ca. 100.000 foreningsbrugere om året. Heraf er ca 25 % dansk etniske foreninger, og 75 % etniske. Cirka 6.000 gange er det brugt uden foreningstilknytning. Man skal booke hallen for at kunne bruge den, og der er en høj belægningsgrad. Der er 14 fuldtidsansatte og "pædagogiske driftsmedarbejdere".

Globus 1 bruges typisk til følgende sport:
- Fodbold
- KIN-BALL
- Taekwondo
- Badminton
- Hockey
- Basketball
- Håndbold

Bygningen bruges også til afholdelse af møder og som et socialt mødested for nogle grupper.
Det er gratis at benytte Globus 1 for de foreningsløse. Det

Globus 1 's indendørsbaner

koster et mindre beløb for foreninger at bruge faciliteten til større arrangementer.
Det er typisk børn og unge af anden etnisk baggrund, særligt arabere og tyrkere, der benytter hallen.

Størstedelen af brugerne kommer fra området. Cirka 25 % af foreningerne kommer fra resten af Aarhus.

Centerchefen vurderer, at afstanden til Globus 1 ikke har nogen betydning for dem, der bor i Gellerup eller Toveshøj i forhold til brugen.

Globus 1 har et effektmål om at øge andelen af både unge, drenge og piger, som bevæger sig og dyrker idræt- især blandt unge af anden etnisk herkomst end dansk.

Fortælling
Centerchefen vurderer, at størstedelen af beboerne i Gellerup kender til Globus 1, fordi der foregår så forskelligartede aktiviteter. Globus 1 har mange forskellige typer besøgende. Udover idrætsfunktionerne kommer nogle og drikker kaffe, der afholdes beboermøder, stormøder osv. Der er mange anledninger til at besøge Globus 1.

Der er forskellige feriearrangementer i Globus 1.

I uge 7 og 42 findes arrangementet 'Fed ferie' for børn og unge. Her kommer cirka 80 % fra området og 20 % fra resten af Aarhus.

Arrangementet 'Sol og sommer' foregår 7 uger hen over sommeren. Sportsskolen, som Globus 1 står for, er en del af 'Sol og sommer'.

Tryghed
Globus 1 opfattes generelt som et både attraktivt, sjovt og trygt sted at opholde sig. Det viser børnenes svar i spørgeskemaundersøgelsen.

Barrierer og muligheder
Centerchefen fortæller, at konsulenterne prøver at udfordre de etniske brugere af hallen, så drengene ikke kun spiller fodbold, og kvinderne forsøger at dyrke idræt, uden at det skal foregå i lukkede rum. Men nede i hallen er der hold kun for kvinder, hvor der bliver lukket helt af i den ene halvdel af den store hal. Denne mulighed blev indtænkt fra starten, da hallen blev bygget.

Beboerne i området efterspørger et fitnesscenter i Globus 1. Men foreningen mangler penge til maskiner, før de kan starte op. Cirka 70 % af brugerne vil givetvis være kvinder. Spørgeskemaundersøgelsen bekræfter behovet derfor.

Centerchefen vurderer ikke, at placeringen har en betydning for, hvor meget beboerne i Gellerup og Toveshøj bruger Globus1. Men han påpeger, at Gudrunsvej er en barriere og giver utryghed. Et andet problem for at få de unge i gang er ifølge Centerchefen mangel på kvalificerede trænere og ledere, og at få dem uddannet til bedre at kunne håndtere de unge.

For foreninger er der central booking med deadline en gang om året, hvor hver forening booker tider for en hel sæson.

Globus 1 's indendørsbaner

Klatrecenteret

Informationer om Klatrecenteret er baseret på registreringer på stedet og et interview med formanden for Klatrecenteret.

Fysik

Klatrecenteret ligger centralt i Gellerup i forbindelse med Gellerupbadet og huser Århus Klatreklub, som er Danmarks største klatreklub og indendørs klatrecenter.

Dørene er altid låst. Man skal være medlem og have nøglekort for at komme ind. Vinduerne er lukket til med gitter, da der har været tilfælde af indbrud.

Lokalerne er meget rå og består hovedsageligt af de store klatrevægge i forskellige farver og former.

Praksis

For at klatre i centeret skal man være medlem af Århus Klatreklub, der har en venteliste for tilmelding. Det meste træning foregår selvorganiseret, og medlemmerne bestemmer selv, hvornår de vil træne.

Klatreklubben har tidligere ligget i Aarhus centrum, men blev tilbudt faciliteten af Aarhus Kommune i 2008, da klubbens medlemstal voksede støt. Idag tæller de 650.

Klatreklubben bemandes i åbningstiden af nogle af de ca. 50 frivillige. Medlemmer kan dog bruge centeret uden for åbningstiden.

Størstedelen af medlemmerne bor uden for området, så den benyttes ikke i særlig høj grad af områdets beboere. Engang imellem får de unge fra området lov at komme ind og prøve klatrevæggen.

Et medlemsskab koster 1.400 kr. årligt for voksne, og 700 kr for børn og unge. Centeret benyttes overvejende af unge og voksne med dansk baggrund.

Fortælling

I Aarhus og i resten af Danmark, mener formanden, at klatreklubben har et godt ry, men han ved ikke, hvordan klubbens ry er blandt beboerne i Gellerup. Han tror, at beboerne i Gellerup ser klatreklubben som en idrætsforening, hvor medlemmerne kommer inde fra Aarhus. Det er mennesker, som de ikke kender, og som de ikke har en interaktion med. Formanden fortæller, at det især er de voksne fra området, som de ikke har nogen kontakt med, og at det er børnene og de unge, som viser interesse, og som de snakker med.

Tryghed

Centeret opleves som trygt af brugerne da det er bemandet og aflåst med gitter for vinduerne.

Barrierer og muligheder

Uden for bygningen har klatreklubben lavet en boulderpæg med faldunderlag, og store greb, der også er til at bruge, hvis man er nybegynder og/eller barn.

Det betyder, at det er nemt for beboerne i Gellerupparken at komme og prøve klarting. Det er et initiativ, som de håber på kan være med til at integrere og trække nogle unge fra området ind i klubben. Derudover fungerer det også som en træningsfacilitet for klubbens medlemmer.

Klatrecentret i Gellerup

Gellerupbadet

Fysik
Gellerup Badet ligger i midten af Gellerupparken og er én af i alt kun fire kommunale svømmehaller i Århus. Den administreres og drives af Århus Kommune.

Svømmehallen er indrettet som en traditionel svømmehal med integreret lavtvandsbassin. Bygningen har et nedtonet ydre, der ikke pådrager sig særlig opmærksomhed.
Udover bassinerne og omklædningsfaciliteterne findes der et aktivitetsrum med stole og borde til spisning af medbragt mad eller til brug for samling af større grupper.

Af hensyn til de muslimske kvinder er tidligere transparente flader i facade og tagkonstruktion udskiftet, og der er forhæng for nogle af bruserne i omklædningsrummet.

Gellerupbadet og klatreklubben deler bygningen. Den ligger centralt i området og er godt forbundet med stiforbindelser til boligblokkene. Det er også muligt at komme i bil til svømmehallen, hvor der er parkeringspladser tilknyttet.

Praksis
Gellerupbadet har åbningstider, hvor badet er åbent for alle, og det har bestemte tidspunkter, hvor forskellige foreninger kan booke svømmebadet. I de offentlige åbningstider er det bemandet med livredder.

Aktiviteter i svømmehallen:
Pensionistsvømning
Babysvømning
Kvindesvømning
Mandesvømning
Kano og kajakroning
Billig svømning

Hver onsdag i den offentlige åbningstid er der kvindesvømning. Det betyder, at svømmebadet bliver lukket af for mænd og drenge (over 6 år). Der er livredder, men ingen undervisning.

Fortælling
Badet har tidligere haft problemer med sit ry, fordi unge lavede ballade. Idag er problemet løst ved, at børn under 15 skal følges med en voksen. Badet benyttes også af folk uden for området.

Et enkelt kryds mellem adgangsvejen til svømmehallen og en af hovedstierne i området kaldes af ansatte i Gellerup for 'Check Point Charlie', da krydset ofte overvåges af unge på knallerter.

Barrierer og muligheder
Det kan være en barriere for nogle etniske kvinder at tage i svømmehallen i den offentlige åbningstid, fordi de ikke vil eller ikke må bade sammen med mænd. Når badet er åbent for alle, kommer mændene og drengene også fra området, og kvinderne holder sig væk.

Øst for svømmehallen er der en stejl skrænt, der kan virke som en barriere for gående, der vil krydse det åbne område for at komme til svømmehallen.

Gellerupbadet

'Hjertet' i Gellerupparken

Informationer om 'hjertet' i Gellerup er baseret på registreringer på stedet og et interview med formanden for fodboldklubben ACFC.

Fysik

'Hjertet' består af det store grønne område i midten af Gellerupparken, hvor der er samlet flere forskellige faciliteter, der tiltrækker og virker som samlingspunkt for områdets beboere.

Hjertet indeholder et fodboldanlæg, hvor ACFC har deres tilhørssted, Klubbernes Hus, som samler og giver plads til områdets mange foreninger; en pædagogisk ledet legeplads; boldbaner; skateranlæg; multibane; naturlegeplads og tennisanlæg. Med undtagelse af Klubbernes Hus er alle faciliteterne udendørs.

Der er god adgang via stiforbindelser. Man kan komme til hjertet med bil ad Dortesvej. Umiddelbart findes der ingen fysiske barrierer for adgang.

Hjertet er et forholdsvist åbent landskab, hvor de plane boldbaner er dominerende. De store fodboldbaner har græsoverflade. Den nordvendte bane har grusoverflade, og den indhegnede multibane har gummiasfalt som overflade.

I hjertets nordøstlige hjørne er der en vold med en integreret naturlegeplads i skråningen, der vender ind mod hjertet. Voldens bevoksede og uplejede overflade brydes af lege-elementer som rutsjebanerør, kolbøttebomme og trædestier.

Tennisanlægget har grusbund, der næsten er forsvundet i græsbevoksning. Den bærer præg af ikke at have været brugt i flere år.

Ved siden af tennisbanen er der to revnede asfaltbaner med baneafmærkninger. Rundt om banerne er et flere meter højt stålhegn, der både adskiller de to baner og omkranser dem. Hegnet er flere steder dækket af slyngplanter. Ved banerne er der opstillet lygtepæle.

Praksis

ACFC, fodboldklub i hjertet af Gellerup:

ACFC fungerer som en almindelig forening, hvor forskellige hold træner på bestemte tider. Når træningsbanen ikke bliver brugt af ACFC kan andre benytte den selvorganiseret.

Foreningen benytter udelukkende frivillig arbejdskraft. Der er ca. 30 frivillige tilknyttet. Foreningen har i dag et tæt og formaliseret samarbejde med klubberne i Gellerup. Det koster 500 kr. årligt at være medlem af foreningen.

Der er 152 aktive medlemmer i fodboldafdelingen. De er fra 8 år og opefter fordelt på 11 hold. I øjeblikket er der kun drenge, men de forsøger at finde frivillige nok til at kunne etablere en pigeafdeling.

Hvis piger, som henvender sig i ACFC, gerne vil spille fodbold, sender ACFC dem videre til andre fodboldklubber med pigeafdeling. De fleste medlemmer af ACFC er af arabisk herkomst.

ACFC´s anlæg indeholder både en fodboldbane og en træningsbane. Fodboldbanen må kun bruges til kampe. Træningsbanen er til træning og selvorganiseret fodbold.

Der er ofte problemer med folk, der ikke er medlem af klubben, som bruger fodboldbanen i stedet for træningsbanen til selvorganiseret fodbold.

Udeareal ved 'Hjertet' i Gellerup

Fortælling
Formanden for ACFC synes, at klubben har et godt ry ude i byen. Foreningen arbejder med stramme krav til de unges adfærd.

Det er for at opbygge den nødvendige koncentration og disciplin, det kræver at spille fodbold, og for at undgå et negativt omdømme. Konflikter tages i opløbet i dialog med de unge og deres forældre.

Formanden vurderer, at der er en del respekt for ACFC blandt områdets beboere. Der er en vis 'prestige' i at være medlem.

Barrierer og muligheder
Trænere og andre frivillige i foreningen er kendte i lokalområdet, hvilket betyder, at forældre føler, at de trygt kan lade deres børn spille fodbold i klubben.

ACFC har en lavere kontingentsats end normalt, så dårligt stillede familier og personer har mulighed for at blive medlem af foreningen.

Formanden fortæller, at det har en stor betydning for området, at der er et sted, hvor man kan samles. ACFC har mange opgaver udover det almindelige foreningsarbejde, og den har derfor en integrationsmæssig betydning for området.

Den centrale beliggenhed er også vigtig, så mange kommer naturligt forbi.

ACFC har ikke et pigehold i klubben og har før prøvet at få et hold oprettet. Formanden fortæller, at det er svært, fordi der helst skal være kvindelige trænere.

ACFC - klubhus

Sammenfatning

Nedenstående er en opsamling på områdets karakteristika som boligområde samt de tendenser, der er at se i forhold til omfanget og benyttelsen af idrætsfaciliteter og eventuelle barrierer eller muligheder for at benytte faciliteterne. Opsamlingen afsluttes med en vurdering af områdets bevægelsesvenlighed.

Gellerup og Toveshøj er et stort selvstændigt boligområde med 7500 beboere, beliggende uden for Aarhus centrum. Det er komplet forsynet med funktioner som indkøb, institutioner, skoler, erhverv og kultur og er opført som boligblokke i 4 – 8 etager med store grønne områder imellem. De bolignære arealer er udstyret med større og mindre legepladser, boldbaner og basketbaner. Flere steder omkranses uderummene af beplantning i varierende højder, og særligt omkring den centrale del af boligområdet "Hjertet", hvor der også findes anlæg med boldbaner osv. Fra området er der adgang til grønne områder, bl.a. Brabrand Sø og Hasle Bakker.

Der er et stort udbud af faciliteter både inden for boligområdet og uden for boligområdet i en radius af 5 min på cykel. I den centrale del af boligområdet i "Hjertet" af området, ligger mange forskellige faciliteter samlet, bl.a. Gellerup Badet, Klatreklubben, Nordgårdshallen, legepladser, boldbaner, multibaner, skateranlæg mv.

De fleste idrætsfaciliteter er indrettet til motion og rekreation, men der er også en del til konkurrencesport. De fleste faciliteter er multifunktionelt indrettet, men en del er monofunktionelle, og der træner både det selvorganiseret og organiseret idræt.

Der findes flere større idrætsforeninger både indenfor boligområdet og uden for boligområdet, der anvender faciliteterne i Gellerup. Herudover findes der en række mindre foreninger til billard, bowling, karate etc. Ud over foreningerne findes der kommunale fritidstilbud og projekter, der tilbyder idræt. Den vigtigste af dem er Klubbernes Hus, der både er værested for børn og unge og samlende institution for foreninger i området.

Generelt for Gellerupområdet gælder, at omfanget af faciliteter er højt, og at aktivitetsniveauet ligeledes er ret højt. Det gælder særligt blandt børn og unge.

Tilgængelighed

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen anvendes "Hjertet" i Gellerup og Gellerupbadet i høj grad af både børn og voksne. Det er let tilgængeligt og inden for kort afstand. Adgangen dertil sker via et trygt stisystem, der forbinder hele området, så nærheden og den centrale beliggenhed kunne være en årsag til den høje benyttelse.

Det samme kunne tilskrives anvendelsen af skolernes og hallernes idrætsanlæg, der ligger inden for boligområdet- især Toveshøj Skolen og Nordgårdshallen, der anvendes af både børn og voksne.

Multihallen Globus 1 ligger inden for en kort afstand til boligområdet. Den er dog adskilt fra boligområdet med en stor og trafikeret vej. På trods af barrieren anvendes idrætsfaciliteten hyppigt af foreninger og beboere inden for Gellerupområdet. Der er tilsyneladende opnået en vis tryghed og et godt ry omkring stedet, hvilket medvirker til at kompensere for den fysiske barriere og afstanden.

I området er det ligeledes observeret af informanterne, at "de nære boligområder med legepladser" benyttes meget. Det kan skyldes den umiddelbare nærhed til boligen, og at der er mange facilitetstilbud i områderne. Det er trygt at sende børn ud at lege, fra de kan observeres fra boligen eller af en ældre søskende, der eventuelt benytter andre faciliteter i nærheden samtidigt.

Brabrand Sø anvendes i høj grad til at dyrke motion til sammenligning med Hasle Bakker, der anvendes i mindre grad. Dette kan ikke forklares ud fra nærhedsprincippet da Hasle Bakker er det nærmest grønne område.

Omfang og udbud af idrætsfaciliteter
Udbuddet og omfanget af idrætsfaciliteter i Gellerup er stort, og man kan stort set udøve al slags sport inden for boligområdet. Der er en klar tendens til, at det er bestemte typer sport, der praktiseres mest: Holdboldspil, svømning, fittness og dans, og det er også steder med mulighed for at dyrke denne slags sport, der anvendes mest.

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er idrætsdeltagelsen høj blandt både børn og voksne, og de faciliteter, der er til rådighed inden for boligområdet, anvendes.

Mange af faciliteterne er samtidig multifunktionelle, ofte med andre typer af faciliteter tilknyttet end idræt. Det er f.eks. også tilfældet i Gellerupbadet, der også udgør en social funktion med opholdsrum.

Fodboldbaner, både de mere etablerede, multibaner og baner tilknyttet legepladser benyttes generelt meget - uanset deres udformning.

Klatrecenteret anvendes meget lidt af beboere i området, og mest af udefrakommende, så der kan man ikke tilskrive tilstedeværelsen af faciliteten i lokalområdet, som motiv for at den benyttes.

Organisation og kultur
Alle idrætfaciliteter i området, undtagen de bolignære faciliteter som legepladser, multibaner samt grønne områder, er bemandede med personale. I 'Hjertet` findes der dog også personale på legepladserne. Personalet har en mere eller mindre aktiv rolle.

Umiddelbart kan det tilskrives betydning for idrætsdeltagelsen, at der er foreninger, trænere eller frivillige, der kan være med til at igangsætte eller sætte rammer for, hvordan og hvornår der kan dyrkes sport.

Det gælder både i 'Hjertet', Globus 1 og i Gellerupbadet. Nogle steder er sporten nærmest en pædagogisk løftestang for integrationsarbejdet. I Globus 1 kan brugerne fx. på eget initiativ være med til at arrangere sig som "foreningsløse" og selvorganiserede.

De kulturelle normer og traditioner for grupper af anden etnisk baggrund end dansk påvirker deltagelse i idræt i Gellerup, fx. for kvinder. Kvinderne skal være tildækkede og må ikke opholde sig sammen med mænd. Det viser sig både i Gellerupbadet med seperate kvindesvømningshold, men også i Globus 1, hvor der er seperate kvindehold til motion.

Der er en klar forskel mellem drengesport og pigesport, og det er ret svært at bryde de normer. Det viser sig både i ACFC og Globus 1, hvor man bevidst arbejder på at få de enkelte grupper til at interessere sig for andre end de traditionelle sportsgrene.

I ACFC har man forsøgt at få en kvindelig træner til pigerne, da det kan have en betydning for, om pigerne får lov til at deltage af deres forældre.

Samlet vurderes bevægelsesvenligheden i Gellerup og Toveshøj til:

Definitionen af bevægelsesvenlighed:
Arkitektur, fysisk indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt.

5.6. STENGÅRDSVEJ
Esbjerg

Introduktion

Boligerne på Stengårdsvej udgør tre af boligforeningen Ungdomsbos mange afdelinger i Esbjerg.

Området består af seks indre gårdrum, der er omkranset af boligstokke, så de udgør et kvadrat. Disse kvadrater er placeret på en nord/ sydgående linje efter hinanden.

På østsiden ligger et stort grønt rekreativt areal, og på vestsiden, på den anden side af vejen, ligger en af boligforeningens andre afdelinger, med lave etplans rækkehusbebyggelser med tilhørende forhaver.

Denne afdeling står i stærk kontrast til de tre etagers boligblokke, som er udpeget til denne undersøgelse. Områdets fælleslokaler ligger dog på den østlige side af vejen og binder de to sider sammen.

Stengårdsvej ligger i den østlige udkant af Esbjerg med kun en kilometer til motorvej E20 og ca. 3 km til togstationen i centrum.

Nordvest for Stengårdsvej ligger et af byens industrikvarterer. Og foruden de nærliggende uddannelsesinstitutioner vest og nord for området ligger der et stort område med bilforhandlere, værksteder mv. som byens østgrænse tæt op ad Stengårdsvej.

I en ring omkring Stengårdsvej ligger andre store boligblokke og rækkehusområder placeret, og uden for denne ring, findes store enfamilieshusekvarterer med egne haver.

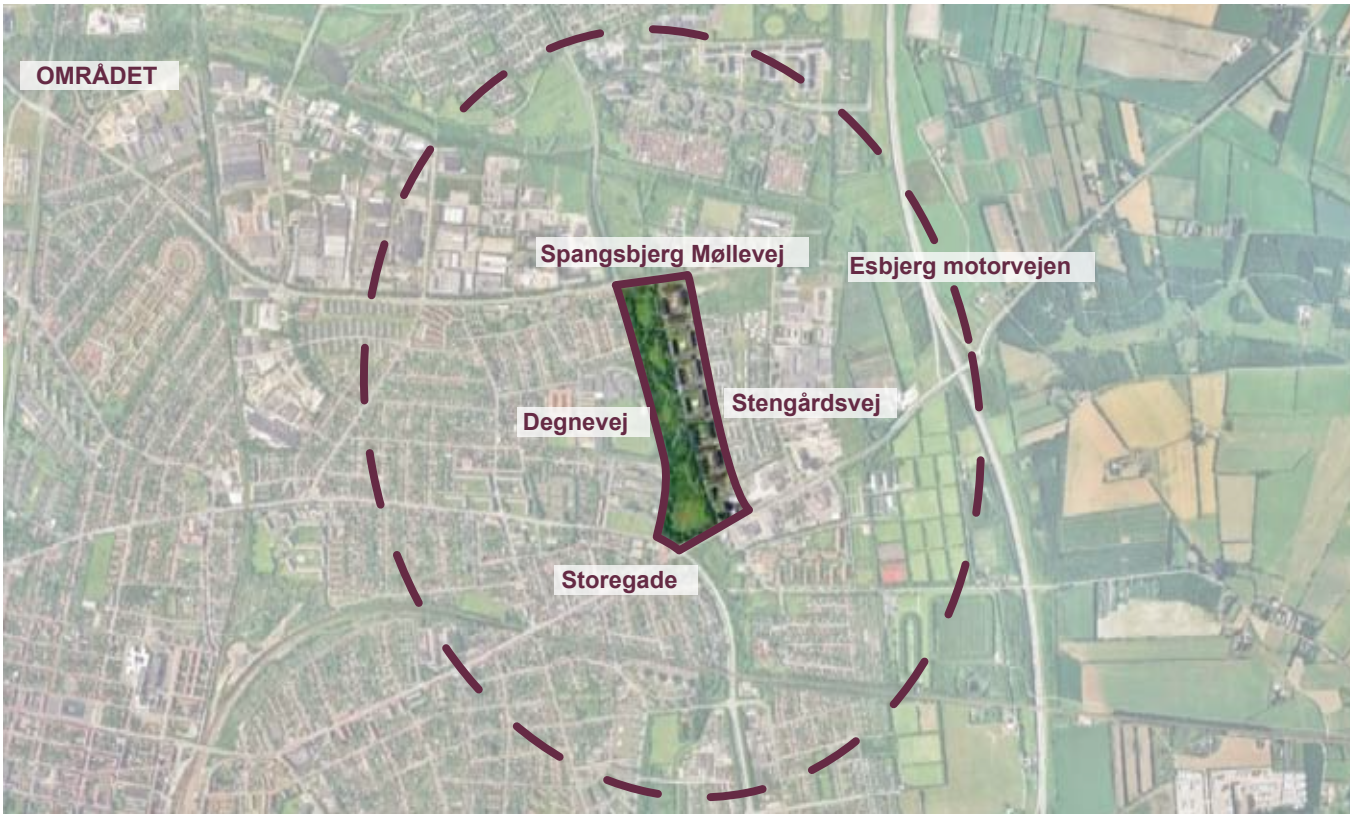

FAKTA

STEDNAVN
Stengårdsvej

BOLIGFORENING
Ungdomsbo

ANTAL BEBOERE
1888

TILHØRERENDE SKOLER
Bakkeskolen

BEBOERSAMMENSÆTNING
62% - anden etnisk baggrund end dansk
30% - i hele Esbjerg Kommune

42% - unge mellem 0-25
30% - i hele Esbjerg Kommune

BEBYGGELSE

Opførelsesår
1967, 1971 og 1976, renoveret 1997-98

Etager
1-7 etager

Typologi
Stokbebyggelse, der danner karré og derved opnår gårdmiljø

UDEAREALER

Der er adgang til nære udearealer fra boligerne

I forhold til rumlighed er karakteren af udearealerne lukket

31 m^2 grønt areal pr. beboer udregnet som det samlede areal af de grønne arealer inden for det afgrænsede boligområde delt med antal af beboere.

Bebyggelse, Stengårdsvej

Opholdsarealer

Landskabets karakter

Det store, grønne område strækker sig lige så langt som bebyggelsen på Stengårdsvej og forstærker det lange strøg, hvilket gør det tydeligt, at boligområdet og det grønne areal er knyttet tæt sammen.

Den store Degnevej, der ligger op til landskabet, skaber en trafikal barriere, men det grønne område og dets stier danner overgang mod vest mellem det sociale boligområde på Stengårdsvej og den øvrige by.

Landskabet virker vildt og ufremkommeligt, men har krydsende stier, der leder ind i store lommer med slået græs i det kuperede terræn. Lommerne ligger lavt i niveau og får dannet væg af mindre skråninger omkring sig.

Det grønne område indeholder ingen aktiviteter ud over et enkelt bord-bænkesæt.

Karakteren af de bolignære opholdsarealer

De indre gårdrum indeholder både semiprivate rum for alle i den omkringliggende bebyggelse og små helt private haver for beboerne i stueetagen.

Arealerne indeholder grønt græs, legeplads til småbørn og lille asfaltbane til boldspil og parkering.

Nyt anlagt bevægelsesstrøg

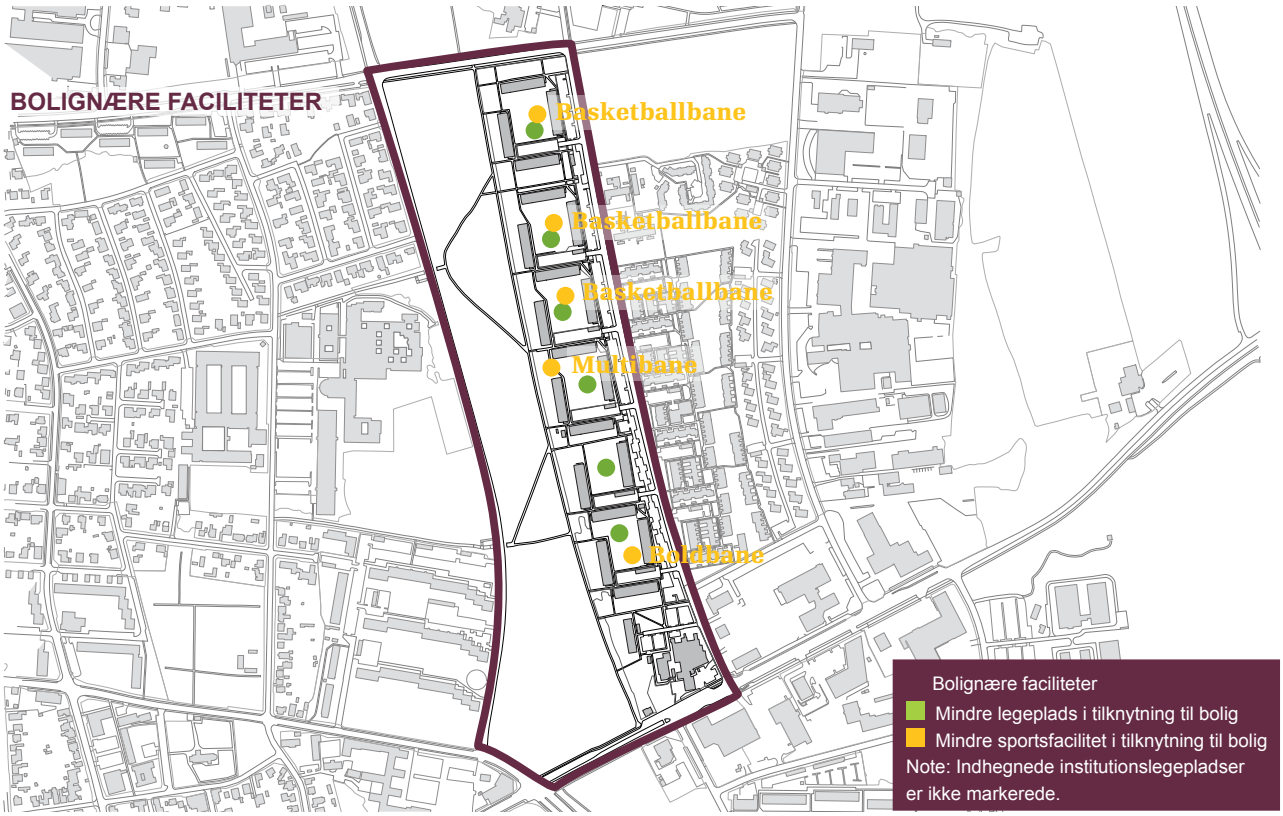

Legeplads i de bolignære arealer

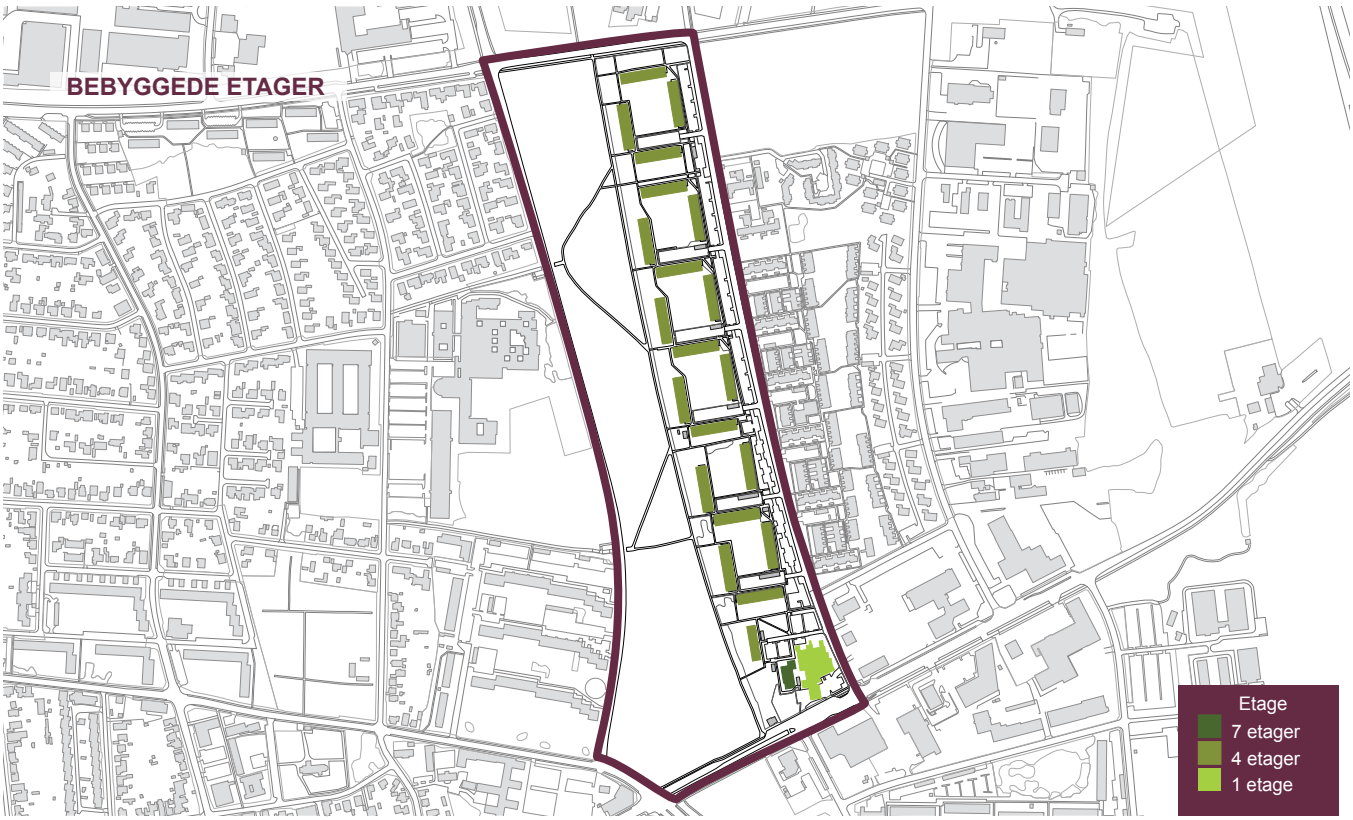

Funktioner

Indenfor boligområdet er der ud over boligerne indkøbsmuligheder med et indkøbscenter i den sydlige del af bebyggelsen.

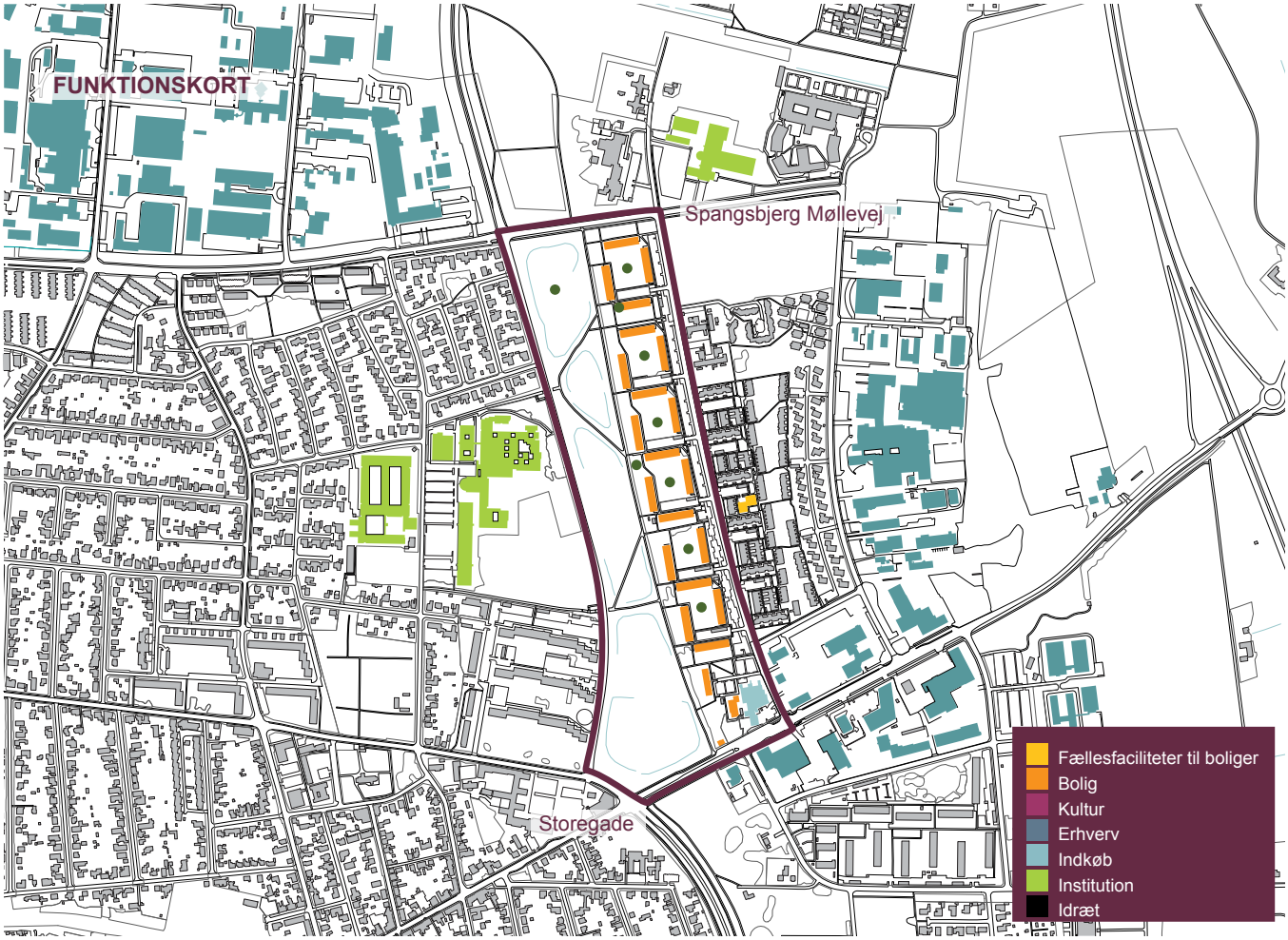

Infrastruktur

Boliområdet forsynes primært fra Stengårdsvej og sekundært fra Degnevej som begge betjenes af en række busruter. Fra Degnevej er der forbindelse til Stengårdsvej via stisystemer i det grønne område.

Fysiske barrierer

På Stengårdsvej adskiller bebyggelserne sig både fysisk og funktionelt, henholdsvis øst og vest for vejen.
Bebyggelserne tilhører samme boligforening, men karréerne på vestsiden er tydeligt adskilt fra etplanshusene på østsiden.

Den tværgående Storegade udgør en markant, trafikal barriere og afslutter bebyggelsen på Stengårdsvej brat.

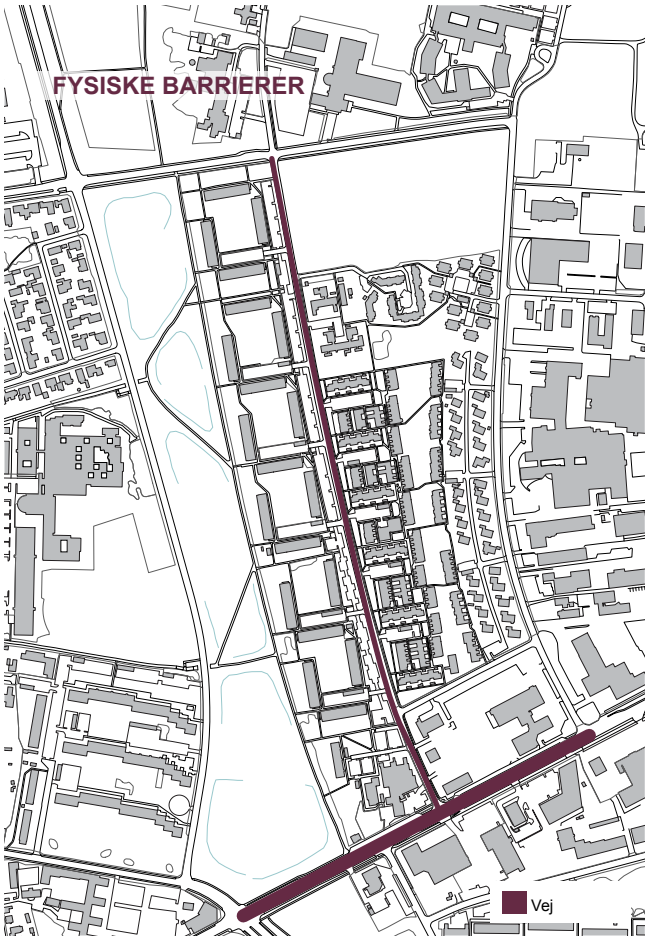

Stedets fortælling

Oplysninger i dette afsnit er baseret på interview af repræsentanter fra boligforeningen Ungdomsbo, Bydelsprojekt 3i1 og Esbjerg Kommune.

I 1970'erne boede der ressourcesvage danskere på Stengårdsvej, og derefter kom en del indvandrere og flygtninge til, som blev bosat i området.

Området har et dårligt omdømme ude i byen, og der har været en del negativ presseomtale, som yderligere har forstærket områdets dårlige ry blot i kraft af omtale området.

Beboerne synes til gengæld godt om at bo i området.

Bebyggelse set fra Stengårdsvej

Nyt anlagt bevægelsesstrøg

Idrætsfaciliteter og rekreative faciliteter

På Stengårdsvej ligger der inden for selve det afgrænsede boligområde kun få idrætsfaciliteter sammen med de bolignære opholdsarealer som fodboldbaner, multibane og basketbaner.

De øvrige idrætsfaciliteter og rekreative arealer, der ligger i en afstand af 5 min. på cykel, er svømmehal, haller og idrætsanlæg tilknyttet skoler og uddannelsesinstitutioner, et bevægelsesstrøg etableret i et nabo(bolig-)område samt Festsalen og Sundhuset, hvor der også udøves idrætsaktiviteter.

Der er ikke inden for periferien af de 5 min. tilknyttet nogen egentlige større, grønne, rekreative områder på nær området mellem University College og Stengårdsvej med bl.a. en kælkebakke.

Kvaglundskolens Idrætsanlæg
Multibane ved Klub Askelunden
Sundhuset
Kvaglundhallen
bevægelsesstrøg
Esbjerg Gymnasium og HF's Idrætsanlæg
Mosaikken
Kælkebakke
Multibanen ved Klub Ringgården
Seminariets svømmehal
University Collage Idrætsanlæg
Festsalen ved "Kærnen"
Bakkeskolens Idrætsanlæg
Motionskælder
Taekwondo Klubben
EFI hallerne
IF 92 Idrætspark
Jerne IF Idrætsanlæg
Præstegårdsskolens Idrætsanlæg
Bordtennisklub
Skibhøj Idrætsanlæg
Præstegårdsskolens Svømmehal
Festsalen Platanvej
0 m
240 m
1 km

Brugen af faciliteter

På Stengårdsvej er der, når man inddrager de faciliteter, der ligger i nærområdet (5 min) og lidt udenfor, et ganske pænt udbud af faciliteter, der særligt knytter sig til skoler og haller, hvor der er mulighed for at dyrke den organiserede motion og lidt konkurrencesport, mens det selvorganiserede stort set kun foregår på de bolignære arelaer og i motionskælderen inden for boligområdet.

Det er især (ifølge spørgeskemaundersøgelsen) styrketræning (for voksne) men også boldspil (for børn), dans og konditionstræning, der er populære idrætsaktiviteter.

Organisering

Stengårdsvej har ingen idrætsforeninger i selve boligområdet, men forholdsvis tæt på findes tre store flerstrengede idrætsforeninger, der koncentrerer sig om de traditionelle idrætsgrene fodbold, gymnastik, badminton og håndbold.

Sundhuset, der er en del af Bydelsprojekt 3i1 fungerer som organisator af bl.a. cykling, motion, svømning og dans på de forskellige idrætsfaciliteter; Festsalen "Kærnen", Kvaglundskolen, svømmehallerne på UC Idrætsanlæg og Præstegårdskolen.

Bebyggelse Stengårdsvej - set fra det grønne område

FORKLARING til faciliteter og motionsformer >>> >> >

Motionsformer
Alle faciliteter er vurderet ud fra, hvilke motionsformer man kan dyrke der: Konkurrence, motion og rekreation. Ved "Konkurrence" forstås idræt på et højt plan, hvor konkurrence er en stærk motivation for at dyrke sporten. Ved "Motion" forstås mange typer af idræt, det kan være noget, man går til i forening, men det kan også være helt selvorganiseret. Ved rekreation forstås den type af idræt, der mest hænger sammen med leg eller det at komme ud og nyde naturen.

Funktionalitet
Faciliteterne er vurderet på, om de er mono- eller multifunktionelle. Monofunktionel vil sige, at faciliteten er indrettet til en specifik idræt, f.eks. en tennishal, BMX – bane etc. Ved multifunktionel forstås, at faciliteten kan anvendes til flere forskellige idrætsaktiviteter, f.eks. en hal, hvor der både kan spilles fodbold, håndbold, basket, badminton etc.

Organisering
Faciliteterne er vurderet på, om der dyrkes idræt, organiseret, semiorganiseret eller selvorganiseret. Flere steder foregår det hele på én gang. Det organiserede er fx gennem idræt i forening, det semiorganiserede er fx, hvis noget personale på stedet er igangsætter, det selvorganiserede er fx det at mødes på multibanen og spille fodbold på eget initiativ.

Faciliteter og motionsformer
Stengårdsvej

		Konkurrence	Motion	Rekreation	Mono	Multi	Selvorganiseret	Semiorganiseret	Organiseret	Flere
I om-rådet	Kælkebakken			✖	✖				✖	
	Motionskælder		✖	✖	✖		✖	✖		
I en radius af 5 minutter på cykel	Bevægelsesstrøg			✖		✖	✖			
	Esbjerg Gymnasium og HF's idrætsanlæg		✖			✖			✖	
	Seminariets svømmehal		✖	✖	✖				✖	
	University College's idrætsanlæg		✖	✖		✖			✖	
	Bakkeskolens idrætsanlæg		✖	✖		✖			✖	
	Festsalen ved 'kernen'		✖			✖			✖	
	EFI Hallerne	✖	✖			✖		✖	✖	
	Veltofte Idrætspark	✖	✖	✖		✖			✖	
	Jerne IF idrætsanlæg	✖	✖			✖			✖	
	Præstegårdsskolens idrætsanlæg		✖			✖			✖	
	Præstegårdsskolens svømmehal		✖		✖				✖	
Relevante udenfor 5 min radius	Kvaglundsskolens idrætsanlæg		✖			✖			✖	
	Sundhuset		✖			✖			✖	
	Kvaglundhallen	✖	✖			✖			✖	
	Skibhøj anlæg		✖		✖				✖	
	Festsalen Platanvej		✖			✖			✖	
	Rørkjærhallen og Klub Rørkjærs anlæg	✖	✖			✖			✖	

Udvalgte faciliteter

På Stengårdsvej kigges på motionskælderen som facilitet. Det er en selv- og semiorganiseret facilitet, der ligger inde i boligområdet.

Motionskælderen

Oplysninger om motionsrummet er baseret på registreringer på stedet, samt interview med foreningens formand og kasserer og lederen af Sundhuset.

Fysik

Et motionsrum er etableret i en af boligblokkene. Rummet er et almindeligt kælderrum i en etagebygning, som både er blevet brugt til diskotek og motionsrum. I motionsrummet er der de typiske motionsmaskiner som eksempelvis løbebånd, motionscykler, og forskellige styrketræningsmaskiner. Desuden er der en sauna, bad og omklædningsrum.

Praksis

Motionsrummet er ikke bemandet. Både formand og kasserer for foreningen har begge boet på Stengårdsvej i mange år og arbejder frivilligt, mens rengøringen er lønnet.

Kassereren og formanden valgte at gå ind i foreningen, fordi de oplevede, at der ikke blev taget hånd om motionsrummet, og at folk tit gik derned til lukkede døre. For omkring 1½ år siden fik de motionsrummet renoveret.

Foreningen er for voksne (pga. forsikring), og åbningstiderne er differentieret med hold for mænd og kvinder, voksne og ældre.

Kassereren og formanden fortæller, at det er meget forskelligt fra uge til uge, hvor mange der kommer. I løbet af ti uger var der i gennemsnit 25 personer, der benyttede

Motionskælderen i Stengårdsvej

Motionskælderen i Stengårdsvej

motionsrummet. Den uge, hvor der var færrest, var der 12, og den uge hvor der var flest, var der 30 personer.

Det er både mænd og kvinder, folk i forskellige aldersgrupper, og både folk af anden etnisk herkomst og etniske danskere, der benytter motionsrummet. Der kommer dog ingen børn, da de ikke må være der.

Grupper, som ønsker at træne på lukket hold, kan få en tid i motionsrummet uden for normal åbningstid. Eksempelvis har Mosaikken, som er et multietnisk ældrehus, et hold, som er lukket for andre deltagere, der ikke normalt kommer i Mosaikken.

Lukkede hold, er ikke angivet på motionsrummets dør. De hold, der er på motionsrummets dør, er alle åbne hold.

Der er lavet særskilte tidspunkter, hvor kvinderne kan træne for sig selv, og hvor mænd ikke er velkomne. Kassereren og formanden fortæller, at det betyder, at de kvinder, som ikke må træne sammen med mænd, hermed har mulighed for at træne.

Fortælling

Formanden og kassereren er ikke klar over, hvilket ry motionsrummet har, men de tror, at det har et godt ry. De fortæller, at de benytter beboerbladet 'Trappenyt', som bliver omdelt hvert kvartal til alle beboerne i området (et oplag på ca. 3.900) til omtale. I bladet er der hver gang en lille notits med motionsrummets åbningstider.

Sundhuset står for at koordinere de frivillige, som har nøgler til motionsrummet, og de står også for at henvise mange mulige brugere til motionsrummet. Lederen af Sundhuset fortæller dog, at mange af dem, de har henvist til motionsrummet, bliver skuffede når de ser det, da de synes, det er for småt, at maskinerne ikke er gode nok, og at det ikke er indbydende.

Barrierer og muligheder

Motionsrummet bliver ikke brugt af folk uden for området.

Lederen af Sundhuset fortæller, at motionsrummet har en betydning for en den lille gruppe, der benytter motionsrummet. Hun fortæller, at i realiteten er det ikke så mange forskellige, der bruger det, men for dem, der bruger det, er det et vigtigt sted, især fordi de har det socialt godt der.

Men lederen af Sundhuset lægger vægt på, at motionsrummet ikke har den store betydning for området, fordi det ikke bliver brugt af så mange forskellige, og fordi der er mange, der ikke har lyst til at komme der.

Her fortæller hun, at der blandt beboerne på Stengårdsvej er en stor efterspørgsel efter et motionsrum, som er større, hvor der også er en instruktør tilknyttet, som kan hjælpe dem under træningen, og hvor der er nogle ordentlige maskiner.

Hverken kassereren eller formanden tror, at motionsrummet ville blive brugt af de samme brugere, hvis det ikke lå i området. Det, at motionsrummet ligger på Stengårdsvej, er netop en af de ting, der tiltrækker brugerne.

Sammenfatning

Nedenstående er en opsamling på områdets karakteristika som boligområde samt de tendenser, der er at se i forhold til omfanget og benyttelsen af idrætsfaciliteter og eventuelle barrierer eller muligheder for at benytte faciliteterne. Opsamlingen afsluttes med en vurdering af områdets bevægelsesvenlighed.

Stengårdsvej er et mindre boligområde med 1900 beboere beliggende i den østlige del af Esbjerg, ved siden af uddannelsesinstitutioner, andre boligområder med boligblokke, rækkehuse samt et mindre let erhvervsområde. Inden for området, er der et indkøbscenter. Det består af boligblokke i 4 etager, der ligger som karreer omkring gårdrum indrettet som opholdsarealer med græs og legepladser. Lige vest for boligområdet ligger et grønt areal, som er en del af en længere grøn kile.

Inden for boligområdet ligger der kun idrætsfaciliteter som; motionskælder, legepladser, boldbane og multibane. Uden for området, men i en radius af 5 min på cykel, ligger der et udbud af faciliteter, idrætsparker, idrætsanlæg tilknyttet skoler og uddannelsesinstitutioner og herudover festsalen, der er tilknyttet området på Stengårdsvej og anvendes til idrætsaktiviteter.

Idrætsfaciliteterne ved Stengårdsvej anvendes næsten udelukkende til motion, få til konkurrencesport og få til rekreation, og faciliteterne er udpræget multianvendelige. Herudover foregår aktiviteterne som organiseret idræt.

I nærområdet ved Stengårdsvej, findes flere flerstrengede idrætsforeninger, der benytter idrætsfaciliteterne der ligger indenfor boligområdets radius med 5 min. på cykel. Sundhuset, der er tilknyttet området, fungerer som igangsætter af aktiviteter flere steder på områdets faciliteter.

Bevægelsesstrøget Stengårdsvej

Tilgængelighed

På Stengårdsvej findes der ingen organiserede idrætsfaciliteter (på nær motionskælderen) inden for boligområdet, men en del inden for de 5 min. radius på cykel. Idrætsdeltagelsen (fra spørgeskemaundersøgelsen) er ret jævnt fordelt på de forskellige faciliteter, dog flest på Veldtofte Idrætspark og E.F.I.-Hallerne, der er nogle af de anlæg, der ligger nærmest, men med en stor barriere i kraft af en trafikeret vej.

Universitity Colleges svømmehal og idrætsanlæg ligger med den mindste afstand til Stengårdsvej og med en umiddelbar nem tilgængelighed gennem et grønt område og et stisystem, men faciliteterne bliver ikke benyttet i særlig høj grad. Det kan hænge sammen med, at det grønne område ikke opfattes som et "trygt område" at færdes i, og at man derfor benytter mere befærdede trafiksystemer. Eller det kan være organisatorisk i forhold til at få adgang til Univesity Colleges idrætsfaciliter.

Omfang og udbud af faciliteter

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der på Stengårdsvej er et ret stort antal af de idrætsaktive voksne, der dyrker styrketræning (39%), og et meget stort antal af de idrætsaktive børn, der dyrker boldspil (85%).

Der er dog kun en enkelt fodboldbane/multibane inden for boligområdet, men de nærmeste idrætsanlæg, særligt Veldtofte Idrætsanlæg, er udstyret med en del fodboldbaner og styrketræningscenter. Flere andre nærtliggende skoler og idrætsanlæg benyttes af børn fra Stengårdsvej. Det ser altså ud til, at både tilstedeværelsen og omfanget af faciliteter kan have betydning for, om der rent faktisk dyrkes idræt.

Organisation og kultur

Motionskælderen bliver kun anvendt af et mindre antal af områdets beboere, men er en af de mest anvendte faciliteter for beboere på Stengårdsvej.

Det anvendes både af danske og etniske grupper, og der er efterspørgsel efter et større og bedre lokale. Kvinderne bruger det som et socialt samlingssted (især saunaen), og ikke så meget for motionen.

Det tyder på, at motionskælderen er et meget lokalt og trygt sted, som bruges selvorganiseret og til flere formål, end det er tiltænkt, og at der er stor forskel på kvindernes og mændenes brug af faciliteten.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der generelt er mange, der dyrker idræt i klub eller forening eller som privat kommercielt tilbud på Stengårdsvej. Det viser også registreringen af faciliteterne, der overvejende er organiseret i anvendelsen.

Det kunne tyde på, at det at skulle dyrke idræt i en klub eller forening ikke nødvendigvis er en barriere, men samtid er der ganske få muligheder for dyrke selvorganiseret idræt.

Samlet vurderes bevægelsesvenligheden i Stengårdsvej til:

Definitionen af bevægelsesvenlighed:
Arkitektur, fysisk indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt.

5.7. VOLLSMOSE
Odense

Introduktion

Vollsmose er et af landets mest omtalte udsatte boligområder. Det to kvadratkilometer store område ligger på bygrænsen af Odense, ca. 3,5 km nordøst for centrum. Området er afgrænset af fire store, trafikerede veje.

I centrum af området ligger mosen, hvorfra områdets navn stammer. I forbindelse med mosen er der mod nord et stort rekreativt grønt areal, hvor igennem der kun er adgang via stier. Langs de fire veje ligger bebyggelsen i enklaver.

Et gennemgående princip for området er, at der ikke er mulighed for gennemkørende trafik, og at bebyggelsen hovedsagelig består af store blokke. I områdets nordlige ende består bebyggelsen dog af tre enklaver af etplans rækkehuse med ensartet arkitektonisk udtryk for hver enklave. Den lave bebyggelse har fællesbetegnelsen "haverne", mens den høje kaldes "parkerne".

Området fremstår trods sine store bebyggelser som et meget grønt område, hvor de rekreative arealer er højt prioriteret i planlægningen.
Området er renoveret igennem de seneste 10 år med kvarterløft og byfornyelsesprojekter -særligt mod Vollsmoseallé.

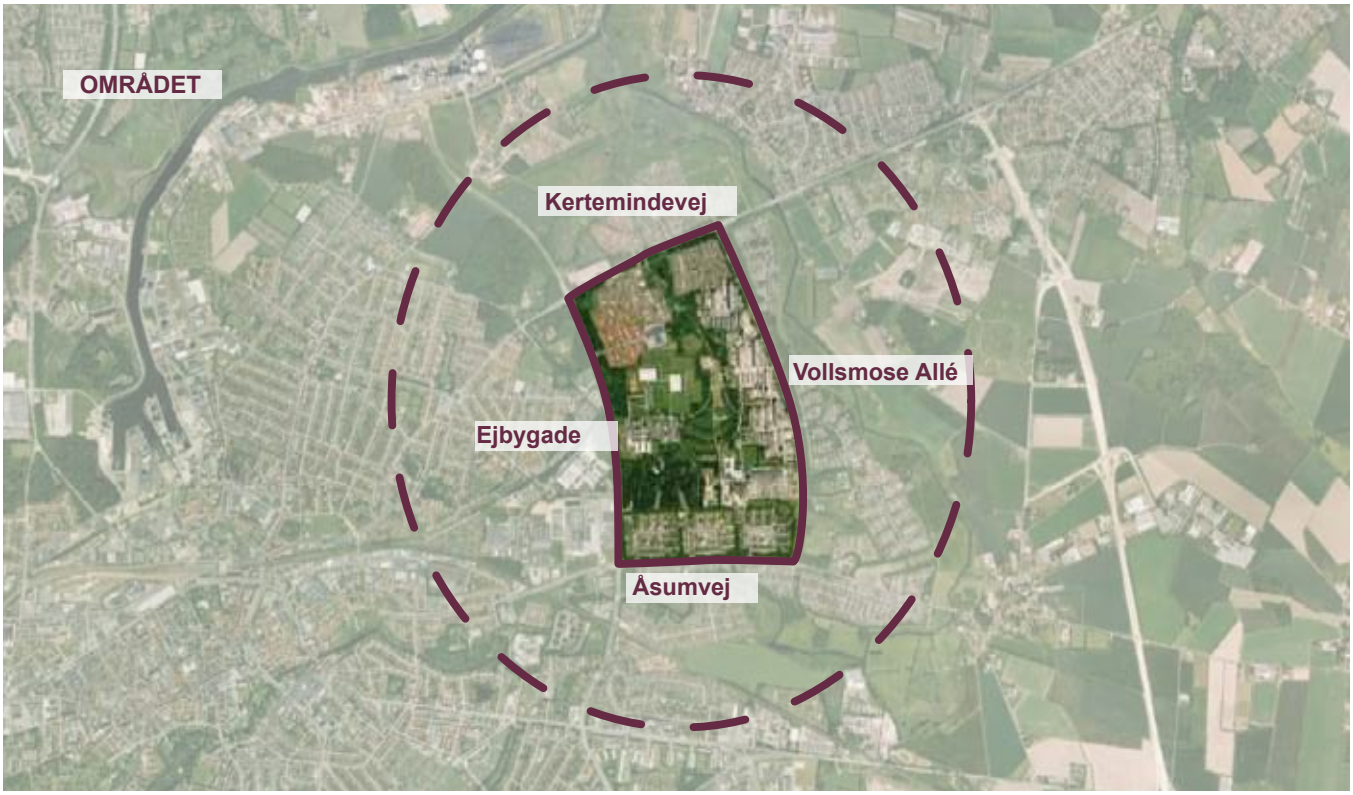

FAKTA

STEDNAVN
Vollsmose

BOLIGFORENING
Odense Andelsboligforening, Andelsbolig-foreningen Højstrup og Fyns Almene boligselskab.

ANTAL BEBOERE
ca 10.000

TILHØRERENDE SKOLER
H.C. Andersens Skole og Abildgårdskolen

BEBOERSAMMENSÆTNING
70 %: Beboere anden etniskbaggrund end dansk
10 %: i Odense Kommune

50 %: Børn og unge under 25
25 %: i Odense Kommune

Tal er fra Danmarks Statistik og fra Statistik 2010 Odense Kommune

BEBYGGELSE

Opførelsesår
1967-69

Etager
Bebyggelsen fra 1-5 etager, få huse 8-14 etager

Typologi
Der er stok- og punktbebyggelse i området

UDEAREALER
Der er adgang til de nære udearealer fra boligerne. I forhold til rumlighed er karakteren af udearealerne åben

Der er 95 m² grønt areal pr. beboer, udregnet som det samlede areal af de grønne arealer incl. opholdsarelaer, inden for det afgrænsede boligområde delt med antal af beboere.

Bebyggelse Vollsmose

Opholdsarealer

Landskabets karakter

Området er opkaldt efter en mose, der ligger midt i boligområdet og sætter et naturligt og uplejet præg på landskabet i den sydlige del af det store, rekreative område.

Landskabet strækker sig langt og er kuperet med bløde bakker og klynger af store træer. Bevoksningen begrænser orienteringsevnen, men skaber mindre og intime rumligheder i det store område.

I den midterste og øvre del af området er landskabet hovedsageligt plejet.

Området har en offentlig karakter. Områdets mange stier samles i en midterlinje gennem landskabet.

Landskabet indeholder flere søer, hvor der findes både uplejede og plejede grønne arealer omkring. Flere steder er der opstillet borde og bænke til ophold.

Karakteren af de bolignære opholdsarealer

De bolignære udearealer rummer de fleste steder legeredskaber i umiddelbar nærhed til bebyggelsen. Disse faciliteter er semiprivate. I midten af de større gårdrum findes boldbaner og legepladser. Disse er semioffentlige.

Gårdrummene har en vekslende karakter mellem grønne og hårde overflader. De tre sydligste enklaver har parkering i midten og hævet terræn for de nordligste blokke. Enklaverne langs alléen har parkering ud mod vejen og et centralt beliggende fælles opholdsareal.

Grønt område Vollsmose

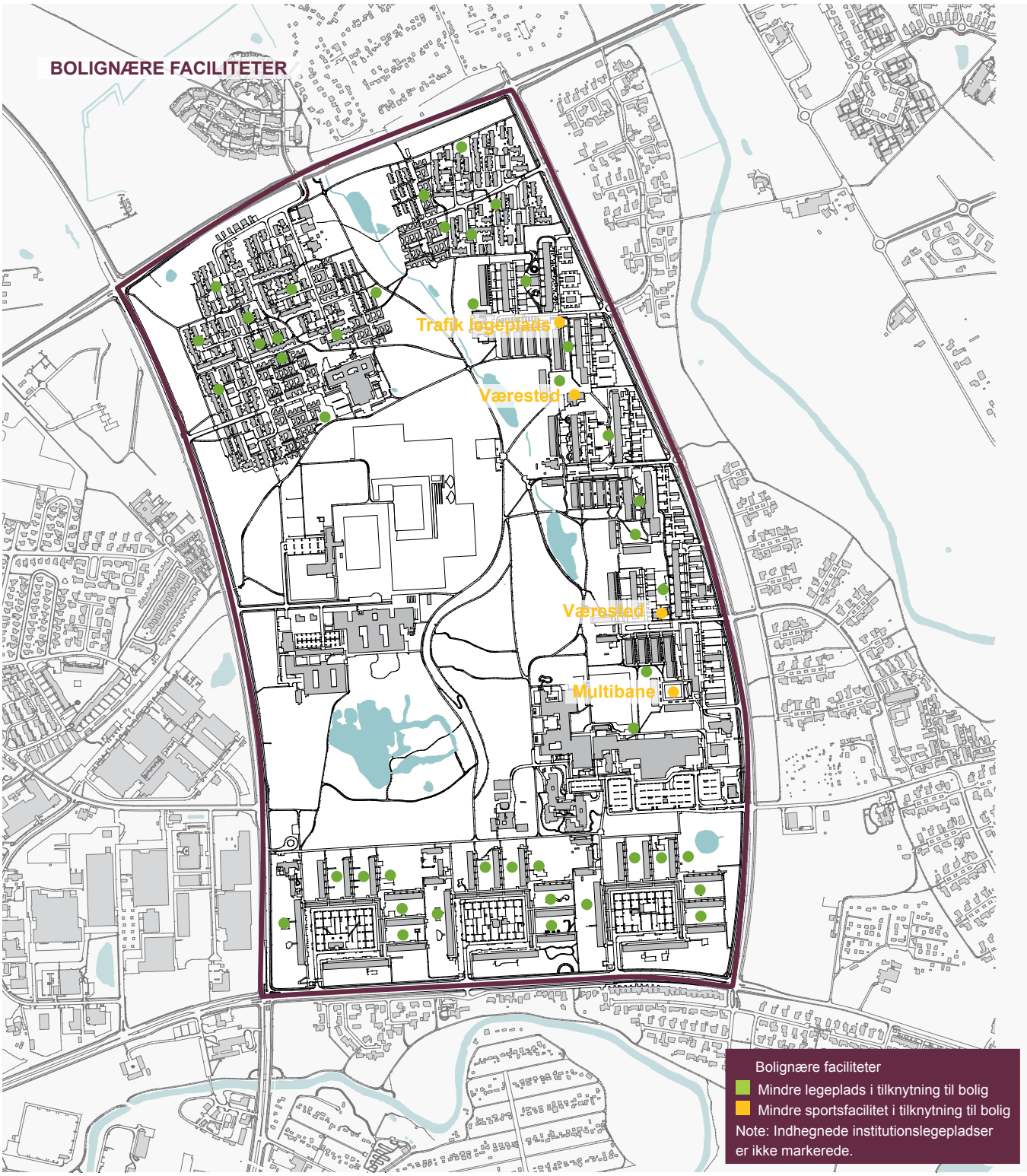
BOLIGNÆRE FACILITETER
Trafik legeplads
Værested
Værested
Multibane
Bolignære faciliteter
Mindre legeplads i tilknytning til bolig
Mindre sportsfacilitet i tilknytning til bolig
Note: Indhegnede institutionslegepladser er ikke markerede.

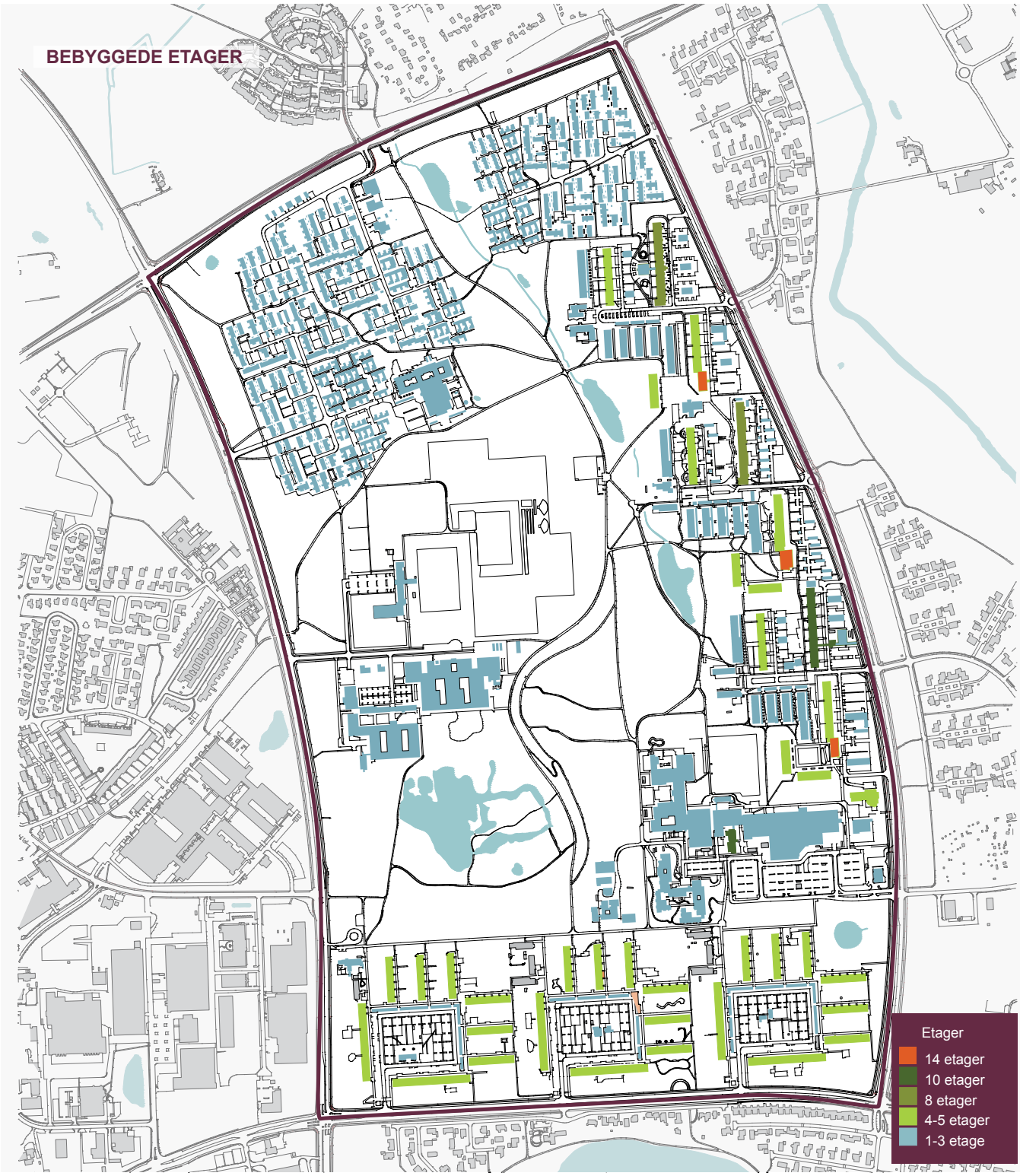
BEBYGGEDE ETAGER
Etager
14 etager
10 etager
8 etager
4-5 etager
1-3 etage

Bbeyggelse Vollsmose med bolignære ankomstarealer

Funktioner

Boligområdet er funktionsmæssigt nærmest komplet og rummer ud over boliger bl.a. institutioner, indkøbsmuligheder, erhverv, kultur og idrætsfaciliteter.

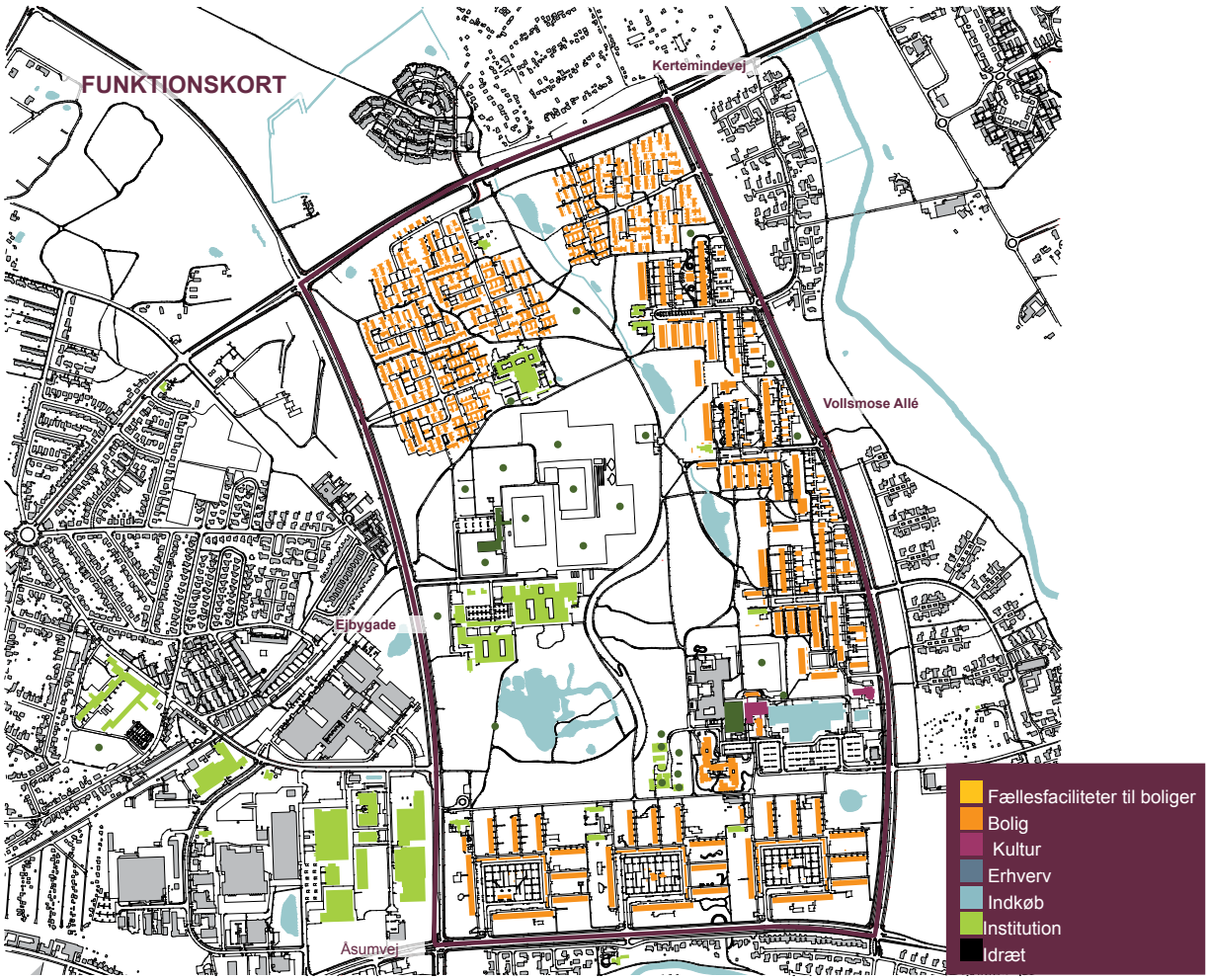

Sti genenm Vollsmose

Infrastruktur

Området er omkranset af fire store veje. Adgang til boligområderne foregår via stikveje.

Der er ikke mulighed for gennemkørsel i området. Dog er der et udbygget stisystem for bløde trafikanter.

Området er godt forsynet med busstop rundt i kanten på alle fire sider, dog går ingen ind i området.

Fysiske barrierer

De fire store, omgivende veje indrammer Vollsmose og afskærer området fra resten af Odense.

Det store grønne område i midten virker også som en barriere. Der er ingen trafik igennem området.

Det medvirker til, at området virker uigennemtrængeligt og utrygt især efter mørkets frembrud.

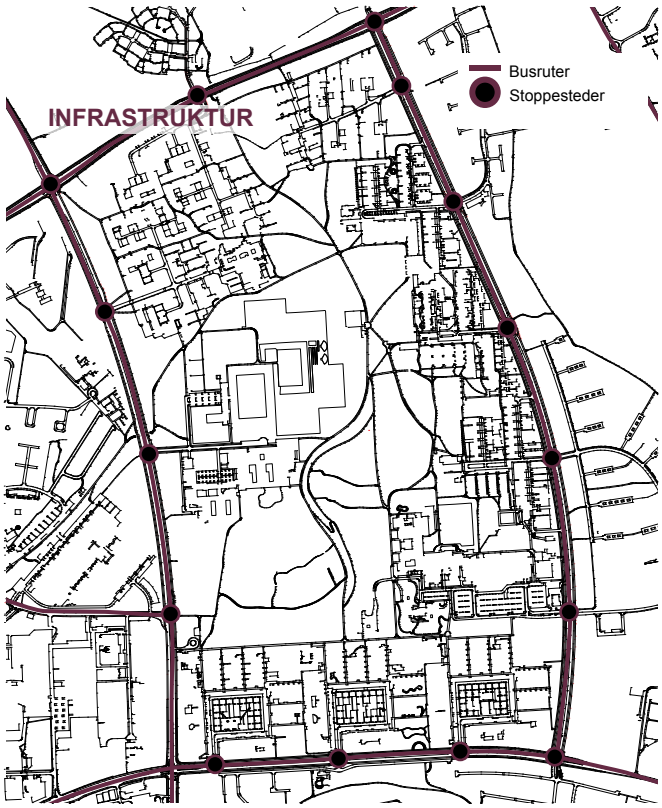

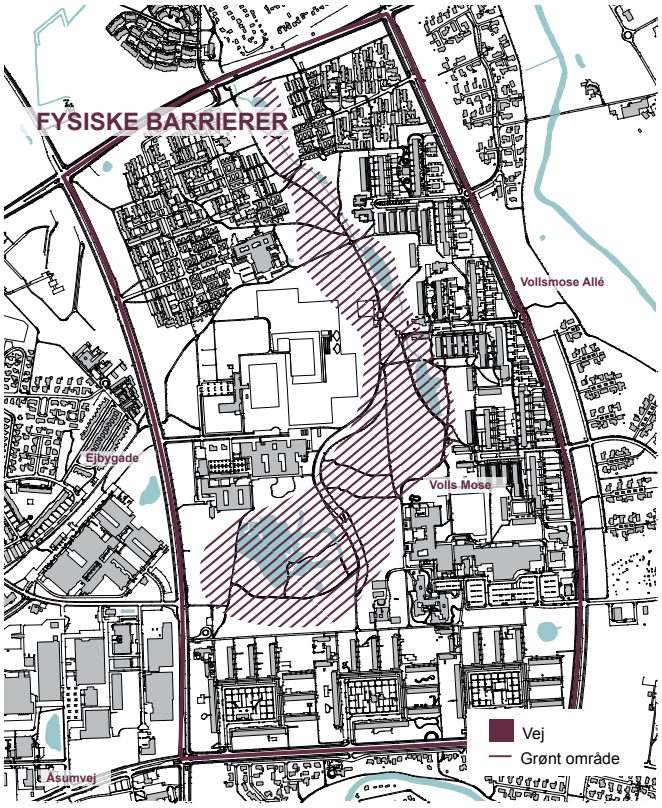

Stedets fortælling

Oplysninger i dette afsnit er baseret på interview af repræsentanter fra Odense Kommune og Det fælles driftskontor Vollsmose.

Vollsmose er en landskendt bydel p.g.a. områdets høje kriminalitet og mange indvandrere, men er også et 'brand' for Odense.

Den planmæssige og organisatoriske opdeling i enklaver og afdelinger er stærkt i beboermiljøet. Enklaverne og afdelingerne fungerer som identitetsmæssige kvartersdannelser.

Beboersammensætningen adskiller sig markant fra boligforening til boligforening og fra enklave til enklave i Vollsmose, så de enkelte bebyggelser er domineret af forskellige nationaliteter og aldersgrupper.

Odense Kommune prioriterer at bruge mange ressourcer på forbedringer og nye tiltag i Vollsmose. Det gælder også for udendørs faciliteter, idrætsfaciliteter og grønne områder.

Klubben B1909 spiller en central rolle i områdets identitet, både som branding udadtil og som tilhørssted for mange af områdets børn og unge.

Område ved Mosen i Vollsmose

Idrætsfaciliteter og rekreative faciliteter

Vollsmose er et stort boligområde og rummer en bred vifte af idrætsfaciliteter inden for selve boligområdet.

Det drejer sig om faciliteter til udøvelse af både egentlige sportsgrene med konkurrencesport og til motions- og rekreationsmuligheder.

Der findes både indendørs og udendørsfaciliteter: svømmehal, haller, bokseklub, fodboldbaner, en professionel fodboldklub, rideklub, idrætsanlæg i forbindelse med skoler, motionsstier, stor idrætslegeplads, grønne områder (Mosen) og bolignære opholdsarealer med nyindrettede legeredskaber og multibaner.

Der ligger kun ganske få idrætsfaciliteter uden for området, i afstand af 5 min. på cykel.

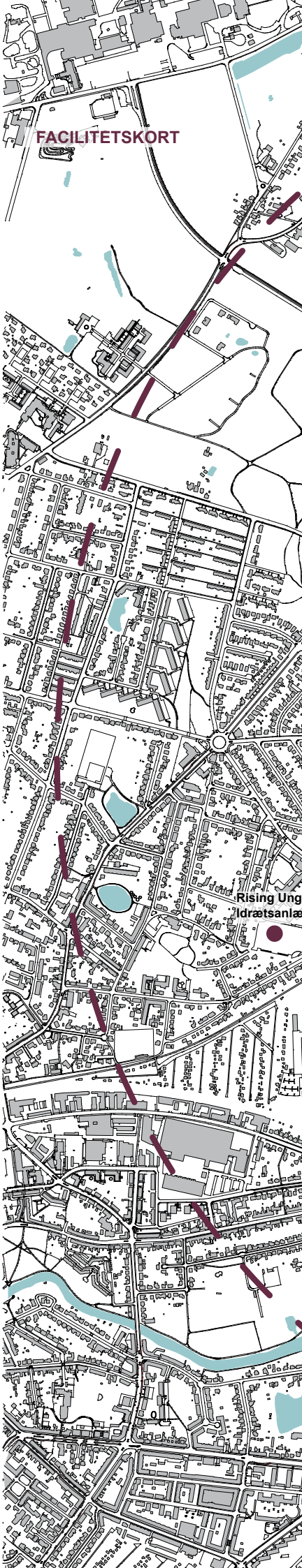

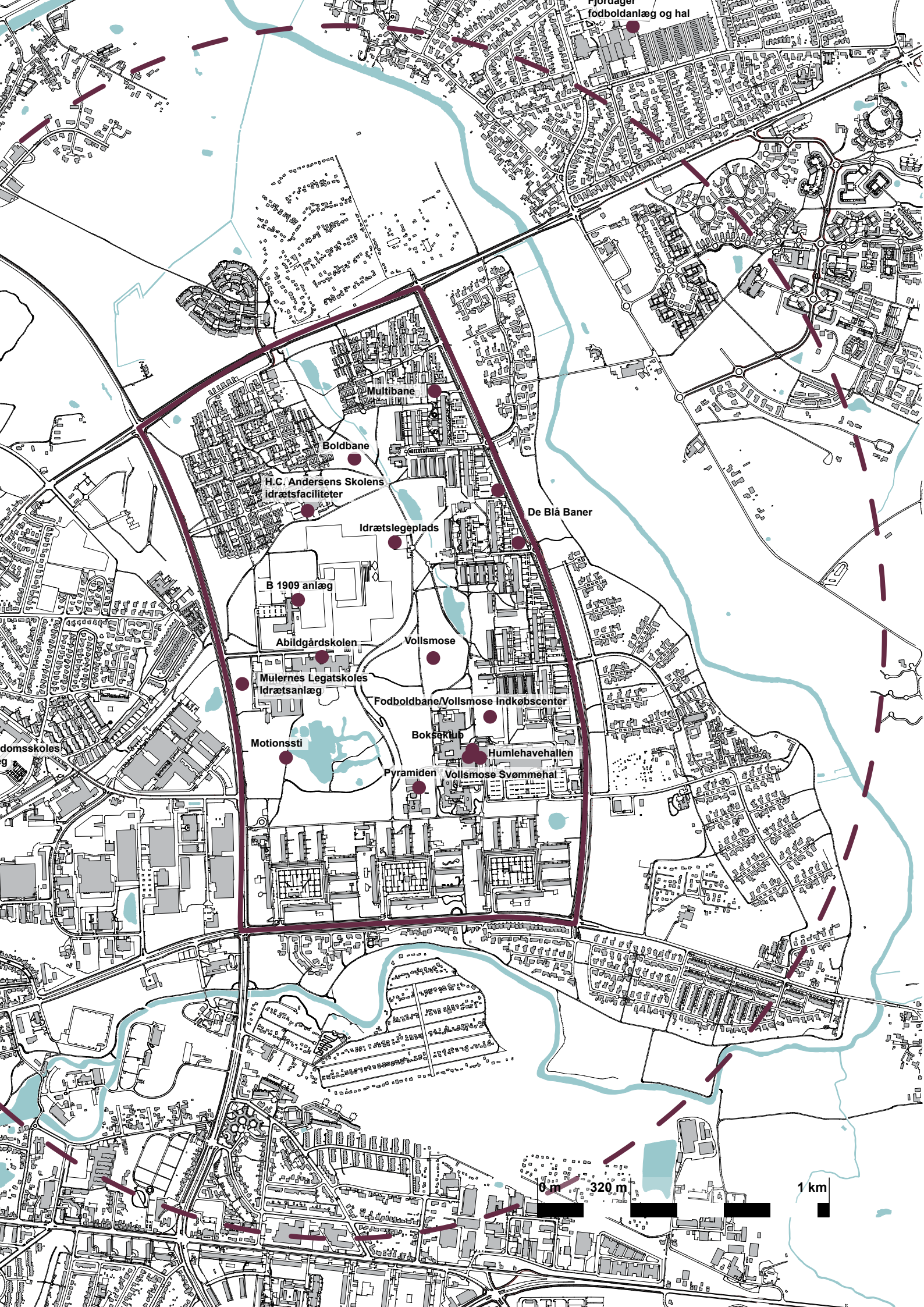
Fjordager
fodboldanlæg og hal
Multibane
Boldbane
H.C. Andersens Skolens
idrætsfaciliteter
De Blå Baner
Idrætslegeplads
B 1909 anlæg
Abildgårdskolen
Vollsmose
Mulernes Legatskoles
Idrætsanlæg
Fodboldbane/Vollsmose Indkøbscenter
Boksekub
Humlehavehallen
Motionssti
Pyramiden
Vollsmose Svømmehal
0 m
320 m
1 km

Brugen af faciliteter

Vollsmoses store udbud af idrætsfaciliteter er af forskellig karakter og organiseres på forskellig vis.
Området indeholder alt fra det organiserede foreningsidræt (B 1909) over til de mere kluborganiserede aktiviteter (fx. Pyramiden) til de selvorganiserede (idrætslegepladsen, motionsstier mv.). Herudover er de nære opholdsarealer alle udstyret med aktivitets- og legepladsredskaber, som benyttes selvorganiseret.

De mest praktiserede idrætsgrene blandt beboere i Vollsmose er gang, løb og vandreture, styrketræning, boldspil (fodbold) og cykelsport (motion). Blandt børn også svømning.

Der dyrkes kun konkurrencesport på nogle få faciliteter som eksempelvis i B1909, Humlehavehallen og bokseklubben. Resten af aktiviteterne er enten motion eller rekreation.

Idrætslegepladsen i Vollsmose

FORKLARING til faciliteter og motionsformer >>> >> >

Motionsformer
Alle faciliteter er vurderet ud fra, hvilke motionsformer man kan dyrke der: Konkurrence, motion og rekreation. Ved "Konkurrence" forstås idræt på et højt plan, hvor konkurrence er en stærk motivation for at dyrke sporten. Ved "Motion" forstås mange typer af idræt, det kan være noget, man går til i forening, men det kan også være helt selvorganiseret. Ved rekreation forstås den type af idræt, der mest hænger sammen med leg eller det at komme ud og nyde naturen.

Funktionalitet
Faciliteterne er vurderet på, om de er mono- eller multifunktionelle. Monofunktionel vil sige, at faciliteten er indrettet til en specifik idræt, f.eks. en tennishal, BMX – bane etc. Ved multifunktionel forstås, at faciliteten kan anvendes til flere forskellige idrætsaktiviteter, f.eks. en hal, hvor der både kan spilles fodbold, håndbold, basket, badminton etc.

Organisering
Faciliteterne er vurderet på om der dyrkes idræt, organiseret, semiorganiseret eller selvorganiseret. Flere steder foregår det hele på en gang. Det organiserede er fx gennem idræt i forening, det semiorganiserede er fx, hvis noget personale på stedet er igangsætter, det selvorganiserede er fx det at mødes på multibanen og spille fodbold på eget initiativ.

Faciliteter og motionsformer
Vollsmose

		Konkurrence	Motion	Rekreation	Monofunktionel	Multifunktionel	Selvorganiseret	Semiorganiseret	Organiseret	Flere
I området	Vollsmose- grønne område		✖	✖	✖		✖			
	Motionsstierne		✖	✖	✖		✖			
	Pyramiden (fritidshjem)			✖		✖		✖	✖	
	Vollsmose Svømmehal		✖	✖		✖			✖	
	Humlehavehallen	✖	✖			✖			✖	
	Bokseklub	✖	✖		✖		✖		✖	
	Fodboldbane			✖	✖		✖	✖		
	Mulernes Idrætsanlæg		✖			✖			✖	
	B1909's anlæg	✖	✖			✖			✖	
	Idrætslegeplads			✖		✖	✖	✖	✖	✖
	De blå baner			✖		✖	✖	✖		
	HC Andersensskolens idrætsfaciliteter		✖	✖		✖	✖		✖	
	Boldbane (mellem Slåen-haven og Birkeparken)			✖	✖		✖			
	Multibane (mellem Hyben-haven og Birkeparken)			✖		✖				
Radius: <5 min. på cykel	Fjordagers anlæg og hal	✖	✖			✖			✖	
Radius: >5 min. på cykel	Rising ungdomsskoles idrætsanlæg		✖		✖			✖	✖	

Organisering

I Vollsmose findes både en stor flerstrenget idrætsforening tæt på boligområdet, en stor fodboldklub i området, flere mindre idrætsforeninger og en række etniske kulturforeninger, der bl.a. har idræt eller motion på programmet.

Tæt på Vollsmose findes Fjordager IF, der er en stor flerstrenget idrætsforening med 12 afdelinger, blandt andet: fodbold, basketball, gymnastik og håndbold.

I Vollsmose findes en stor idrætsforening, B 1909, med fodbold og tennis på programmet. Klubben, der holder til midt i boligområdet, har ca. 350 medlemmer og er kendt for et stort integrationsarbejde.

Endvidere findes enkelte mindre idrætsforeninger: Bøgeparkens IF som beskæftiger sig med fodbold og svømning; Vollsmose Idrætsforening, der tilbyder badminton, gymnastik og svømning; Vollsmose Idrætsforening for Kvinder; Healthy People med bl.a. idræt for kvinder; Dartklubben Pilen; Billard Øst; og Motion Øst, hvor man kan spille badminton og svømme.

Derudover findes en række etniske kulturforeninger med bl.a. idræt og motion: AL-HULA Forening med gymnastik og aerobic for piger; DAPAK, som er en palæstinensisk folkedanseforening; Familiers Kultur og Idrætsforening, der bl.a. har fodbold, billard og bordtennis; Somalisk Kulturforening med bl.a. fodbold; Kud Behar, der er en bosnisk folkedanseforening; Irakisk-Dansk Kulturforening med bl.a. fodbold; Den Palæstinensiske / Danske IF med fodbold; og Baila el Tango, hvor man danser argentinsk Tango.

Til forskel fra Gellerup er der ikke så mange idrætsforeninger 'udefra', som har aktiviteter i boligområdet. En undtagelse er svømning, idet flere svømme- og motionsklubber har undervisning og hold i hallen.

Det gælder Odense Svømmeklub, Odense Svømme- og Livredningsforening, Svømmeklubben FREM, handicapidrætsforeningen Lavia, og motionsforeningerne Trivsel og Motion samt Munke Mose Motion. Endvidere benyttes hallen af de lokale idrætsforeninger Bøgeparkens Idrætsforening og Vollsmose Idrætsforening.

I Vollsmose findes også en kommunal fritidsklub, Pyramiden, hvor der er lagt vægt på, at børnene skal være fysisk aktive og skal præsenteres for forskellige typer af fysisk aktivitet.

Ligeledes skal børnene tilbydes lidt mere utraditionelle oplevelser samtidig med, at de lærer at tage ansvar.

Gam3 fungerer som en landsdækkende uafhængig organisation, der laver uformelle sportsaktiviteter på gader og pladser, i Vollsmose arrangerer den bl.a. basketball. på Idrætslegepladsen.

Fritidsbutikken

Omkring organiseringen af aktiviteter i Vollsmose spiller Fritidsbutikken en stor rolle. Det er et informationscenter for oplysninger om fritidsmuligheder i Vollsmose og omegn. Overordnet skal Fritidsbutikken formidle viden, idéer, information og behov mellem foreninger, institutioner og borgere om fritid og foreningsliv.

Fritidsbutikken startede i 1994 og er forankret i Odense Kommune. Fritidsbutikkens primære formål er at opsøge de foreningsløse børn og unge og få dem ind i den organiserede idræt.

Ligeledes skal de servicere frivillige foreninger, klubber, værestede m.fl. i området. De er med til at udvikle foreningslivet, danne forskellige foreninger og fungerer som integrationscenter. Forskellige integrationsmedarbejdere har base i fritidsbutikken, men er ikke ansat i denne.

Udvalgte faciliteter

I Vollsmose er der udvalgt tre faciliteter til nærmere kortlægning: Pyramiden, B1909 og Idrætslegepladsen. De repræsenterer en samlet spændvidde fra den organiserede og selvorganiserede idræt, rekreation, motion og konkurrencesport.

Aktiviteter for Pyramiden Vollsmose

Pyramiden

Fysik

Informationerne om Pyramiden er baseret på et interview med lederen af Pyramiden samt registreringer på stedet.

Pyramiden er en kommunal fritidsklub for børn i skolealderen fra Vollsmose og er pædagogisk bemandet. Der er særlig fokus på ridning og cirkus, men der er mulighed for mange forskellige aktiviteter både indendørs og udendørs. Pyramiden huser også en særlig observationsklasse og en børnehave.

Klubben ligger godt placeret i forhold til områdets stinetværk. Der ligger en stor fysisk barriere i afstanden fra de nordlige boligenklaver og til Pyramiden.

Om efteråret og vinteren, hvor det bliver tidligt mørkt, opfattes det som utrygt at gå igennem det grønne område, som er den korteste vej fra boligerne til klubben.
Klubben består af både indendørs og udendørs faciliteter. Både ridning og boldspil kan foregå under tag.

Pyramidebygningens øverste etage bliver meget varm i sommerperioden. Den er som regel aflåst og benyttes kun begrænset.

Pyramidebygningen er indrettet med en stemning af intimitet og leg. Der er lavt til loftet, og der er brugt flere klare farver i rummet. Fritlagte bjælker og spær går ned fra loftkonstruktionen og skaber mindre rumligheder i hele bygningen.

De udendørs stald- og ridebygninger er dannet af 40 fods containere, der giver stedet et råt og spændende udtryk.

En udendørs overdækket asfaltbane fremstår også rå med detaljer i tunge solide materialer, primært stål.

Fritidsklubben Pyramiden

Fritidsklubben indeholder utallige faciliteter og redskaber, der giver børnene mulighed for at lege og lære.

Praksis

Pyramiden er en paragraf 65 klub, som hører under dagtilbudsloven. Dvs. at det er en almindelig fritidsklub, som børnene kommer i efter skole. Der er 4½ fuldtidsansat i Pyramiden. Der er altid personale tilstede, når fritidscenteret er åbent.

Nogle af aktiviteterne i Pyramiden er meget organiserede, mens andre er mindre organiserede.

Klubben har åbent 12.30 - 17.30 i hverdagene. Den travleste tid i Pyramiden er fra 15.00 til 17.30. Mange bliver til klubben lukker, og de ville ifølge lederen gerne blive der længere, hvis de kunne. Det koster 165 kr. om måneden.

Ligesom på daginstitutionsområdet kan forældrene søge om friplads. Lederen fortæller, at der er mange, der har økonomisk friplads.

Pyramiden åbnede for 38 år siden og blev bygget på samme tid som den ældste del af Vollsmose. Da Pyramiden blev bygget, var der kun en mindre hovedbygning og en byggelejeplads, et stort område med brædder og træ, hvor børnene og pædagogerne kunne bygge huse og tårne med søm og skruer.

I Pyramiden har der i næsten alle 38 år været heste. Cirkusset begyndte man med for omkring 20 år siden, men det var først for cirka 5 år siden, at de to linjer med heste og cirkus for alvor blev dyrket. Den sidste facilitet, Pyramiden har fået, er en multibane, som blev bygget for to år siden.

Igennem sine 38 år har Pyramiden undergået en større udvikling. Klubben er gået fra at være en fritids-, ungdoms- og morgenklub til i dag at være en fritidsklub, hvor børnene kommer efter skole.

Pyramiden giver børnene mulighed for at få nogle oplevelser, de elles ikke ville have fået, i kraft af dens brede vifte af muligheder og faciliteter for børnene.

Fortælling

Lederen vurderer, at Pyramiden har et godt ry. Hun mener, at folk har det rigtige indtryk af faciliteten; den er en fritidsklub, hvor børn kan opleve nogle anderledes ting og lave aktiviteter, som de måske ellers ikke ville have prøvet.

Tryghed

Pyramiden er bemandet, og de ansatte er velkendte ansigter blandt områdets børn og beboere. Det medvirker til, at det er et trygt sted at komme.

Barrierer og muligheder

De fleste af de børn, som kommer i Pyramiden, bor i Vollsmose. Pyramiden formår også at tiltrække børn der bor uden for Vollsmose, hvilket er fremmende for integrationen.

Lederen fra Pyramiden vurderer, at afstand er et problem for, om børnene og de unge bliver medlemmer og brugere af Pyramiden.

Personalet i Pyramiden gør en stor indsats for at tale med forældrene og fortælle, hvad der foregår i Pyramiden. Dialogen skaber tillid til stedet.

Samarbejdet mellem skole og klub er også medvirkende til, at forældrene får et forhold til klubben og får tillid til stedet. Lederen fortæller, at økonomien er en stor barriere, og flere dårligt stillede er afhængige af at kunne få tilskud eller en friplads.

Klatrevæg i Vollsmose

B1909

Informationer omkring B1909 er baseret på interview med en projektmedarbejder fra B1909 samt registreringer på stedet.

B1909 er en dansk fodboldklub, som blev stiftet i 1909.

Op til 1990'erne havde B1909 været vant til, at størstedelen af medlemmerne kom fra ressourcestærke familier. Men i midten af 1990'erne kom der rigtig mange indvandrere og flygtninge til Vollsmose.

Det betød, at hvor man førhen havde været vant til stor forældreopbakning, og at klubben kørte via frivillige, var man nødt til at gå nye veje. Den manglende forældreopbakning og de store sprogbarrierer medførte ballade og uro blandt de unge. Det medvirkede til, at B1909 blev til en anden klub.

Fra midten af 1990'erne har man brugt en masse energi på at hverve nye medlemmer fra Vollsmose. B1909 indgik et samarbejde med skolerne i Vollsmose om en fodboldlinje, hvor integration er i højsædet.

I dag går initiativet og samarbejdet under betegnelsen 'fodboldskole'. Ligeledes åbnede man værestedet i B1909. Fra at danske medlemmer og frivillige forlod klubben på grund af kulturelle problemer, begyndte man at hverve trænere med pædagogisk indsigt. Det resulterede i, at man op gennem 00'erne begyndte at få et stigende medlemstal igen.

Udover fodbold har B1909 også fået en tennisafdeling og en petanqueafdeling.

Fysik

Klubben har ud over 7 udendørsbaner, tennisbaner og petanquebaner også indendørs hal. Banerne bliver brugt af skolerne til idrætsundervisning.

B1909's anlæg består af syv 11 mands udendørs baner, tre tennisbaner, petanquebaner, en hal, omklædningsrum, cafe og stort fælleslokale samt en VIP terrasse med udsigt over opvisningsbanen.

Overfladerne på de udendørs baner er primært græs, men også kunstgræs og grus på tennis- og petanquebaner.

Bebyggelsen fremstår rå og solid med facader af grov beton og med markerede indgangsdøre i rød.

Praksis

B1909 er en almindelig forening med en vedtægt og en bestyrelse.

Tennis- og petanqueafdelingen har et bookingsystem, hvor medlemmerne kan booke en bane, når de vil spille. Det er mest hobby og motion, hvor der ingen trænere er.

Fodboldafdelingen derimod fungerer som en almindelig klub, hvor de forskellige hold spiller på bestemte tider, og hvor der er træner på. Når banerne ikke bliver brugt af B1909, kan andre benytte dem selvorganiseret.

B1909 har i alt 1½ fuldtidsmedarbejder ansat, men mange frivillige: 25 frivillige børn og ungdomstrænere og 10 frivillige seniortrænere. Mange af de frivillige er tosprogede, som bor uden for Vollsmose.

Det er først og fremmest medlemmerne i B1909, der må benytte B1909's anlæg, men andre kan godt få lov at benytte faciliteterne.

Fodboldafdelingen er den største, og består af 250 børn/unge, 100 seniorspillere (over 18 år) og 200 passive medlemmer, som ikke betaler kontingent. Ca. 80 % af medlemmerne har anden etnisk baggrund. De frivilliges sociale arbejde i klubbens gør det til et trygt sted at være.

Fortælling

I 2009 fik B1909 Kulturministeriets Idrætspris, Venstres Frihedspris, og den blev nomineret til Integrationsprisen inden for By- og Boligområdet.

I B1909's værested arrangeres fodboldkampe hver 14 dag mod unge fra andre dele af Odense, hvor formålet er, at vise modstanderne, at det langt fra er alle i Vollsmose, der er balademagere.

Klubben er kendt for sit store integrationsarbejde i nærområdet. I den forbindelse har den også et tæt samarbejde med den nærtliggende Fjordager Klub.

Blandt andre fodboldklubber er B1909 kendt som en værdig modstander, og klubben rummer også en stolthed over sine bedrifter, hvilket ses i de mange udstillede pokaler og holdfotos. Klubben har god historie og har stærk social profil.

Barrierer og muligheder

B1909 har stor betydning for området. Klubben er med til at integrere børn og unge i samfundet. De frivillige i foreningen fungerer som rollemodeller og fortrolige, som børnene og de unge kan snakke med.

Projektmedarbejderen oplever ikke afstand som et problem, men fortæller, at klubben ligger i medlemmernes nærområde. Dem, der bor lidt længere væk, bliver som regel kørt af deres forældre.

For at dæmme op for den spillerflugt, der var i starten af 90'erne har B1909 lavet to tiltag: B1909 værested og Fodboldskole.

Værestedet

Mange begynder i B1909, efter de er kommet i værestedet over noget tid. Værestedet er en almindelig fritidsklub, som hører ind under Klub Ragnarok, der er et værested og ungdomsklub for de 6–18 årige i Vollsmose.

Det er gratis at komme i værestedet, hvor den primære aldersgruppe er fra 9-14 år. Det er kun drenge, der kommer i værestedet, men piger er også velkomne. Pigerne kommer mest i pigeklubben , som har åbent tre gange om ugen. Det er primært drenge fra Vollsmose, der bruger værestedet. Værestedet har åbnet fra 14 til 18 mandag til torsdag.

Et vigtigt formål med værestedet er, at børn og unge fra Vollsmose kommer ud af området og ser, hvordan det fungerer andre steder og møder andre kulturer. Det gør de blandt andet med arrangerede fodboldkampe, ugentlige ture til svømmehallen om sommeren, ugentlige ture til skøjtehallen om vinteren samt nogle større udflugter et par gange om året.

I værestedet er det fodbolden, i centrum. Af andre aktiviteter er der playstation, fjernsyn, bordtennis og computer.

Fodboldklubben B1909, Vollsmose

Fodboldskole

Fodboldskolen er et samarbejde mellem Odense Kommune, skolerne i Vollsmose og 09'erne. Odense Kommune giver økonomisk støtte til aflønning af trænere og til udstyr (bolde, kegler og veste). Fodboldskolen kører hele året to gange om ugen og er gratis for børnene. Eleverne fra de to skoler i Vollsmose kommer over til fodboldskole på 09'ernes anlæg, på nær de to pigehold. De to pigehold træner ved Humlehaveskolen og kommer kun over på 09'ernes anlæg, når de skal spille hjemmekampe.

Pigerne har ikke den naturlige gang i klubben på samme måde som drengene på fodboldskolen, hvilket man gerne vil lave om på.

Målet med fodboldskolen er at gøre børnene mere aktive, give dem noget indhold i livet og præsentere dem for foreningslivet.

Projekt Helhed

I efteråret 2011 starter et nyt projekt, som er et samarbejde mellem de to skoler i Vollsmose, Bikubenfonden og 09'erne. Projekt Helhed handler om, at man kombinerer skolegang og fodbold. Eksempelvis kombineres matematik og fodbold. Når man spiller fodbold, skal men beregne koordinator, vinkler og talrækker.

For at gøre den økonomiske barriere så lille som muligt har B1909 valgt at gøre kontingentet så billigt som muligt. Det er cirka halv pris i forhold til mange andre foreninger.

Klubben har dog stadig udfordringer med, at børn og unge ikke betaler deres kontingent. Når de informerer forældrene om foreningskulturen, og hvad pengene går til, er der som regel forståelse, og kontingentet betales.

Projektmedarbejderen fortæller, at de bruger meget tid på samarbejdet med forældrene. De er begyndt at samarbejde med Fritidsbutikken, hvor der er ansat to medarbejdere med anden etnisk baggrund end dansk, som nogle gange hjælper B1909 med at kommunikere med forældrene gennem tolkning og oversættelser.

Projektmedarbejderen vurderer, at en af de største barrierer børnene og de unge fra Vollsmose har, er forskellig social adfærd, der hænger sammen med kulturforskelle. Det tager tid at lære at begå sig blandt andre, at lære at være sammen med danske børn og lære ikke at være opfarende og skabe uro.

Idrætslegepladsen Vollsmose

Idrætslegeplads

Fysik

Idrætslegepladsen er placeret i centrum af det store grønne område midt i Vollsmose.

Her findes alternative balance- og styrketræningsredskaber og boldbaner af forskellige karakterer.

Anlægget er primært lavt og åbent, men er kendetegnet ved de høje elementer, der indeholder klatrevæg, styrketræning og balanceringe.

I afdelingen for bordtennis er bordene omkranset af lave plankeværk, der skaber et lukket rum om bordene og forhindrer bolden i at komme på afveje.

Anlæggets legeplads er åben ud mod stierne i området, men har en høj bevoksning, der danner ryg mod vest og skærmer for hård vind.
Anlægget har hårde overflader af asfalt, stål og beton, som giver kontrast til det omgivende grønne landskab. Underlaget under frontelementerne udgøres af sand som et blødt faldunderfald.

Multibanen består af en åben asfaltbane med stålbander og stepbænke langs kanten. Banen har basketballkurve, en beachvolleybane, bordtennisborde af beton, frontelementer med klatrevæg, armgang og "balanceringe". Anlægget er belyst og har bænke mod stien til ophold.

Praksis og fortælling

Idrætslegepladsen er en frit tilgængelig facilitet, der kun i forbindelse med "åben hal" arrangementer bliver brugt organiseret.

Der er god tilgængelighed ved placeringen ud til hovedstien i Mosen.

Det grønne område kan på nogle beboere virke utryg, især i den mørke årstid, hvilket hæmmer facilitetens tilgængelighed.

Idrætslegepladsen, Vollsmose

Sammenfatning

Nedenstående er en opsamling på områdets karakteristika som boligområde samt de tendenser, der er at se i forhold til omfanget og benyttelsen af idrætsfaciliteter og eventuelle barrierer eller muligheder for at benytte faciliteterne. Opsamlingen afsluttes med en vurdering af områdets bevægelsesvenlighed.

Vollsmose er det største boligområde med 10.000 beboere, beliggende på bygrænsen til Odense. Det er velforsynet med funktioner som; indkøb, skoler, institutioner og kultur. Det meste af bebyggelsen består af store blokke, der er opført med varierende etagehøjder de fleste mellem 4 og 8 etager, enkelte op til 14 etager. Blokkene er placeret langs områdets sydlige og østlige grænse, grupperet omkring gårdrum, der udgør opholdsarealer til boligerne. I midten af området ligger Mosen et stort grønt rekreativt område som har givet området navn.

Vollsmose har et pænt stort udbud af idrætsfaciliteter inden for boligområdet, men kun ganske få i nærområdet inden for en radius af 5 min. på cykel. Mange faciliteter ligger placeret i områdets sydøstlige del ved indkøbscenteret, herudover ved B1909s baner, der sammen med Mulernes Legatskole og idrætslegepladsen er placeret i Mosen. Der er boldbaner, multibaner og mange forskellige legeredskaber tilknyttet de bolignære opholdsarealer.

Motionsformerne, der dyrkes, er primært rekreation, men også motion, og få steder konkurrence f.eks. i bokseklubben. Der er overvejende multifunktionelle idrætsanlæg og faciliteter og de benyttes halvt af hver til organiseret og uorganiseret idræt.

Der findes både større og mindre idrætsforeninger indenfor boligområdet og dets nærområde, der benytter faciliteterne i området. Herudover findes den kommunale fritidsklub Pyramiden, hvor der lægges vægt på fysisk aktivitet. Fritidsbutikken, der også er et kommunalt initiativ, spiller en stor rolle for organiseringen af idræt i Vollsmose.

Tilgængelighed

De idrætsfaciliteter, der oftest benyttes ligger centralt inden for selve boligområdet og fungerer som en integreret del af det. Det gælder for motionsstierne, Vollsmose Svømmehal, Idrætslegepladsen, Mosen (det store grønne område), B1909's anlæg og fodboldbanen ved Vollsmose indkøbscenter. Det synes afgørende, at der er nærhed samt en central beliggenhed til faciliteterne, for at de bliver benyttet.

I Pyramiden opleves det, at afstand kan være et problem for børnene, selvom de bor i Vollsmose. Der er langt og utrygt for mindre børn, der eksempelvis bor i den anden ende (Haverne), og skal gå gennem Mosen for at komme hjem.

I B 1909 opleves det tværtimod som en fordel at der er mulighed for beboerne for at komme til fodbold uden at skulle ud at køre eller cykle.

De mest anvendte faciliteter ligger centralt i området. De mindre anvendte faciliteter ligger i periferien/kanten af boligområdet.

Omfang og udbud af idrætsfaciliteter

Udbuddet af idrætsfaciliteter i Vollsmose er relativt stort, og idrætsdeltagelsen ret høj, når de grønne områder tælles med. De mest benyttede faciliteter er de grønne områder, svømmehal og fodboldbaner (multibaner) og for børns vedkommende også legepladserne.

Fodboldbanerne og multibanerne er populære. Det er bemærkelsesværdigt, at fodboldbanen ved indkøbscenteret benyttes af næsten lige så mange som B 1909's anlæg. Det, at faciliteten er placeret sammen med andre funktioner og et sted hvor der kommer mange forbi, kan formentlig have indflydelse på graden af benyttelse.

Organisation og kultur

Pyramiden er et særligt sted, der kombinerer selvorganiseret idræt med det pædagogiske arbejde. Pyramidens primære aktiviteter som ridning og cirkus tiltaler særligt pigerne, der normalt ellers dyrker mindre sport end drenge i områder med mange mange mange beboere med anden etnisk baggrund end dansk.

Der er en tendens til, at piger dyrker mere sport i forbindelse med en anden form for organisering end den traditionelle forening: klubber, værestеder, svømmeklubber etc.
Fritidsbutikken i Vollsmose fungerer som en overordnet organisation, der igangsætter aktiviteter og fungerer som brobygger mellem de forskellige foreninger og de konkrete idrætsfaciliteter. De kan identificere de forskellige behov hos beboerne og sætte initiativer og projekter i gang i samarbejde med andre foreninger.

De har også mulighed for at hjælpe foreningerne med lønnet arbejdskraft, da denne ekstra indsats ofte kan være medvirkende til, at projekter gennemføres.

Spørgeskemaundersøgelsen for børn viser, at der er en stor del, der dyrker idræt i en anden form for organisation end forening eller idrætsklub, og det kan i Vollmose hænge sammen med både Pyramidens og Fritidsklubbens arbejde.

For voksne gælder, at de i høj grad dyrker selvorganiseret idræt, hvilket formentlig kan skyldes den høje benyttelse af de grønne områder.

B 1909 er en fodboldklub, der er prisbelønnet for at have lavet godt integrationsarbejde med klubben. De har haft meget fokus på forældresamarbejde og på børn og unges integration i og uden for Vollsmose.

De arbejder med fastholdelse af ressourcestærke medlemmer.

Det betyder, at klubben også består af en "fodboldskole" og et værested. Der er behjælpelig med kørsel til kampe, der er generelt forældreopbakning og gode trænerer, som er med til at fastholde de ressourcestærke spillere i klubben.

Samlet vurderes bevægelsesvenligheden i Vollsmose til:

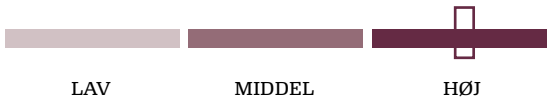

Definitionen af bevægelsesvenlighed:
Arkitektur, fysisk indretning samt omfanget og karakteren af idrætsfaciliteter, der er fremmende for deltagelsen i idræt.

Pyramiden Vollsmose

BØRNS OG VOKSNES IDRÆTSDELTAGELSE I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

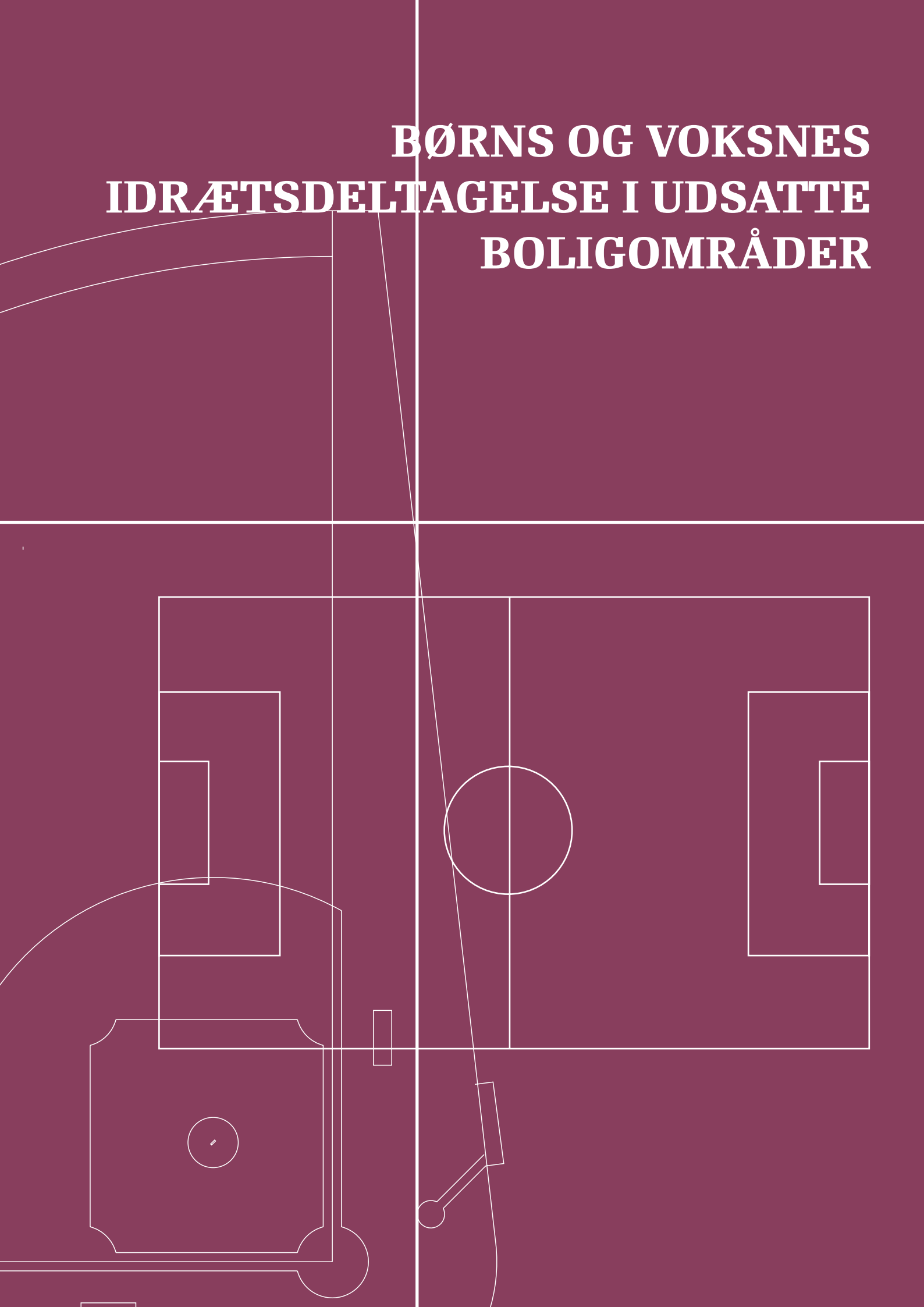

6. Idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder

6.1. Indledning

En række studier har vist, at højere uddannede dyrker mere idræt end lavere uddannede, og at folk i beskæftigelse er mere idrætsaktive end folk uden for arbejdsmarkedet. Nogle studier viser endvidere, at grupper med anden kulturel eller etnisk baggrund end majoritetsbefolkningen dyrker mindre idræt og på en anden måde end majoritetsbefolkningen (se kapitel 3 og 4). Af disse grunde må det forventes, at idræts- og motionsdeltagelsen er meget lavere i de udsatte boligområder end i områder med en anden beboersammensætning og i gennemsnit for hele landet. På den anden side viser kortlægningen af idræts- og bevægelsesmulighederne i de undersøgte boligområder, at mulighederne for at dyrke idræt og motion på en række områder er bedre i disse boligområder end i de fleste lokalsamfund. Det skulle alt andet lige føre til en højere idrætsdeltagelse.

I dette kapitel skal dette belyses ud fra svarene på de mange spørgsmål i de to spørgeskemaer til henholdsvis voksne og skoleelever i de seks boligområder. I bilag 1 er der redegjort for, hvordan undersøgelserne er gennemført. Analysen belyser følgende problemstillinger.

Hvor mange dyrker idræt eller motion?

1. Hvilke former for idræt og motion dyrker de idrætsaktive?
2. Under hvilke organiseringsformer dyrker de idrætsaktive idræt og motion?
3. Hvilke faciliteter og steder benytter de idrætsaktive til idræt og motion?
4. Hvorfor dyrker de idræts-inaktive ikke idræt og motion?[1]

På hvert af disse spørgsmål undersøges forskellene

- Mellem de undersøgte udsatte boligområder og hele landet,
- Mellem de seks udsatte boligområder,
- Mellem borgere med dansk baggrund og borgere med anden etnisk baggrund end dansk,
- Mellem beskæftigelsesgrupper og mellem uddannelsesgrupper,
- Mellem piger / kvinder og drenge / mænd samt mellem aldersgrupper[2]

Kapitlet er således disponeret på følgende måde. Først redegøres der for, hvor mange der har besvaret spørgeskemaerne, og hvordan respondenterne fordeler sig på køn, alder, etnisk herkomst mv. Endelig indeholder denne del en analyse af, hvor repræsentative respondenterne er for beboerne i de seks boligområder.

Det efterfølgende afsnit indeholder en analyse af, hvor stor en andel af beboerne – såvel voksne som børn – der dyrker idræt eller motion. Den første del ser på idrætsdeltagelsen på tværs af alle grupperinger, men særskilt for voksne og skoleelever (4. til 9. klasse). Dernæst belyses forskelle og ligheder mellem etniske grupper, mellem beskæftigelses- og uddannelsesgrupper og andre relevante variable, der har betydning for idrætsdeltagelsens omfang og karakter.

I afsnittet derefter analyseres det, hvilke idræts- og motionsaktiviteter, de idrætsaktive dyrker. Disponeringen er den samme som i det forudgående afsnit. Først præsenteres tallene for, hvor mange voksne og børn, der dyrker de forskellige idrætsgrene. Derpå analyseres forskelle mellem etniske grupper, beskæftigelsesgrupper mv.

Det næste afsnit ser på, hvor de idrætsaktive dyrker idræt og motion? Hvor mange dyrker idræt i en forening, hvor mange benytter andre organiseringsformer, og hvor mange dyrker idræt på egen hånd?

Denne undersøgelse har især fokus på, hvilken betydning idrætsfaciliteterne har for idræts- og motionsdeltagelsen, som er i fokus i det efterfølgende afsnit. Her belyses det, hvor mange, der benytter de faciliteter, der er identificeret under kortlægningen af idrætsmulighederne i de seks boligområder, og om der er forskelle mellem boligområderne og mellem forskellige grupperinger af etnisk og socioøkonomisk karakter.

1 Disse spørgsmål er undersøgelsens afhængige variable.

2 Disse variable er undersøgelsens uafhængige variable.

Den sidste del af analysen ser på, hvorfor de idræts-inaktive ikke dyrker idræt. Dette baseres på denne gruppes svar på en række svarmuligheder i spørgeskemaet.

Analysen omfatter et stort antal tabeller, hvoraf de vigtigste indgår i dette kapitel, mens de øvrige tabeller kan læses i den elektroniske bilagssamling.

6.2. Hvem har svaret?

Tilsammen er de to spørgeskemaer til henholdsvis skoleelever og voksne i de seks boligområder besvaret af 3385 personer fordelt på 1503 voksne (16 år og ældre) og 1882 skoleelever.

6.2.1. Antal besvarelser

Spørgeskemaet til de voksne er besvaret af i alt 1503 beboere fra de seks boligområder. Det var en bestræbelse at få mellem 200 og 300 besvarelser fra hvert boligområde som forudsætning for statistisk holdbare sammenligninger. Det har betydet, at der ganske vist er flest respondenter fra de store boligområder (Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg), men forholdsvis flest respondenter fra de mindste boligområder (Sundparken, Stengårdsvej og Aldersrogade) (tabel 6.1). Varierende fra boligområde til boligområde blev der opnået svar fra mellem hver tredje og hver fjerde af de beboere, som der blev ringet på hos. Den primære årsag til, at der ikke opnåedes svar fra en større andel var, at folk ikke var hjemme, da interviewerne ringede på døren.

Skoleelevernes besvarelser er ikke lige så jævnt fordelt på de seks boligområder. En tredjedel af svarene kommer fra skoler på Vollsmose, men deraf er 191 svar fra gymnasieelever på Mulernes Legatskole, som ikke indgår i de fleste af analyserne. Næstflest svar kommer fra Tingbjerg og tredjeflest fra Gellerup.

Der er kun svar fra 68 elever fra kvarteret omkring Aldersrogade i København. Forskellene på antallet af besvarelser skyldes først og fremmest, at det er forskelligt, hvor mange elever der går på de skoler, som det har været relevant at inddrage i undersøgelsen. Mange børn fra de undersøgte boligområder går på skoler, hvor de kun udgør en lille del af det samlede antal elever, og af den grund var det ikke rimeligt at bede disse skoler om at medvirke i undersøgelsen (tabel 6.1).

Tabel 6.1: Fordelingen af respondenterne på de seks boligområder i undersøgelsen af voksnes og børns idrætsdeltagelse (pct.)

		Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade København	Ikke besvaret *	I alt
Voksne	N =	258	197	257	302	276	211	2	1503
	Pct.	17,2	13,1	17,1	20,1	18,4	14,0	0,1	100
Skoleelever	N =	218	173	666**	301	456	68		1.882
	Pct.	11,6	9,2	35,4	16,0	24,2	3,6		100

** Enkelte respondenter har selv udfyldt spørgeskemaet enten på papir eller elektronisk, og to af disse har undladt at svare på, hvilket boligområde de bor i.*
*** Omfatter også 191 svar fra gymnasieelever fra Mulernes Legatskole. I de fleste af analyserne er disse besvarelser ikke medtaget*

Spørgeskemaet til skoleeleverne blev besvaret af 1882 elever ud af 2658 mulige besvarelser, hvilket giver en besvarelsesprocent på 70,8 pct. De største besvarelsesprocenter er opnået på skolerne ved de tre mindste boligområder, Sundparken, Stengårdsvej og Aldersrogade, hvor elevtallene på skolerne også er mindst (tabel 6.2).

De 1.882 elever, der har besvaret spørgeskemaet, omfatter både elever, der bor i de seks udvalgte boligområder, og elever der bor uden for de seks boligområder. 60 pct. af eleverne, der har besvaret spørgeskemaet, bor i et af de seks boligområder, mens 40 pct. bor udenfor et af disse boligområder (de fleste givetvis tæt på boligområdet).

Den største andel af eleverne, der bor i det undersøgte boligområde, finder vi i Sundparken (75 pct.), og næsten samme andel i Gellerup og Vollsmose (henholdsvis 71 pct. og 68 pct.), lidt under halvdelen i Tingbjerg og Aldersrogade (46 pct.) og færrest i Stengårdsvej (34 pct.) (elektronisk bilag 2, tabel 1).

6.2.2. Etnisk herkomst

56 pct. af de voksne respondenter er født i et andet land end Danmark, som i det følgende også betegnes som borgere af anden etnisk herkomst end dansk. Den mindste andel finder vi blandt respondenterne i Sundparken med 49 pct., mens respondenter, der er født i et andet land end Danmark, udgør den største andel i Tingbjerg med 62 pct. (elektronisk bilag 2, tabel 2).

Det sprog, man mest taler i hjemmet, er én måde at indkredse de adspurgtes etniske og kulturelle baggrund. 34 pct. af respondenterne taler kun dansk i hjemmet, mens 21 pct. både taler dansk og mindst ét fremmedsprog.

Dvs. at godt halvdelen taler dansk i hjemmet. 17 pct. taler kun arabisk, 4 pct. taler kun tyrkisk, og 4 pct. taler kun somalisk. Endelig fordeler 20 pct. sig på en række sprog, som færre end 4 pct. taler. Der er betydelige forskelle mellem boligområderne på dette.

Der er forholdsvis færrest adspurgte, som kun taler dansk i Aldersrogade og Gellerup og flest i Sundparken. De arabisktalende respondenter udgør næsten en tredjedel i Al-

Tabel 6.2: Andelen af skoleeleverne — som var udvalgt til undersøgelsen — der har besvaret spørgeskemaet (pct.).

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Besvarelser	218	173	666	301	456	68	1.882
Antal mulige besvarelser	232	193	820	356	985	72	2.658
Svarprocent	94,0	90,6	81,2	84,6	46,3	94,4	70,8

Der er væsentlige forskelle på besvarelsesprocenten mellem skolerne — også inden for samme by / område — og der er også forskelle på besvarelsesprocenterne på de forskellige klassetrin. På en af skolerne fra Tingbjerg-området er det kun 21 pct. af eleverne fra 4. til 9. klassetrin, som har besvaret spørgeskemaet, mens 79 pct. af eleverne har besvaret spørgeskemaet på en anden skole.

dersrogade, knap en fjerdedel i Gellerup og Tingbjerg og færre end fem pct. i Sundparken og Stengårdsvej. De somalisk talende udgør godt 10 pct. i Stengårdsvej og godt 5 pct. i Vollsmose og Gellerup, mens der er næsten ingen, som kun taler somalisk blandt respondenterne fra de øvrige tre boligområder (tabel 6.3).

Andelen af skoleeleverne, som taler dansk i hjemmet, er lidt højere end blandt de voksne respondenter. 30 pct. af eleverne taler kun dansk i hjemmet, mens 33 pct. taler dansk og mindst ét fremmedsprog. 13 pct. taler kun arabisk, 4 pct. taler kun tyrkisk, og 5 pct. taler kun somalisk.

De sidste 14 procent taler et ud af en række sprog, som færre end 4 pct. taler. Der er store forskelle mellem boligområderne på, hvilket sprog eleverne taler i hjemmet. Der er flest elever, der kun taler dansk, på de skoler, der er tilknyttet Sundparken (43 pct.) og Tingbjerg (38 pct.), mens der er forholdsvis flest elever, som taler dansk og mindst et fremmedsprog, på skolerne ved Gellerup (39 pct.), Vollsmose (43 pct.) og Aldersrogade (59 pct.).

De somalisktalende elever går fortrinsvis på skolerne ved Vollsmose og Stengårdsvej. Der er ingen, der kun taler somalisk, på skolerne tilknyttet Sundparken og Aldersrogade og kun ganske få på skolerne ved Tingbjerg. Der er flest elever på skolerne ved Gellerup, som kun taler arabisk, mens der er færrest på skolen ved Sundparken. De tyrkisktalende elever er repræsenteret i alle boligområderne (tabel 6.4).

Der er kun små forskelle mellem boligområderne på, hvor elevernes mødre og fædre er født. Cirka halvdelen af elevernes mødre og fædre er født i et andet land uden for Europa, mens knap en tredjedel er født i Danmark, og 14 pct. er født i et andet land i Europa. På skolerne ved Sund-

Tabel 6.3: Fordelingen af de adspurgte voksne efter det sprog, som de taler mest i hjemmet, fordelt på boligområder (pct.)

Mest talte sprog i hjemmet	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Kun dansk	41,5	37,8	39,7	27,3	33,1	25,1	34,0
Kun arabisk	4,3	4,1	16,6	22,5	23,9	30,9	17,3
Kun tyrkisk	6,6	4,7	3,2	4,8	0,0	2,9	3,7
Kun somalisk	0,0	11,4	6,5	7,2	0,0	1,9	4,3
Øvrige kun fremmedsprog	29,5	16,6	10,9	21,8	21,7	15,9	19,8
Dansk og mindst et fremmedsprog	18,2	25,4	23,1	16,4	21,3	23,2	20,9
Total	100 (n=258)	100 (n=193)	100 (n=247)	100 (n=293)	100 (n=272)	100 (n=207)	100 (n=1.470)

33 respondenter er udeladt pga. manglende værdier

parken og Tingbjerg finder vi den største andel af elever, hvor forældrene er født i Danmark, mens den er mindst på skolen ved Aldersrogade. Forældre, der er født i et andet land uden for Europa, udgør næsten 85 pct. på skolen ved Aldersrogade og omkring to tredjedele på skolerne ved Stengårdsvej, Vollsmose og Gellerup, mens det drejer sig om 40 pct. på skolerne ved Tingbjerg og en fjerdedel på skolen i Sundparken (elektronisk bilag 2, tabel 3 og 4).

Der er en væsentlig forskel på andelen af børnenes forældre, der er født i et andet land end Danmark, mellem den gruppe af skoleleverne, der bor i de undersøgte boligområder, og den gruppe af skoleeleverne, der bor et andet sted (men går på samme skole). Mens begge forældre er født i et andet land end Danmark hos 87 pct. af skoleeleverne, der bor i et af de seks boligområder, gælder det samme kun for 48 pct. af eleverne, der bor udenfor disse boligområder (elektronisk bilag 2, tabel 5).

Tabel 6.4: Fordelingen af skoleeleverne efter det sprog, som de taler mest i hjemmet, fordelt på boligområder (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Kun dansk	43,1	15,3	17,4	11,0	37,9	19,6	30,1
Kun arabisk	4,8	14,0	17,1	28,3	8,1	9,8	13,0
Kun tyrkisk	6,2	7,0	4,2	4,8	1,8	2,0	3,7
Kun somalisk	0,0	12,7	10,9	5,1	2,8	0,0	5,4
Øvrige kun fremmedsprog	22,5	27,4	7,4	12,1	19,4	9,8	14,4
Dansk og mindst et fremmedsprog	23,4	23,6	43,1	38,6	30,0	58,8	33,4
Total	100 (n=209)	100 (n=157)	100 (n=432)	100 (n=272)	100 (n=433)	100 (n=51)	100 (n=1.554)

Eleverne fra Mulernes Legatskole i Odense er ikke medtaget (191 respondenter), yderligere 137 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$

6.2.3. Beskæftigelse og uddannelse

70 pct. af de adspurgte voksne er ikke på arbejdsmarkedet, hver tredje er under uddannelse, og hver fjerde er på en eller anden form for overførselsindkomst (arbejdsledig, pension, kontanthjælp mv.).

De beskæftigede har primært et faglært arbejde, hvilket gælder for 13 pct. af de adspurgte, mens 11 pct. har et ufaglært arbejde. Kun henholdsvis 4 pct. og 3 pct. er funktionær eller selvstændig. Gellerup og til dels Aldersrogade skiller sig ud fra dette billede ved, at forholdsvis mange af de adspurgte er under uddannelse, mens forholdsvis få er uden for arbejdsstyrken. Omvendt har Tingbjerg forholdsvis få under uddannelse og mange, der er selvstændige (tabel 6.5).

30 pct. af de adspurgte i voksenundersøgelsen er i gang med en uddannelse, hvilket afspejler, at forholdsvis mange unge har besvaret spørgeskemaet, hvilket igen afspejler, at der bor forholdsvis mange unge i disse boligområder. 29 pct. af de adspurgte har kun gået i grundskolen, mens 7 pct. har en gymnasial uddannelse, 19 pct. har en erhvervsfaglig uddannelse, og 16 pct. har en videregående uddannelse.

Der er forholdsvis mange under uddannelse i Gellerup og forholdsvis få i Tingbjerg, hvilket igen afspejler alderssammensætningen blandt respondenterne i de to boligområder. Forholdsvis mange – næsten hver fjerde – af respondenterne fra Tingbjerg svarer, at de har en videregående uddannelse, mens det er mindre end hver tiende i Sundparken (elektronisk bilag 2, tabel 6).

Tabel 6.5: Hovedbeskæftigelse hos de adspurgte i voksenundersøgelsen, fordelt på boligområder (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	0,8	0,5	2,0	0,0	9,3	1,5	2,5
Funktionær/tjenestemand	0,8	6,9	1,0	3,3	3,9	6,8	3,6
Faglært arbejder	12,1	8,0	12,1	6,6	12,0	15,6	10,9
Ufaglært arbejder/ specialarbejder	13,0	19,7	9,0	11,0	15,4	10,7	13,1
Uden for arbejdsstyrken	43,7	46,3	49,2	33,0	44,4	26,3	40,3
Under uddannelse	29,6	18,6	26,6	46,2	15,1	39,0	29,6
Total	100 (n=247)	100 (n=188)	100 (n=199)	100 (n=273)	100 (n=259)	100 (n=205)	100 (n=1.371)

132 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.

40 pct. af skoleeleverne svarer, at 'begge deres forældre arbejder', mens 40 pct. svarer, at kun 'én af deres forældre arbejder', og 20 pct. svarer, at 'ingen af deres forældre arbejder'. Skolerne ved Tingbjerg adskiller sig fra de andre boligområder ved, at en større andel (55 pct.) af eleverne svarer, at 'begge deres forældre arbejder', mens 10 pct. svarer, at 'ingen af deres forældre arbejder'.

Omvendt skiller skolerne ved Vollsmose og Gellerup og til dels også Aldersrogade sig ud ved, at en større andel af eleverne svarer, at 'ingen af deres forældre arbejder', mens en mindre andel svarer, at 'begge deres forældre arbejder' (i sammenligning med fordelingen i de andre boligområder) (tabel 6.6).

Her finder vi også store forskelle mellem skoleeleverne, som bor i et af de seks boligområder, og børnene der bor udenfor. Mens godt halvdelen af skoleeleverne, der bor udenfor disse boligområder, svarer, at begge forældre har et arbejde, gælder det kun for halvt så stor en andel (godt hver fjerde) blandt børnene i de udsatte boligområder.

Andelen af eleverne, hvor ingen af forældrene har et arbejde, er dobbelt så høj blandt eleverne, der bor i et udsat boligområde, end blandt eleverne, der bor udenfor (elektronisk bilag 2, tabel 7).

Tabel 6.6: Forældrenes arbejdssituation blandt skoleeleverne, fordelt på boligområder (pct.).

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Begge mine forældre arbejder	39,9	43,9	24,3	21,6	55,6	30,5	40,2
Kun en forældre arbejder	38,5	37,4	45,8	48,7	34,7	44,1	39,4
Ingen af mine forældre arbejder	21,6	18,7	29,9	29,7	9,7	25,4	20,4
Total	100 (n=208)	100 (n=155)	100 (n=432)	100 (n=273)	100 (n=432)	100 (n=59)	100 (n=1.559)

Respondenter fra Mulernes Legatskole i Odense er ikke medtaget (191 respondenter), yderligere 132 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$

6.2.4. Køn, alder og familiesituation

I voksenundersøgelsen har lidt flere kvinder (57 pct.) end mænd (44 pct.) besvaret spørgeskemaet, men det er en generel tendens, man finder i de fleste spørgeskemaundersøgelser. I Gellerup er kønsfordelingen næsten lige, mens kvinderne i Aldersrogade udgør hele 64 pct. (elektronisk bilag 2, tabel 8).

38 pct. af respondenterne er mellem 16 og 29 år, 39 pct. er mellem 30 og 49 år, og 23 pct. er 50 år og ældre. Der er forholdsvis flest unge, som har besvaret spørgeskemaet i Gellerup, mens der er forholdsvis mange ældre, der har besvaret skemaet i Tingbjerg. Dette hænger givetvis sammen med, at beboerne i Tingbjerg blev kontaktet via telefon (elektronisk bilag 2, tabel 9).

36 pct. af respondenterne bor i et parforhold med børn, og 8 pct. er enlige med børn. 20 pct. bor i parforhold uden børn, 25 pct. bor alene uden børn, og endelig er 12 pct. hjemmeboende unge over 16 år. Den sidste kategori udgør en meget større andel i Gellerup (18 pct.) og Sundparken (17 pct.) end i de øvrige boligområder. Par med børn udgør næsten halvdelen af respondenterne i Tingbjerg (elektronisk bilag 2, tabel 10).

Til forskel fra de voksne respondenter er der lidt flere drenge (55 pct.) end piger (45 pct.), der har besvaret spørgeskemaet. På skolen ved Stengårdsvej og skolerne ved Tingbjerg er kønsfordelingen næsten lige, mens fordelingen ligger omkring 60 pct. for drengene og 40 pct. for pigerne på skolerne ved Gellerup og skolen ved Aldersrogade (elektronisk bilag 2, tabel 11).

52 pct. af eleverne er mellem 9 og 12 år, 43 pct. er mellem 13 og 15 år, mens 5 pct. er 16 år eller ældre. Aldersfordelingen varierer mellem skolerne (elektronisk bilag 2, tabel 12).

6.2.5. Selvvurderet helbred

Spørgeskemaerne indeholdt også nogle få spørgsmål om respondenternes vurdering af deres sundhed og fysiske form og for skoleelevernes vedkommende også om deres trivsel. Langt de fleste voksne synes selv, at de har en 'nogenlunde', 'god' eller 'virkelig god' helbredstilstand, men i sammenligning med hele befolkningen er andelen, som svarer, at de har et virkeligt godt helbred klart lavere. Den seneste sundheds- og sygelighedsundersøgelse i Danmark fra 2005 viste, at 36 pct. af mændene og 33 pct. af kvinderne selv mente, at de havde en virkelig god sundhedstilstand (Ekholm et al 2005: 30). I denne undersøgelse er denne andel ca. halvt så stor, henholdsvis 19 pct. og 14 pct. af mændene og kvinderne. Der er dog store forskelle på den selvvurderede helbredstilstand blandt respondenterne fra de udsatte boligområder. Andelen, som svarer, at de har en god eller virkelig god helbredstilstand, er højest i Gellerup (70 pct.) og lavest i Stengårdsvej (45 pct.). En del af forskellen skyldes forskellene i aldersfordelingen mellem boligområderne, idet den positive vurdering af helbredet falder i takt med alderen (elektronisk bilag 4).

Hvad angår skoleeleverne svarer lidt mere end hver tredje elev, at pågældende 'lever meget sundt', og mere end halvdelen svarer, 'jeg lever nogenlunde sundt'. Færre end 10 pct. synes selv, at de ikke lever sundt. Dette er der ikke signifikante forskelle på mellem boligområderne, men elever der bor i de undersøgte boligområder svarer i højere grad, at de lever meget sundt, end elever fra de samme skoler, der bor uden for de undersøgte boligområder (elektronisk bilag 4).

6.2.6. Undersøgelsens repræsentativitet

Undersøgelsen af de voksnes idrætsdeltagelse i de seks boligområder har ikke kunnet gennemføres på en måde, der sikrer at besvarelserne er helt repræsentative i forhold til beboersammensætningen. Selvom interviewene blev fordelt jævnt på hele boligområdet, var der nogen som ikke åbnede døren, og mange var ikke hjemme, da der blev ringet på døren. Derfor skal vi her se på, hvor tæt fordelingen af respondenterne på alder, beskæftigelsesgrupper og etnicitet kommer på fordelingen i de seks boligområder.

Fra den kommunale statistik for bl.a. befolkningssammensætningen findes oplysninger om antallet af beskæftigede, antal under uddannelse, antal indvandrere og efterkommere mv. i de undersøgte boligområder. For nogle af boligområderne er tallene et par år gamle; i Vollsmose og Tingbjerg findes ikke aktuelle tal for alle beskæftigelsesgrupper; og der findes ikke sammenlignelige tal for aldersfordelingen i Sundparken og Vollsmose.

Tabel 6.7 indeholder for hvert af de seks boligområder fordelingen af dem, der har besvaret spørgeskemaet, og fordelingen af alle voksne beboere på aldersgrupper, beskæftigelsesgrupper og andel af beboerne, som er indvandrere eller efterkommere af indvandrere. Ved at sammenligne tallene kan vi se, hvor repræsentativ besvarelserne er.

Sammenligningen viser, at de unge og uddannelsessøgende udgør en betydelig større andel i gruppen af respondenter end i hele beboergruppen. I såvel Sundparken, Stengårdsvej og Aldersrogade er andelen, som er i gang med en uddannelse, mere end dobbelt så høj i respondentgruppen i sammenligning med hele beboergruppen. Det viser samtidig, at de unge udgør en forholdsvis for stor andel i respondentgruppen.

I fx Gellerup udgør de unge mellem 16 og 24 år godt 20 pct. af de voksne beboere (16 år og ældre), men udgør godt 40 pct. i respondentgruppen. Omvendt er andelen af respondentgruppen, som er lønmodtager, lavere blandt respondenterne end i hele gruppen af beboere. Det gælder dog især i Sundparken og Gellerup, mens der kun er små forskelle derpå i Stengårdsvej og Aldersrogade.

Det hænger sammen med, at andelen af respondenterne, der er mellem 35 og 50 år, er lavere end i hele beboergruppen. Denne forskel mellem beboergruppens og respondentgruppens aldersfordeling er størst i Gellerup, hvor knap 40 pct. af beboerne er i alderen 35 til 50 år, mens gruppen kun udgør en fjerdedel af dem, der har besvaret spørgeskemaet.

I såvel Stengårdsvej som Tingbjerg er der en relativ stor overensstemmelse mellem alderssammensætningen i hele beboergruppen og alderssammensætningen i respondentgruppen. Andelen af beboerne, som er uden for arbejdsmarkedet, er næsten den samme i respondentgruppen og beboergruppen i Sundparken, Stengårdsvej og Vollsmose, men meget lavere i Gellerup og Aldersrogade.

Den kommunale statistik for beboersammensætningen indeholder tal for andelen af beboerne i boligområdet, der er indvandrere eller efterkommere af indvandrere. Det har vi ikke spurgt om i denne undersøgelse, men bruger i stedet respondenternes svar på, hvilket sprog man taler mest i hjemmet som mål for andelen af beboerne, der ikke har en dansk baggrund.

Den kommunale statistik omfatter endvidere alle beboerne, dvs. både voksne og deres børn, mens undersøgelsen af voksne jo ikke omfatter børnene. Med forbehold for disse forskelle viser sammenligningen, at der er en forholdsvis god overensstemmelse mellem andelen af respondenterne, der er indvandrere og efterkommere deraf, og andelen af beboerne i boligområderne, der er det. Dog er andelen af respondenterne, som har en anden baggrund end dansk, kun halvt så stor blandt respondenterne fra Stengårdsvej i sammenligning med hele beboergruppen i boligområdet.

6.3. Hvor mange dyrker idræt og motion?

I en repræsentativ undersøgelse af den voksne befolknings (16 år og ældre) idrætsdeltagelse, som blev gennemført i 2007, svarede 56 pct. ja på spørgsmålet 'Dyrker du normalt motion / sport' (Pilgaard 2009: 23). Den samme undersøgelse fandt frem til, at 84 pct. af børnene mellem 7 og 15 år dyrkede idræt (Pilgaard 2009: 27). En undersøgelse af skoleelevers idrætsdeltagelse i fire kommuner, der blev

Tabel 6.7: Fordelingen af respondenterne i undersøgelsen af voksnes idrætsdeltagelse i udsatte boligområder på aldersgrupper, beskæftigelsesgrupper og etnisk herkomst sammenlignet med fordelingen af alle beboerne på de samme variable (pct.).
B Hele boligområdet, S Respondentgruppen.

		Sundparken Horsens[1]	Stengårdsvej Esbjerg[2]	Vollsmose Odense[3]	Gellerup Aarhus[4]	Tingbjerg København[3]	Aldersrogade Købehavn[5]
18 – 24 år	B		13,2		22,6	22,4[6]	15,4
	S		19,7		41,9	23,4[7]	29,4
25 – 34 år	B		18,7		21,2		25,3
	S		19,7		22,3		27,5
35 – 49 år	B		32,4		34,9	44,6	39,3
	S		29,0		23,6	44,2	29,4
50 – 64 år	B		21,1		14,8	19,3	14,0
	S		16,1		9,1	15,3	9,0
65 år og ældre	B		14,5		6,5	13,6	6,0
	S		15,5		3,0	17,2	4,7
Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	B	1,3[1]	2,1[2]	-	2,7[4]	-	4,0[5]
	S	0,8	0,5	2,0	0,0	9,3	1,5
Lønmodtager	B	43,5[1]	38,2[2]	-	31,2[4]	-	32,5[5]
	S	25,9	34,6	22,1	20,9	31,3	33,1
Uden tilknytning til arbejdsmarkedet	B	41,7[1]	50,3[2]	54,4[3]	51,8[4]	39,2[3]	48,7[5]
	S	43,7	46,3	49,2	33,0	44,4	26,3
Under uddannelse	B	13,4[1]	9,4[2]	-	14,1[4]	-	14,9[5]
	S	29,6	18,6	26,6	46,2	15,1	39,0
Respondenter fra boligområdet – i alt i pct.		100	100	100	100	100	100
Andel indvandrere og efterkommere	B	63,9[1]	65,1[2]	67,7[3]	86,7[4]	67,9[3]	84,8[5]
Andel som taler et andet sprog end dansk i hjemmet	S	58,5	37,8	60,3	72,7	66,9	74,9

[B] Hele boligområdet, [s] Respondentgruppen.
[1] KÅS-tal pr. 1/1 2010.
[2] KÅS-tal pr. 1/1 2008.
[3] Ghettokriterier.
[4] Boligsocial Monitorering i udsatte boligområder i Aarhus, juni 2011 samt KÅS-tal pr. 1/1 2008 (beskæftigelsesgrupper).
[5] KÅS-tal pr. 1/1 2007.
[6] I Tingbjerg er aldersgruppen 18 – 29 år.
[7] I Tingbjerg er aldersgruppen 30 – 49 år.

gennemført på samme måde, som i denne undersøgelse, viste, at på tværs af de fire kommuner gik 78 pct. af eleverne i 5. klasse og 64 pct. af eleverne i 9. klasse til idræt i en idrætsklub eller under anden form for organisering (Nielsen og Ibsen 2008: 11).

I det følgende skal vi belyse, hvor meget idrætsdeltagelsen i de seks udsatte boligområder svarer til eller afviger fra resultaterne fra ovenstående refererede undersøgelser. Med sigte på at kunne sammenligne fik de adspurgte i undersøgelsen af de voksne beboeres idrætsdeltagelse et spørgsmål, som var næsten identisk med det spørgsmål, som blev brugt i undersøgelsen i 2007: Dyrker du normalt motion, idræt eller sport?

6.3.1 Voksne beboeres idrætsdeltagelse

Andelen af de voksne adspurgte, som svarede ja på spørgsmålet, udgør 54 pct., og yderligere 5 pct. svarede 'ja, men ikke for tiden'. Dvs. næsten den samme andel som i befolkningen som helhed i 2007. Der er imidlertid store forskelle på andelen, som dyrker motion, idræt eller sport, mellem de seks boligområder. Hele 70 pct. i Tingbjerg svarede ja på spørgsmålet; i Vollsmose var det 61 pct.; i både Gellerup og Aldersrogade svarede 56 pct. ja på spørgsmålet, mens det kun var henholdsvis 43 pct. og 37 pct. i Stengårdsvej og Sundparken (tabel 6.8).

Dette resultatet er overraskende i forhold til en forventning om, at idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder er klart lavere end i landet som helhed. Det må derfor vurderes, om det relativt høje tal for idrætsdeltagelsen til dels kan skyldes den måde, undersøgelsen er gennemført på (se bilag 2). For det første kan det tænkes, at det primært er de idræts- og motionsaktive, der har svaret. Det var imidlertid meget få af beboerne, som blev opsøgt på deres bolig eller ringet til, der ikke ønskede at svare, hvis de var hjemme, og hvis de åbnede døren eller tog telefonen. De kunne således ikke på forhånd vide, hvad henvendelsen til dem drejede sig om. Endvidere gjorde interviewerne meget ud af at få svar fra dem, som forsøgte at undgå interviewet med henvisning til, at de ikke dyrkede idræt.

Det kan imidlertid tænkes, at det især er beboere med et stort socialt overskud, som har åbnet døren, og at de har en højere idrætsdeltagelse end beboere med et mindre socialt overskud. Analysen af, hvor repræsentativ undersøgelsen er, viser, at der er en overrepræsentation af unge under uddannelse, og som vi senere skal se, er idrætsdeltagelsen højest blandt de unge, hvilket bidrager til, at det gennemsnitlige tal for idrætsdeltagelsen er så relativt høj. Omvendt er andelen af lønmodtagere blandt respondenterne lavere end i beboergruppen som helhed (givetvis fordi mange ikke var hjemme på det tidspunkt, de blev opsøgt), mens andelen af respondenter, der er uden

Tabel 6.8: Andel af voksne i udsatte boligområder, som normalt dyrker motion, idræt eller sport fordelt på boligområder (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Ja	36.8	42.9	60.7	56.3	69.6	56.4	54.4
Ja, men ikke for tiden	6.6	4.1	5.1	2.6	8.3	4.3	5.2
Nej	56.6	53.1	34.2	41.1	22.1	39.3	40.4
Total	100 (n=258)	100 (n=196)	100 (n=257)	100 (n=302)	100 (n=276)	100 (n=211)	100 (n=1.500)

3 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$.

for arbejdsmarkedet, næsten svarer til andelen i hele beboergruppen. Det skulle altså ikke føre til et højere tal for idrætsdeltagelsen.

Den tredje mulige metodiske forklaring på det relativt høje tal for idrætsdeltagelsen i de seks boligområder går ud på, at fremgangsmåden for besvarelsen har fået nogle til at svare, at de dyrker motion eller idræt, selvom de ikke gør det. Dvs. at respondenterne af misforstået venlighed og imødekommenhed har svaret ja på spørgsmålet. På en konference, hvor tallet for idrætsdeltagelsen i Gellerup blev fremlagt, udlagde en deltager på konferencen tallet som et resultat af det, han kaldte for 'den arabiske venlighed'. Det er ikke ubekendt, at interviews, hvor interviewer og respondent mødes face-to-face, samt telefoninterviews, kan resultere i andre svar end i det tilfælde, hvor respondenten svarer helt anonymt. Det kan ikke afvises, at det også er sket i nogle tilfælde i denne undersøgelse, men det var generelt interviewernes indtryk, at respondenterne svarede ærligt. Endvidere skulle de respondenter, der svarede, at de dyrker idræt, efterfølgende svare på, hvilke former for idræt, de dyrker, hvilket gjorde det noget vanskeligere at 'lyve', fordi det var meget mere konkret.

Derimod synes noget af forklaringen at skulle findes i det forhold, at 'idræt, motion og sport' i dag dækker over et meget bredt spektrum af fysiske aktiviteter, hvor det kan være svært at afgøre, om det er 'idræt', eller om det blot er 'fysisk aktivitet' i forbindelse med andre dagligdags aktiviteter. Især for borgere, der ikke har dansk som modersmål og derfor måske ikke forstår de finere nuancer i sproget, kan det være svært at skelne mellem en gåtur til supermarkedet og en vandretur for motionens skyld. Endvidere giver udtrykket 'normalt' også rum for en betydelig individuel fortolkning, som givetvis er påvirket af respondenternes kulturelle baggrund. En anden måde at indkredse idræts- og motionsdeltagelsen på er at tage udgangspunkt i de typer af idræts- og motionsaktiviteter, som de adspurgte dyrker. Den aktivitet, som der er størst usikkerhed om i forhold til idrætsbegrebet, er 'vandretur'. Hvis alle former for 'gåtur' er idræt, vil næsten alle med rette kunne svare, at de er idræts- og motionsaktive. I det følgende har vi derfor udeladt de respondenter, som på spørgsmålet 'Hvilke former for motion, idræt eller sport har du dyrket regelmæssigt inden for de seneste 12 måneder', har svaret, at de går vandretur, og samtidig ikke har angivet andre motions- og idrætsaktiviteter, som de dyrker .

Benytter vi denne afgrænsning af de idræts- og motionsaktive, finder vi dog stadig en forholdsvis høj idrætsdeltagelse på tværs af de seks boligområder på 49 pct. Forskellene mellem boligområderne er dog noget mindre men fortsat statistisk signifikante. Det er fortsat Sundparken og Stengårdsvej, der har den mindste idrætsdeltagelse på godt 40 pct., mens idrætsdeltagelsen er højest i Gellerup, Tingbjerg og Aldersrogade på godt 50 pct. og kun lidt lavere i Vollsmose. Denne ændring af afgrænsningen har

Tabel 6.9: Andelen af voksne i udsatte boligområder, som inden for det seneste år har dyrket mindst én idrætsgren (vandretur ikke medtaget) (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Ja	40,5	42,1	49,4	53,3	53,3	51,7	48,7
Nej	59,5	57,9	50,6	46,7	46,7	48,3	48,7
Total	100 (n=259)	100 (n=197)	100 (n=257)	100 (n=302)	100 (n=276)	100 (n=211)	100 (n=1.502)

Idrætsdeltagelse defineres i denne tabel som de, der har dyrket mindst én idrætsgren, men hvor de, der kun har svaret, at de går vandretur, er udeladt. 1 respondent er udeladt pga. manglende værdi.
Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$.

altså især indflydelse på tallet for de idrætsaktive i Tingbjerg og Vollsmose, hvor forholdsvis mange har svaret, at de går vandretur og ikke dyrker anden form for idræt eller motion (tabel 6.9).

De motions- og idrætsaktive voksne er også blevet spurgt om, hvor ofte de normalt dyrker motion, idræt eller sport. Godt halvdelen svarer, at de dyrker idræt eller motion mere end to gange om ugen, og hver fjerde svarer fem eller flere gange om ugen. Den største andel, som ofte dyrker idræt, finder vi i Tingbjerg, mens den laveste andel findes i Aldersrogade. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant (elektronisk bilag 2, tabel 28).

En tredje måde at belyse idrætsdeltagelsen på er at sammenligne børnenes svar på spørgsmålet, om deres forældre dyrker idræt. 17 pct. af eleverne, der bor i de udsatte boligområder, svarer, at begge deres forældre dyrker idræt; 32 pct. svarer, at en af deres forældre dyrker idræt; og de resterende 52 pct. af eleverne svarer, at deres forældre ikke dyrker idræt, eller at de ikke ved, om de gør det (tabel 6.10). Det er en klart mindre andel, end den førnævnte undersøgelse af børns idrætsdeltagelse i fire kommuner viste[3].

I denne undersøgelse svarede 37 pct. af børnene (på tværs af de fire kommuner) på 5. og 9. klassetrin, at begge forældre gik til idræt, 33 pct. svarede at én af forældrene var idrætsaktive, og kun 32 pct. svarede, at ingen af forældrene var idrætsaktive. I Københavns Kommune var svarfordelingen næsten identisk med gennemsnittet for de fire kommuner og ligner svarfordelingen blandt børnene fra skolerne i Tingbjerg og omegn, der bor udenfor boligområdet [4]. Dette tyder altså på en klart mindre idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder end i landet som helhed.

Eleverne fra skolerne ved Tingbjerg udgør den største andel med 21 pct. af børnene, der bor i området, som svarer, at begge deres forældre dyrker idræt. Forældrene til børnene, der bor på Stengårdsvej, dyrker ifølge børnene mindst idræt, idet det kun er 11 pct. af børnene, der svarer, at begge forældre dyrker idræt. Bortset fra Gellerup dyrker forældrene til børnene, der bor uden for de undersøgte boligområder, mere idræt, end forældrene, der bor i boligområderne, gør (tabel 6.10).

3 Omfattede følgende fire kommuner: Rudersdal (2005), Albertslund (2006), København (2007) og Fredericia (2007).

4 Særskilt analyse af data fra undersøgelsen.

Tabel 6.10: Andel af forældrene som ifølge børnene dyrker idræt, fordelt på boligområder og opdelt efter, om eleven bor inden for eller uden for boligområdet (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Ja begge forældre dyrker idræt	14,5	18,7	10,7	13,5	16,8	27,3	17,6	15,9	21,1	36,5	17,1	26,2
Én forældre dyrker idræt	23,2	30,9	25,2	32,7	37,3	31,8	31,4	26,1	26,1	29,6	31,6	29,9
Nej/ved ikke	62,3	50,4	64,1	53,8	45,9	40,9	51,0	58,0	52,8	33,9	51,4	43,9
Total	n=69	n=139	n=103	n=52	n=410	n=22	n=204	n=69	n=199	n=233	n=985	n=515

Respondenter fra Mulernes Legatskole i Odense er ikke medtaget (191 respondenter), yderligere 191 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
Dette spørgsmål var ikke med i det spørgeskema, som blev besvaret af eleverne i Aldersrogade.
Chi^2-test signifikant med α<0,01for både respondenter, der bor i området og respondenter, der bor uden for området.

Tabel 6.11: Grad af fysisk aktivitet hos skoleelever, fordelt på boligområder og efter om eleven bor inden for eller uden for boligområdet (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Jeg går til idræt, sport eller motion flere gange om ugen, hvor jeg træner hårdt	42,7	31,7	33,0	28,6	26,9	21,7	32,6	23,0	38,3	44,1	32,1	35,4
Jeg går til idræt, sport eller motion i min fritid, ca. 1 gang om ugen, og derudover bevæger jeg mig hver dag, hvor jeg cykler, går eller leger	16,0	17,6	9,6	14,3	21,6	4,3	18,3	17,6	16,7	26,1	18,3	20,6
Jeg er aktiv (løber, går, cykler, spiller bold eller dansker), men jeg går ikke fast til noget i idrætsforening/ klub	22,7	28,9	27,8	30,4	32,4	60,9	29,5	36,5	29,2	19,2	30,0	27,0
Jeg deltager i mange aktiviteter, men ikke idræt, sport eller motion	4,0	4,9	5,2	8,9	7,6	0,0	4,9	5,4	4,3	4,1	5,9	4,8
Jeg bevæger mig ikke ret meget, men ser tit TV, spiller computer, hører musik eller andre stillesiddende akt.	14,7	16,9	24,3	17,9	11,6	13,0	14,7	17,6	11,5	6,5	13,8	12,2
Total – N =	75	142	115	56	450	23	224	74	209	245	1.073	540

Respondenter fra Mulernes Legatskole i Odense er ikke medtaget (191 respondenter), yderligere 78 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
** Da det tilsvarende spørgsmål havde en lidt anden udformning i spørgeskemaet til eleverne på skolen, hvor en del af børnene fra Aldersrogade går, er svarene på spørgsmålet derfra udeladt i denne analyse.*
Chi^2-test signifikant med α<0,01 for både respondenter der bor i området og respondenter der bor uden for området.

6.3.2. Skoleelevernes idrætsdeltagelse

Børnenes idrætsdeltagelse opgøres også på forskellige måder. Det første spørgsmål er et klassisk spørgsmål, som er anvendt i mange undersøgelse til at belyse, hvor fysisk aktiv børnene og de unge er. Her bliver eleven bedt om at forholde sig til, hvilke af fem udsagn vedr. graden af fysisk aktivitet, der svarer bedst til elevens adfærd i løbet af en uge (se udsagnene i tabel 6.11).

En tredjedel af eleverne svarer, at de *'går til idræt, sport eller motion flere gange om ugen'*, og hver femte elev svarer, at de gør det *'én gang om ugen og derudover bevæger sig på anden vis hver dag'*. Ud fra denne opgørelse er det altså ca. halvdelen af eleverne, der er egentlig idrætsaktive. Dertil kommer knap en tredjedel, der svarer, at de er fysisk aktive på anden vis, men ikke går til noget i en idrætsforening eller et motionscenter.

Knap en femtedel af eleverne kan ud fra disse svar betegnes som forholdsvis fysisk inaktive. Der er flest fysisk inaktive elever fra skolen ved Stengårdsvej, mens den største andel af elever, der er fysisk aktive, kommer fra skolerne ved Tingbjerg (tabel 6.11).

Der er forholdsvis små forskelle på det fysiske aktivitetsniveau mellem elever, der bor i et udsat boligområde, og elever fra de samme skoler, der bor udenfor disse boligområder. Opdelt på boligområderne finder vi dog større forskelle. I Tingbjerg er eleverne, der ikke bor i boligområdet, noget mere idrætsaktive, end eleverne, i boligområdet.

Det modsatte gælder imidlertid i Sundparken og Gellerup, mens der kun er små forskelle mellem de to gruppers idrætsdeltagelse i Stengårdsvej og Vollsmose [5](tabel 6.11).

[5] Da der i disse to områder er forholdsvis få elever, der ikke bor i boligområdet, er de statistiske forskelle på idrætsdeltagelsen mellem elever, der bor i boligområdet, og elever der bor udenfor, usikre.

Den anden opgørelse af idrætsdeltagelsen går ud på, at eleverne har svaret på, om de går til en række idræts- og motionsaktiviteter. Hvis eleven har svaret ja til mindst én aktivitet, vil eleven tælle med som 'idrætsaktiv'. Med idrætsaktiv menes deltagelse i en organiseret idrætsaktivitet – i enten en forening, en SFO eller fritidsklub eller et motionscenter.

Opgjort på denne måde går 66 pct. af eleverne til idræt (tabel 6.12). En sammenligning med den førnævnte undersøgelse af skoleelevers idrætsdeltagelse i fire kommuner (gennemført fra 2005 til 2007) viser små forskelle mellem idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder og idrætsdeltagelsen i gennemsnit i de fire kommuner. På 5. klassetrin er tallene henholdsvis 74 pct. og 78 pct. På 9. klassetrin 66 pct. og 64 pct.

Skoleelevernes idrætsdeltagelse er højst i Tingbjerg og Aldersrogade, hvor tre ud af fire elever svarede, at de dyrker en eller flere idrætsgrene, mens andelen er noget lavere – seks ud af ti - blandt eleverne fra skolerne ved Sundparken, Vollsmose og Gellerup, og lavest blandt eleverne fra skolen ved Stengårdsvej, hvor det kun er halvdelen af eleverne, der går til idræt. På tværs af boligområderne er der ikke forskel på idrætsdeltagelsen mellem elever, der bor i et af boligområderne, eller elever der bor udenfor.

Men igen ser vi, at der er forskelle mellem de to gruppers idrætsdeltagelse, når vi ser på boligområderne hver for sig. I Sundparken, Gellerup og Vollsmose er idrætsdeltagelsen højere hos eleverne, der bor i boligområdet, end hos eleverne, der bor udenfor, mens det modsatte er tilfældet i Stengårdsvej og Tingbjerg. Nogle af disse forskelle er dog ikke signifikante i statistisk forstand pga. få antal elever, der bor uden for boligområdet (tabel 6.12).

Langt de fleste børn og unge deltager imidlertid også i forskellige former for idræt, fysisk leg eller bevægelse, som de selv står for uden en formel organisering i skole, forening eller kommunal institution.

I denne undersøgelse har skoleeleverne svaret på, om de har deltaget i en række idrætsaktiviteter, fysiske lege eller fysiske aktiviteter i den seneste uge, den seneste måned, sjældnere eller aldrig. På tværs af alle disse aktiviteter har ni ud af ti af eleverne deltaget i mindst én af de i 20 aktiviteter, der er spurgt om, i løbet af en uge. Mellem de seks boligområder er der kun små og ikke signifikante forskelle på deltagelsen i selvorganiserede fysiske aktiviteter, og deltagelsesniveauet adskiller sig ikke væsentligt fra deltagelsesniveauet i forskellige kommuner, hvor dette er undersøgt.

Tabel 6.12: Andelen af skoleeleverne, som dyrker idræt (har svaret ja til mindst en af de nævnte idrætsgrene), fordelt på boligområder og efter om de bor inden for eller uden for boligområdet (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		Aldersrogade København		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Ja	68,0	59,4	47,0	53,6	66,7	62,5	62,6	54,1	73,5	76,3	77,4	73,0	65,5	66,3
Nej	32,0	40,6	53,0	46,4	33,3	37,5	37,4	45,9	26,5	23,7	22,6	27,0	34,5	33,7
N =	75	143	117	56	451	24	227	74	211	245	31	37	1.112	579

Respondenter fra Mulernes Legatskole i Odense er ikke medtaget (191 respondenter).
Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$ for både respondenter der bor i området og respondenter der bor uden for området.

En sammenligning af, hvor mange forskellige aktiviteter, eleverne har deltaget i i løbet af en uge, viser dog mindre forskelle, idet eleverne i Aldersrogade og Sundparken er de mest aktive, og eleverne i Vollsmose er de mindst aktive. I øvrigt viser analysen, at elever, der bor udenfor boligområdet, er lidt mere aktive i selvorganiserede aktiviteter end elever, der bor indenfor (se tabel 6.22).

Spørgeskemaet blev som beskrevet i kapitel fem også besvaret af 191 gymnasieelever fra Mulernes Legatskole, som er beliggende i Vollsmose. Her ser vi meget større forskelle på idrætsdeltagelsen mellem elever, der bor i Vollsmose, og elever der bor udenfor (tabel 6.13).

Tabel 6.13 Andel af gymnasieelever fra Mulernes Legatskole i Vollsmose, som dyrker idræt, målt på forskellige måder, opdelt mellem elever, der bor i Vollsmose, og elever der bor udenfor (pct.)

		Bor i Vollsmose	Bor ikke i Vollsmose	I alt
Hvilken sætning passer bedst på dig?	Jeg går til idræt, sport eller motion flere gange om ugen, hvor jeg træner hårdt	14.3	32.7	30.7
	Jeg går til idræt, sport eller motion i min fritid ca. 1 gang om ugen, og derudover bevæger jeg mig hver dag, hvor jeg cykler, går eller leger	.0	18.5	16.4
	Jeg er aktiv (løber, går cykler, spiller bold eller danser), men jeg går ikke fast til noget i en idrætsforening/klub	61.9	31.5	34.9
	Jeg deltager i mange aktiviteter, men ikke idræt, sport eller motion	14.3	8.3	9.0
	Jeg bevæger mig ikke ret meget, men ser tit TV, spiller computer, hører musik eller andre stillesiddende aktiviteter	9.5	8.9	9.0
	Total	100 (n=21)	100 (n=170)	100 (n=191)
Går til mindst én idrætsgren	Ja	47.6	63.5	61.8
	Nej	52.4	36.5	38.2
	Total	100 (n=21)	100 (n=170)	100 (n=191)
Deltaget i mindst én selvorganiseret fysisk aktivitet i løbet af den sidste uge	Ja	81.0	82.9	82.7
	Nej	19.0	17.1	17.3
	Total	100 (n=21)	100 (n=170)	100 (n=191)

6.3.3. Forskelle mellem etniske grupper

De udsatte boligområder er karakteriseret ved en høj andel af beboere med anden etnisk baggrund end dansk. Hvilken sammenhæng er der mellem etnisk herkomst og idrætsdeltagelse? Den seneste undersøgelse af befolkningens idrætsdeltagelse fra 2007 viste en klar forskel på andelen, som dyrker motion eller idræt, mellem voksne, hvis forældre (begge) er af dansk oprindelse, og voksne hvis forældre (begge) er født i udlandet (henholdsvis 56 og 44 pct.) (Pilgaard 2009: 43).

Denne undersøgelse viser, at der er en lille - men i statistisk forstand ikke signifikant - forskel på idrætsdeltagelsen mellem voksne beboere i de udsatte boligområder, der er født i Danmark (hvoraf en del er andengenerations indvandrere), og beboere der er født i et andet land (elektronisk bilag 2, tabel 13 og 14).

Dette dækker dog over, at mens der kun er små forskelle på idrætsdeltagelsen mellem mænd, der er født i Danmark, og mænd der er født i et andet land, er kvinder født i Danmark og bosat i de undersøgte boligområder noget mere idrætsaktive end kvinder fra boligområderne, der er født i udlandet.

Næsten samme resultat viser en undersøgelse fra 2010 af motionsvanerne i Sverige. Den viser, at mænd, der er født i Sverige, motionerer lidt mere end mænd, der er født i et land uden for Norden, mens kvinder, der er født i Sverige, er meget mere motionsaktive end kvinder, der er født i et land uden for Norden (RiksidrottsFörbundet 2011).

Ser vi imidlertid på, hvor meget dansktalende, arabisktalende, somalisktalende mv. dyrker idræt, finder vi dog en

Tabel 6.14: Andel af voksne i udsatte boligområder, som normalt dyrker motion, idræt eller sport, fordelt på talt sprog i hjemmet (pct.)

	Kun dansk	Kun arabisk	Kun tyrkisk	Kun somalisk	Øvrige kun fremmedsprog	Dansk og mindst 1 fremmedsprog	I alt
Ja	53,8	65,1	42,6	60,3	47,3	53,4	54,2
Ja, men ikke for tiden	5,0	3,5	1,9	4,8	4,5	8,5	5.2
Nej	41,2	31,4	55,6	34,9	48,3	38,1	40,5
Total	100 (n=500)	100 (n=255)	100 (n=54)	100 (n=63)	100 (n=292)	100 (n=307)	100 (n=1.471)

32 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
Chi²-test signifikant med α<0,01.

statistisk signifikant forskel. Mens hele 65 pct. af dem, der kun taler arabisk i hjemmet, og 60 pct. af dem, der kun taler somalisk, har svaret, at de normalt dyrker motion, idræt eller sport, gælder det samme kun for 53 pct. af dem, der taler dansk, og mindre end halvdelen af dem, der taler et andet sprog i hjemmet (tabel 6.14).

De samme forskelle finder vi, hvis vi benytter den alternative afgrænsning af idrætsbegrebet, hvor dem der kun går vandretur ikke tæller med som idrætsaktiv (elektronisk bilag 2, tabel 15).

Noget af denne forskel mellem de forskellige etniske grupper kan hænge sammen med, at de unge under 30 år dyrker mere idræt end de midaldrende og ældre (elektronisk bilag 2, tabel 21), og gruppen af beboere, der kun taler dansk i hjemmet, har en betydelig højere gennemsnitsalder end de andre grupper, som fremgår af tabel 6.14.

Der er ikke statistisk signifikant forskel på, hvor ofte beboerne dyrker motion eller idræt mellem beboere født i Danmark og beboere, der er født udenfor Danmark; og mellem dem der taler dansk, arabisk eller et andet sprog (elektronisk bilag 2, tabel 29 til 30).

Hvad angår skoleeleverne finder vi, at drenge fra familier, hvor begge forældre er født i et andet land end Danmark, er lidt mere idrætsaktive end drenge fra familier, hvor én

Tabel 6.15: Andel af skoleelever fra udsatte boligområder, der dyrker idræt (har svaret ja til mindst en af de nævnte idrætsgrene), fordelt på forældres etniske herkomst og efter elevernes køn (pct.)

		Begge forældre født i Danmark	En forældre født i Danmark	Begge forældre født andet sted	I alt
Dreng	Ja	76,7	70,1	82,1	79,8
	Nej	23,3	29,9	17,9	20,2
	Total	100 (n=176)	100 (n=67)	100 (n=504)	100 (n=747)
Pige	Ja	67,7	61,0	50,3	55,5
	Nej	32,3	39,0	49,7	44,5
	Total	100 (n=226)	100 (n=82)	100 (n=614)	100 (n=922)
Total	Ja	71,6	65,1	64,7	66,4
	Nej	28,4	34,9	35,3	33,6
	Total	100 (n=402)	100 (n=149)	100 (n=1.118)	100 (n=1.669)

I kategorien "begge forældre fra Danmark" er også medtaget de der kun har en forældre, hvis denne kommer fra Danmark. 213 respondenter er udeladt pga. manglende værdier, herunder ved ikke og der hvor respondenten ikke har nogen forældre.
For drenge er forskellen signifikant (Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,05$). For piger er forskellen signifikant (Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$). Samlet er forskellen signifikant (Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,05$).

eller begge forældre er født i Danmark. Ser vi på pigerne, finder vi det modsatte. Mens 68 pct. af pigerne fra familier, hvor begge forældre er født i Danmark, svarer, at de dyrker én eller flere idrætsgrene, gælder det samme kun for 50 pct. af pigerne fra familier, hvor begge forældre er født i et andet land. I begge grupper er idrætsdeltagelsen hos pigerne klart lavere end hos drengene, men forskellen er meget større hos pigerne fra familier af anden etnisk herkomst end dansk end hos piger fra familier, hvor begge forældre er født i Danmark (tabel 6.15).

Der er ikke signifikante forskelle på idrætsdeltagelsen mellem børn, hvis forældre er født i et andet lande i Europa, og børn hvis forældre er født i et land uden for Europa. Vi finder ligeledes, at børn af forældre, der er født i Danmark, er mere aktive i selvorganiserede aktiviteter end børn af forældre, der er født i et andet land. Disse resultater svarer til, hvad andre undersøgelser af børn og unges idrætsdeltagelse i Danmark har vist (Nielsen og Ibsen 2009).

6.3.4. Beskæftigelsens og uddannelsens betydning for idrætsdeltagelsen

Mens etnicitet eller kulturel / sproglig baggrund altså synes at spille en forholdsvis lille rolle for idrætsdeltagelsen hos de voksne i de udsatte boligområder, er der en tydelig sammenhæng mellem beboernes beskæftigelsessituation og deres idrætsdeltagelse. Selvstændige og funktionærer samt unge under uddannelse har en klart højere idrætsdeltagelse end faglærte arbejdere, som igen er mere idrætsaktive end ufaglærte og folk, der er helt uden for arbejdsstyrken (tabel 6.16). Forskellen bliver endnu tydeligere, hvis de, hvis idrætsudfoldelse kun består af vandreture, udelades fra analysen.

Det ændrer ikke på andelen af de unge under uddannelse, som dyrker idræt, men reducerer andelen med ca. ti procentpoint i de øvrige beskæftigelsesgrupper (elektronisk bilag 2, tabel 16). Disse forskelle svarer i store træk til forskellene i idrætsdeltagelsen mellem beskæftigelsesgrupper, som den landsdækkende undersøgelsen af befolkningens idrætsvaner fandt i 2007 (Pilgaard 2009: 51 og 171).

Tabel 6.16: Andel af voksne i udsatte boligområder, som normalt dyrker motion, idræt eller sport fordelt efter beskæftigelsessituation (pct.)

	Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	Funktionær/ tjenestemand	Faglært arbejder	Ufaglært arbejder/ specialarbejder	Uden for arbejdsstyrken	Under uddannelse	I alt
Ja	76,5	64,0	56,7	46,9	47,4	62,1	54,0
Ja, men ikke for tiden	5,9	4,0	4,0	3,4	5,6	5,9	5,2
Nej	17,6	32,0	39,3	49,7	47,0	32,0	40,8
Total	100 (n=34)	100 (n=50)	100 (n=150)	100 (n=179)	100 (n=553)	100 (n=406)	100 (n=1.372)

131 respondenter er udeladt pga. manglende værdier
Chi^2-test signifikant med α<0,01

Derimod viser undersøgelsen overraskende små forskelle på idrætsdeltagelsen mellem uddannelsesgrupper, når vi ser bort fra de unge under uddannelse, som er noget mere idrætsaktive end resten (elektronisk bilag 2, tabel 17 og 18). For både uddannelse og beskæftigelse gælder det, at sammenhængen reduceres, når der kontrolleres for alder, fordi alder har betydning både for uddannelsesniveau og beskæftigelsessituation.

Der er heller ikke statistisk signifikant forskel på, hvor ofte beboerne dyrker motion eller idræt mellem beboere i beskæftigelse, og beboere der er uden for arbejdsstyrken; og mellem højt uddannede og lavere uddannede (elektronisk bilag 2, tabel 31 til 32). Det samme fandt idrætsvaneundersøgelsen fra 2007 (Pilgaard 2009).

Ser vi på børnene og de unge er der en forholdsvis svag – men statistisk signifikant - sammenhæng mellem forældrenes arbejdssituation og børnenes idrætsdeltagelse. 70 pct. af de elever, hvis forældre begge har et arbejde, dyrker idræt, mens det kun gælder for 61 pct. af eleverne, hvor ingen af forældrene har et arbejde (tabel 6.17). Forældrenes beskæftigelsessituation har øjensynligt også indflydelse på, hvor meget børnene deltager i diverse selvorganiserede fysiske aktiviteter. Hvis begge forældre har et arbejde, er børnene mere aktive i selvorganiserede aktiviteter, end hvis én eller begge forældre ikke har et arbejde. Forskellen er dog mindre, end vi finder på deltagelsen i den organiserede idræt.

6.3.5. Betydningen af køn, alder, helbred og forældrenes idrætsinteresse for idrætsdeltagelsen

Den seneste undersøgelse fra 2007 viste, at det var kvinderne, der var mest idrætsaktive (58 pct. mod 53 pct. af mændene). Til forskel fra dette landsgennemsnit dyrker mændene i de udsatte boligområder i meget højere grad idræt, end kvinderne gør det.

Mens 60 pct. af mændene svarer, at de dyrker idræt eller motion, er det kun 50 pct. af kvinderne, som er motions- og idrætsaktive (elektronisk bilag 2, tabel 19). En stor del af denne forskel på de to køns idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder skal dog tilskrives den arabisk talende del af respondenterne, hvoraf mændene i meget højere grad dyrker idræt end kvinderne.

Denne undersøgelse finder også, hvad adskillige tidligere undersøgelser har vist, at de idrætsaktive mænd bruger mere tid på idræt end de idrætsaktive kvinder (i gennemsnit). Men dette varierer med etnisk baggrund. Blandt beboere, der kun taler dansk i hjemmet, er det snarere kvinderne, der bruger mest tid på idræt, mens det omvendte gælder for de grupper, hvor der kun tales arabisk og tyrkisk, og hvor der også tales et andet sprog end dansk. Denne forskel mellem kønnene på, hvor meget de dyrker idræt, gælder altså ikke dem, der er er født i Danmark (elektronisk bilag 2, tabel 33).[6]

6 Mange af de sammenhænge, som er belyst ovenfor, forekommer også, når vi ser på samlever/ægtefælles idrætsdeltagelse (dvs. baseret på respondentens svar på om samlever / ægtefælle dyrker idræt eller motion). Dette skyldes givetvis en stærk sammenhæng (gamma på 0,547) mellem egen idrætsdeltagelse og samlever/ægtefælles idrætsdeltagelse. En lignende sammenhæng, omend lidt svagere (gamma på 0,376), gør sig gældende for hjemmeboende børns idrætsdeltagelse. Denne sammenhæng er velkendt fra mange studier af idrætsdeltagelsen.

Tabel 6.17: Andel af eleverne, der dyrker idræt, opdelt efter forældrenes arbejdssituation (pct.)

	Begge forældre arbejder	Kun en forældre arbejder	Ingen forældre arbejder	I alt
Ja	69,9	65,7	60,6	66,3
Nej	30,1	34,3	39,4	33,7
Total	100 (n=700)	100 (n=686)	100 (n=355)	100 (n=1.741)

141 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
Chi^2-test signifikant med α<0,05.

Som vist ovenfor er der store forskelle på drengenes og pigernes idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder. På tværs af skolerne svarer 79 pct. af drengene mod 56 pct. af pigerne, at de går til idræt, men forskellen skyldes først og fremmest, at piger fra familier med en anden etnisk herkomst end dansk dyrker meget mindre idræt end piger af familier af dansk herkomst (elektronisk bilag 2, tabel 20). Til forskel fra den organiserede idræt deltager pigerne i flere forskellige fysiske aktiviteter i løbet af en uge end drengene.

Alder har også indflydelse på idrætsdeltagelsen. De unge mellem 16 og 29 år er noget mere idrætsaktive end aldersgruppen derover (elektronisk bilag 2, tabel 21). Der er ingen signifikante forskelle på idrætsdeltagelsen mellem yngre og ældre skoleelever. Det gælder både den organiserede og den selvorganiserede idræt. Dette resultat afviger fra idrætsvaneundersøgelsen fra 2007, som fandt betydelige forskelle mellem de yngste og de ældste børns deltagelse i idræt (Pilgaard 2009).

I overensstemmelse med andre undersøgelser viser denne, at det har væsentlig indflydelse på børnenes og de unges idrætsdeltagelse, om forældrene dyrker idræt. Henholdsvis 76 pct. og 69 pct. af eleverne dyrker idræt, hvis begge forældre eller kun en af deres forældre dyrker idræt, mens det samme kun gælder for 59 pct. af eleverne, hvis ingen af deres forældre dyrker idræt (elektronisk bilag 2, tabel 24). Denne sammenhæng finder vi også for den selvorganiserede idræt.

Der er som forventet et meget stærkt sammenfald mellem selvvurderet helbred og idræts- og motionsdeltagelse. Jo bedre respondenterne vurderer deres helbredstilstand og fysiske form, jo større er andelen, som dyrker idræt eller motion (inklusiv vandreture). Mens 70 pct. af de som synes, at de har et virkeligt godt helbred, dyrker idræt, gælder det kun for 28 pct. af de, der svarer, at de har et meget dårligt helbred (elektronisk bilag 2, tabel 23). Da den selvvurderede helbredstilstand er betydeligt dårligere i disse boligområder end gennemsnittet for hele befolkningen, er det en af forklaringerne på den lavere deltagelse i idræt og motion i de udsatte boligområder.

De mest socialt udsatte er ofte karakteriseret ved dels at være uden for arbejdsmarkedet (med eller uden kontanthjælp eller på førtidspension), dels at have et længerevarende helbredsproblem. Denne gruppe udgør ca. 10 pct. af respondenterne i undersøgelsen af de voksnes idrætsdeltagelse. Beboere med et længerevarende helbredsproblem er noget mindre idrætsaktive end de øvrige beboere med en forskel på 11 procentpoint.

Tilsvarende er beboere, der er enten er førtidspensionist eller arbejdsledig (med eller uden kontanthjælp) mindre idrætsaktive end øvrige beboere med samme procentuelle forskel på 11 procentpoint. Men det er ikke således, at de beboere der både har et længerevarende helbredsproblem og er uden for arbejdsmarkedet (som her afgrænset) er meget mindre idrætsaktive end beboere, der kun har et af de to karakteristika. 39 pct. af denne gruppe svarer, at de dyrker mindst én idrætsgren (vandretur ikke medtaget) mod 43 pct. af dem, der er uden for arbejdsmarkedet men ikke har et længerevarende helbredsproblem. Tilsvarende udgør de idrætsaktive 43 pct. af dem, som har et længerevarende helbredsproblem, men ikke er enten førtidspensionist eller arbejdsløs (uden A-kasse understøttelse).

6.3.6. Sammenfatning

Sammenfattende kan det altså konkluderes,

- at idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder er signifikant lavere end i Danmark som helhed, men forskellen er forholdsvis lille, når vi sammenligner de generelle mål for idrætsdeltagelsen. Der er dog en stor forskel, hvis vi bruger børnenes svar på, om forældrene dyrker idræt, som mål for idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder.

- at der er en signifikant forskel på idrætsdeltagelsen mellem de undersøgte områder, og at det ikke kan forklares med etnisk herkomst (dog giver data ikke mulighed for at undersøge eventuelle forskelle mellem andre sprog end dansk og arabisk), socio-økonomisk status, køn, alder og samlivsform. Dvs. hvor der kontrolleres for disse variables indvirkning på idrætsdeltagelsen. Dette bekræftes af en logistisk regressionsanalyse (elektronisk bilag 2, tabel 25), selvom analysen viser en forholdsvis svag sammenhæng[7].

- at etnisk herkomst har forholdsvis lille betydning for idrætsdeltagelsen, når der tages højde for den socioøkonomiske status' indflydelse på idrætsdeltagelsen (målt alene ved beskæftigelsessituation og uddannelse).

- at børn og unges idrætsdeltagelse er på næsten samme niveau i de undersøgte boligområder som i andre boligområder og kommuner, men at der mellem områderne er stor forskel på, hvor mange der dyrker idræt og er fysisk aktive.

- at etnisk herkomst har stor betydning for pigernes deltagelse idræt, men ingen væsentlig betydning for, om drengene er idrætsaktive. Forældrenes beskæftigelses-situation og idrætsinteresse (om de selv dyrker idræt) har stor indflydelse på, om børnene er idrætsaktive.

7 Det skal dog bemærkes af Nagelkerkes R2 er 0,066, hvilket indikerer en forholdsvis svag sammenhæng. Nagelkerkes R2 kan antage værdier mellem 0 og 1, hvor 1 indikerer den stærkest mulige sammenhæng.

6.4 Hvilken form for idræt dyrker de idrætsaktive?

I det følgende skal vi se på, hvilke former for motion og idræt, som de idrætsaktive voksne og børn i de udsatte boligområder dyrker, og om der er forskel derpå mellem boligområderne, mellem beboere af anden etnisk herkomst end dansk og beboere af med en dansk baggrund, og mellem socioøkonomiske grupper 8.

I voksenundersøgelsen har respondenterne haft mulighed for at 'sætte kryds' ved ca. 45 forskellige idrætsgrene og motionsformer, som i det følgende er omkodet til et mindre antal typer af idræts- og motionsformer. 56 pct. af respondenterne har angivet én idræts- og motionsform, 25 pct. har angivet to, og knap hver femte har angivet mere end to (se elektronisk bilag 2, tabel 36).

Den mest praktiserede motions- og idrætsform blandt de voksne adspurgte i de udsatte boligområder er styrketræning, som 16 pct. svarer, at de har dyrket inden for det seneste år. Dernæst kommer gang og vandretur (15 pct.), gymnastik, aerobic og workout (11 pct.), holdboldspil (11 pct.), konditionstræning (10 pct.), løb (8 pct.), dans og yoga (5 pct.) og svømning (5 pct.) 9. Det er altså de store motionsaktiviteter, som dominerer i befolkningen som helhed, der også har størst tilslutning blandt de idrætsaktive i de udsatte boligområder (tabel 6.18).

Andelen, som dyrker de forskellige aktiviteter, er dog for de fleste aktiviteters vedkommende klart lavere end i befolkningen som helhed. I undersøgelsen fra 2007 svarede 32 pct. således, at de gik vandretur, 25 pct. løb / joggede, 19 pct. trænede styrketræning, og henholdsvis 18 og 17 pct. gik til gymnastik eller aerobic (Pilgaard 2009).

8 Analysen er afgrænset til dem, som i det første spørgsmål har svaret, at de normalt dyrker motion, idræt eller sport, og omfatter således ikke dem, der har svaret, at de 'dyrker idræt, men ikke for tiden', og så efterfølgende har svaret på, hvilke idrætsaktiviteter de har dyrket det seneste år (37 respondenter).

9 Der er en uoverensstemmelse mellem antallet, som svarer, at de går til svømning (80), og antallet, som svarer, at de inden for det seneste halve år har benyttet en svømmehal (200).

Tabel 6.18: Andel af de voksne beboere og andelen af de idrætsaktive i de udsatte boligområder, som inden for de seneste 12 måneder har deltaget i nedenstående idræts- og motionsformer (pct.)

	Antal respondenter	Andel af respondenter der har dyrket idræt (n=895)	Andel af alle respondenter (n=1.503)
Styrketræning	239	26,7	15,9
Gang og vandreture	222	24,8	14,8
Gymnastik, aerobic og workout	162	18,1	10,8
Boldspil, hold	158	17,7	10,5
Konditionstræning	152	17,0	10,1
Løb	125	14,0	8,3
Dans og yoga	81	9,1	5,4
Svømning	80	8,9	5,3
Cykelsport	73	8,2	4,9
Andet	42	4,7	2,8
Boksning og kampsport	41	4,6	5,4
Boldspil, individuelt	21	2,3	1,4

Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. Respondenterne kan have deltaget i flere kategorier, hvorfor andelen ikke summerer til 100 %

Skoleeleverne har et noget andet idrætsmønster. 68 pct. af de idrætsaktive børn går kun til én idrætsgren, mens 22 pct. går til to, og kun 11 pct. går til mere end to aktiviteter (bilag 2, tabel 37).

Den suverænt mest dyrkede idrætsgren blandt børnene og de unge er fodbold, som mere end halvdelen af de idrætsaktive skoleelever går til. Næstmest dyrkede idrætsgren er svømning (19 pct.), dernæst dans (13 pct.), styrketræning (9 pct.), gymnastik (7 pct.), kampsport (6 pct.) og ridning (5 pct.) (tabel 6.19).

Dette afviger betydeligt fra gennemsnittet for skolebørn i Danmark. Den seneste landsdækkende undersøgelse af børns idrætsdeltagelse fra 2007 viser også, at fodbold er den mest populære idrætsgren blandt børnene, men derefter kommer håndbold, svømning, gymnastik og badminton (Pilgaard 2009: 81).

Både denne undersøgelse og idrætsvaneundersøgelsen fra 2007 viser, at der er betydelige forskelle på de nævnte idrætsgrenes popularitet mellem yngre og ældre børn.

Tabel 6.19: Andel af idrætsaktive skoleelever fra udsatte boligområder, som går til forskellige idrætsgrene (pct.)

	Antal respondenter	Andel af respondenter (n=1.230)
Fodbold	649	52,8
Svømning/ vandidræt	236	19,2
Dans	155	12,6
Styrketræning	104	8,5
Gymnastik	80	6,5
Kampsport	73	5,9
Ridning	65	5,3
Håndbold	60	4,9
Basketball	59	4,8
BMX/cykling/ mountainbike	39	3,2
Aerobic	31	2,5
Tennis	24	2,0
Volleyball/ kidsvolley	20	1,6
Rulleskøjteløb	19	1,5
Bordtennis	19	1,5
Rollespil	13	1,1
Badminton	13	1,1
Golf	12	1,0
Hockey/floorball	9	0,7
Kano/kajak	8	0,7
Sejlads/sejlsport	8	0,7
Orienteringsløb	5	0,4
Andet	135	11,0

Kun skoleelever, der dyrker idræt, er medtaget. Eleverne kan have deltaget i flere kategorier, hvorfor andelen ikke summerer til 100%

6.4.1. Forskelle mellem boligområderne

En sammenligning af hvor meget de forskellige idræts- og motionsformer praktiseres hos de voksne beboere i de seks boligområder, afslører store forskelle.

- Holdboldspil praktiseres af hver tredje voksne idrætsaktive i Gellerup og af færre end ti pct. i Tingbjerg. Denne forskel hænger i høj grad sammen med forskelle i aldersfordelingen blandt respondenterne i de to boligområder. Andelen, der spiller holdboldspil (først og fremmest fodbold), er dog også forholdsvis lav i såvel Vollsmose som Aldersrogade. Løb praktiseres også mest i Gellerup og mindst i Tingbjerg og dernæst Vollsmose og Aldersrogade. Noget som igen delvis kan forklares med, at det især er de unge, der løber.

- Der er meget store forskelle mellem boligområderne på, hvor meget man går vandreture. I Tingbjerg er det 45 pct. af de idræts- og motionsaktive, i Vollsmose 34 pct., i Gellerup 22 pct., 15 pct. i Aldersrogade og henholdsvis 9 pct. og 2 pct. i Sundparken og Stengårdsvej. Noget af dette kan skyldes forskelle på måden, interviewene er gennemført, dvs. i hvilken grad der er spurgt til dette specifikt, fordi nogen af de interviewede måske ikke har tænkt på vandretur som idræt.

- Styrketræning praktiseres af omkring en tredjedel i Sundparken, Stengårdsvej, Gellerup og Aldersrogade, men kun af hver femte i Vollsmose og godt hver tiende i Tingbjerg. Igen har forskelle på aldersfordelingen en vis indflydelse på andelen.

- Tilsvarende finder vi, at Tingbjerg og Vollsmose skiller sig ud fra de andre boligområder på andelen, som praktiserer konditionstræning (som givetvis hænger tæt sammen med styrketræning, der udøves i motions- og fitnesscentre), der udøves i noget mindre grad i disse to områder end i de andre boligområder.

- Dans og yoga praktiseres især i Stengårdsvej, hvor hver femte af de idrætsaktive udøver en af disse aktiviteter mod omkring hver tiende i de andre boligområder.

Tabel 6.20: Andel af idrætsaktive beboere i udsatte boligområder, som praktiserer forskellige typer af idræts- og motionsformer, opdelt efter boligområder (kun signifikante forskelle er medtaget) (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Boldspil, hold**	22,1	20,7	14,2	33,1	7,0	12,5	17,7
Løb*	15,0	15,2	12,4	20,8	7,9	14,8	14,0
Gang og vandreture**	1,8	8,7	34,3	21,9	44,7	14,8	24,8
Gymnastik, aerobic og workout**	27,4	23,9	6,5	12,4	21,4	23,4	18,1
Styrketræning**	34,5	39,1	21,3	34,8	12,1	31,3	26,7
Konditionstræning**	24,8	17,4	9,5	25,3	11,2	18,0	17,0
Dans og Yoga mv.**	10,6	20,7	7,7	7,3	6,5	7,8	9,1
Cykelsport**	6,2	4,3	18,3	9,0	3,7	5,5	8,2
Total	(n=113)	(n=92)	(n=169)	(n=178)	(n=215)	(n=128)	(n=895)

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende boligområde, der har svaret, at de har deltaget i den pågældende type idrætsgren. Respondenterne kan indgå i flere typer af idrætsgrene, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter).
** *Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01.*
* *Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05.*

- Endelig dyrker man i meget højere grad cykelsport i Vollsmose, end man gør i især Stengårdsvej og Tingbjerg (tabel 6.20) [10].

På tværs af boligområderne er fodbold den helt dominerede idrætsgren hos de idrætsaktive børn. Fodbold dyrkes af hele 77 pct. i Stengårdsvej, mens fodboldspillerne 'kun' udgør 53 pct. i Vollsmose. Der er større forskelle på tilslutningen til de andre idrætsformer. Gymnastik og aerobic dyrkes af 13 pct. af de idrætsaktive elever i Vollsmose mod kun 1 pct. i Stengårdsvej.

Tilsvarende går 22 pct. i Aldersrogade, 17 pct. i Gellerup, 15 pct. i Sundparken og 14 pct. i Stengårdsvej til dans, mens det kun er 1 pct. i Stengårdsvej. Endelig går langt flere til svømning i Aldersrogade, Gellerup, Sundparken og Vollsmose end i Tingbjerg og især Stengårdsvej. Kampsport dyrkes af relativt mange børn i Aldersrogade, mens det er en forholdsvis lille aktivitet i Gellerup og Stengårdsvej. Endelig dyrkes styrketræning af forholdsvis mange flere i Vollsmose og Aldersrogade end i Tingbjerg og Stengårdsvej (tabel 6.21).

Inden for de enkelte boligområder er der små forskelle på, hvad eleverne går til, mellem de elever, der bor i boligområdet, og de som bor udenfor.

10 Pga. de mange celler og relativt få respondenter kan der ikke foretages signifikanstest af 3. variable. Dog ser det ud til, at forskellene ikke kan forklares med etnicitet, alder, uddannelse osv.

Tabel 6.21: Andel af idrætsaktive børn, som går til typer af idrætsgrene, fordelt på boligområder og opdelt efter, om eleven bor i boligområdet eller udenfor (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		Aldersrogade Købehavn		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Boldspil, hold A* og B**	68,6	56,5	85,5	60,0	61,1	33,0	62,0	52,5	67,7	56,1	75,0	63,0	65,4	50,8
Boldspil, individuel	3,9	5,9	9,1	10,0	5,5	7,3	4,2	15,0	6,5	5,9	4,2	3,7	5,6	7,1
Gymnastik, aerobic og workout A**	9,8	2,4	0,0	3,3	13,5	13,0	6,3	10,0	7,1	5,3	4,2	11,1	9,2	7,3
Dans A**	13,7	15,3	1,8	0,0	14,5	11,4	16,2	17,5	6,5	12,8	33,3	11,1	12,7	12,4
Svømning A** og B**	5,9	15,3	7,3	10,0	25,4	2,4	30,3	22,5	18,7	20,9	4,2	37,0	21,5	15,7
Kampsport A*	11,8	4,7	3,6	3,3	4,5	5,7	2,8	7,5	4,5	9,1	16,7	14,8	5,0	7,3
Styrketræning B**	5,9	9,4	5,5	3,3	7,7	30,1	6,3	5,0	6,5	0,0	16,7	11,0	7,2	10,4
Cykelsport	11,8	3,5	1,8	0,0	3,2	1,6	3,5	5,0	3,9	1,1	4,2	3,7	3,9	2,0
Anden idræt A** og B**	9,8	15,3	9,1	36,7	18,0	40,7	7,0	12,5	40,0	18,7	25,0	18,5	19,5	24,2
Total	n=51	n=85	n=55	n=30	n=311	n=123	n=142	n=40	n=155	n=187	n=24	n=27	n=738	n=492

Kun respondenter, der dyrker idræt er medtaget.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05.*

På tværs af boligområderne går eleverne, der bor i et af boligområderne, i højere grad til fodbold og svømning, end eleverne der bor udenfor. Eleverne der bor udenfor går til gengæld i højere grad til styrketræning og til en 'anden idrætsgren' end de i spørgeskemaet nævnte. Ellers er forskellene mellem de undersøgte områderne større end forskellene mellem elever, der bor i boligområderne, og elever der bor udenfor boligområderne (tabel 6.21).

Ser vi på selvorganiserede fysiske aktiviteter deltager langt de fleste børn og unge som nævnt i mindst en aktivitet i løbet af en uge. Nedenfor er andelen, der har svaret, at de har deltaget i den pågældende aktivitet inden for den seneste uge før spørgeskemaet blev besvaret, angivet (tabel 6.22).

- Den mest populære selvorganiserede idrætsaktivitet er fodbold, som 53 pct. af eleverne ifølge deres svar har spillet inden for den seneste uge, før spørgeskemaet blev besvaret. Mest i Aldersrogade og Gellerup og mindst i Vollsmose og Sundparken.
- Dernæst kommer 'dans til musik', som 33 pct. har deltaget i. Denne aktivitet har forholdsvis flest aktive i Gellerup og Sundparken og færrest i Stengårdsvej.
- 31 pct. svarer, at de inden for den seneste uge har været ude i naturen. Det har forholdsvis flest skoleelever været i Sundparken og færrest i Stengårdsvej.

Tabel 6.22: Andel af eleverne, som inden for den seneste uge (før spørgeskemaet blevet besvaret) har deltaget i forskellige selvorganiserede fysiske aktiviteter, opdelt på boligområder (pct.)

	Gellerup Aarhus	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Fodbold **	57.9	48.8	51.9	46.8	55.9	67.7	52.8
Danser til musik**	38.6	37.0	22.8	33.9	29.4	30.6	32.7
Er ude i naturen **	31.1	36.0	21.6	32.1	29.9	29.0	30.7
Været på legeplads**	28.2	27.5	29.6	22.2	34.5	53.2	29.3
Går tur med familien**	27.5	27.5	20.4	25.1	30.3	40.3	27.4
Cyklet en tur **	18.2	33.2	32.1	29.9	24.1	4.8	25.9
I svømmehal **	18.9	19.4	28.4	24.0	22.8	14.5	22.2
Fangelege, sjippet mv.**	20.0	19.4	19.8	16.7	25.1	32.3	20.9
Rundbold mv.*	17.5	21.8	17.3	18.1	18.6	14.5	18.4
Løbet på løbehjul**	21.1	13.7	22.2	14.3	19.5	14.5	17.7
Cykler på BMX **	10.4	10.9	25.9	15.8	13.8	21.0	14.9
Bordtennis**	15.4	9.5	14.2	16.5	13.6	30.6	14.9
Rulleskøjter	13.6	11.4	16.0	9.5	13.6	11.3	12.3
Basketball **	8.2	16.1	14.8	9.0	10.1	19.4	11.1
Cyklet med familien **	7.9	14.2	7.4	10.6	15.6	14.5	11.8
Have-trampolin **	5.4	14.7	11.1	9.5	13.8	4.8	10.6
Tennis eller badminton**	9.6	7.1	9.9	9.5	12.0	4.8	9.7
Løbet på isskøjter**	2.1	1.9	2.5	5.2	4.4	30.6	4.7
Deltaget i rollespil**	3.6	1.9	1.9	5.7	4.1	9.7	4.1
Mindst én aktivitet	90.4	90.5	91.4	90.0	91.7	91.9	90.8
Indeks	17,2	18,1	16,6	15,8	17,2	21,0	17,0
Total	100 (n=280)	100 (n=211)	100 (n=162)	100 (n=442)	100 (n=435)	100 (n=62)	100 (n=1.552)

99 respondenter er udeladt, fordi de på ingen af de forskellige aktiviteter har angivet et svar.
*** Chi^2-test signifikant med α<0,01, * Chi^2-test signifikant med α<0,05.*
Indekset er konstrueret på den måde, at deltagelse i en aktivitet i løbet af den seneste uge har givet 3 point, deltaget i en aktivitet i den seneste måned har givet 2 point, deltaget sjældnere har givet 1 point, og aldrig deltaget har givet 0 point. Derpå er pointene for hver aktivitet lagt sammen. Tallet i tabellen er det gennemsnitlige antal point for eleverne i hvert boligområde.

- 29 pct. har været på en legeplads. Her topper deltagelsen i Aldersrogade og Tingbjerg, mens forholdsvis færrest har været på en legeplads i Vollsmose.
- 27 pct. har gået en tur med familien. Det har forholdsvis flest i Aldersrogade og færrest i Stengårdsvej.
- 26 pct. har cyklet en tur, og det har forholdsvis mange fra Stengårdsvej og Sundparken og forholdsvis få fra Gellerup.
- Ud over disse aktiviteter, som forholdsvis flest af eleverne deltager i, har 22 pct. været i svømmehallen i løbet af en uge. Her skiller eleverne fra Stengårdsvej sig ud med hele 28 pct., mens kun 15 pct. fra Aldersrogade har gjort det samme.

6.4.2. Etnisk baggrunds betydning for valget af idrætsgren

Den etniske eller kulturelle baggrund har ikke kun betydning for, hvor meget voksne og børn dyrker idræt, men også hvad de vælger at gå til. Boldspil på hold praktiseres i højere grad af beboere, der taler et andet sprog end dansk end af dansktalende. Løb praktiseres i mindre grad af de arabisk og somalisk talende end af de øvrige. Gang og vandretur udøves især af de arabisk talende, mens det er lige omvendt, hvad angår cykling (tabel 6.23). Hvis vi skelner mellem de beboere, der er født i Danmark, og de der er født i et andet land, er det kun på andelen, der praktiserer cykelsport, at vi finder en statistisk signifikant forskel (elektronisk bilag 2, tabel 38).

Tabel 6.23: Andel af de voksne idrætsaktive beboere, som praktiserer forskellige typer af idræts- og motionsformer, opdelt efter talt sprog i hjemmet (pct.)

	Kun dansk	Kun arabisk	Kun tyrkisk	Kun somalisk	Øvrige kun fremmedsprog	Dansk og mindst ét fremmedsprog	I alt
Boldspil, hold**	10,5	17,7	33,3	26,8	20,5	23,2	17,8
Løb*	17,7	6,3	16,7	9,8	16,6	14,2	14,1
Gang og vandreture**	28,2	32,6	25,0	26,8	21,9	14,7	24,9
Cykelsport**	14,6	2,3	0,0	9,8	4,0	6,8	8,0
Andet*	7,8	3,4	0,0	4,9	2,0	3,2	4,6
Total	(n=294)	(n=175)	(n=24)	(n=41)	(n=151)	(n=190)	(n=875)

Kun kategorier med signifikante forskelle mellem sprogkategorierne er præsenteret i tabellen.
Procenterne er andel af respondenter i det pågældende kategori der tilkendegiver at have deltaget i den pågældende idrætskategori.
Respondenterne kan indgå i flere typer af idrætsaktivitet, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter). 31 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel mellem talt sprog (Chi2-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem talt sprog (Chi2-test) med α<0,05.*

Tabel 6.24: Andel af skoleelever, der går til forskellige typer af idrætsgrene, fordelt efter hvor forældrene er født (pct.)

	Begge forældre født i Danmark	En forælder født i Danmark	Begge forældre født andet sted	I alt
Boldspil, hold**	45,8	45,4	67,2	59,7
Boldspil, individuel*	9,0	6,2	4,4	5,8
Gymnastik, aerobic og workout	9,4	4,1	6,9	7,3
Dans	13,2	13,4	13,0	13,1
Svømning**	13,5	14,4	21,6	18,9
Kampsport	7,6	8,2	5,0	6,0
Styrketræning**	14,2	6,2	7,3	9,0
Cykelsport	1,7	5,2	3,5	3,2
Anden idræt**	27,4	25,8	18,7	21,6
Total	(n=288)	(n=97)	(n=723)	(n=1.108)

Note: Procenterne er andel af respondenter i det pågældende kategori, der tilkendegiver at have deltaget i den pågældende idrætstype. Respondenterne kan indgå i flere typer af idrætsaktivitet, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der dyrker idræt, er medtaget. 122 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05.*

Holdboldspil er den helt store idrætsgren hos elever af forældre, der begge er født i et andet land end Danmark. Hele 67 pct. af de idrætsaktive børn og unge af anden etnisk herkomst end dansk går til fodbold, mod 46 pct. af elever af danskfødte forældre.

Der er også stor forskel på andelen, der går til svømning, som i meget højere grad dyrkes af børn af forældre, der begge er født i et andet land, mens styrketræning i højere grad dyrkes af børn og unge af forældre, der er født i Danmark, end af børn og unge af forældre, der er født uden for Danmark (tabel 6.24).

6.4.3. Beskæftigelse og uddannelses betydning for valget af idrætsgren

Ser vi på, hvilken betydning beboernes beskæftigelsessituation har for idrætsdeltagelsen, finder vi igen store forskelle på, hvad de idrætsaktive praktiserer.

- Mens 31 pct. af de unge under uddannelse og 19 pct. af de ufaglærte idrætsaktive dyrker holdboldspil, gælder det samme kun for 4 pct. af de selvstændige og 7 pct. af dem, der ikke er på arbejdsmarkedet. Det er dog forskelle, der i høj grad skyldes aldersforskelle.

- Løb praktiseres forholdsvis meget af funktionærer og forholdsvis lidt af beboere uden for arbejdsstyrken, hvilket bl.a. hænger sammen med aldersfordelingen i gruppen.

- Til gengæld svarer meget få af funktionærerne og de unge under uddannelse, at de dyrker idræt og motion ved at gå ture, mens det praktiseres af 39 pct. i gruppen uden for arbejdsstyrken.
- Styrketræning udøves af en forholdsvis stor andel i alle beskæftigelsesgrupper, men dog klart flest blandt de unge under uddannelse.
- Endelig dyrker de unge under uddannelse og funktionærerne i meget højere grad boksning eller anden kampsport, end man gør i de andre beskæftigelsesgrupper (tabel 6.25).

Beboernes uddannelsesbaggrund har forholdsvis lille betydning for, hvilke motions- og idrætsformer, de dyrker, når vi ser bort fra den gruppe – fortrinsvis unge – som er i gang med en uddannelse (elektronisk bilag 2, tabel 39). Forskellene mellem beskæftigelsesgrupper og mellem uddannelsesgrupper på hvilke idrætsgrene, de idrætsaktive dyrker, kan i høj grad tilskrives, at der er en stærk sammenhæng mellem fx alder og beskæftigelse, køn og beskæftigelse og mellem etnisk baggrund og beskæftigelse.

Tabel 6.25: Andel af de voksne beboere, som praktiserer forskellige typer af idræts- og motionsformer, opdelt efter beskæftigelse (kun signifikante forskelle er medtaget) (pct.)

	Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	Funktionær/ tjenestemand	Faglært arbejder	Ufaglært arbejder/ specialarbeder	Uden for arbejdsstyken	Under uddannelse	I alt
Boldspil, hold**	3,6	14,7	14,3	18,9	6,8	31,5	17,6
Løb**	14,3	20,6	15,4	17,8	7,5	18,8	14,2
Gang og vandreture**	28,6	8,8	25,3	26,7	38,9	10,5	24,8
Styrketræning**	28,6	26,5	27,5	20,0	19,8	35,9	26,7
Boksning og kampsport**	0,0	11,8	4,4	2,2	1,4	9,8	5,0
Total	(n=28)	(n=34)	(n=91)	(n=90)	(n=293)	(n=276)	(n=812)

Kun kategorier med signifikante forskelle mellem beskæftigelseskategorierne er præsenteret i tabellen.
Procenterne er andel af respondenter i den pågældende kategori, der har svaret, at de har deltaget i den pågældende idrætstype. Respondenterne kunne svare, at de går til flere idrætsgrene, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter). 83 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel mellem beskæftigelsesgrupper (Chi^2-test) med $\alpha<0,01$.*
** Signifikant forskel mellem beskæftigelsesgrupper (Chi^2-test) med $\alpha<0,05$.*

Hvad angår skoleelevernes foretrukne idrætsgrene, ser vi også enkelte forskelle på idrætsmønstret mellem elever, hvis forældre ikke har et arbejde, og elever hvis forældre har et arbejde. Børn og unge af forældre, der begge har et arbejde, dyrker i meget højere grad et individuelt boldspil (tennis, badminton, bordtennis mv.) eller 'anden idrætsgren', end børn og unge af forældre, der ikke har et arbejde. Disse elever går til gengæld mere til svømning (tabel 6.26).

Tabel 6.26: Andel af idrætsaktive elever, som dyrker typer af idrætsgrene, fordelt på forældres arbejdssituation (pct.)

	Begge forældre arbejder	Kun en forælder arbejder	Ingen forældre arbejder	I alt
Boldspil, hold	56,9	63,2	56,3	59,2
Boldspil, individuel*	7,6	5,8	1,9	5,8
Gymnastik, aerobic og workout	7,8	7,8	8,4	7,9
Dans	12,5	12,4	13,5	12,6
Svømning	16,4	21,1	22,3	19,3
Kampsport	7,4	4,0	6,5	5,9
Styrketræning	9,2	7,1	11,2	8,7
Cykelsport	2,2	3,1	4,7	3,0
Anden idræt*	23,3	23,5	14,0	21,6
Total	(n=489)	(n=451)	(n=215)	(n=1.155)

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende boligområde, der tilkendegiver at have deltaget i den pågældende type idræt. Respondenterne kunne svare, at de går til flere forskellige idrætsgrene, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der dyrker idræt er medtaget. 75 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05*

6.4.4. Betydning af køn, alder og forældres idrætsdeltagelse for foretrukne idrætsgren

Undersøgelsen viser de velkendte forskelle mellem mænd og kvinders og mellem unge og ældres foretrukne idrætsog motionsformer. Men forskellene er meget større end i befolkningen som helhed. Mens 32 pct. af de idrætsaktive mænd spiller et holdboldspil, gælder det kun for fem pct. af kvinderne. Dobbelt så stor en andel af kvinderne end af mændene går tur, og mens hver fjerde kvinde går til gymnastik, aerobic ol., gælder det kun ni pct. af mændene. Styrketræning praktiseres også i noget højere grad af mændene end af kvinderne, og boksning / kampsport er næsten kun en mande-aktivitet. Omvendt er det næsten kun kvinder, der dyrker dans og yoga (elektronisk bilag 2, tabel 40). Besvarelserne viser, at kønsforskellene er særligt udtalte i gruppen af beboere, der taler et andet sprog end dansk.

Hos de idrætsaktive skoleelever spiller tre ud af fire drenge holdboldspil mod fire ud af ti piger. Gymnastik og aerobic er først og fremmest noget, som pigerne går til, og pigerne går også i højere grad til svømning og 'anden idrætsgren', end drengene gør (elektronisk bilag 2, tabel 41).

Hvad angår alder, er det som forventet især de unge, som spiller et holdboldspil. Det gælder for 38 pct. af de unge mellem 16 og 19 år og 30 pct. mellem 20 og 29 år. Derefter er det færre end 10 pct., der dyrker et holdboldspil. Løb praktiseres især af de unge mellem 20 og 29 år og i lidt mindre grad i alderen mellem 30 og 49 år. Derefter er det meget få, som dyrker denne aktivitet. Andelen, som går vandretur, vokser i takt med alderen. Blandt de unge er det under hver tiende idrætsaktive, mens det blandt de ældre over 60 år er mere end halvdelen af de idrætsaktive. Styrketræning praktiseres af hver tredje af de idrætsaktive unge og hver fjerde i alderen 30 til 39 år. Men blandt de ældre er det også omkring hver tiende, der styrketræner. Boksning og kampsport udøves især af de unge (elektronisk bilag 2, tabel 42).

Idrætsaktive børn af forældre, der ikke dyrker idræt, dyrker forholdsvis meget fodbold og forholdsvis lidt svømning, gymnastik / aerobic, dans og 'anden idrætsgren' (elektronisk bilag 2, tabel 43).

6.4.5. Sammenfatning

Analysen af deltagelsen i de forskellige idrætsgrene og typer af idræt viser,

- at andelen af de idrætsaktive voksne beboere, som dyrker de forskellige idrætsgrene, er meget lavere end blandt de idrætsaktive i befolkningen som helhed, dvs. at forskellene er større på deltagelsen i de enkelte idrætsgrene end på deltagelsen i idræt og motion som helhed.
- at idrætsmønsteret på den ene side har mange lighedspunkter med idrætsmønsteret i hele befolkningen, idet det er de store motionsformer, der dominerer, men på den anden side er der også væsentlige forskelle, som især hænger sammen med forskelle mellem beboere af forskellig etnisk herkomst. Bl.a. dyrkes fodbold i meget højere grad af såvel voksne som børn, som har udenlandsk baggrund, mens det omvendte gælder for cykling.
- at styrketræning spiller en noget større rolle i idrætsmønsteret blandt beboerne i de udsatte boligområder, end denne træningsform gør i hele befolkningen.
- at der er store forskelle på, hvilke idræts- og motionsformer de voksne og børnene og de unge foretrækker at dyrke.
- at der også er væsentlige forskelle mellem boligområderne på, hvor udbredt de forskellige idrætsgrene og typer af idræt er hos børnene og de unge. Det må i høj grad tilskrives, at der er forskellige muligheder for at dyrke de forskellige idrætsaktiviteter.
- at forældrenes etniske baggrund, deres beskæftigelsessituation og deres idrætsinteresse også har indflydelse på, hvilke idrætsgrene de idrætsaktive børn og unge går til.

6.5. Under hvilke organiseringsformer dyrker de idrætsaktive idræt?

Den tredje dimension ved idrætsdeltagelsen, som belyses i denne undersøgelse, drejer sig om, under hvilke organiseringsformer, de idrætsaktive dyrker idræt. Af flere grunde er dette væsentligt at belyse. For det første er foreningen den dominerende organiseringsform inden for idrætten, som får en særlig bevågenhed i form af direkte og indirekte offentlig støtte. For det andet tillægges det fra såvel idrætten (= idrætsorganisationerne) som fra politisk side en særlig betydning, at befolkningen dyrker idræt i foreninger, og foreningsidrætten anses for at have et særligt potentiale i forhold til integration. For det tredje har mange idrætsprojekter for udsatte grupper og i udsatte boligområder taget sigte på foreningsidræt. I det følgende skelnes der mellem følgende organisationsformer: Forening, kommunal institution (kun spurgt skoleelever derom), kommercielt tilbud og 'idræt på egen hånd' (kun spurgt de voksne derom).

17 pct. af de voksne beboere i de seks udsatte boligområder og 29 pct. af de idrætsaktive svarer, at de dyrker idræt i en klub eller forening; andelen, der benytter et privat, kommercielt tilbud, er næsten den samme (18 pct. af alle og 30 pct. af de idrætsaktive); mens andelen som dyrker idræt på egen hånd, er noget større (hver tredje af beboerne og 56 pct. af de idrætsaktive). Dette deltagelsesmønster afviger betydeligt fra idræts- og motionsaktiviteten under forskellige organiseringsformer i den voksne befolkning i Danmark. Den seneste undersøgelse af befolkningens idrætsvaner fra 2007 viste, at 41 pct. dyrkede idræt i en forening, 18 pct. i privat (kommercielt) regi, og 61 pct. gjorde det 'på egen hånd' (Pilgaard 2009: 100). Den store forskel mellem beboerne i de udsatte boligområder og i befolkningen som helhed er, at langt de fleste idrætsaktive i udsatte boligområder kun dyrker idræt under én organiseringsform. Det gælder for 78 pct. af respondenterne (se elektronisk bilag 2, tabel 46).

Andelen af skoleelever, som dyrker idræt i en forening, er også meget lavere end blandt skoleelever i landet som helhed. 38 pct. af alle eleverne og 57 pct. af de idrætsaktive har svaret, at de inden for den seneste uge før skemaet blev besvaret, har dyrket idræt i en forening; henholdsvis 8 pct. og 11 har gjort det i en kommunal institution; 6 pct. og 13 pct. i et kommercielt center; og endelig har 18 pct. af eleverne og 26 pct. af de idrætsaktive angivet en anden organisering (elektronisk bilag 2, tabel 50). Den seneste landsdækkende undersøgelse af børns idrætsdeltagelse viste, at 89 pct. af de idrætsaktive børn havde dyrket idræt i en forening inden for det seneste år; 25 pct. havde gjort det i en SFO eller fritidsklub; 12 pct. i privat / kommercielt regi; og 17 pct. i 'anden sammenhæng' (Pilgaard 2009: 9). Undersøgelsen af 5. og 9. klasse elevers idrætsdeltagelse i fire kommuner kom ligeledes frem til en højere andel, som dyrker idræt i en forening, end denne undersøgelse i udsatte boligområder viser. I Københavns Kommune, hvor andelen af skoleeleverne, der dyrker idræt i en forening er lavest, viste undersøgelsen fra 2007, at 60 pct. af 5. klasse eleverne og 41 pct. af 9. klasse eleverne dyrkede idræt i en forening (Nielsen og Ibsen 2008). I denne undersøgelse er andelen af skoleeleverne fra Tingbjerg og Aldersrogade fra 4. til 9. klassetrin, der dyrker idræt i en forening, klart lavere.

Tabel 6.27: Andel af de voksne idrætsaktive beboere i udsatte boligområder, der dyrker idræt eller motion under forskellige organiseringsformer, fordelt på boligområder (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Klub eller forening**	28,3	42,4	26,6	36,5	23,7	15,6	28,2
Privat kommercielt tilbud**	38,1	31,5	20,1	39,3	13,5	45,3	29,4
På egen hånd (uorganiseret)**	44,2	44,6	67,5	59,6	57,7	46,9	55,3
Anden sammenhæng**	2,7	5,4	1,2	3,4	12,1	3,9	5,3
Total	(n=113)	(n=92)	(n=169)	(n=178)	(n=215)	(n=128)	(n=895)

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende områder, der tilkendegiver at have dyrket idræt i den pågældende organiseringsform. Respondenterne kunne give svar på forskellige organiseringsformer, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter).
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05.*

6.5.1. Forskelle mellem boligområderne

Idræt i forening er især udbredt blandt de idrætsaktive voksne i Stengårdsvej og i Gellerup, hvor omkring fire ud af ti af de idrætsaktive dyrker idræt i en forening. Den laveste andel finder vi i Aldersrogade (16 pct.) og Tingbjerg (24 pct.), dvs. de to boligområder i Københavns kommune.

Idræt i kommercielt regi finder vi især blandt de idrætsaktive i Aldersrogade og Stengårdsvej (omkring fire ud af ti af de idrætsaktive), mens det kun er henholdsvis 14 pct. og 20 pct. af de idrætsaktive i Tingbjerg og Vollsmose, der dyrker idræt i et privat, kommercielt tilbud.

Idræt på egen hånd, som typisk er vandreture, løb og cykling, praktiseres især i de tre store boligområder, der her er undersøgt, dvs. Tingbjerg, Gellerup og Vollsmose (tabel 6.27).

Skoleeleverne i og omkring Tingbjerg går i noget højere grad til idræt i en forening, end eleverne i de andre områder gør, men det skyldes primært, at børnene, der bor uden for boligområdet, i meget højere grad dyrker idræt i en forening, end børnene, der bor i Tingbjerg. Men børnene, der bor i det undersøgte boligområde i Tingbjerg, er også mere foreningsaktive, end børnene fra de andre boligområder, når man ser bort fra dem, der bor udenfor boligområdet. Den laveste deltagelse i foreningsidræt finder vi i Aldersrogade, og det gælder både børnene, der bor inden for boligområder, og børnene der bor uden for (tabel 6.28).

I Vollsmose og Tingbjerg dyrker en forholdsvis stor andel af eleverne idræt i kommunal sammenhæng (i fritiden), mens det spiller en lille rolle i de andre områder. I Vollsmose er det først og fremmest eleverne, der bor i Vollsmose, som gør det, men forholdsvis få af eleverne, der bor udenfor boligområdet, dyrker idræt i kommunale institutioner (tabel 6.28).

Idræt i kommercielt regi spiller især en rolle i Sundparken, men det gælder især elever, der bor udenfor selve boligområdet (tabel 6.28).

På tværs af boligområderne dyrker elever, der bor udenfor boligområderne, i højere grad idræt i en forening og i mindre grad i en kommunal institution eller under 'anden organisering', end eleverne, der bor i boligområderne (tabel 6.28).

En særskilt analyse af idrætsdeltagelsen under forskellige

Tabel 6.28: Andel af skoleelever, som 'inden for den sidste uge' har dyrket idræt under forskellige organiseringsformer, fordelt på boligområder (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		Aldersrogade København		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Forening eller idrætsklub B**	34,7	37,1	35,9	32,1	35,9	37,5	33,9	31,1	40,8	55,1	19,4	21,6	35,9	42,5
Kommunal institution A** og B**	5,3	0,0	0,9	3,6	12,9	4,2	5,7	4,1	11,4	11,0	6,5	2,7	9,2	5,9
Kommercielt tilbud B*	6,7	13,3	3,4	5,4	5,8	8,3	4,4	4,1	7,1	4,9	0,0	0,0	5,4	6,7
Anden org. A**	25,3	13,3	8,5	8,9	20,6	25,0	23,3	17,6	20,9	15,1	6,5	16,2	19,9	14,9
På egen hånd / selvorg.	8,0	9,1	3,4	7,1	11,3	8,3	10,1	12,2	7,1	5,3	-	-	9,2	7,6
Total – N =	75	85	117	30	451	123	227	40	211	187	31	27	1.112	579

Respondenter fra Mulernes Legatskole i Odense er ikke medtaget (191 respondenter).
Respondenterne har kunnet angive flere organisationsformer, hvorfor kolonnerne ikke summere til 100 %.
[1]Respondenterne fra Aldersrogade har fået spørgsmålet i en anden form, hvor kategorien "på egen hånd/selvorg." ikke indgik.
*** Chi^2-test signifikant med α<0,01.*
** Chi^2-test signifikant med α<0,05.*

Tabel 6.29: Andel af gymnasieelever fra Mulernes Legatskole i Vollsmose, som dyrker idræt under forskellige organiseringsformer, opdelt mellem elever der bor i Vollsmose og elever, der bor udenfor (pct.)

		Bor i Vollsmose	Bor ikke i Vollsmose	I alt
Går til idræt i en forening eller idrætsklub	Ja	14.3	32.4	30.4
	Nej	85.7	67.6	69.6
	Total	100 (n=21)	100 (n=170)	100 (n=191)
Går til idræt i kommercielt motions-center, danseinstitut, ridecenter ol	Ja	19.0	32.4	30.9
	Nej	81.0	67.6	69.1
	Total	100 (n=21)	100 (n=170)	100 (n=191)

organiseringsformer blandt gymnasieelever fra 3. g på Mulernes Legatskole i Vollsmose viser, at elever på skolen, som bor i Vollsmose, i meget mindre grad dyrker idræt i en forening og i et kommercielt center eller institut, end elever, der bor uden for Vollsmose (tabel 6.29).

6.5.2. Etnisk herkomsts betydning for valget af organisationsform

Tidligere studier har vist, at etnisk og kulturel baggrund har betydning for medlemskab af foreninger og frivillige organisationer (Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration 2011). Denne undersøgelse viser imidlertid, at etnisk herkomst ikke har en signifikant betydning for dette blandt beboere i udsatte boligområder. Derimod synes det at have betydning for benyttelsen af kommercielle idrætstilbud og træning på egen hånd.

Idrætsaktive beboere, som taler dansk i hjemmet, er således mindre idrætsaktive i kommercielle idrætstilbud og mere idrætsaktive på egen hånd, end beboere af anden etnisk herkomst end dansk (tabel 6.30). Tradition synes dog at spille en rolle for, hvor man dyrker idræt. Der er således en signifikant større andel af de idrætsaktive beboere, der er født i Danmark, som dyrker idræt i en klub eller forening, end i gruppen af beboere, der ikke er født i Danmark. Det hænger bl.a. sammen med respondenternes alder (elektronisk bilag 2, tabel 46).

Tabel 6.30: Andel af de voksne idrætsaktive, der dyrker idræt eller motion under forskellige organiseringsformer, fordelt på talt sprog i hjemmet (pct.)

	Kun dansk	Kun arabisk	Kun tyrkisk	Kun somalisk	Øvrige kun fremmedsprog	Dansk og mindst 1 fremmedsprog	I alt
Klub eller forening	26,5	33,7	33,3	36,6	20,5	30,0	28,3
Privat kommercielt tilbud*	22,4	30,9	29,2	31,7	35,8	34,2	29,6
På egen hånd (uorganiseret)*	63,6	51,4	62,5	53,7	53,0	47,9	55,4
Anden sammenhæng*	7,1	2,3	0,0	0,0	8,6	4,7	5,4
Total	(n=294)	(n=175)	(n=24)	(n=41)	(n=151)	(n=190)	(n=875)

Respondenterne kunne afgive svar i flere kategorier, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100%.
Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter). 20 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel mellem sprogkategorier (Chi²-test) med α<0,01; * Signifikant forskel mellem sprogkategorier (Chi²-test) med α<0,05*

Tabel 6.31: Andel af idrætsaktive skoleelever, som inden for den seneste uge før besvarelsen af spørgeskemaet havde dyrket idræt under forskellige organiseringsformer, fordelt på forældres etniske herkomst særskilt for drenge og piger (pct.)

		Begge forældre født i Danmark	En forælder født i Danmark	Begge forældre født andet sted	I alt
Dreng	Forening eller idrætsklub**	51,1	40,3	61,3	57,0
	Kommunal institution*	3,4	3,0	8,5	6,8
	Kommercielt tilbud*	13,1	6,0	6,2	7,8
	Anden org.	14,2	17,9	14,3	14,6
	På egen hånd / selvorg.[1]	11,4	13,8	9,5	10,3
	Total	100% (n=176)	100% (n=65/67)	100% (n=485/504)	100% (n=726/747)
Pige	Forening eller idrætsklub**	39,4	30,5	17,3	23,9
	Kommunal institution	8,0	7,3	7,8	7,8
	Kommercielt tilbud**	17,7	17,1	6,4	10,1
	Anden org.*	12,8	13,4	20,2	17,8
	På egen hånd / selvorg.[1]	9,3	9,8	9,1	9,2
	Total	100% (n=225/226)	100% (n=82)	100% (n=580/614)	100% (n=887/922)
Total	Forening eller idrætsklub*	44,5	34,9	37,1	38,7
	Kommunal institution	6,0	5,4	8,1	7,4
	Kommercielt tilbud**	15,7	12,1	6,3	9,0
	Anden org.	13,4	15,4	17,5	16,4
	På egen hånd / selvorg.[1]	10,2	11,6	9,3	9,7
	Total	100% (n=401/402)	100% (n=147/149)	100% (n=1.065/1.118)	100% (n=1.613/1.669)

Respondenterne har kunnet angive flere organisationsformer, hvorfor kolonnerne ikke summerer til 100 %.
213 respondenter udelades pga. manglende værdier.
[1]Respondenterne fra Aldersrogade har fået spørgsmålet i en anden form, hvor kategorien "på egen hånd/selvorg." ikke indgik, hvorfor der i denne kategori udelades yderligere 56 respondenter.
*** Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$.*
** Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,05$.*

Ser vi på skoleeleverne, er det meget tydeligt, at kønnet har stor betydning for, hvor meget idrætsforeningen benyttes til idræt. Mens drenge af forældre, der begge er født i et andet land end Danmark, i højere grad dyrker idræt i en forening, end drenge af forældre, der er født i Danmark, gør, gælder det modsatte for pigerne.

Såvel drenge som piger af dansk herkomst dyrker mere idræt i kommercielle idrætstilbud, end drenge og piger af anden etnisk herkomst end dansk, mens drenge af anden etnisk herkomst end dansk er mere idrætsaktive i kommunale institutioner, end drenge af forældre, der er født i Danmark (tabel 6.31).

6.5.3. Beskæftigelse og uddannelses betydning for deltagelse under forskellige organiseringsformer

Det er velkendt fra forskningen, at der er et sammenfald mellem foreningsdeltagelse og det arbejde, folk har. Det kommer også til syne i denne undersøgelse. Mellem de forskellige beskæftigelsesgrupper er der visse forskelle på, hvilke organiseringsformer som benyttes, men en del af forskellene hænger sammen med, at aldersfordelingen i beskæftigelsesgrupperne er forskellig. Det er især de idrætsaktive unge under uddannelse, som dyrker idræt i en forening, mens idrætsaktive faglærte og idrætsaktive uden for arbejdsstyrken i meget mindre grad dyrker idræt i en forening (tabel 6.32).

Idræt i kommercielt regi dyrkes også især af de idrætsaktive unge under uddannelse og – til forskel fra foreningsidrætten – også af de idrætsaktive, som er faglærte eller funktionærer. Idrætsaktive uden for arbejdsstyrken dyrker i noget højere grad idræt på egen hånd, end især de faglærte og funktionærer gør (tabel 6.32). Dette adskiller sig betydeligt fra resultaterne af idrætsvaneundersøgelsen fra 2007, som viste, at funktionærer dyrkede mere

Tabel 6.32: Andel af de voksne idrætsaktive, der dyrker idræt eller motion under forskellige organiseringsformer, fordelt på beskæftigelsesformer (pct.)

	Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	Funktionær/ tjenestemand	Faglært arbejder	Ufaglært arbejder/ specialarbejder	Uden for arbejdsstyrken	Under uddannelse	I alt
Klub eller forening**	25,0	29,4	17,6	25,6	21,8	39,1	28,1
Privat kommercielt tilbud**	10,7	35,3	36,3	22,2	21,2	40,6	29,8
På egen hånd (uorganiseret)	60,7	50,0	50,5	56,7	62,1	50,7	55,8
Anden sammenhæng	7,1	8,8	2,2	4,4	7,5	4,0	5,4
Total	(n=28)	(n=34)	(n=91)	(n=90)	(n=293)	(n=276)	(n=812)

Respondenterne kunne afgive svar i flere organisationskategorier, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100%.
Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter). 83 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel mellem beskæftigelseskategorier (Chi²-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem beskæftigelseskategorier (Chi²-test) med α<0,05.*

idræt på egen hånd og i kommercielt regi end faglærte og ufaglærte, mens der ikke var væsentlige forskelle mellem beskæftigelsesgrupperne på deltagelsen i foreningsorganiseret idræt (Pilgaard 2007).

Det er også aldersforskellene som slår igennem, når andelen, som dyrker idræt under forskellige organiseringsformer, sammenlignes mellem uddannelsesgrupper. De unge under uddannelse er meget mere foreningsaktive og dyrker mere idræt i kommercielt regi, men dyrker mindre idræt på egen hånd, end de øvrige uddannelsesgrupper (elektronisk bilag 2, tabel 47).

Den socioøkonomiske baggrunds betydning for idrætsdeltagelsen slår stærkere igennem hos børnene. Hvis begge forældre har et arbejde, går 44 pct. af eleverne til idræt i en forening; hvis det kun er én af forældrene, som har et arbejde, er det 38 pct. af børnene, der dyrker idræt i en forening; men hvis begge forældre er uden for arbejdsmarkedet, er det kun 29 pct. Den samme forskel slår igennem på deltagelsen i kommercielle idrætstilbud (tabel 6.33).

6.5.4. Køn, alder og forældres idrætsinteresse

Til sidst skal vi se på om køn, alder og forældrenes idrætsinteresse har betydning for, hvor de idrætsaktive dyrker idræt.

Mændene dyrker i højere grad end kvinderne idræt i foreningssammenhæng (34 pct. og 23 pct.), mens der ikke er forskelle på andelene, der dyrker idræt i privat kommercielt regi og på egen hånd, mellem de to køn (se elektronisk bilag 2, tabel 48).

Hos skoleeleverne er forskellen endnu stærkere. Hele 57 pct. af drengene dyrker idræt i en forening eller idrætsklub mod kun 24 pct. af pigerne. På de øvrige organiseringsformer er der kun små og ikke signifikante forskelle bortset fra, at pigerne i lidt højere grad end drengene dyrker idræt under 'anden organiseringsform' (elektronisk bilag 2, tabel 49).

Tabel 6.33: Andel af skoleelever, som inden for den seneste uge, før spørgeskemaet blev besvaret, havde dyrket idræt under forskellige organiseringsformer, fordelt på forældres arbejdssituation (pct.)

	Begge forældre arbejder	Kun en forælder arbejder	Ingen forældre arbejder	I alt
Forening eller idrætsklub**	44,1	37,9	28,7	38,5
Kommunal institution	7,0	8,3	7,0	7,5
Kommercielt tilbud**	12,7	6,3	5,9	8,8
Anden organisering	14,0	17,6	19,2	16,5
På egen hånd /selvorg.[1]	8,7	9,4	11,5	9,5
Total	100 (n=700)	100 (n=686)	100 (n=355)	100 (n=1.741)

Respondenterne har kunnet angive flere organisationsformer, hvorfor kolonnerne ikke summere til 100 %.
141 respondenter udelades pga. manglende værdier.
[1]Respondenterne fra Aldersrogade har fået spørgsmålet i en anden form, hvor kategorien "på egen hånd/selvorg." ikke indgik, hvorfor der i denne kategori udelades yderligere 59 respondenter.
*** Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,01$.*
** Chi^2-test signifikant med $\alpha<0,05$.*

Der er en betydelig sammenhæng mellem alder og den organisationsform, der dyrkes idræt i. Hos børnene og de unge er idrætsforeningen den helt dominerende organisationsform for deres idræt frem til og med teenageårene. Derefter falder andelen, som dyrker idræt i en forening. Samtidig vokser tilslutningen til idræt i andre sammenhænge. Men indtil teenageårene er der lille forskel på andelen af de idrætsaktive skoleelever, der dyrker idræt i idrætsforening og i kommunale institutioner, mens andelen, som dyrker idræt i kommercielt regi, er voksende med alderen, og deltagelsen under anden organiseringsform er faldende (elektronisk bilag 2, tabel 51).

Næsten halvdelen af de idrætsaktive unge mellem 16 og 19 år svarer, at de dyrker idræt i en forening. Det samme gælder for andelen, som dyrker idræt i kommercielt regi, men andelen falder ikke i samme grad med alderen, som den gør på foreningsdeltagelsen. Til gengæld er det i højere grad aldersgrupperne på 30 år og ældre, som dyrker idræt på egen hånd (elektronisk bilag 2, tabel 51).

Endelig viser undersøgelsen, at der er et stærkt sammenfald mellem forældrenes idrætsdeltagelse og børnenes idrætsdeltagelse under forskellige organiseringsformer. Hvis begge forældre dyrker idræt (ifølge børnenes opfattelse), er sandsynligheden for, at barnet dyrker idræt i en forening, større, end hvis det kun er én af forældrene, som dyrker idræt; men dog større end hvis begge forældre ikke dyrker idræt. Det samme forhold gør sig gældende for deltagelse i kommercielt organiseret idræt og idræt under anden organisering (elektronisk bilag 2, tabel 52).

6.5.5. Sammenfatning

Forskellene i idrætsdeltagelsen mellem beboere fra udsatte boligområder og befolkningen som helhed forstærkes, når vi ser på, under hvilke organiseringsformer, beboerne dyrker idræt. Analysen viser:

- at andelen af de voksne idrætsaktive, som dyrker idræt i en idrætsforening og dyrker idræt på egen hånd, er klart lavere end i hele befolkningen, mens andelen, der dyrker idræt i kommercielt regi, er meget højere og på samme niveau som deltagelsen i foreninger.
- at andelen af de idrætsaktive skoleelever fra de udsatte boligområder, der dyrker idræt i en idrætsforening, er lavere end i det omgivende samfund.
- at etnisk herkomst spiller en forholdsvis lille rolle for andelen af de idrætsaktive voksne fra de udsatte boligområder, der dyrker idræt i en forening, mens det spiller en vis rolle for børnene, idet drenge af forældre med udenlandsk baggrund er mere aktive i idrætsforeninger end drenge af forældre med en dansk baggrund, mens det modsatte er tilfældet for pigerne. Skoleelever af forældre med en dansk baggrund er mere aktive i kommercielle idrætstilbud, end elever af forældre med en udenlandsk baggrund.
- at den socioøkonomiske baggrund har indvirkning på, hvor skoleeleverne dyrker idræt, idet børn af forældre, der har et arbejde, i højere grad dyrker idræt i en forening og under kommercielle tilbud, end børn af forældre, der ikke har et arbejde.

6.6. Hvilke faciliteter og steder til idræt og motion benytter de idrætsaktive?

Den fjerde dimension ved idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder, som undersøgelsen har fokus på, er de faciliteter og steder, som de idrætsaktive benytter til idræt og motion. For hvert af de seks boligområder har de idrætsaktive svaret på, om de benytter eller kender de mest relevante faciliteter og steder til idræt og motion i boligområdet og dets umiddelbare nærhed. I det elektroniske bilag 3 findes tabellerne for såvel de voksne som skoleelevernes anvendelse af faciliteterne og stederne i hvert af de seks boligområder.

I analysen nedenfor er disse faciliteter og steder 'slået sammen' i typer af idrætsfaciliteter og –steder. I det elektroniske bilag 3, side 1 til 4 kan man se, hvilke konkrete faciliteter og steder i hvert af boligområderne, som hører under de forskellige facilitetstyper. I analysen skal vi først se på, hvor meget de forskellige facilitetstyper benyttes i hvert af boligområderne, og dernæst undersøges det, om etnisk herkomst, beskæftigelse og uddannelse samt køn og alder har betydning for benyttelsen af facilitetstyperne.

6.6.1 Forskelle mellem boligområderne

Der er meget stor forskelle mellem boligområderne på, hvor stor en andel af de idrætsaktive voksne og børn, der benytter de forskellige facilitetstyper [11] (tabel 6.34 og 6.35):

Grønne områder, parker mv.

Den mest benyttede facilitetstype blandt de idræts- og motionsaktive voksne er grønne områder, parker mv. Det omfatter større naturområder som Brabrand Sø og stierne deromkring (beliggende tæt på Gellerup), 'Mosen' midt i Vollsmose, Utterslev mose tæt på Tingbjerg, Fælledparken og Lersøparken tæt på Aldersrogade, Nørrestrand og Caroline Amalie Lund tæt på Sundparken samt stier og grønne områder i øvrigt.

Knap halvdelen af de motions- og idrætsaktive voksne benytter (bl.a.) sådanne grønne områder. Men der er store forskelle mellem boligområderne på, hvor meget grønne områder, parker mv. benyttes til motion og idræt. Det gælder for hele 84 pct. af de idræts- og motionsaktive i Aldersrogade, 58 pct. i Gellerup, 41 pct. i Vollsmose, 45 pct. i Sundparken, 28 pct. i Tingbjerg og kun 8 pct. på Stengårdsvej. Den store forskel kan for det først skyldes, at der i nogle af boligområderne er grønne områder og parker tæt på boligområdet. Det gælder Aldersrogade, Gellerup og Vollsmose, mens det er næsten helt fraværende i Stengårdsvej. For det andet kan forskellen skyldes afstanden til grønne områder.

11 En forholdsvis stor andel af de idrætsaktive skoleelever har ikke besvaret disse spørgsmål, og derfor er resultaterne af denne del af undersøgelsen lidt usikker. Hvis manglende svar skyldes, at eleven fx ikke ønskede at besvare flere spørgsmål eller ikke kunne nå det inden for den tid, som klassen rådede over computerrummet, må det antages, at den reelle andel af de idrætsaktive elever, der benytter de forskellige facilitetstyper, er lidt højere. Det er også noget af forklaringen på, at andelene er højere for skoleeleverne fra Aldersrogade, da det elektroniske spørgeskema til eleverne fra dette område var sat op på den måde, at spørgsmålene skulle besvares for at komme videre.

Tabel 6.34: Andel af voksne idrætsaktive, som inden for det seneste halve år har anvendt forskellige typer af faciliteter til idræt og motion, fordelt på område (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade København	I alt
Grønne områder, parker mv.**	45,1	7,6	41,4	58,4	27,9	83,6	44,6
Idrætsanlæg og boldbaner**	19,5	32,6	23,7	43,8	25,6	40,6	30,9
Svømmehal**	12,4	17,4	20,1	37,1	17,2	25,8	22,3
Indendørs multifunktionelt (f.eks. haller)**	47,8	23,9	4,7	41,0	0,0	32,8	22,2
Indendørs monofunktionelt (f.eks. motionscenter)**	6,2	15,2	2,4	5,6	19,5	25,8	12,3
Andet udendørs anlæg**	3,5	4,3	11,8	23,6	0,0	0,0	7,8
Total	(n=113)	(n=92)	(n=169)	(n=178)	(n=215)	(n=128)	(n=895)

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende område, der har angivet at anvende den pågældende form for facilitet. Respondenterne kunne angive flere former for faciliteter, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter).
Der kan forekomme mindre afvigelser i forhold til facilitetsopgørelserne for de enkelte områder. I disse er andelene beregnet på baggrund af dem, der har besvaret spørgsmålet, mens andelene i denne tabel er beregnet på alle, der dyrker idræt, således at et manglende svar vedr. benyttelsen af en konkret facilitet tolkes som et 'Nej' til at faciliteten benyttes.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med $\alpha<0,01$.*
* Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med $\alpha<0,05$.*

Det kan være årsagen til, at så forholdsvis få fra Tingbjerg benytter Utterslev Mose til forskel fra benyttelsen af naturen omkring Brabrand Sø i Gellerup. Endelig kan den subjektive oplevelse af naturområdet eller parken spille en rolle, dvs. hvor trygt, inspirerende og pænt området er. Den relativt lave benyttelse af Mosen i Vollsmose kan skyldes dette (ifølge udsagn fra repræsentanter for boligområdet).

Skoleeleverne benytter ikke i samme grad som de voksne, de grønne områder og parker til idræt. Det svarer hver tredje, at de gør. Det er især elever fra Aldersrogade, som benytter grønne områder og parker til idræt. To ud af tre af eleverne benytter mindst en gang om ugen en af de tre parker: Fælledparken, Nørrebroparken og Lersøparken. Især Fælledparken har stor betydning for skoleeleverne i Aldersrogade, selvom de skal krydse store veje for at komme dertil. Fire ud af ti elever svarer, at de benytter

Tabel 6.35: Andel af idrætsaktive skolebørn, som benytter forskellige typer af idrætsfaciliteter, opdelt på boligområder og opdelt efter om eleven bor i boligområdet eller bor udenfor (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		Aldersrogade København		I alt	
A: Inden for området B: Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Grønne områder, parker mv. A** og B**	35,3	42,4	47,3	33,3	45,3	46,3	34,5	27,5	21,3	24,1	66,7	59,3	38,3	35,6
Idrætsanlæg og boldbaner A**	47,1	47,1	58,2	46,7	56,6	33,3	44,4	37,5	57,4	40,6	58,3	74,1	53,9	41,9
Legepladser A** og B**	23,5	27,1	25,5	16,7	39,9	8,9	42,3	25,0	26,5	24,1	29,2	48,1	35,0	21,7
Andet udendørs anlæg A** og B**	3,9	11,8	14,5	20,0	0,0	0,0	9,9	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3	3,7
Svømmehal A** og B**	5,9	4,7	25,5	10,0	37,6	3,3	31,7	7,5	22,6	16,0	25,0	37,0	29,8	11,0
Indendørs multi-funktionelt (f.eks. haller) A** og B**	58,8	55,3	30,9	20,0	28,0	2,4	40,1	30,0	34,8	8,6	58,3	59,3	35,1	20,3
Indendørs mono-funktionelt (f.eks. motionscenter) A* og B*	7,8	7,1	0,0	0,0	8,4	0,0	9,2	2,5	14,8	4,3	8,3	11,1	9,2	3,7
Total	n=51	n=85	n=55	n=30	n=311	n=123	n=142	n=40	n=155	n=187	n=24	n=27	n=738	n=492

Facilitetsanvendelsen er omkodet således, at respondenter, der anvender den pågældende type facilitet "flere gange om ugen" eller "ca. en gang om ugen", tæller som 'anvendelse' af facilitetstypen.

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende område, der har angivet at anvende den pågældende form for facilitet. Respondenterne kunne angive flere former for faciliteter, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.

Note: Kun respondenter, der dyrker idræt mv. er medtaget.

** *Signifikant forskel (Chi²-test) med α<0,01.*

* *Signifikant forskel (Chi²-test) med α<0,05.*

parken flere gange om ugen, og den vurderes både som meget tryg, sjov og pæn af mere end halvdelen af dem, der har besvaret spørgsmålet.

Sådanne parker har man ikke i Tingbjerg, hvor en forholdsvis lille andel af eleverne benytter Utterslev Mose (hver femte elev benytter området flere gange om ugen) eller Gyngemosen (hver tiende elev), som er de to nærmest beliggende naturområder. Såvel Caroline Amalie Lund som Nørrestrand benyttes af færre end ti pct. af skoleeleverne fra Sundparken. Og i Vollsmose er det kun hver fjerde elev, som ofte benytter 'Mosen', som er et grønt område midt i boligområdet, til idræt.

I Gellerup benyttes Brabrand Sø kun af godt hver tiende skoleelev, og de nærtliggende Hasle Bakker benyttes næsten ikke af børnene og de unge. Det kan hænge sammen med, at det kun er hver fjerde elev, som betegner området som meget trygt, og kun hver tiende synes, at området er sjovt (elektronisk bilag 3, tabel 1 til 18).

Idrætsanlæg og boldbaner

Facilitetstypen 'idrætsanlæg og boldbaner' benyttes af 31 pct. af de adspurgte idrætsaktive voksne, og det er således den næstmest benyttede facilitetstype blandt de voksne. Det omfatter først og fremmest fodboldbaner og andre udendørs baner, men i nogle tilfælde omfatter denne anlægstype også indendørs faciliteter (typisk ved skoleidrætsanlæg), fordi der i spørgeskemaet ikke er skelnet mellem indendørs og udendørs faciliteter, hvis et anlæg omfatter begge dele. Den største benyttelse finder vi i Gellerup og Aldersrogade, mens forholdsvis få benytter denne type facilitet i Tingbjerg, Vollsmose og Sundparken.

Den store benyttelse i Gellerup kan dels skyldes, at der faktuelt er mange og lokalt placerede fodboldbaner i Gellerup i sammenligning med de andre områder, og at de centralt placerede fodboldbaner i 'hjertet' af Gellerup benyttes betydeligt mere, end fx B 1909s fodboldbaner gør i Vollsmose. Den relativt store benyttelse af denne facilitetstype i Aldersrogade må tilskrives de boldbure, som findes i området. I Sundparken findes kun en enkelt fodboldbane i boligområdet og en bane ved den lokale skole, og begge baner egner sig til og benyttes mest af børn. Men det er svært at forklare, hvorfor benyttelsen af denne facilitetstype er så forholdsvis lille i Vollsmose og Tingbjerg.

Blandt de idrætsaktive skoleelever er det den mest anvendte facilitetstype, som halvdelen typisk anvender inden for en uge. Der er forholdsvis små forskelle på dette mellem de seks boligområder. I Aldersrogade er boldbure den facilitetstype, som flere skoleelever benytter flere gange om ugen, og de vurderes af mere end halvdelen som et meget trygt sted og som et både sjovt og pænt sted. De får således en meget mere positiv vurdering, end boldbanerne ved Landfoedvej gør. Mere end halvdelen af skoleeleverne fra Stengårdsvej benytter Veldtofte Idrætspark flere gange om ugen, og dette sted vurderes også som et meget trygt og sjovt sted.

I Vollsmose er det godt hver fjerde elev, som ofte benytter B 1909s baner, og dette sted vurderes også som meget trygt af langt de fleste. I Gellerup benytter en meget stor del af eleverne de forskellige baner i hjertet af bebyggelsen flere gange om ugen, men det er kun hver tredje elev, som synes, at det er et meget trygt sted at være – selvom stedet er bemandet med voksne. Sammen med Hasle Bakker er det dét sted, som vurderes som mindst trygt at være.

I Tingbjerg er Tingbjerg Idrætspark med de mange fodboldbaner, som Brønshøj Boldklub råder over, det store trækplaster blandt børnene. Fire ud af ti børn benytter dette anlæg flere gange om ugen, og det vurderes af mere end halvdelen af eleverne som et meget trygt og et sjovt sted at være. I det hele taget skiller Gellerup sig lidt ud fra de andre områder ved, at flere af stederne, der benyttes til idræt, af en forholdsvis lille andel af eleverne betegnes som trygge (elektronisk bilag 3, tabel 1 til 18).

Svømmehal

Svømmehal benyttes af 22 pct. af de idræts- og motionsaktive voksne i de udsatte boligområder. I alle de undersøgte boligområder findes mindst en svømmehal i selve boligområdet (Vollsmose, Tingbjerg og Gellerup / Toveshøj, der har to svømmehaller) eller i dets umiddelbare nærhed (Stengårdsvej og Aldersrogade med to svømmeanlæg for hvert område og Sundparken med ét svømmeanlæg).

Det er især beboerne i Gellerup og i Aldersrogade og noget mindre i Stengårdsvej og Tingbjerg, som benytter svømmehal.

Dette mønster svarer ikke helt til andelen af beboerne, som svarer, at de går til svømning. Her topper beboerne i Gellerup (8 pct.), Vollsmose (7 pct.) og Aldersrogade (7 pct.), mens klart færrest går til svømning i Sundparken (2 pct.). Der er således ikke en entydig sammenhæng mellem tilstedeværelsen af en svømmehal i boligområdet og benyttelse af svømmehal.

Der er ganske vist forholdsvis flest, som går til svømning i to af de områder, hvor der findes en svømmehal, men andelen er ikke lige så høj i Tingbjerg, som også har en svømmehal. Det kan skyldes, at svømmehallen hører til skolen og derfor kun er åben for alle i weekenden. Svømmehallen har heller ikke samme størrelse, som svømmehallen i Gellerup.

Svømmehallen i Gellerup er i øvrigt den eneste svømmehal i de undersøgte boligområder og deres umiddelbare nærhed, hvor man kan lukke helt af for mænd, så kvinder med muslimsk baggrund kan gå til svømning på bestemte tidspunkter. Selvom der ikke findes en svømmehal tæt på Aldersrogade, er der forholdsvis mange fra dette boligområder, der går til svømning. Man skal dog være varsom med at tillægge disse forskelle for stor betydning, fordi den statistiske usikkerhed er forholdsvis stor.

Svømmehal benyttes af hver fjerde idrætsaktive skoleelev i løbet af en uge. Forholdsvis lidt flere i Aldersrogade, Vollsmose og Gellerup end i Stengårdsvej og Tingbjerg. I Sundparken benytter børnene og de unge Aqua Forum, som er en del af Forum Horsens, der imidlertid er registreret som et multifunktionelt idrætsanlæg, og derfor vil benyttelse af denne facilitet ikke tælle med under benyttelse af svømmeanlæg.

Der er mindre forskelle på, hvor meget de tre svømmehaller, beliggende i Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg, benyttes. Gellerupbadet benyttes flere gange om ugen af 17 pct. af de idrætsaktive skoleelever, Vollsmose Svømmehal benyttes af 25 pct., og Tingbjerg Svømmehal benyttes ofte af 21 pct. Forholdsvis mange af børnene fra Tingbjerg benytter svømmehallen gennem fritidsklubben ISA. Mere end halvdelen af de idrætsaktive vurderer disse svømmeanlæg som meget trygge og sjove at benytte (elektronisk bilag 3, tabel 1 til 18).

Indendørs multifunktionelt idrætsanlæg

Facilitetstypen 'indendørs multifunktionelt anlæg', som primært omfatter almindelige idrætshaller og gymnastiksale / skolefaciliteter, men også andre indendørs lokaler, der bruges til forskellige typer af idrætsaktiviteter og bevægelse (fx beboer- og festsale, fritidsklubbers lokaler). På tværs af de seks boligområder benyttes denne facilitetstype af 22 pct. af de voksne beboere. Det sker først og fremmest i Sundparken og i Gellerup og noget mindre i de andre boligområder.

Den relativt høje benyttelse af denne facilitetstype i Sundparken og Gellerup kan hænge sammen med, at der i begge boligområder findes et multifunktionelt indendørs anlæg. Sundparkhallen benyttes af hver fjerde idrætsaktive i Sundparken, og Globus 1 benyttes af fire ud af ti af de idrætsaktive i Gellerup. Egentlige idrætshaller benyttes dog også i et betydeligt omfang. I Tingbjerg benyttes Tingbjerg Skoles hal (+ andre faciliteter på skolen) af 17 pct., E.F.I. hallerne tæt på Stengårdsvej benyttes af 20 pct. og Nørrebrohallen ikke langt fra Aldersrogade benyttes af 30 pct.

Blandt skoleeleverne benyttes denne facilitetstype af knap hver tredje idrætsaktive elev. Det sker især i Sundparken og i Aldersrogade, hvor mere end halvdelen af skoleeleverne benytter denne facilitetstype. I Gellerup er det hver tredje idrætsaktive elev, som typisk bruger en idrætshal, gymnastiksal eller lignende i løbet af en uge.

I Stengårdsvej, Vollsmose og Tingbjerg er andelen noget lavere. Vi ser altså her en vis overensstemmelse mellem de voksnes og skoleelevernes benyttelse af denne facilitetstype med en høj benyttelse i såvel Sundparken som Gellerup. I Sundparken svarer 28 pct. af de idrætsaktive børn, at de ofte benytter Sundparkhallen, selvom forholdsvis mange af skoleeleverne ikke synes, at stedet er så trygt

og sjovt, som andre steder i området[12].

I Gellerup benyttes Globus 1 af forholdsvis få skoleelever. Kun 17 pct. svarer, at de benytter den flere gange om ugen, men til gengæld vurderes den af de fleste som et meget trygt sted at opholde sig, og forholdsvis mange synes også, at det er et sjovt sted. Såvel Nordgårdshallen som Brabrand Hallen benyttes af noget færre (omkring 10 pct.), og Nordgårdshallen vurderes meget mindre positivt end Globus 1. Tingbjerg skoles hal benyttes flere gang om ugen af 28 pct. af de idrætsaktive børn, hvilket givetvis skyldes, at fritidsklubben ISA benytter hallen. Samme skoles tumlesal benyttes af 12 pct.

Børnene og de unge fra Stengårdsvej benytter især E.F.I hallerne, som 25 pct. dyrker idræt i flere gange om ugen. Noget færre benytter Rørkjærhallen. Det er også omkring hver fjerde skoleelev fra kvarteret omkring Aldersrogade, der benytter Nørrebrohallen, men mindre end halvt så mange benytter Øbro-hallen (elektronisk bilag 3, tabel 1 til 18).

Specialiserede indendørs idrætsfaciliteter

De mere specialiserede faciliteter benyttes i noget mindre omfang. Indendørs monofunktionelle anlæg, som især omfatter lokaler til fitness / styrketræning men også kampsport (på Nørrebro), boksning (Vollsmose), klatring (Gellerup) og tennis (tæt på Sundparken), benyttes af 12 pct. af de voksne idræts- og motionsaktive, men der er også for denne facilitetstype store forskelle på benyttelsen mellem boligområderne. I Aldersrogade er det hver fjerde, i Tingbjerg hver femte, lidt færre i Stengårdsvej og meget få i de øvrige boligområder. Det hænger selvfølgelig nøje sammen med tilstedeværelsen af denne facilitetstype i området. Af særlig interesse er benyttelsen af motions- og fitnessfaciliteter, da styrketræning som vist ovenfor er den mest dyrkede motionsform blandt de voksne i de udsatte boligområder.

I Aldersrogadekvarteret benytter hele 22 pct. motionsrummet i boligkvarteret. I boligkvarteret Stengårdsvej i Esbjerg benyttes motionskælderen af 18 pct. af de idrætsaktive. Motionskælderen på Tingbjerg Skole bruges af 21 pct. af de idrætsaktive voksne fra boligområdet. Til forskel fra disse forholdsvis meget benyttede motionsrum bruges Butterfly Fitness i Sundparken kun af 4 pct. af de idrætsaktive. Butterfly Fitness er kun for kvinder, og så koster det meget mere at benytte denne facilitet, fordi den er kommerciel, end det gør i fitnessfaciliteterne i de andre boligområder. For at benytte motionsrummet på Stengårdsvej skal brugerne betale 10 kr. pr. gang. I Butterfly Fitness skal man betale 329 kr. om måneden.

Denne facilitetstype benyttes af endnu færre af de idrætsaktive skoleelever. Kun 7 pct. Og der er små forskelle på benyttelsen mellem de seks boligområder bortset fra, at denne facilitetstype slet ikke findes i Stengårdsvej eller områdets umiddelbare nærhed. 6 pct. af skoleeleverne fra Gellerup og Toveshøj benytter Klatrecenteret flere gange om ugen (muligvis den udendørs klatreø) (elektronisk bilag 3, tabel 1 til 18).

Anden udendørs idrætsfacilitet

Anden udendørs facilitet omfatter anlæg, som kun kan benyttes til én idræts- og motionsaktivitet. Det omfatter tennisbaner, skaterbaner, motorcrossbaner, BMX-baner og udendørs bevægelses- og fitnessfaciliteter. Denne facilitetstype benyttes kun af 8 pct. af de voksne idrætsaktive, og det er i sær i Gellerup, at der findes en del faciliteter af denne type.

Heller ikke denne facilitetstype benyttes af ret mange skoleelever, hvilket bl.a. hænger sammen med, at denne facilitet slet ikke findes i Vollsmose, Tingbjerg og Aldersrogade (og områdernes umiddelbare nærhed). I Stengårdsvej benytter knap hver femte idrætsaktive skoleelev bevægelsesstrøget i Kvaglund, som er kategoriseret under denne facilitetstype (det er en form for legeplads). I Gellerup benytter hver tiende idrætsaktive elev nogle af de udendørs specialanlæg, der findes i området (tennisbane, skateranlæg og motorcross- eller BMX-bane) (elektronisk bilag 3, tabel 1 til 18).

12 Dette bekræftes af den daglige leder af stedet under et interview, at mange børn af danskfødte forældre ikke føler sig trygge og velkomne i hallen, fordi hallen fortrinsvis benyttes af børn af anden etnisk herkomst. Hun mener dog ikke, at der er grund til at føle denne utryghed.

Legepladser

Alle seks boligområder har legepladser for såvel mindre som større børn, og de benyttes af omkring hver fjerde idrætsaktive skoleelev inden for en uge. Legepladser benyttes mest af skoleeleverne i Aldersrogade, Gellerup og Vollsmose og mindst i Stengårdsvej, der da også er dét boligområde, der er dårligst forsynet med denne facilitetstype. Det kan dog ikke aflæses på andelen af skoleeleverne, der i spørgsmålet om selvorganiserede fysiske aktiviteter svarede, at de inden for den seneste uge (før spørgeskemaet blev besvaret) havde været på en legeplads, hvor svarene viste små forskelle mellem boligområderne (elektroniske bilag 3, tabel 1 til 18).

6.6.2. Etnisk herkomsts betydning for anvendelse af idrætsfaciliteter

Undersøgelsen viser, at der er væsentlig forskel på andelen af de idrætsaktive voksne, som benytter de forskellige typer af steder og faciliteter til idræt og motion, mellem beboere i de udsatte boligområder, som er født i Danmark, og beboere der ikke er født i Danmark.

- Den første gruppe benytter i meget højere grad grønne områder, parker mv. end beboere, der ikke er født i Danmark.
- Omvendt benytter den sidstnævnte gruppe i højere grad indendørs monofunktionelle rum (især motionscentre) end idrætsaktive beboere, der er født i Danmark (tabel 6.36 og elektronisk bilag 3, tabel 20).

- Idrætsanlæg og boldbaner benyttes af næsten halvdelen af de idrætsaktive beboere, der kun taler arabisk eller tyrkisk, mens det kun er 20 pct. af dem, der kun taler dansk, der gør det. Det hænger dog sammen med, at de dansk-talende i gennemsnit er noget ældre, end de arabisk og tyrkisk talende er.

- Svømmehal benyttes i meget højere grad af de arabisk talende, og dem, der både taler dansk og et andet sprog, end af dem, der kun taler dansk, tyrkisk eller somalisk.

- De indendørs multifunktionelle idrætsfaciliteter benyttes i højere grad af de idrætsaktive, der ikke taler dansk i hjemmet, end af de idrætsaktive, der kun taler dansk.

- De indendørs monofunktionelle anlæg (især motions- og styrketræningsrum) benyttes især af de idrætsaktive, som kun taler arabisk i hjemmet (tabel 6.36).

Tilsvarende er der forskelle på, hvor meget de forskellige typer af idrætsfaciliteter anvendes, mellem børn af forældre, der er født i Danmark, og børn af forældre der er født i udlandet.

- Til forskel fra de voksne benytter børn af forældre, der er født i udlandet, i lidt højere grad grønne

Tabel 6.36: Andel af idrætsaktive voksne, som inden for det seneste halve år har anvendt forskellige typer af faciliteter til idræt og motion, fordelt efter det sprog som tales mest i hjemmet (pct.)

	Kun dansk	Kun arabisk	Kun tyrkisk	Kun somalisk	Øvrige kun fremmedsprog	Dansk og mindst 1 fremmedsprog	I alt
Grønne områder, parker mv.	50,0	42,9	50,0	26,8	44,4	42,1	44,8
Idrætsanlæg og boldbaner**	19,0	49,7	37,5	29,3	25,8	37,9	31,4
Andet udendørs anlæg*	5,1	8,6	20,8	12,2	5,3	11,1	7,9
Svømmehal**	15,6	31,4	20,8	22,0	17,9	28,9	22,5
Indendørs multifunktionelt (f.eks. haller)**	12,2	27,4	25,0	29,3	23,2	32,1	22,6
Indendørs monofunktionelt (f.eks. motionscenter)**	7,5	22,9	4,2	9,8	9,3	14,7	12,5
Total	(n=294)	(n=175)	(n=24)	(n=41)	(n=151)	(n=190)	(n=875)

*Procenterne er andel af respondenter i den pågældende sprogkategori, der har angivet at anvende den pågældende form for facilitet. Respondenterne kunne angive flere former for faciliteter, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter). 20 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.** Signifikant forskel mellem sprogkategorier (Chi²-test) med α<0,01, * α<0,05*

områder og parker, end børn af forældre, der er født i Danmark. Det gælder dog ikke i Gellerup, hvor børn af forældre født i Danmark i højere grad benytter de grønne områder, end børn af forældre, der er født i et andet land, gør.

- Førstnævnte gruppe benytter også i højere grad boldbaner og andre udendørs idrætsanlæg; svømmehaller; samt indendørs multifunktionelle anlæg (idrætshaller mv.) (tabel 6.37).

6.6.3 Beskæftigelse og uddannelses betydning for benyttelse af idrætsfaciliteter

Der er også væsentlige forskelle mellem beskæftigelsesgrupperne på, hvilke typer af steder og faciliteter til idræt, som de idrætsaktive benytter:

- Grønne områder, parker mv. benyttes især af de unge under uddannelse, faglærte arbejdere og funktionærer.
- Udendørs idrætsanlæg og boldbaner benyttes især af unge under uddannelse, mens idrætsaktive, der ikke hører til arbejdsstyrken, i meget mindre grad benytter den type idrætsanlæg.

Tabel 6.37: Andel af de idrætsaktive skoleelever, som anvender forskellige typer af faciliteter, fordelt efter landet, hvor forældrene er født (pct.)

	Begge forældre født i Danmark		En forælder født i Danmark		Begge forældre født andet sted		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B
Grønne områder, parker	29,8	35,7	26,8	47,5	42,1	35,2	40,9	37,0
Idrætsanlæg og boldbaner, A** og B*	40,4	34,0	50,0	49,2	59,1	53,9	57,2	43,2
Legepladser B**	34,0	12,9	34,2	20,3	37,6	35,8	37,2	21,9
Andet udendørs anlægB**	6,4	1,2	5,3	1,7	2,9	8,5	3,3	3,9
Svømmehal, A** og B**	14,9	7,9	18,4	5,1	34,6	19,4	32,2	11,6
Indendørs multifunktionelt (f.eks. haller) A** og B**	17,0	11,2	36,8	20,3	39,6	35,8	37,8	21,1
Indendørs monofunktionelt (f.eks. motionscenter) B*	6,4	2,1	5,3	0,0	10,4	6,7	9,8	3,4
Total	(n=47)	(n=241)	(n=38)	(n=59)	(n=558)	(n=165)	(n=643)	(n=465)

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende områder, der har angivet at anvende den pågældende form for facilitet. Respondenterne kunne angive flere faciliteter, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der dyrker idræt mv. er medtaget. 122 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel (Chi^2-test) med α<0,01, * Signifikant forskel (Chi^2-test) med α<0,05.*

- Det er også de unge under uddannelse, der især benytter svømmehallen. Dobbelt så mange fra denne gruppe benytter denne type facilitet, end de idrætsaktive uden for arbejdsstyrken, de faglærte og de ufaglærte gør.

- De unge under uddannelse er ligeledes de største brugere af indendørs multifunktionelle anlæg, mens de indendørs monofunktionelle anlæg i meget højere grad benyttes af alle beskæftigelsesgrupper – dog lidt færre af de idrætsaktive uden for arbejdsstyrken (tabel 6.38).

Ser vi på benyttelsen af typer af steder og faciliteter til motion og idræt opdelt på uddannelsesgrupper, viser undersøgelsen,

- at mere end halvdelen af de idrætsaktive unge under uddannelse og de idrætsaktive med en videregående uddannelse benytter grønne områder, parker mv. mod hver tredje af de idrætsaktive, der kun har en grunduddannelse.

- at idrætsanlæg og boldbaner benyttes i meget højere grad af de idrætsaktive unge under uddannelse end af de øvrige uddannelsesgrupper, og at det samme gælder benyttelsen af svømmehal og indendørs multifunktionelle idrætsanlæg.

- at der er forholdsvis små og ikke signifikante forskelle på de forskellige uddannelsesgruppers anvendelse af indendørs monofunktionelle rum (elektronisk bilag 3, tabel 22).

Tabel 6.38 Andel af idrætsaktive voksne, som inden for det seneste halve år har anvendt forskellige typer af faciliteter til idræt og motion, fordelt på beskæftigelsesgrupper (pct.)

	Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	Funktionær/ tjenestemand	Faglært arbejder	Ufaglært arbejder/ specialarbejder	Uden for arbejdsstyrken	Under uddannelse	I alt
Grønne områder, parker mv.**	17,9	55,9	50,5	34,4	42,0	52,5	45,4
Idrætsanlæg og boldbaner**	39,3	38,2	27,5	21,1	17,1	51,4	32,0
Andet udendørs anlæg*	3,6	8,8	5,5	6,7	4,4	12,3	7,6
Svømmehal**	28,6	23,5	17,6	16,7	16,4	33,7	23,2
Indendørs multifunkt. (f.eks. haller)**	10,7	29,4	17,6	20,0	15,4	36,2	23,6
Indendørs monofunkt. (f.eks. motionscenter)	28,6	17,6	14,3	12,2	9,6	15,6	13,4
Total	(n=28)	(n=34)	(n=91)	(n=90)	(n=293)	(n=276)	(n=812)

Procenterne er andel af respondenter i den pågældende sprogkategori, der har angivet at anvende den pågældende facilitetstype. Respondenterne kunne angive flere faciliteter, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der har svaret "ja" eller "ja – men ikke for tiden" til at dyrke idræt mv. er medtaget (895 respondenter). 83 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.

** *Signifikant forskel mellem beskæftigelseskategorier (Chi²-test) med α<0,01.*

* *Signifikant forskel mellem beskæftigelseskategorier(Chi²-test) med α<0,05.*

Til forskel fra de voksne idrætsaktives benyttelse af idrætsfaciliteterne synes socioøkonomisk position ikke at spille nogen rolle for skoleelevernes anvendelse af forskellige typer af idrætsfaciliteter. Der er således ikke forskelle på anvendelsen af de forskellige typer af idrætsfaciliteter mellem børn af forældre, der har et arbejde, og børn af forældre der ikke har et arbejde (tabel 6.39).

Tabel 6.39: Andelen af idrætsaktive skoleelevers anvendelse af typer af idrætsfaciliteter, fordelt på forældres arbejdssituation og opdelt efter om skoleeleverne bor i boligområdet eller bor udenfor (pct.)

	Begge forældre arbejder		Kun en forælder arbejder		Ingen forældre arbejder		I alt	
A:Inden for området B:Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B
Grønne områder, parker mv.	43,0	35,5	36,5	37,5	42,4	35,6	39,8	36,1
Idrætsanlæg og boldbaner	62,2	42,9	52,4	41,2	57,6	44,4	56,5	42,6
Legepladser	36,8	18,6	36,2	26,5	36,5	31,1	36,4	22,0
Andet udendørs anlæg	2,6	2,7	3,2	4,4	4,7	8,9	3,4	3,8
Svømmehal	29,0	10,5	32,4	9,6	32,4	22,2	31,4	11,3
Indendørs multifunktionelt (f.eks. haller) B*	40,9	18,2	36,2	20,6	32,9	37,8	36,7	20,8
Indendørs monofunktionelt (f.eks. motionscenter)	11,9	2,4	9,5	4,4	7,1	8,9	9,6	3,6
Total	(n=193)	(n=296)	(n=315)	(n=136)	(n=170)	(n=45)	(n=678)	(n=477)

Procenterne er andel af respondenter i den pågældende kategori, der har angivet, at de anvender den pågældende facilitetstype.
Respondenterne kunne angive flere faciliteter, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der dyrker idræt mv. er medtaget. 75 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
*** Signifikant forskel (Chi²-test) med α<0,01.*
* *Signifikant forskel (Chi²-test) med α<0,05.*

6.6.4. Betydning af køn, alder og forældres idrætsdeltagelse for anvendelsen af idrætsfaciliteter

De største forskelle på mænds og kvinders benyttelse af de forskellige typer af steder og faciliteter til motion og idræt er, at dobbelt så stor en andel af mændene end kvinderne benytter udendørs anlæg og boldbaner, og en noget større andel benytter indendørs multifunktionelle anlæg (fx haller) (elektronisk bilag 3, tabel 24).

Blandt de idrætsaktive skoleelever er det også drengene, som benytter udendørs anlæg og boldbaner mest, men forskellen mellem kønnene er ikke så stor som hos de voksne. Drengene benytter også de indendørs multifunktionelle anlæg mere end pigerne, som til gengæld benytter grønne områder mv. samt legepladser mere, end drengene (elektronisk bilag 3, tabel 21).

I forhold til alder falder andelen af de idrætsaktive voksne, som benytter udendørs idrætsanlæg og boldbaner, i takt med alderen. Det samme gælder andelen, som benytter svømmehal og indendørs multifunktionelle anlæg, mens indendørs monofunktionelle faciliteter i højere grad benyttes ligeligt af de forskellige aldersgrupper (elektronisk bilag 3, tabel 25). Blandt de idrætsaktive børn er der en klar sammenhæng mellem forældrenes idrætsinteresse og benyttelsen af grønne områder, parker mv. til idræt. Hvis begge forældre dyrker idræt, er andelen af skoleeleverne, der benytter grønne områder mv., højere, end hvis det kun er en af forældrene, som dyrker idræt, men mindst er andelen, hvis ingen af forældrene dyrker idræt (elektronisk bilag 3, tabel 23).

6.6.5 Sammenfatning

Den 'facilitetstype', som de voksne benytter mest til idræt og motion, er grønne områder og parker, som 45 pct. af de idrætsaktive benytter. Den næstmest benyttede facilitetstype er udendørs idrætsanlæg og fodboldbaner, som 31 pct. benytter, hvilket hænger sammen med, at en stor del af respondenterne er unge, hvoraf mændene især spiller meget fodbold. På en delt tredjeplads kommer det multifunktionelle indendørs idrætsanlæg (fortrinsvis idrætshaller) og svømmehaller, som 22 pct. af de idrætsaktive har benyttet inden for det seneste halve år. De mere specialiserede indendørs og udendørs rum og steder til idræt og motion benyttes af færre end 10 pct. af de idrætsaktive.

Blandt skoleeleverne er det de udendørs anlæg og fodboldbaner, som benyttes af suverænt flest af de idrætsaktive børn og unge. Mere end halvdelen benytter denne facilitetstype. Dernæst kommer grønne områder og parker (38 pct.), indendørs multifunktionelle rum (idrætshaller) (35 pct.), legepladser (35 pct.) og svømmehal (30 pct.).

Der er væsentlige forskelle mellem boligområderne på, hvor meget de forskellige facilitetstyper benyttes, og noget af forklaringen på disse forskelle er, at der er forskelle på adgangen til at benytte de forskellige typer:

- Den store forskel på, hvor meget grønne områder og parker benyttes, synes at hænge snævert sammen med, hvor tæt på boligen der findes natur og grønne områder, men forskellene på benyttelsen deraf til motion synes også at hænge sammen med de grønne områders karakter. Analysen tyder på, at attraktive parker, der opleves som trygge at færdes i, har en stor tiltrækningskraft.

- De udendørs anlæg og baner, som fortrinsvis omfatter fodboldbaner, benyttes i højere grad i Gellerup end i de øvrige boligområder, hvilket kan hænge sammen med den centrale placering af flere fodboldbaner i boligområdet. I Aldersrogade er det tilstedeværelsen af to boldbure, som er en væsentlig forklaring på, at så mange benytter udendørs boldbaner i dette boligområde.

- Der er også forskelle mellem boligområderne på, hvor meget svømmehallerne benyttes, og det er svært at forklare ud fra adgangen til denne facilitet. Forskellen kan måske skyldes, at der er forskelle på, hvordan man kan benytte svømmehallerne (bl.a. åbningstider og om benyttelsen forudsætter medlemskab af en svømmeklub).

- Tilstedeværelsen af en stor multifunktionel idrætsfacilitet med flere typer af lokaler, der kan benyttes til mange forskellige idrætsaktiviteter, synes at have en positiv betydning for idrætsaktiviteten i de boligområder, hvor en sådan facilitet findes (Gellerup og Sundparken). Almindelige idrætshaller benyttes dog også af mange.

- Undersøgelsen viser, at motions- og fitnessfaciliteter, beliggende i boligområderne, benyttes af forholdsvis mange voksne idrætsaktive med undtagelse af Butterfly Fitness i Sundparken.

- Endelig viser undersøgelsen, at legepladserne, som findes i fem af de seks boligområder, benyttes af forholdsvis mange børn, men forskelle i omfanget og kvaliteten af legepladserne kan ikke aflæses i andelen af de idrætsaktive børn, som benytter denne facilitetstype.

Bortset fra de grønne områder og parker, som især benyttes af beboere, der er født i Danmark, benytter de voksne beboere, der er født i et andet land, i højere grad motionsrum, udendørs anlæg og boldbaner, svømmehal og idrætshaller, end idrætsaktive beboere med dansk baggrund. Der er dog forskelle derpå mellem de etniske grupper, som har udenlandsk baggrund. De idrætsaktive skoleelever af forældre, der er født i et andet land, benytter til forskel fra de voksne med samme baggrund i højere grad de grønne områder, end børn af forældre, der er født i Danmark, gør. De benytter også i højere grad boldbaner, svømmehaller og idrætshaller. Der er også forskelle på, hvor meget uddannelsessøgende beboere, der har et arbejde, og beboere uden for arbejdsstyrken benytter de forskellige facilitetstyper, men det hænger sammen med, at de unge i højere grad end de ældre benytter udendørs idrætsanlæg, svømmehaller og idrætshaller.

6.7. Hvorfor dyrker de inaktive ikke idræt?

Omkring halvdelen af beboerne i de seks undersøgte boligområder svarer, at de ikke dyrker idræt eller motion. Her skal vi se på de fysisk inaktives begrundelser for, at de ikke dyrker idræt. Nogle af de idræts-inaktive indvilgede i at lade sig interviewe om dette, og essensen af disse interview supplerer i det følgende de kvantitative analyser.

Den begrundelse, som flest af de idræts-inaktive tilslutter sig blandt de i tabel 40 nævnte svarmuligheder, er, at de *'bruger tiden på arbejde / har for lidt fritid'* (32 pct. af de idræts-inaktive), eller at de foretrækker at bruge tiden på familien (19 pct.) (tabel 6.40).

Der er store forskelle mellem boligområderne på, hvor mange der tilslutter sig den sidste begrundelse, og det kan hænge sammen med andelen af respondenterne, der har familie (som igen hænger sammen med aldersfordelingen i gruppen af respondenter). En af de interviewede, en danskfødt kvinde med et barn på to år, fortæller, at hun har svært ved at finde tiden til motion, når hun både skal passe sit arbejde og også tage sig af sit barn.

Hun giver udtryk for, at hun gerne ville dyrke idræt og også har mulighed for det i tilknytning til arbejdet, men *'.... jeg kan ikke være bekendt at hente hende (datteren) hver dag kl. 17.00, jeg synes, det bliver for sent (...) Jeg vil det rigtig gerne, men jeg kan ikke se, hvor jeg skulle få tiden til det'*. Hun prioriterer familielivet, og selvom hun kunne få datteren passet af hendes og kærestens familie, vil hun hellere bruge tiden sammen med datteren.

Næst vigtigste begrundelse er 'dårligt helbred', som 28 pct. tilslutter sig (tabel 6.40). Der bor, som tidligere beskrevet, forholdsvis mange i de udsatte boligområder, som har et længerevarende helbredsproblem, og som vurderer deres helbredstilstand som dårlig eller meget dårlig.

Tredje vigtigste begrundelse er manglende lyst til og interesse for idræt og fysisk aktivet. *'Jeg gider ikke'*, svarer 14 pct. af dem, der ikke dyrker idræt og motion. Også her er der store forskelle mellem boligområderne (tabel 6.40). En af de interviewede idræts-inaktive fortæller, at hun gik til idræt, da hun var barn, men nu ved hun ikke, hvad hun kunne tænke sig at gå til. *'Jeg ved ikke lige, hvad jeg skulle lave, fordi jeg har prøvet så mange forskellige ting (...)* så jeg ved ikke lige, hvad det skulle være, jeg har ikke fundet noget, jeg sådan havde flair for *(...) Jeg vil gerne gå til ridning igen, men det er dyrt, og det er svært herude'*. Det afgørende for hende er, at det er sjovt. Som i andre af livets forhold synes de mange muligheder næsten at være en

Tabel 6.40: Voksnes idrætsaktives svar på spørgsmålet: "*Hvorfor dyrker du ikke motion, idræt eller sport?*", fordelt på boligområder (pct.)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn	I alt
Bruger tiden på arbejde / for lidt fritid	29,7	31,4	29,5	30,9	34,6	41,0	32,2
Har dårligt helbred	26,9	31,4	31,8	27,6	32,7	18,1	27,8
Bruger tiden på familien**	15,2	40,2	13,6	13,8	5,8	21,7	19,1
Gider ikke*	9,0	9,8	18,2	9,8	23,1	20,5	13,5
Er for gammel*	4,1	12,7	6,8	3,3	5,8	3,6	5,9
Sport/motion interesserer mig ikke	7,6	9,8	3,4	5,7	1,9	3,6	5,9
Har svært ved at få barn / børnene passet**	5,5	18,6	2,3	4,1	0,0	1,2	5,9
Bruger tiden på andre fritidsinteresser**	5,5	18,6	1,1	0,8	0,0	3,6	5,4
Savner passende tilbud / konkret mulighed	6,2	4,9	2,3	6,5	0,0	4,8	4,7
Holder pause – regner med at starte igen**	4,8	10,8	0,0	6,5	0,0	2,4	4,7
Er i dårlig form**	2,1	19,6	1,1	2,4	0,0	0,0	4,6
Har ikke råd/er for dyrt**	6,9	2,9	0,0	8,9	1,9	1,2	4,4
Har ikke de rette faciliteter til rådighed i mit nærområde	2,8	2,9	2,3	5,7	0,0	6,0	3,5
Mangler nogen at følges med**	3,4	6,9	0,0	1,6	0,0	0,0	2,4
Familien/omgangskredsen er i mod det*	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Ved for lidt om sport/motion mv.	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Andre grunde*	10,3	6,9	5,7	16,3	3,8	13,3	10,1
Total	(n=145)	(n=102)	(n=88)	(n=123)	(n=52)	(n=83)	(n=593)

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende områder, der angiver den pågældende grund. Respondenterne kunne afgive flere grunde, hvorfor procenterne i kolonnerne summerer til mere end 100%. Kun respondenter, der har svaret nej til at dyrke idræt mv. og har afgivet mindst en grund til dette er medtaget (594 respondenter).
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med α<0,05.*

barriere, fordi man jo skal vælge lige netop det, som passer en bedst.

Derimod er det forholdsvis få, som begrunder inaktiviteten på dette område med, at der mangler tilbud og konkrete muligheder for at være idrætsaktiv (færre end 5 pct.), eller at der mangler faciliteter dertil i nærområdet (4 pct.). Dårlig økonomi og manglende opbakning i familien bruges ligeledes kun af en lille del af de inaktive som begrundelse for, at de ikke dyrker idræt (tabel 6.40).

Flere af de interviewede fra Gellerup, som havde boet i området i mindre end et år, udviste under interviewet et meget lille kendskab til aktivitetsmulighederne. En mand, som var kommet til Gellerup fra Bulgarien og gerne ville svømme, vidste ikke, at der fandtes en svømmehal i området, selvom han bor ret tæt derpå.

En ung kvinde, som dog kun havde boet i området i få måneder, vidste ikke, at der fandtes et klatrecenter og havde meget lille viden om, hvad der foregår i Globus 1. En anden kvinder siger under interviewet, at *'Globus 1 har mange aktiviteter, men det er kun i ferierne'*. De interviewede udviste tilsvarende lille viden om mulighederne for at komme til at dyrke idræt, hvad det koster fx at gå til svømning osv.

Alle de interviewede fra Gellerup gav i øvrigt udtryk for, at de følte sig trygge i området, og den bulgarske mand fortalte, at han opfattede området, som meget mere sikkert end det sted i Bulgarien, hvor han kommer fra. *'Folk, som bor i Danmark, tror, at det er en ghetto, og at det derfor ikke er sikkert at bo her, men det passer slet ikke, jeg føler, at det er trygt at bo her'*.

Det går også igen i interviewene med de inaktive, at hvis de skal i gang med at motionere, så foretrækker de selvorganiseret motion, hvor de kan træne, når det passer dem.

De idræts-inaktive skoleelevers svar minder i høj grad om de voksnes. Den vigtigste begrundelse for, at de ikke dyrker idræt, er, at de hellere vil noget andet (18 pct.) eller ikke synes, at idræt er sjovt (15 pct.). Dernæst begrunder de inaktiviteten med, at tidspunktet ikke passer (15 pct.), at de mangler tid (15 pct.) eller at de har et fritidsarbejde (7 pct.).

De barrierer, som ofte trækkes frem i debatten om, hvad man skal gøre for at få flere idrætssvage og fysisk inaktive til at dyrke idræt, tillægges forholdsvis lille betydning af de idræts-inaktive skoleelever. Det gælder

- Økonomiske barrierer. Kun 6 pct. svarer, at de ikke dyrker idræt, fordi det er for dyrt.
- At der ikke er tilbud og aktivitetsmuligheder. 6 pct. svarer, at inaktiviteten skyldes, at det ikke er muligt at dyrke den idrætsgren, som de kan lide, i nærheden.
- Kulturelle barrierer. Det er således kun 5 pct. som svarer, at inaktiviteten skyldes, at de ikke kan lide at klæde om sammen med andre; 3 pct. svarer, at de ikke må for mor eller far, 2 pct. at de er forhindret, fordi de skal passe søskende; og kun 4 pct. svarer, at 'der er ingen steder, hvor det kun er piger, der må deltage' (tabel 6.41).

Mellem boligområderne er der dog visse forskelle på de inaktive skoleelevers svar. Især svarene fra skoleeleverne i Esbjerg afviger fra det gennemsnitlige billede, idet en meget mindre andel svarer, at de hellere vil gå til noget andet, og en klart større andel til gengæld svarer, at tidspunkterne ikke passer dem, og at de ikke synes, at det er sjovt.

Endvidere svarer eleverne fra Vollsmose i højere grad end fra de øvrige områder, at de ikke dyrker idræt og motion, fordi de mangler tid, har et fritidsarbejde eller ikke vil gå til noget på et fast tidspunkt (tabel 6.41).

Tabel 6.41: Fordelingen af idræts-inaktive skoleelevers svar på spørgsmålet: "*Hvorfor dyrker du ikke motion, idræt eller sport?*" fordelt på boligområder og opdelt efter om eleverne bor i boligområdet eller bor udenfor (pct.)

	Sundparken Horsens		Stengårdsvej Esbjerg		Vollsmose Odense		Gellerup Aarhus		Tingbjerg København		Aldersrogade København		I alt	
A: Inden for området B: Uden for området	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Jeg vil heller gå til noget andet	12,5	20,7	8,1	3,8	20,5	16,9	17,6	14,7	26,8	22,4	-1	-1	18,3	17,4
Tidspunkterne passer mig ikke B*	4,2	8,6	21,0	26,9	16,8	21,1	12,9	2,9	14,3	12,1	-1	-1	15,5	14,2
Jeg må ikke for min mor og far A**	16,7	3,4	0,0	3,8	4,3	1,4	3,5	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	1,9
Det er for dyrt	12,5	13,8	3,2	7,7	3,1	15,5	1,2	5,9	3,6	1,7	0,0	0,0	3,3	9,3
Jeg syntes ikke, det er sjovt A**	8,3	17,2	38,7	7,7	13,0	15,5	11,8	20,6	5,4	3,4	-1	-1	15,5	13,0
Jeg kan ikke lide at klæde om sammen med andre	8,3	6,9	8,1	7,7	6,8	0,0	5,9	5,9	7,1	0,0	0,0	0,0	6,8	3,1
Jeg har ikke mulighed for at gå til idræt fordi jeg skal hente/passe min søskende	4,2	1,7	1,6	0,0	3,1	0,0	1,2	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	2,0	0,8
Der er ingen steder, hvor det kun er piger, der må deltage	0,0	3,4	4,8	0,0	3,1	1,4	4,7	5,9	8,9	6,9	0,0	10,0	4,3	3,9
Der er ingen steder, hvor det kun er drenge, der må deltage	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Der er ingen af de idrætsgrene, som jeg kan lide, i nærheden	4,2	8,6	8,1	11,5	10,6	5,6	2,4	0,0	5,4	1,7	-1	-1	7,2	5,3
Jeg vil ikke gå til noget på et fast tidspunkt B**	0,0	6,9	4,8	3,8	11,2	21,1	7,1	2,9	1,8	0,0	-1	-1	7,2	8,5
Jeg har et fritidsarbejde B**	0,0	8,6	3,2	3,8	7,5	25,4	5,9	2,9	0,0	0,0	-1	-1	4,9	10,1
Jeg mangler tid B**	8,3	10,3	14,5	19,2	10,6	49,3	14,1	8,8	10,7	1,7	28,6	0,0	12,2	19,5
Ved ikke B**	33,3	24,1	14,5	30,8	20,5	5,6	22,4	35,3	25,0	41,4		-1	21,4	25,1
Total	n=24	n=58	n=62	n=26	n=161	n=71	n=85	n=34	n=56	n=58	n=7	n=10	n=395	n=257

Procenterne er andel af respondenter i det pågældende områder, der angiver den pågældende grund. Respondenterne kunne angiver flere grunde, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %.
Kun respondenter, der dyrker idræt mv. er medtaget.
** *Signifikant forskel (Chi²-test) med α<0,01.*
* *Signifikant forskel (Chi²-test) med α<0,05.*

6.7.1. Etnisk herkomst og begrundelse for ikke at dyrke idræt

Beboere af anden etnisk herkomst end dansk, her defineret som dem, der er født i et andet land end Danmark, svarer i højere grad end beboere, der er født i Danmark, at de ikke dyrker idræt, fordi de bruger tiden på arbejde eller på familien og har svært ved at få børnene passet. Beboere, der er født i Danmark, svarer i højere grad end beboere, der er født i et andet land, at det skyldes dårligt helbred, eller at sport / motion ikke interesserer dem og ganske enkelt ikke gider at dyrke idræt (tabel 6.42 og elektronisk bilag 2, tabel 55).

De idræts-inaktive børns svar viser, at det i meget højere grad er børn af dansk fødte forældre, som svarer, at de ikke går til idræt, fordi det er for dyrt; fordi de har et fritidsarbejde; eller fordi de mangler tid (tabel 6.43).

Tabel 6.42: Fordelingen af de voksne idræts-inaktives svar på spørgsmålet: "*Hvorfor dyrker du ikke motion, idræt eller sport?*" fordelt på talt sprog i hjemmet (pct.)

	Kun dansk	Kun arabisk	Kun tyrkisk	Kun somalisk	Øvrige kun fremmedsprog	Dansk og mindst 1 fremmedsprog	I alt
Bruger tiden på arbejde / for lidt fritid**	20,2	41,3	36,7	40,9	37,6	38,9	32,4
Har dårligt helbred**	38,9	27,5	16,7	9,1	21,3	22,2	27,7
Bruger tiden på familien**	13,8	18,8	20,0	45,5	19,1	24,1	19,2
Gider ikke	14,8	7,5	10,0	13,6	12,1	18,5	13,5
Er for gammel*	10,3	3,8	6,7	0,0	2,8	4,6	6,0
Sport/motion interesserer mig ikke*	10,3	2,5	6,7	0,0	2,8	4,6	5,8
Har svært ved at få barn / børnene passet**	4,9	3,8	6,7	27,3	4,3	6,5	5,8
Bruger tiden på andre fritidsinteresser	4,9	1,3	3,3	13,6	7,1	5,6	5,3
Total	(n=203)	(n=80)	(n=30)	(n=22)	(n=141)	(n=108)	(n=584)

Procenterne er andel af respondenter i de pågældende kategorier, der angiver den pågældende grund. Respondenterne kunne angive flere grunde, hvorfor procenterne i kolonnerne summerer til mere end 100 %. Kun respondenter, der har svaret nej til at dyrke idræt mv. og har afgivet mindst en grund til dette er medtaget (594 respondenter). I tabellen er kun medtaget de 8 mest angivne grunde (i alt 687 grunde). 10 respondent er udeladt pga. manglende værdi.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med α<0,05.*

6.7.2. Beskæftigelse og uddannelses betydning for ikke at dyrke idræt

Sammenligner vi beskæftigelsesgruppernes begrundelse for ikke at dyrke idræt, ser vi nogle meget store forskelle. De idræts-inaktive, som har et arbejde, begrunder i meget, meget højere grad end dem uden for arbejdsstyrken og også de unge under uddannelse, at de ikke dyrker idræt, fordi de bruger tiden på arbejde og / eller familien.

Beboere, som er udenfor arbejdsstyrken, svarer i meget højere grad end de beskæftigede og de unge, at det skyldes dårligt helbred og alder.

Derimod er der ikke statistisk signifikante forskelle mellem beskæftigelsesgrupperne på lysten til og interessen – eller mangel på samme – for idræt og motion. Det er altså de generelle livsvilkår, som er forklaringen på den manglende idrætsaktivitet mere end forskelle i lysten til at dyrke idræt og motion (tabel 6.44).

Tabel 6.43: Fordelingen af de idræts-inaktive skolebørns svar på spørgsmålet: "*Hvorfor dyrker du ikke motion, idræt eller sport?*" fordelt efter forældrenes etniske herkomst (pct.)

	Begge forældre født i Danmark	En forældre født i Danmark	Begge forældre født andet sted	I alt
Jeg vil heller gå til noget andet[1]	21,1	26,9	16,9	18,7
Tidspunkterne passer mig ikke[1]	11,4	19,2	16,9	16,0
Det er for dyrt**	14,9	5,8	3,5	6,1
Jeg syntes ikke, det er sjovt[1]	19,3	11,5	12,8	14,0
Jeg vil ikke gå til noget på et fast tidspunkt[1]	12,3	7,7	7,0	8,2
Jeg har et fritidsarbejde[1]**	15,8	9,6	5,2	7,8
Jeg mangler tid*	24,6	21,2	13,4	16,4
Ved ikke[1]	18,4	21,2	25,0	23,3
Total[2]	(n=114)	(n=52)	(n=384/395)	(n=550/561)

Procenterne er andel af respondenter i de pågældende kategorier, der angiver den pågældende grund. Respondenterne kunne angive flere grunde, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der ikke dyrker idræt er medtaget. 91 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
[1] Svarkategorien har ikke indgået i spørgeskemaet for Aldersrovej.
[2] I de kategorier hvor spørgsmålet ikke indgår i Aldersrovej er yderligere 11 respondenter udeladt.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05.*

Der er ligeledes forskelle mellem uddannelses-grupperne på tilslutningen til de forskellige begrundelser for ikke at dyrke idræt og motion. Beboere, som kun har en grundskole-uddannelse, svarer i noget mindre grad end de øvrige, at de ikke dyrker motion, idræt eller sport, fordi de bruger tiden på arbejde. Det kan dog til dels forklares med, at beboere, der kun har en grundskole, typisk er ældre end beboere med en kortere eller længere uddannelse.

Omvendt svarer de idræts-inaktive beboere, der kun har en grundskole, i højere grad, at de ikke dyrker idræt, fordi de har et dårligt helbred eller fordi de er for gamle, end øvrige idræts-inaktive gør (elektronisk bilag 2, tabel 56).

Der er derimod små forskelle på svarmønsteret mellem idræts-inaktive skoleelever, hvis forældre har et arbejde, og idræts-inaktive elever, hvis forældre ikke har et arbejde. Den eneste signifikante forskel er, at børn af forældre, der har et arbejde, i meget højere grad svarer, at de ikke dyrker idræt, fordi de mangler tid, end børn af forældre, der ikke har et arbejde, gør (tabel 6.45).

Tabel 6.44: Fordelingen af de idræts-inaktive voksnes svar på spørgsmål "*Hvorfor dyrker du ikke motion, idræt eller sport?*" fordelt på beskæftigelsesgrupper (pct.)

	Selvstændig og medarbejdende ægtefælle	Funktionær/ tjenestemand	Faglært arbejder	Ufaglært arbejder/ specialarbejder	Uden for arbejdsstyrken	Under uddannelse	I alt
Bruger tiden på arbejde / for lidt fritid**	83,3	62,5	61,0	60,0	10,7	41,5	33,3
Har dårligt helbred**	16,7	6,3	10,2	15,3	44,3	11,5	27,0
Bruger tiden på familien**	0,0	37,5	32,2	27,1	17,4	10,0	19,1
Gider ikke	0,0	18,8	11,9	7,1	12,6	20,0	13,5
Er for gammel**	0,0	0,0	1,7	1,2	13,0	0,0	6,4
Sport/motion interesse-rer mig ikke	16,7	0,0	5,1	5,9	6,3	6,9	6,2
Har svært ved at få barn / børnene passet*	0,0	12,5	15,3	1,2	5,9	5,4	6,2
Bruger tiden på andre fritidsinteresser	0,0	12,5	5,1	3,5	6,3	4,6	5,5
Total	(n=6)	(n=16)	(n=59)	(n=85)	(n=253)	(n=130)	(n=549)

Procenterne er andel af respondenter i de pågældende kategorier, der angiver den pågældende grund. Respondenterne kunne angive flere grunde, hvorfor procenterne i kolonnerne summerer til mere end 100 %. Kun respondenter, der har svaret nej til at dyrke idræt mv. og har afgivet mindst en grund til dette, er medtaget (594 respondenter). I tabellen er kun medtaget de 8 mest angivne grunde (i alt 687 grunde). 45 respondent er udeladt pga. manglende værdi.
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,01.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi²-test) med α<0,05.*

Tabel 6.45: Fordelingen af de idræts-inaktive skoleelevers svar på spørgsmålet "*Hvorfor dyrker du ikke motion, idræt eller sport?*" fordelt efter forældres arbejdssituation (pct.)

	Begge forældre arbejder	Kun en forældre arbejder	Ingen forældre arbejder	I alt
Jeg vil heller gå til noget andet[1]	22,5	17,9	15,3	19,0
Tidspunkterne passer mig ikke[1]	19,6	13,5	13,9	15,8
Det er for dyrt	8,5	3,8	6,4	6,1
Jeg syntes ikke, det er sjovt[1]	15,3	13,1	15,3	14,4
Jeg vil ikke gå til noget på et fast tidspunkt[1]	8,6	7,9	8,0	8,2
Jeg har et fritidsarbejde[1]	10,5	6,1	5,1	7,5
Jeg mangler tid**	22,7	13,2	10,7	16,0
Ved ikke[1]	19,6	27,5	21,9	23,3
Total[2]	(n=209/211)	(n=229/235)	(n=137/140)	(n=575/586)

Procenterne er andel af respondenter i de pågældende kategorier, der angiver den pågældende grund. Respondenterne kunne angive flere grunde, hvorfor procenterne i kolonnerne ikke summerer til 100 %. Kun respondenter, der ikke dyrker idræt er medtaget. 66 respondenter er udeladt pga. manglende værdier.
[1] Svarkategorien har ikke indgået i spørgeskemaet for Aldersrogade.
[2] I de kategorier, hvor spørgsmålet ikke indgår i Aldersrogade, er yderligere 11 respondenter udeladt
*** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med $\alpha<0,01$.*
** Signifikant forskel mellem områderne (Chi^2-test) med $\alpha<0,05$.*

6.7.3. Betydning af køn, alder og forældrenes idrætsinteresse for, hvorfor de idræts-inaktive ikke dyrker idræt

Der er små forskelle mellem mænd og kvinder på andelen af de idræts-inaktive, som tilslutter sig de forskellige begrundelser for, hvorfor de ikke dyrker motion eller idræt. Den eneste større forskel er, at kvinderne i meget højere grad end mændene begrunder inaktiviteten med, at de bruger tiden på familien (elektronisk bilag 2, tabel 57).

I forhold til alder er det især de unge og midaldrende op til 50 år, som begrunder inaktiviteten med, at de bruger tiden på arbejde. Omvendt stiger andelen, som begrunder inaktiviteten med, at de har et dårligt helbred, eller at de er for gamle, i takt med alderen. De midaldrende mellem 20 og 49 år svarer i højere grad end de yngre og de ældre beboere, at de ikke dyrker idræt, fordi de bruger tiden på familien, eller fordi de har svært ved at få børnene passet. Det er primært de unge idrætsinaktive, som svarer, at de ikke gider at dyrke motion og idræt (elektronisk bilag 2, tabel 59).

Mellem drengene og pigerne blandt de idræts-inaktive skoleelever er der små forskelle på begrundelserne for, hvorfor de ikke dyrker idræt. Drengene svarer dog i højere grad end pigerne, at de hellere vil gå til noget andet. Endvidere er det naturligt nok kun piger, der svarer, de ikke går til idræt, fordi der ikke findes steder, hvor det kun er piger, som må deltage (6 pct. af de idræts-inaktive piger svarer dette) (elektronisk bilag 2, tabel 58).

Sammenligner vi de idræts-inaktive skoleelever, hvis forældre dyrker idræt, med de idræts-inaktive skoleelever, hvis forældre ikke dyrker idræt, finder vi flere interessante forskelle. For det første svarer børn af idrætsaktive forældre i højere grad, at de ikke går til idræt, fordi de har et fritidsarbejde, og fordi de mangler tid, end børn af idrætsinaktive forældre gør. Omvendt svarer de idræts-inaktive børn, hvis forældre heller ikke dyrker idræt, i højere grad end de idræts-inaktive børn af idrætsaktive forældre, at det bl.a. skyldes, at det ikke er sjovt (elektronisk bilag 2, tabel 61).

6.7.4 Sammenfatning

De idræts-inaktive voksne begrunder især deres manglende deltagelse i idræt og motion med, at de ikke har tid eller bruger tiden på arbejdet eller familien; at de har et dårligt helbred; og at de ikke har lyst og interesse for idræt.

Derimod er det forholdsvis få, som begrunder inaktiviteten med, at der mangler tilbud og konkrete muligheder for at være idrætsaktiv, at der mangler faciliteter dertil i nærområdet, eller fordi det er for dyrt, og fordi de ikke får opbakning dertil fra familien.

De idrætsinaktive skoleelevers svar minder i høj grad om de voksnes. Manglende lyst og tid er de vigtigste 'undskyldninger', mens meget få svarer, at det skyldes manglede aktivitetsmuligheder og økonomiske og kulturelle barrierer.

IDRÆT I UDSATTE BOLIGOMRÅDER OG FOR UDSATTE GRUPPER: DEN SAMLEDE ANALYSE

Kapitel 7. Idræt i udsatte boligområder og for udsatte grupper: Den samlede analyse

I dette kapitel integreres undersøgelsens forskellige studier i en samlet analyse på tværs af

a) litteratur- og erfaringsundersøgelsen,
b) kortlægningen af idræts- og bevægelsesmulighederne i de seks boligområder og undersøgelsen af en række af de væsentligste idrætsfaciliteter i de samme boligområder samt
c) spørgeskemaundersøgelsen af voksnes og skoleelevers idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder.

Først analyseres det, om og hvordan idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder afviger fra idrætsdeltagelsen i Danmark som helhed, og hvad der kan forklare disse forskelle (afsnit 7.1).

Dernæst sammenlignes idrætsdeltagelsen mellem de seks undersøgte boligområder, og de fundne forskelle forklares (afsnit 7.2).

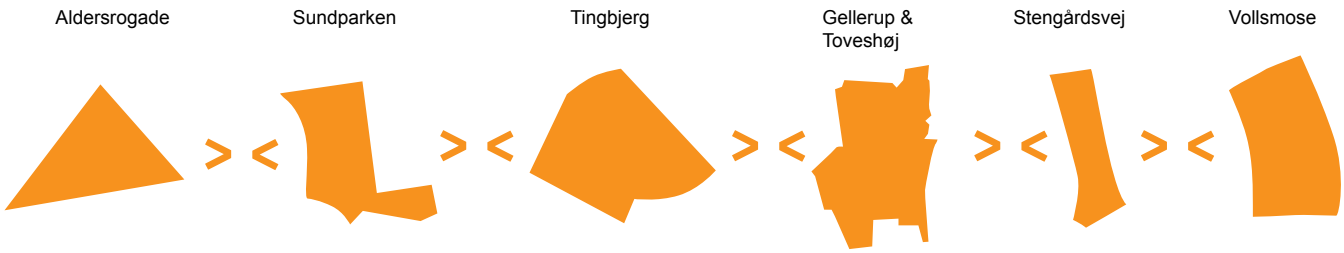

De sidste tre afsnit uddyber, hvilken betydning

- den etniske og kulturelle baggrund,
- den sociale og socioøkonomiske udsathed
- samt idræts- og bevægelsesmulighederne i boligområde

har for idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder (afsnit 7.3 til 7.5).

7.1. Idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder er lavere end i hele landet

Undersøgelsen viser, at idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder er lavere end i landet som helhed. Men resultaterne er ikke helt entydige (tabel 7.1). Her skal vi først se på de voksnes idrætsdeltagelse, dernæst skolelevernes idrætsdeltagelse og til sidst give et bud på, hvad der kan forklare forskellene.

7.1.1. Voksnes idrætsdeltagelse

Benyttes svarene på det klassiske spørgsmål: '*Dyrker du normalt motion, idræt eller sport*' til sammenligningen, er der kun små forskelle på de voksnes idrætsdeltagelse mellem beboere i de seks udsatte boligområder og i landet som helhed. I boligområderne svarede 54 pct. af de interviewede beboere JA på spørgsmålet. I den seneste landsdækkende undersøgelse fra 2007 svarede 56 pct. JA på det næsten identiske spørgsmål (Pilgaard 2007).

En mulig årsag til den relativt høje idrætsdeltagelse kunne være, at den brede formulering af spørgsmålet har fået nogen til at svare ja, selvom de kun går en tur i ny og næ. Fjernes den del af de adspurgte idrætsaktive, som ikke har angivet andre svar end vandretur, falder idrætsdeltagelsen dog kun med fem procentpoint til 49 pct. En tilsvarende opgørelse af idrætsdeltagelsen i idrætsvaneundersøgelsen fra 2007 viser et tilsvarende fald i tallet

på fire procentpoint. Det skal dog bemærkes, at undersøgelsen fra 2007 fandt, at hele 89 pct. havde dyrket mindst én idræts- eller motionsform inden for det seneste år, men sammenligningen her er afgrænset til de adspurgte, som forinden har svaret, at de normalt dyrker motion, idræt eller sport. Til forskel fra idrætsvaneundersøgelsen fra 2007 var det i denne undersøgelse kun de adspurgte, som svarede ja på dette spørgsmål, som efterfølgende blev spurgt, om de inden for det seneste år har dyrket en lang række idræts- og motionsformer, som var oplistet for respondenten. I kapitel 6 afsnit 6.3.1 og bilag 2 bagest i denne rapport er der redegjort for andre mulige metodiske årsager til, at undersøgelsen kommer til et så overraskende højt tal for idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder.

Hvis man i stedet bruger skolelevernes svar på, om deres forældre dyrker idræt, finder vi en klart lavere idrætsdeltagelse blandt forældrene i de udsatte boligområder end blandt forældrene i gennemsnit i en undersøgelse af skoleelevers idrætsdeltagelse i Rudersdal Kommune, København Kommune, Albertslund Kommune og Fredericia Kommune (gennemført fra 2005 til 2007). I sidstnævnte undersøgelse svarede 32 pct. af eleverne, at ingen af forældrene dyrkede idræt. I denne undersøgelse svarede 52 pct. af eleverne det samme, dvs. 20 procentpoint højere andel, hvis forældre efter børnenes opfattelse ikke dyrker idræt.
Andelen af beboerne i de udsatte boligområder, der går til idræt i en forening, er mindre end halvt så stor som i landet som helhed. Til gengæld er andelen, som går til idræt i et kommercielt motions- og fitnesscenter, den samme. Beboerne i de seks undersøgte boligområder dyrker i lige så høj grad styrketræning og fodbold, men løber, går og svømmer meget mindre end hele befolkningen i gennemsnit.

7.1.2. Skoleelevernes idrætsdeltagelse

Hvad angår skoleeleverne, er resultaterne heller ikke helt entydige. En sammenligning af andelen, som har svaret, at de går til mindst én idrætsgren, viser næsten samme idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder som i ovennævnte fire kommuner i gennemsnit. Denne undersøgelse af idrætsdeltagelsen hos skoleelever, der bor i udsatte boligområder, kan heller ikke påvise en signifikant forskel på andelen af skoleeleverne, der går til idræt, mellem elever, der bor i de undersøgte boligområder, og elever fra de samme skoler, der bor uden for disse boligområder.
Idrætsdeltagelsen og det fysiske aktivitetsniveau er imidlertid lavere blandt skoleeleverne, hvis vi sammenligner svarene på et andet spørgsmål, hvor eleverne har forholdt sig til, hvor fysisk aktive de normalt er. Ud fra svarene på dette spørgsmål er halvdelen af skoleeleverne fra 4. til 9. klassetrin fra de undersøgte boligområder idrætsaktive, mens en landsdækkende undersøgelse af 11-15-årige fra 2008, hvor det samme spørgsmål blev brugt, viser 64 pct. På dette mål ser vi også en forskel mellem elever, som bor i de undersøgte boligområder, og elever der bor uden for boligområderne, idet sidstnævnte gruppe er lidt mere fysiske aktive (fem procentpoint højere).

Undersøgelsen viser også, at skoleeleverne fra de udsatte boligområder går meget mindre til idræt i en idrætsforening end elever på samme klassetrin i hele landet i gennemsnit. Besvarelserne viser endvidere, at elever fra de samme skoler, som ikke bor i de undersøgte boligområder, i lidt højere grad dyrker idræt i en idrætsforening, men dyrker lidt mindre idræt i kommunale institutioner (fritidsklub mv.), end eleverne, i de udsatte boligområder.
Endelig viser undersøgelsen, at skoleeleverne fra de undersøgte boligområderne spiller mere fodbold og går lige så meget til dans, som børn og unge i hele landet. Men de dyrker en del mindre svømning og meget mindre håndbold og gymnastik end børn og unge på samme alder i landet som helhed.

Tabel 7.1. Sammenligning af idrætsdeltagelsen i de seks udsatte boligområder med resultaterne fra andre undersøgelser (pct. andel af alle voksne og skoleelever (4. til 9. klasse))

VOKSNE	Undersøgelse af idræt i udsatte boligområder (2011)	Befolknings-undersøgelse af deltagelse i idræt (2007)	Undersøgelse af skoleelevers deltagelse i idræt i fire kommuner (2005-7) [5]	Undersøgelse af 11-15-åriges livsstil og sundhedsvaner 2008
Dyrker normalt motion, idræt eller sport	54	56		
Har dyrket mindst én idrætsaktivitet inden for det seneste år (undtaget dem, der kun har gået vandretur) [1]	49	52		
Ingen af forældrene dyrker idræt (skoleelevers svar)	52		32	
Dyrker idræt i en klub eller forening	17	41		
Dyrker idræt i et kommercielt motions- og fitnesscenter ol.	18	18		
Dyrker styrketræning	16	19		
Dyrker gang og vandreture	15	32		
Dyrker fodbold	9	10		
Dyrker jogging / motionsløb	8	25		
Dyrker svømning	5	15		
SKOLEELEVER				
Går til mindst én idrætsaktivitet, 5. klasse	74		78	
Går til mindst én idrætsaktivitet, 9. klasse	66		64	
Går til idræt, sport eller motion [2]	50			64
Har inden for den seneste uge været til idræt i en idrætsforening [3]	38	89	62	
Går til fodbold [4]	44	40	27	
Går til svømning/vandidræt [4]	15	24	12	
Går til dans [4]	7	7	11	
Går til gymnastik [4]	5	25	8	
Går til håndbold [4]	4	23	8	

1) Omfatter kun de respondenter, der i det første spørgsmål har svaret, at de 'normalt dyrker sport, motion eller idræt'.
2) Har svaret ja på et af følgende to udsagn: 'Jeg går til idræt, sport eller motion flere gange om ugen, hvor jeg træner hårdt' eller 'Jeg går til idræt, sport eller motion i min fritid, ca. 1 gang om ugen, og derudover bevæger jeg mig hver dag, hvor jeg cykler, går eller leger'.
3) I såvel idrætsvaneundersøgelsen fra 2007 som undersøgelsen af skoleelevers idrætsdeltagelse i fire kommuner er der ikke spurgt om deltagelse inden for den seneste uge.
4) For at kunne sammenligne med tallene fra den landsdækkende undersøgelse fra 2007 er sammenligningen afgrænset til 10-12-årige børn.
5) De fire kommuner er Københavns Kommune, Rudersdal Kommune, Albertslund Kommune og Fredericia Kommune.

7.1.3. Forklaringer på forskellene i idrætsdeltagelsen mellem de udsatte boligområder og øvrige Danmark

Undersøgelsen tyder altså på, at idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder er lavere end i Danmark i gennemsnit. Hvad kan forklare denne forskel? I kapitel 2 er der redegjort for tre mulige forklaringer på forskelle i idrætsdeltagelsen mellem udsatte boligområder og andre boligområder. Den første forklaring kunne være, at der bor forholdsvis mange i disse boligområder, som har en anden etnisk baggrund end dansk.

Deltagelse i mange idræts- og motionsformer forudsætter – som deltagelse i mange andre sammenhænge – et kendskab til eller måske ligefrem en fortrolighed med de traditioner og normer, som gør sig gældende inden for den pågældende aktivitetsform. Undersøgelsen viser, at det er en del af årsagen til,

- at piger og kvinder i de undersøgte boligområder dyrker meget mindre idræt end drenge og mænd,
- at deltagelsen i en række idrætsgrene, som der er en stærk dansk tradition for, er lavere i de undersøgte boligområderat deltagelsen i foreningsorganiseret idræt er lavere i disse boligområder.

Sammenhængen mellem etnisk / kulturel baggrund og idrætsdeltagelse uddybes i afsnit 7.3 i dette kapitel.

Den anden tænkelige forklaring går ud på, at der bor forholdsvis mange i de undersøgte boligområder, der er uden for arbejdsmarkedet og ikke har en uddannelse (omkring halvdelen af respondenterne). Forhold, som andre studier har vist, har en negativ indvirkning på motions- og idrætsdeltagelsen. Denne undersøgelse bekræfter denne sammenhæng.

Beboere uden for arbejdsmarkedet og beboere, der har et arbejde som ufaglært, har en meget lavere idrætsdeltagelse (ca. 20 procentpoint) end beboere, der har et job som faglært, funktionær eller selvstændig. Skoleelevernes idrætsdeltagelse er ikke i samme grad påvirket af forældrenes socioøkonomiske situation. Der er således forholdsvis små forskelle på andelen af elevere, der går til idræt, mellem elever af forældre, der har et arbejde, og elever af forældre, der ikke har et arbejde, og forskellen er mindre, end andre undersøgelser har vist. Men ser vi på andelen, som deltager i foreningsidræt, viser der sig store forskelle. Det gør 44 pct. af skoleeleverne af forældre, hvor begge har et arbejde, mod kun 28 pct. af skoleeleverne, hvor ingen af forældrene har et arbejde.

Den tredje mulige forklaring på, at idrætsdeltagelsen er lavere i de udsatte boligområder end i andre boligområder og landet som helhed, er, at mulighederne for at dyrke idræt og motion er dårligere. Det tyder undersøgelsen imidlertid ikke på. Kortlægningen af de seks undersøgte udsatte boligområder viser, at 'bevægelsesmulighederne' overordnet set er gode, dog med forskelle fra det ene område til det andet på antallet af, nærheden til og kvaliteten af de enkelte faciliteter.

Det gælder for alle seks områder, at der inden for det afgrænsede boligområde eller i en radius derfra på 5 min. på cykel er adgang til større grønne områder, bolignære arealer indrettet med legeredskaber og boldbaner, svømmehal, idrætsanlæg med boldbaner, indendørs idrætshal og motionsrum. I flere af boligområderne ligger faciliteterne inden for det afgrænsede boligområde og er derfor meget tilgængelige både med hensyn til den konkrete afstand til faciliteten og den måde, man kommer til faciliteten på. Der findes ikke direkte sammenligninger med andre typer af boligområder, f.eks. parcelhusområder, midtbyer eller landsbyer, når det gælder facilitetstæthed, men der findes tal på tætheden af faciliteter på kommuneniveau.

Sammenligningen, der er foretaget på antallet af beboere pr. idrætshal og fodboldbane, viser, at der er færre beboere pr. facilitet i de udsatte boligområder end gennemsnitligt for kommunen, som boligområdet er beliggende i. Men sammenligningen viser også, at der ligesom på kommuneniveau er flere beboere pr. facilitet i de undersøgte boligområder i de større byer end i de undersøgte boligområder i de mellemstore byer.

7.2. Forskelle på idrætsdeltagelsen mellem de undersøgte boligområder

Kortlægningen af boligområderne viser, at der er store forskelle mellem de seks boligområder på såvel mulighederne for at dyrke idræt og motion som beboersammensætningen. To faktorer som har stor betydning for idrætsdeltagelsen. Undersøgelsen viser da også, at der er væsentlige forskelle mellem de seks boligområder på, hvor mange der dyrker idræt (tabel 7. 2 og 7. 3).

Lige som i afsnittet ovenfor skal vi først belyse forskellen mellem boligområderne på de voksnes idrætsdeltagelse, derpå sammenlignes skoleelevernes idrætsdeltagelse, og sidst i afsnittet gives et bud på, hvad der kan forklare de fundne forskelle.

7.2.1. Forskelle mellem boligområderne på de voksnes idrætsdeltagelse

På alle tre mål for idrætsdeltagelsen hos de voksne beboere er andelen, som dyrker idræt eller motion, klart lavere i boligområderne Sundparken og Stengårdsvej end i Vollsmose, Gellerup, Tingbjerg og Aldersrogade. Mellem disse fire områder er der ikke entydige eller signifikante forskelle på andelen, som er idræts- og motionsaktiv.

I gruppen af idræts- og motionsaktive finder vi den største andel, som dyrker idræt i en forening på Stengårdsvej og i Gellerup og den laveste andel i Aldersrogade. Andelen, som dyrker idræt i kommercielt regi, er størst i Sundparken, Gellerup og Aldersrogade og mindst i Tingbjerg og Vollsmose. Idræt og motion på egen hånd dyrkes i noget højere grad i de tre store boligområder Vollsmose, Gellerup og Tingbjerg end i de tre små boligområder.

Ser vi på, hvor mange i de seks boligområder, der dyrker de mest populære idræts- og motionsformer, finder vi, at beboerne i Tingbjerg dyrker halvt så meget styrketræning, som beboerne gør i de andre boligområder. Der er meget store forskelle på, hvor meget beboerne går tur. Især Tingbjerg og Vollsmose skiller sig positivt ud, mens det er meget få, der bruger denne idræts- og motionsform i Sundparken, Stengårdsvej og Aldersrogade. Når andelen, der går tur i Tingbjerg, er så meget højere end i de andre områder, kan det hænge sammen med den måde, interviewene blev gennemført i dette område.

Fodbold dyrkes i meget højere grad i Gellerup end i de andre områder og især Tingbjerg. Noget af denne forskel hænger sammen med, at respondenterne i Gellerup i gennemsnit er meget yngre end respondenterne i især Tingbjerg. Tilsvarende skiller Gellerup sig ud fra især Tingbjerg ved, at forholdsvis mange motionsløber. Endelig går beboerne i Gellerup, Vollsmose og Aldersrogade i højere grad til svømning end i de andre tre boligområder.

Tabel 7.2. Sammenligning mellem seks udsatte boligområder af de voksne beboeres deltagelse i idræt (pct. andel af alle adspurgte)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn
VOKSNE						
Dyrker normalt motion, idræt eller sport	37	43	61	56	70	56
Har inden for det seneste år dyrket mindst én idrætsgren (vandretur ikke medtaget) [1)]	41	42	49	53	53	52
Mindst en af forældrene dyrker idræt eller motion (skoleelevernes besvarelse)	38	36	54	49	47	49
Dyrker idræt i klub eller forening	12	20	18	22	19	10
Dyrker idræt i privat kommercielt tilbud	17	15	13	23	11	28
Dyrker idræt på egen hånd	19	21	44	35	45	28
Dyrker styrketræning	15	18	14	21	9	19
Dyrker gang og vandreture	1	4	23	13	35	5
Dyrker fodbold	8	9	8	17	4	8
Dyrker jogging / motionsløb	7	7	8	12	4	9
Dyrker svømning	2	4	7	8	5	7

1) Respondenter, der enten svarede 'Ja' eller 'Ja, men ikke for tiden' på spørgsmålet, blev efterfølgende spurgt, hvilken idrætsgren de har dyrket inden for det seneste år.

7.2.2. Forskelle mellem boligområderne på skoleelevernes idrætsdeltagelse

Stengårdsvej skiller sig også ud på skoleelevernes idrætsdeltagelse ved at have den klart laveste andel, som dyrker idræt, mens eleverne fra Sundparken er på samme deltagelsesniveau, som eleverne fra de andre boligområder. Eleverne fra Tingbjerg synes at være de mest idrætsaktive, mens eleverne fra Stengårdsvej er de mindst idrætsaktive. Men generelt er forskellene mellem boligområderne på andelen af eleverne, der går til idræt, ikke så entydige, som vi finder hos de voksne (tabel 7. 3).

Tabel 7.3. Sammenligning mellem seks udsatte boligområder af skoleelevers deltagelse i idræt (pct. andel af alle de adspurgte skoleelever på 4. til 9. klassetrin med bopæl i de undersøgte boligområder)

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn
Dyrker idræt (har svaret ja til mindst en af de nævnte idrætsgrene)	68 [2)]	47	67	63	74	77
Går til idræt, sport eller motion [1)]	59 [2)]	43	49	51	55	- [3)]
Har inden for den seneste uge været til idræt i en idrætsforening eller –klub	35	36	36	34	41	19
Har inden for den seneste uge været til idræt i en fritidsklub ol.	5	1	13	6	11	7
Går til fodbold	41	38	37	37	46	52
Går til svømning/vandidræt	4	3	17	19	14	3
Går til dans	9	1	10	10	5	26
Går til gymnastik	7	0	6	4	5	3
Går til håndbold	1	1	4	1	5	7

1) Har svaret ja på et af følgende to udsagn: 'Jeg går til idræt, sport eller motion flere gange om ugen, hvor jeg træner hårdt' eller 'Jeg går til idræt, sport eller motion i min fritid, ca. 1 gang om ugen, og derudover bevæger jeg mig hver dag, hvor jeg cykler, går eller leger'.
2) Da det kun er 75 elever fra Sundparken, der har besvaret skemaet, er den statistiske usikkerhed forholdsvis stor.
3) Da spørgsmålet til eleverne i Aldersrogade var udformet lidt anderledes end til eleverne på skolerne tilhørende de andre boligområder er en sammenligning ikke mulig

Andelen af skoleeleverne, der går til idræt i en forening, er størst i Tingbjerg og mindst i Aldersrogade (her er antallet af elever fra boligområdet, der har besvaret spørgeskemaet, dog så lille, at den statistiske usikkerhed er stor). Vollsmose og Tingbjerg skiller sig ud fra de andre områder ved, at forholdsvis mange elever går til idræt i en kommunal fritidsklub, ungdomsklub ol. Samtidig er det imidlertid i Tingbjerg, at forskellen er størst på foreningsdeltagelsen, mellem elever, der bor i Tingbjerg, og elever der bor uden for boligområdet. I de andre boligområder er forskellen forholdsvis lille og ikke signifikant.

Hvad angår idrætsaktiviteterne, som skoleeleverne går til, er der også væsentlige forskelle mellem boligområderne. Fodbold dyrkes i lidt højere grad i Tingbjerg og Aldersrogade end i de andre boligområder. I de tre boligområder, hvor der findes en svømmehal, er andelen af eleverne, der går til svømning, meget højere end i de andre boligområder. Samme store forskel finder man ikke blandt de voksne. På Stengårdsvej og i Tingbjerg går børnene og de unge mindre til dans end i de andre boligområder. Endelig er det kun i Vollsmose, Tingbjerg og Aldersrogade, at der er børn og unge, der går til håndbold.

7.2.3. Hvad kan forklare forskellene i idrætsdeltagelsen mellem boligområderne?

Hvordan kan disse forskelle forklares ud fra de tre teoretiske tilgange, som er anvendt ovenfor til at forklare forskellen i idrætsdeltagelsen mellem de udsatte boligområder (samlet) og idrætsdeltagelsen i andre områder og landet som helhed?

Hvis etnisk eller kulturel baggrund og socioøkonomisk baggrund skal forklare noget af forskellen, må det påvises, at boligområderne adskiller sig fra hinanden desangående. Baseret på de voksnes og skoleelevernes svar bor der forholdsvis flest med dansk baggrund i Sundparken i Horsens og færrest i Gellerup i Aarhus. Det viser både børnenes og de voksnes svar, hvilket er i overensstemmelse med beboersammensætning (omend andelen med dansk baggrund, der har besvaret spørgeskemaet, er forholdsvis høj i Sundparken i forhold til beboersammensætningen). Hvis etnisk baggrund har væsentlig indflydelse på idrætsdeltagelsen, skulle vi finde den laveste idrætsdeltagelse i Gellerup og den højeste i Sundparken. Men det er lige omvendt for de voksnes vedkommende, mens der ikke er væsentlige forskelle på børnenes idrætsdeltagelse mellem de to boligområder.

Ser vi nærmere på forskellen i idrætsdeltagelsen mellem de, som er født i Danmark, og de som er født i udlandet, finder vi kun små og ikke signifikante forskelle på de to gruppers idrætsdeltagelse i Sundparken, på Stengårdsvej og i Vollsmose, mens beboere der er født i Danmark er mere idrætsaktive end beboere, der er født i et andet land, i Gellerup, Tingbjerg og Aldersrogade.

Hvad angår socioøkonomisk baggrund er der forholdsvis færrest, der er uden for arbejdsstyrken eller er ufaglært, i Gellerup og Aldersrogade, hvilket skyldes en høj andel af svar fra beboere, der er under uddannelse, og flest i Sundparken og Stengårdsvej, men kun lidt højere end i Vollsmose og Tingbjerg. Blandt skoleeleverne er andelen af børnene, hvis forældre ikke har et arbejde, størst i Sundparken, Vollsmose og Gellerup, hvor dobbelt så mange ikke har et arbejde i sammenligning med de andre tre boligområder.

Hvis den socioøkonomiske baggrund har væsentlig indflydelse på idrætsdeltagelsen, skulle vi finde en forholdsvis lav idrætsdeltagelse i Sundparken og Stengårdsvej og den højeste idrætsdeltagelse i Gellerup og Aldersrogade. For de voksnes vedkommende viser undersøgelsen som beskrevet ovenfor, at idrætsdeltagelsen er lavest i de to først nævnte boligområder, mens Gellerup og Aldersrodgade ikke skiller sig signifikant ud fra Vollsmose og Tingbjerg.

For børnenes vedkommende passer dette med idrætsdeltagelsen i Stengårdsvej, mens der ikke kan påvises en sammenhæng i denne deskriptive analyse mellem forældrenes socioøkonomiske baggrund og idrætsdeltagelsen i de andre boligområder. *Den socioøkonomiske baggrund synes altså at være en del af forklaringen på forskellene på især de voksnes idrætsdeltagelse mellem boligområderne.*

Den tredje forklaring går som nævnt ud på, at forskellene på idrætsdeltagelsen mellem boligområderne skyldes forskelle på mulighederne for at dyrke idræt. Kortlægningen af de seks undersøgte udsatte boligområder viser, at der er store forskelle på mulighederne for at dyrke idræt. Det gælder såvel organiserede tilbud som mulighederne for at dyrke selvorganiseret idræt samt antallet af faciliteter inden for boligområdet + en radius på 5 min. på cykel. I de store boligområder er der typisk både mange foreninger og steder, hvor man selvorganiseret kan dyrke idræt inden for området, mens der i de små boligområder er færre faciliteter eller organiserede tilbud inden for området.

Dette hænger sammen med boligområdets størrelse, hvor der i de større boligområder er større grundlag for at etablere foreninger, mens beboere i de mindre områder skal uden for området til andre foreninger eller andre organisationsformer for at komme til at dyrke idræt. Boligforeningen spiller eksempelvis en stor rolle i Sundparken som en platform for at få særligt børn til at dyrke idræt. Når man ser på udbuddet og typer af faciliteter, er der også stor forskel mellem de større og de mindre boligområder. De større områder har en stor variation i udbuddet med såvel multi- som monofunktionelle idrætsanlæg, svømmehaller, udendørs idrætsanlæg, boldbaner etc.

Det begrænser sig i de mindre områder til de bolignære idrætsfaciliteter som legepladser, boldbaner mv. Ser man på boligområdernes karakter og kontekst gælder det for de store boligområder, at de i højere grad er selvforsynede områder med detailhandel og offentlige funktioner, mens det gælder for de mindre områder, at deres kontekst i langt højere grad er et boligområde, hvor detailhandel og offentlige funktioner er knyttet til fx midtbyen. Der er dermed ikke blot færre idrætsfaciliteter, men færre funktioner generelt i de mindre boligområder.

Der er imidlertid mange forhold, som påvirker idrætsdeltagelsen. I denne undersøgelse har vi fokuseret på boligområdets karakteristika og idrætsmuligheder, beboernes etniske baggrund og deres socioøkonomiske position. Endvidere har køn og alder væsentlig indflydelse på idrætsdeltagelsen. Da der er et betydeligt sammenfald mellem etnisk baggrund og socioøkonomisk position kan man ikke afgøre ud fra deskriptiv statistik, hvilke af de to karakteristika, der har den største indvirkning på idrætsdeltagelsen. Derfor er der foretaget en multipel regressionsanalyse, hvor analysen tager højde for de forskellige faktorers indbyrdes sammenhæng.

Denne analyse bekræfter, at når der tages højde for variationer i beboersammensætningen mellem områderne er der stadig en statistisk signifikant forskel på idrætsdeltagelsen mellem de seks boligområder. *Dvs. at der er forhold ved boligområdet som er udslagsgivende for, hvor mange der dyrker idræt og motion.*

I det følgende uddybes det, hvilken betydning den etniske og kulturelle baggrund, den sociale og socioøkonomiske udsathed og idræts- og bevægelsesmulighederne i boligområdet har for idrætsdeltagelsen.

7. 3. Etnicitets betydning for idrætsdeltagelsen

Flere danske undersøgelser har vist, at den generelle deltagelse i idræt og fysisk aktivitet blandt unge med anden etniske baggrund end dansk ikke er markant lavere end for unge med etnisk dansk baggrund – specielt ikke når der tages højde for, at en forholdsvis større andel af borgerne med en anden etnisk herkomst end dansk har en kort uddannelse og er uden for arbejdsmarkedet, som vi ved har en negativ indvirkning på idrætsdeltagelsen.

Den lavere deltagelse, som trods alt kan påvises, kan primært tilskrives, at piger og kvinder med anden etnisk baggrund end dansk deltager væsentligt mindre i idræt og fysisk aktivitet end kvinder og piger med en dansk baggrund, mens der ikke er signifikant forskel hos drengene og mændene.

Undersøgelsen af idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder viser, at dette også gælder for disse boligområder. Piger og kvinder af anden etnisk herkomst end dansk har en markant lavere deltagelse i idræt end piger og kvinder med en dansk baggrund, mens der ikke er signifikante forskelle hos mændene, og der er en tendens til, at drenge af forældre, der er født i et andet land end Danmark, er mere idrætsaktive end drenge af forældre, der er født i Danmark.

Anden etnisk herkomst dækker dog over mange forskellige nationaliteter og kulturer, og undersøgelsen tyder på, at der mellem nogle af disse nationaliteter er væsentlige forskelle på, hvor mange der dyrker idræt.

Den etniske og kulturelle baggrund synes at have større betydning for, hvordan man dyrker idræt og motion: Hvilke idrætsaktiviteter som foretrækkes, præferencen for forskellige organiseringsformer, og hvilke steder og faciliteter, der især benyttes til idræt.

- Idrætsaktive med en anden etnisk baggrund end dansk spiller i højere grad fodbold og cykler mindre end idrætsaktive med en dansk baggrund, og børn af anden etnisk herkomst end dansk dyrker mere fodbold og svømning, men er til gengæld mindre aktive i en række mindre idrætsgrene, end børn af forældre med en dansk baggrund.
- Hvad angår organiseringsform benytter de idrætsaktive voksne med udenlandsk baggrund i højere grad kommercielle motions- og fitnesscentre, men dyrker mindre idræt på egen hånd end idrætsaktive med en dansk baggrund. Blandt børnene er drengene af anden etnisk herkomst mere aktive i foreningsidræt, end drenge af dansk herkomst, mens det modsatte gælder for pigerne. Til forskel fra de voksne benytter børnene af anden etnisk herkomst i mindre grad kommercielle idrætstilbud, end drenge af forældre med en dansk baggrund.
- Børn af forældre med en anden etnisk baggrund end dansk benytter generelt de idrætsfaciliteter, der findes i boligområderne og deres umiddelbare nærhed, mere end børn af forældre med en dansk baggrund.

Erfaringerne fra danske idrætsprojekter for etniske minoritetsgrupper tyder på, at disse grupper ikke er væsentligt sværere at motivere end børn og voksne med en dansk baggrund.

Mulighederne for at øge idrætsdeltagelsen i denne gruppe synes at hænge sammen med målrettede tilbud, der tager højde for specifikke krav til faciliteterne og aktiviteterne. Det kan fx være kønsadskilt træning eller afskærmet træning, træning i nærområdet samt aktivitetsformer, der tager hensyn til kulturspecifikke traditioner og præferencer.

For etniske minoritetsgrupper - såvel som for alle andre minoritets- og majoritets- grupper – er der behov for tryghed og tillid i de sociale sammenhænge, de involverer sig i. Det betyder, at deltagelse i idræt og fysisk aktivitet forudsætter en følelse af at 'høre hjemme' i den sociale sammenhæng, idrætsudfoldelsen foregår i.

Typisk vil en sådan tillid naturligt forekomme i sammenhænge, hvor deltagerne oplever et fælles erfaringsgrundlag, eller i det mindste, at der opleves en indbyrdes forståelse, således at den enkelte ikke føler sig udenfor. Denne sociale dimension er specielt vigtig i forhold til integrationsarbejdet i foreningslivet.

Integration handler ikke kun om tilpasning til traditioner og normer, men også om tillid til og tryghed ved de værdier og forståelsesrammer, som udgør grundlaget for de sociale relationer og netværk, man ønsker at opbygge.

7.4. Social udsatheds betydning for idrætsdeltagelse

Litteratur- og erfaringsstudiet viser, at social udsathed er et meget bredt begreb, og derfor skal man være forsigtig med generaliseringer. Socialt udsatte er en meget heterogen gruppe, hvis man overhovedet kan tale om én gruppe, men på tværs af disse forskelligheder er der nogle fællestræk, som har afgørende betydning for de socialt udsattes idrætsdeltagelse.

De forhold, som vi ved, har betydning for den brede befolknings idrætsdeltagelse, er samtidig markører for graden af socialt udsathed. Blandt de mest socialt udsatte er der en ophobning af socioøkonomiske forhold såsom ingen eller kort uddannelse, dårligt helbred, ingen eller en svag tilknytning til arbejdsmarkedet samt svage og ustabile sociale netværk, der alt sammen har en negativ indflydelse på idrætsdeltagelsen.

Desuden er der en markant større andel blandt de socialt udsatte, som oplever social isolation, sindslidelser, misbrugsproblemer osv. Hver enkelt af disse forhold kan isoleret set betragtes som en barriere for deltagelse i idræt og fysisk aktivitet, og der er således tale om en ophobning af barrierer for socialt udsatte.

De fleste kvantitative studier af, hvem der dyrker idræt og motion, har vist en stærk sammenhæng mellem forskellige socioøkonomiske variable som uddannelse, position på arbejdsmarkedet, økonomi og sociale netværk på den ene side og deltagelse i idræt på den anden side. Undersøgelsen af idrætsdeltagelsen i de udsatte boligområder bekræfter dette.

Beboere uden for arbejdsstyrken er meget mindre idrætsaktive end beboere, der har et arbejde eller er under uddannelse, og børn af forældre, der ikke har et arbejde, er mindre idrætsaktive end børn af forældre, der har et arbejde.

Undersøgelsen påviser også et vist sammenfald mellem social position og foretrukken idrætsgren. Bl.a. viser skoleelevernes svar, at børn og unge af forældre, der begge har et arbejde, i meget højere grad dyrker et individuelt boldspil (tennis, badminton, bordtennis mv.), end børn og unge af forældre, der ikke har et arbejde.

Idrætsaktive beboere, der har job som funktionær eller faglært, er endvidere mere tilbøjelige til at dyrke idræt i kommercielt regi, end idrætsaktive, der er ufaglærte eller helt uden for arbejdsstyrken. Til gengæld kan undersøgelsen ikke vise signifikante forskelle på disse erhvervsgruppers medlemskab af en idrætsforening.

Hvis begge forældre har et arbejde, er det dog meget mere sandsynligt, at barnet går til idræt i en forening eller går til idræt i kommercielt regi, end hvis begge forældre er udenfor arbejdsmarkedet.

Socioøkonomisk baggrund synes således at kunne forklare store dele af den lavere idrætsdeltagelse i udsatte boligområder, ligesom den også kan forklare forskelle i idrætsdeltagelsen boligområderne imellem.

Flere internationale studier og erfaringer fra danske projekter viser, at den enkeltstående faktor, som har størst betydning for idrætsdeltagelsen, er de sociale relationer. Manglende social støtte fra de nære relationer og manglende social samhørighed i form af fælles værdier samt tillid til de øvrige deltagere er måske den vigtigste årsag til, at folk ikke dyrker idræt.

Den sociale tryghed handler ikke om socialt samvær - at hygge sig med de andre deltagere - men om en basal tryghed ved at kunne mestre de sociale sammenhænge, man indgår i. At være tryg i sociale sammenhænge forudsætter en basal sikkerhed, som grundlægges gennem tillid i de sociale netværk.

Denne sociale tryghed kan fremmes ved aktiviteter og organiseringsformer, hvor deltagerne føler sig socialt 'hjemmevant' – det vil sige, at der er tillid til, at de øvrige deltagere forstår ens handlemåder og rationaler, og at der ikke opleves for stor risiko for at føle sig udenfor.

Grundlæggende handler det om, at deltagerne oplever en vis grad af fælles erfaringsgrundlag. Opbygning af tillidsfulde relationer i socialt trygge rammer ser ud til at kunne anvendes som løftestang for socialt udsattes motivation til at søge ud i mindre trygge sociale netværk i det etablerede foreningsliv.

En anden måde at fremme følelsen af at mestre de sammenhænge, man indgår i, er inddragelse af brugerne i planlægning og tilrettelæggelse af tilbuddet. På den måde sikrer man sig, at brugerne oplever tilbuddet som en relevant og meningsfuld aktivitet, som de kan være med til at præge i alle detaljer og derved kontrollere de potentielle sociale risici.

Det handler for gruppen af socialt udsatte – ligesom for alle andre – om at føle kontrol over ens eget liv, men for mennesker som i forvejen er socialt sårbare, er behovet for social kontrol måske vigtigere end for mindre sårbare grupper.

7.5. Idræts- og bevægelsesmulighederne i de udsatte boligområder

Til sidst skal vi sammenfatte resultaterne af kortlægningen af idrætsmulighederne i de seks udsatte boligområder og belyse, hvordan dette har betydning for idrætsdeltagelsen i boligområderne. Kortlægningen afdækker områdernes forskelle og ligheder.

Dels den fysiske og strukturelle side af boligområdet: Størrelsen af boligområderne, bebyggelsesstrukturen, konteksten som boligområdet er placeret i ,den landskabelige karakter, infrastrukturen og karakteren af de bolignære opholdsarealer. Dels omfanget af og tilgængeligheden til idrætsfaciliteter og de organiserede tilbud om idræt og motion.

Boligområder sammenlignes på tværs

Størrelse, beboersammensætning og bebyggelsesstruktur

De store grønne områder

Boligområdernes bolignære opholdsarealer og indre grønne rum

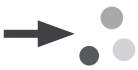

Tilgængelighed og udbud af faciliteter

Organisering og benyttese af samme type facilitet

Foreninger og organiserede tilbud

7.5.1. Størrelse, beboersammensætning og bebyggelsesstruktur

Vollsmose og Gellerup er med henholdsvis ca. 10.000 og ca. 7.500 beboere de store boligområder, hvorimod Stengårdsvej, Aldersrogade og Sundparken er mindre områder med henholdsvis 1900, 2000 og 1500 beboere. Tingbjerg er et middelstort område med 5.750 beboere. Boligområderne er typisk opført i slutningen af 1960'erne og 1970'erne, Tingbjerg dog som det ældste boligområde allerede fra 1950'erne og Aldersrogade lidt senere fra sidst i 1970'erne til 1990'erne.

Flere af boligområderne indeholder meget store lejligheder, der er velegnet til familier. Der er typisk en stor repræsentation af beboere med anden etnisk baggrund end dansk (mellem 60 og 90 pct.). I alle boligområderne udgør børnene og de unge under 25 år en forholdsvis stor andel af beboerne: 40 til 50 pct. til forskel fra ca. 25 pct. på landsplan.

På nær Aldersrogade er boligområderne placeret i udkanten af byen blandt parcelhuskvarterer og åbne etagehusbebyggelser. Aldersrogade er som det eneste af de undersøgte boligområder en integreret del af et bymæssigt kvarter nemlig Haraldsgadekvarteret på Nørrebro. Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg er velforsynede områder med funktioner som indkøb, institutioner, erhverv, fritid og kultur inden for boligområdet, mens det samme ikke findes i Sundparken, på Stengårdsvej eller i Aldersrogade.

Det betyder, at beboerne i de mindre boligområder har større behov for at bevæge sig ud af boligområderne i forhold til hverdagens gøremål med indkøb, arbejde, skole og idræt.

Vollsmose og Gellerup består af forholdsvis høje bebyggelser. Op til 14 etager i Vollsmose med en åben karakter, som stokke eller punktbebyggelse, og nogle steder organiseret omkring gårdrum. De andre boligområder er mindre i skala, Tingbjerg eksempelvis i tre etager (på nær ét højhus) og anlagt som delvis lukkede bebyggelser med indre gårdrum.

Sundparken er stokbebyggelse i op til fire etager, Stengårdsvej og Aldersrogade er også stokbebyggelse, der danner karréer i op til fire og fem etager. Generelt for alle boligområderne gælder, at der enten er meget lidt eller slet ingen gennemkørende trafik, og internt består alle boligområderne af stisystemer.

På nær Stengårdsvej har boligområderne i de senere år gennemgået renoveringer både på bygnings- og landskabsniveau med bygningsrenoveringer, nyrenoverede gårdrum samt nye faciliteter til ophold, leg og idræt. Mange af renoveringerne er sket på baggrund af helhedsplaner og indsatser med områdeløft. I Aldersrogade er der bl.a. blevet bygget et helt nyt beboerhus med et boldbur på taget. I Sundparken er det dog primært renoveringer på bygningsniveau, der er foretaget, samt en udbygning af Sundparkhallen.

Boligområdets størrelse

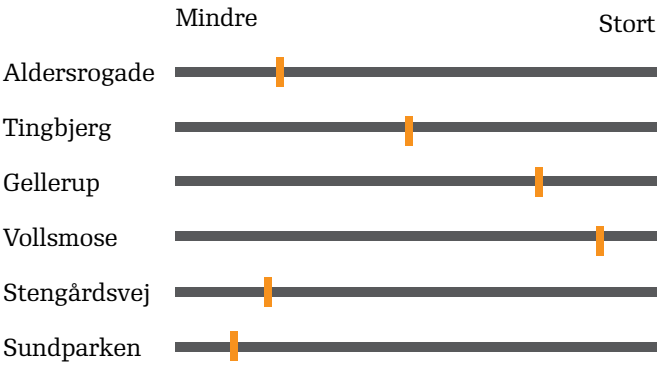

7.5.2. De store grønne områder

Undersøgelsen viser, at de grønne områder er en 'facilitet', der benyttes af mange beboere i boligområderne til fysisk aktivitet, men dog mindre end i landet som helhed. En undersøgelse, foretaget af Skov og Naturstyrelsen i 2003, "Holdninger og ønsker til Danmarks Natur", viser, at naturen spiller en stor rolle for befolkningens rekreative udfoldelse, oplevelser og opfyldelse af en række fysiske og sociale behov. Naturen bruges til hverdagsaktiviteter som at gå, cykle, lufte hunden, bade, holde picnic og ikke mindst som oplevelse af naturen. Størstedelen af de adspurgte mener, at selve naturoplevelsen er det vigtigste og forbundet med høj livskvalitet.

En anden undersøgelse, "Distance to green space and physical activity", foretaget for Sundhedsstyrelsen af Syddansk Universitet og Skov og Landskab på Københavns Universitet, konkluderer, at tilstedeværelsen, tilgængeligheden og nærheden til grønne områder fra en ens bolig har direkte sammenhæng med det fysiske aktivitetsniveau. Undersøgelsen konkluderer endvidere, at det at holde sig i form og træne er en vigtig motivation for benyttelsen af områderne.

De grønne områder har en meget forskellig karakter og brug. Nogle er naturområder med regional anvendelse, dvs. de bruges af mange forskellige borgere og målgrupper. Andre er byparker, der er tilknyttet en bydel, men med offentlig adgang og brug, mens den sidste type er et grønt område, der er integreret i boligområdet og ikke bruges af udefra kommende. Følgende beskrives de grønne områder i de seks boligområder.

- I Gellerup er Brabrand Sø med tilhørende stier et stort og offentligt meget brugt rekreativt område af regional betydning. Stierne omkring søen bruges bl.a. til løb, cykling og gåture og er en vigtig stiforbindelse mellem midtbyen og det vestlige Århus. Hasle Bakker er et forholdsvis nyt anlagt grønt område med motionsstier, der ligger som en zone mellem Gellerup og Toveshøj og bagvedliggende parcelhuse.
- Tæt på Tingbjerg ligger Utterslev Mose, som er Københavns største samlede parkareal og bruges af mange fra hele København. Mosen er berømt for de mange fugle, som lever og yngler her.
- I Sundparken er der flere områder langs fjorden, der udgør rekreative steder med forskellige aktivitetsmuligheder. Det drejer sig om Den Gamle Badeanstalt (udflugtsmål), Caroline Amalielund (forlystelse og friluftsliv) og Nørrestrand (rekreative ruter og fiskeri).
- I Vollsmose er 'Mosen' en del af selve boligbebyggelsen og fungerer som naturpark med forskellige aktiviteter tilknyttet, fx. er idrætslegepladsen en del af parken, og idrætsforeningen B1909 holder til tæt på naturområdet. Der er for nylig etableret motionsstier i området, der er med til at 'invitere' løbere ind i området.
- På Stengårdsvej ligger det grønne område med 'kælkebakken' som en grøn kile mellem boligområdet og et område vest for med flere uddannelsesinstitutioner.
- I Aldersrogade ligger Fælledparken, Nørrebroparken og Lersøparken som større byparker, hvor der foregår mange forskellige aktiviteter, f.eks. er Fælledparken ramme om en masse fodbold og anden idrætslig aktivitet.

I alle seks boligområder er der altså mulighed for at komme til større grønne områder, enten i umiddelbar nærhed til boligområdet eller inden for en radius af 5 minutters gang. I flere af områderne er der dog en fysisk afstand på 200 til 1000 meter, og samtidig er der en potentiel trafikal barriere ved at skulle færdes langs en større trafikeret vej, der nogle stede også skal krydses. Det gælder for adgangen fra Gellerup til Brabrand Sø, adgangen fra Tingbjerg til Utterslev Mose, adgangen fra Sundparken til Nørrestrand, Caroline Amalie Lund og Nørrestrand samt adgangen fra Aldersrogade til Fælledparken, Nørrebroparken og Lersøparken. I Vollsmose, Hasle Bakker i Gellerup og på Stengårdsvej ligger de grønne områder som en del af boligområdet, og adgangen dertil kan ske via stisystemer.

Spørgeskemaundersøgelsen af de voksnes idræts- og motionsdeltagelse viser, at "grønne områder, parker mv." er den mest anvendte 'facilitet' til idræt og fysisk aktivitet, men resultaterne tyder på, at grønne områder alligevel anvendes mindre end i befolkningen som helhed. I denne undersøgelse svarer knap halvdelen af de voksne

Tabel 7. 4. Benyttelse af grønne områder og parker hos børn og voksne, der bor i udsatte boligområder

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn
VOKSNE						
Andel af idrætsaktive, som benytter grønne områder, parker mv. til idræt og motion	45 [1)]	8 [2)]	41 [3)]	58 [4)]	28 [5)]	84 [6)]
Andel af beboerne, der dyrker gang og vandreture	1	4	23	13	35	5
Andel af beboere der dyrker jogging / motionsløb	7	7	8	12	4	9
SKOLEELEVER						
Andel af idrætsaktive, som benytter grønne områder, parker mv. til idræt og motion	35 [1)]	47 [2)]	45 [3)]	35 [4)]	21 [5)]	67 [6)]
Har i den sidste uge cyklet på veje og stier, i skoven eller ved stranden	38	49	45	24	29	4
Har i den sidste uge være i naturen	36	26	49	46	40	26

1) Omfatter
Nørrestrand, rekreative ruter og fiskeri
Caroline Amalie Lund (grønt område og legeplads)
Stort grønt område ved sygehuset med vandskulpturer ved Strandpromenaden
Andre stier, veje eller grønne områder

2) Omfatter
Kælkebakken, ved stien mellem Degnevej og Stengårdsvej
Andre stier, veje eller grønne områder

3) Omfatter
Motionsstierne i Vollsmose
"Mosen", grønt område midt i Vollsmose
Andre stier, veje eller grønne områder

4) Omfatter
Brabrand sø og rekreative ruter
Hasle Bakker
Andre stier, veje eller grønne områder

5) Omfatter
Utterslev mose
Gyngemosen
Andre stier, veje eller grønne områder

6) Omfatter
Fælledparken
Nørrebroparken
Lersøparken
Andre stier, veje eller grønne områder

idrætsaktive, at de bl.a. benytter grønne områder eller parker til idræt og motion, hvilket svarer til ca. hver fjerde af de voksne respondenter. I den seneste landsdækkende undersøgelse af befolkningens idrætsvaner svarer hver tredje, at de bl.a. benytter naturen eller byens parker til idræt og motion (Pilgaard 2009: 136).

Denne undersøgelse viser imidlertid, at der er store forskelle mellem boligområderne på, hvor meget natur og parker benyttes til idræt. Hele 83 pct. af de idræts- og motionsaktive fra Aldersrogade benytter bl.a. denne facilitetstype, og i Gellerup er det 58 pct., mens det kun er 28 pct. i Tingbjerg og 8 pct. Stengårdsvej. På Stengårdsvej kan det skyldes, at det "grønne område", der er spurgt til, er en "kælkebakke". Skolebørnenes svar viser, at dette område anvendes forholdsvis meget mere af børnene og de unge (tabel 7. 4).

I Aldersrogade er det særligt Fælledparken, der benyttes som grønt område. Det kan hænge sammen med, at Fælledparken har et kæmpe udbud af andre faciliteter tilknyttet: Seks fodboldbaner, musikscene, café, trafiklegeplads, friluftsbad, hundeløbegård, skateranlæg, petanquebaner og mange stier, der er gode at gå og løbe på. Samtidig er der større tradition for at benytte parker som en del af dagligdagens liv og bevægelsesmønster i midtbyområder, og endelig er det naturligt, at man som beboer i et mindre boligområde uden bevægelsesmuligheder må have behov for at bevæge sig ud af boligområdet.

I Gellerup, Vollsmose og Sundparken er der en forholdsvis høj benyttelsesgrad, hvorimod den ikke er så stor i Tingbjerg og meget lav på Stengårdsvej. Tilgængelighedens betydning ift. til benyttelse af de grønne områder kan ikke umiddelbart forklares med afstanden til et grønt område, for så burde beboerne i Vollsmose have benyttet Mosen mere, end de grønne områder benyttes i de andre områder, og benyttelsen af Utterslev Mose burde være på niveau med benyttelsen i Gellerup og Sundparken.

Så der må være flere faktorer, der har indflydelse på anvendelsen. Det kunne f.eks. være tryghed ved at færdes der, kendskab til området, traditionen for at anvende det grønne område eller tilhørsforholdet til bolig- og naboområdet (tabel 7. 5).

Skoleeleverne i Gellerup er fx mindre trygge ved at færdes i Hasle Bakker, end skoleeleverne fra Vollsmose er ved at benytte Mosen, og eleverne fra Aldersrogade er ved at benytte Fælledparken. Både Mosen og Hasle Bakker ligger i umiddelbar tilknytning til boligområdet, men Mosen er en integreret del af Vollsmose som boligområde, hvor Hasle Bakker er et nyere rekreativt område og ligger på kanten af boligområdet.

Tabel 7. 5. Benyttelse og vurdering af grønne områder og parker

	Andelen af de idrætsaktive, som har benytter stedet eller faciliteten		Andelen af de idrætsaktive skoleelever, som flere gange om ugen har benyttet faciliteten udenfor skoletiden, der vurderer stedet som		
	Voksne der inden for det seneste halve år har benyttet faciliteten	**Skoleelever** der har brugt faciliteten en eller flere gange om ugen det seneste halve år	**Meget trygt**	**Sjovt**	**Pænt**
Grønne områder og parker					
Hasle Bakker, Gellerup	19	10	28	16	28
Fælledparken, Aldersrogade	87	45	51	55	50
'Mosen', Vollsmose	30	40	50	30	42

Fælledparken er, som tidligere nævnt, meget mere end et grønt område, men snarere et samlingssted for hele København med stolte traditioner og med "Parken" som en del af anlægget. Samtidig er den en integreret del af dagligdagen, der forbinder Nørrebro med Østerbro. Den forholdsvis lavere anvendelse af "grønne områder" i Tingbjerg i sammenligning med de andre områder er svær at forklare, da Utterslev Mose er den mest benyttede facilitet blandt voksne i Tingbjerg.

Det kan skyldes mangel på tilhørsforhold i det daglige, men oplevelsen af at der er konkret fysisk afstand mellem boligområdet og Utterslev Mose er stor, når man ankommer og færdes i området, både pga. den trafikale barriere, men også på grund af boligområdets karakter, der lukker sig om sig selv.

Som opsamling kan det konkluderes, at alle boligområder har adgang til større grønne områder, men der er stor forskel på, hvor meget de benyttes. Den store forskel kan for det første skyldes, at der i nogle af boligområderne er grønne områder og parker tæt på boligområdet, og her synes det især at gøre en forskel, om der er parker inden for en rimelig afstand med stor tilgængelighed. Det gælder Aldersrogade, Gellerup og Vollsmose, mens det er næsten helt fraværende i Stengårdsvej.

For det andet kan forskellen skyldes afstanden til de grønne områder, som både handler om den fysiske afstand som den oplevede afstand. Det kan være årsagen til, at så forholdsvis få fra Tingbjerg benytter Utterslev Mose til forskel fra benyttelsen af naturen omkring Brabrand Sø i Gellerup. Endelig kan den subjektive oplevelse af naturområdet eller parken spille en rolle, dvs. hvor trygt, inspirerende og pænt området er.

Det grønne områdes karakter kan også have en betydning for anvendelsen. I Aldersrogade benyttes særligt Fælledparken, som har et stort udbud af faciliteter og aktivitetsmuligheder. Det er en park med traditioner, og den er kendt som en del af bykvarteret og hele København. Brabrand Sø er også meget brugt til bevægelse, transit og udflugter, men det er en helt anden type, hvor det er naturen, der er attraktionen.

Benyttelsen af de store grønne områder

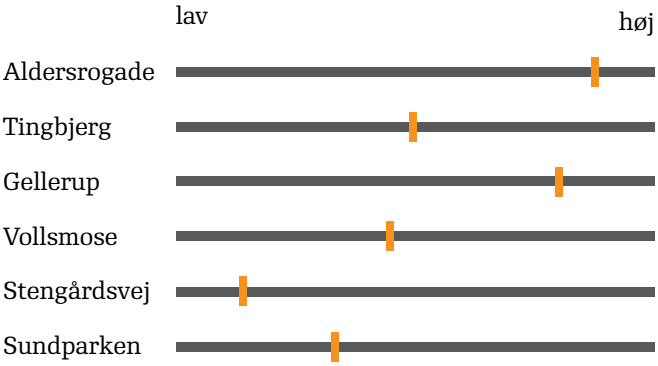

Tilgængelighed til de store grønne områder

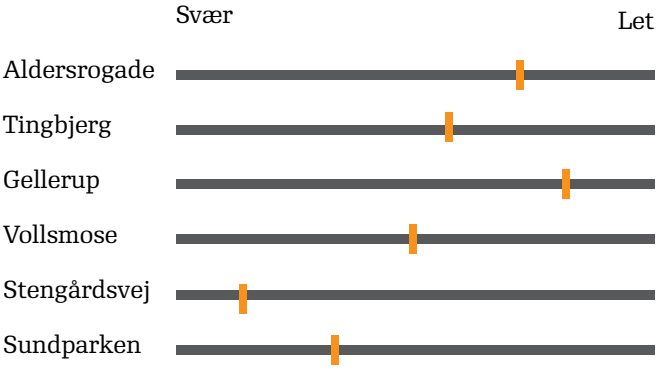

7.5.3. Boligområdernes bolignære opholdsarealer og indre grønne rum.

En ny undersøgelse fra Københavns Universitet viser, at fri leg er langt væsentligere for sundheden end idræt i mere faste rammer. Langt den største del af børnenes aktivitetsmængde sker ved fri leg i skolegården eller på fritidshjemmet. Ikke i organiseret idræt, som man hidtil har troet. Undersøgelsen viser også, at det er en myte, at børn fra familier med lav indkomst generelt bevæger sig mindre. De dyrker ganske vist mindre idræt i deres fritid end andre, men de kompenserer med fri leg og samlet set er de mindst lige så aktive som andre børn. Den væsentligste faktor for børns fysiske aktivitet er således antallet af og størrelsen af legefaciliteterne i skolegården og på fritidshjemmene (Nielsen 2011).

Med baggrund i denne viden er det relevant at se på de bolignære opholdsarealer i de udsatte boligområdet. Boligområderne er, som beskrevet ovenfor, meget forskelligt indrettet, og det gælder også de bolignære opholdsarealer og de grønne rum inden for bebyggelsen.

Gellerup fremstår som et meget grønt område, placeret på en skråning, men opholdsarealerne er indrettet meget forskelligt. Nogle som åbne arealer og andre som mere lukkede med hækbeplantning omkring. Inden for området er der ingen biltrafik, men arealerne er bundet sammen af et internt stisystem for gående og cyklister. De større grønne arealer imellem bebyggelserne, som mest består af græs, binder de enkelte boligenklaver sammen, og særligt i den centrale del af "hjertet" virker de nære boligarealer og de større grønne arealer meget åbne og bundet sammen med de aktiviteter, der foregår på stedet.

De nære opholdsarealer er alle forsynet med legeredskaber, borde og bænke, og ca. halvdelen af opholdsarealerne er forsynet med basketballbaner og fodboldmål. Inventaret og området som helhed fremstår nogle steder lidt slidt, men der findes også nyetablerede legepladser.

Tingbjerg fremstår som en grøn bebyggelse med en del grønne områder og træer imellem de enkelte bebyggelser. Der er kun vejadgang til bebyggelsen fra ét sted, så området bindes sammen af interne stier. Bebyggelserne er bygget op omkring mere eller mindre lukkede gårdrum med ydre gader og indre gårdrum, og der er ikke særlig stor bevægelsesfrihed mellem de enkelte bebyggelser. De bolignære arealer er de lukkede gårdrum og er af en meget privat karakter. Der er kun adgang til gårdrummene via gaden og ikke direkte fra opgangen til boligerne. I flere af gårdene er der små private haver tilknyttet boligen. Alle gårdrum er nyindrettede og forsynet med legeredskaber og baner til forskellige boldspil og fremstår nye og indbydende.

Vollsmose fremstår som et grønt område med Mosen som det store landskabelige træk, der binder områdets bebyggelser sammen. Som en del af Mosen er der for nylig anlagt en stor fælles idrætslegeplads og her hører boldklubben B1909 også til. Området trafikforsynes fra de omkringliggende veje, men er internt forbundet med stisystemer til gående og cyklende, også gennem Mosen. I forbindelse med bebyggelserne er der for hver enklave et gårdrum. De har en karakter der veksler mellem grønt og urbant og fungerer som de bolignære arealer. De er velforsynede med nye boldbaner og legeredskaber, og udearealerne fremstår som helhed som velplejede og indbydende.

I Sundparken er de bolignære opholdsarealer anlagt som et stort grønt område i et kuperet terræn mellem bebyggelserne. Det er et semiprivat område, der fungerer som de nære opholdsarealer for alle beboere i Sundparken, og er forsynet med små legepladser og enkelte boldbaner. Området fremstår generelt meget velplejet, men er ikke særlig velforsynet med aktivitets- og legemuligheder.

Tabel 7. 6. Opgørelse af antal af m2 grønt/opholdsareal pr. beboer inden for selve boligområdet. Omfatter alle grønne områder og opholdsarealer.

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn
M^2 grønt opholds-areal pr. beboer	31	48	95	98	60	15

På Stengårdsvej består de bolignære opholdsarealer både af små private haver og semioffentlige gårdrum imellem bebyggelserne. De er forsynet med græsarealer og legepladser til mindre børn og asfaltbane til boldspil. Der findes ikke som i flere af de andre områder større grønne arealer mellem bebyggelserne. Trafikalt er boligerne forsynet fra Stengårdsvej, og gårdrummene er bilfrie. Der er stiforbindelser mellem de enkelte gårdrum. Generelt virker områderne dog slidte og ikke så forsynede med aktivitetsmuligheder som i de andre boligområder.

I Aldersrogade er de bolignære opholdsarealer delvist lukkede gårdrum med en del græsarealer og bemalede asfaltarealer, der leder fra gårdrum til gårdrum. De er alle nyindrettede med legeredskaber for mindre børn og sportsaktiviteter for større børn. Der findes også to boldbure, hvoraf det ene er på taget af beboerhuset. Det hele fremstår nyt og indbydende.

Hvis man ser på størrelsen af de grønne områder, opgjort i m² grønt opholdsareal pr. beboer, udgør de en forholdsvis stor del i især de store boligområder, Gellerup og Vollsmose, hvorimod Aldersrogade med boligområdets beliggenhed og kontekst i et midtbyområde har knap så meget grønt opholdsareal pr. beboer (tabel 7. 6). Når man sammenligner de seks boligområder, er der forskel på standarden og tætheden af aktivitets- og legemuligheder mellem de seks boligområder.

Gellerup, Vollsmose, Tingbjerg og Aldersrogade er velforsynede i sammenligning med Sundparken og Stengårdsvej. Gellerup, Vollsmose og Aldersrogade er også de boligområder, hvor legepladser benyttes mest - ca. hver 4. barn - men der er i spørgeskemaundersøgelsen spurgt til legepladser generelt, så man kan ikke vide, om det er legepladser på de bolignære arealer eller andre steder, de har benyttet.

De nære boligarealer er typisk indrettet med legeredskaber for de små børn, mens der i mindre grad er faciliteter og steder til større børn, der har behov for at være sig selv og uden opsyn.

Kvaliteten og tilgængeligheden til de bolignære opholdsarealer

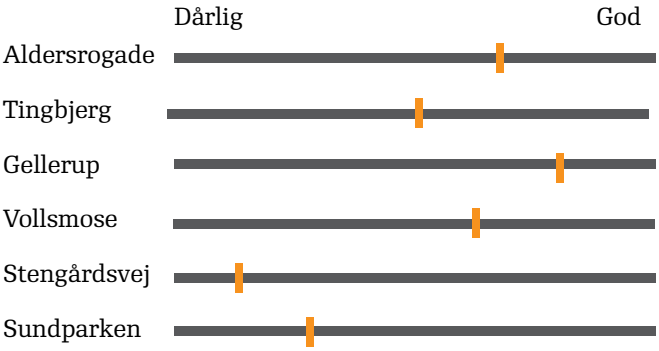

Tabel 7. 7. Antal af faciliteter inden for boligområderne

	Sundparken Horsens	Stengårdsvej Esbjerg	Vollsmose Odense	Gellerup Aarhus	Tingbjerg København	Aldersrogade Købehavn
Grønne områder, parker mv.	3	3	3	4	2	3
Idrætsanlæg	1	7	5	6	7	4
Andet udendørs anlæg	1	1	0	5	0	0
Svømmehal	1	2	1	2	1	2
Indendørs multifunktionel	2	4	2	5	2	3
Indendørs monofunktionel	2	0	1	1	1	2
*Boldbaner	2	23	41	31	36	25
*Boldbaner er både 7 mands og 11 mands fodboldbaner samt multibaner men ikke basketbaner.						

Der, hvor de grønne områder er sat i spil med andre aktiviteter eller idrætsfaciliteter, synes der at være den største benyttelse, hvorimod selve størrelsen af de grønne områder har en mindre betydning for benyttelsen, som Aldersrogade, hvor der er få m^2 grønt pr. beboer, men en høj benyttelse, er et eksempel på.

7.5.4. Tilgængelighed og udbud af faciliteter

De seks boligområder er generelt godt forsynet med idrætsfaciliteter, men der er fra område til område stor forskel på, hvordan de er placeret, omfanget og tætheden af faciliteterne samt tilgængeligheden til faciliteterne.

I alle boligområder er der inden for en radius på 5 minutter på cykel adgang til et større grønt område, idrætsanlæg og boldbaner, svømmehal samt indendørs multifunktionelle anlæg. Herudover findes der i nogle områder indendørs monofunktionelle anlæg samt andre udendørs anlæg og legepladser (tabel 7. 7). Når man sammenligner antallet af de registrerede idrætsfaciliteter inden for de forskellige kategorier på tværs af boligområderne, er der ikke væsentlige forskelle fra boligområde til boligområde på antallet. Der er alle steder en del fodboldbaner og idrætsanlæg, svømmehal samt grønne områder, mens der er større forskel på tilstedeværelsen af 'andet udendørs anlæg' og 'indendørs multifunktionelt anlæg'.

Områdernes forskellige størrelser betyder noget for, om faciliteterne er placeret inden for selve det afgrænsede boligområde eller i en radius af 5 minutter på cykel. I Gellerup og Vollsmose finder man eksempelvis faciliteterne inden for boligområdet. I Tingbjerg er alle facilitetstyper på nær et stort grønt område til rådighed. I Sundparken, Stengårdsvej og Aldersrogade er det kun de nære boligidrætsfaciliteter, der er til rådighed inden for boligområdet. Dog findes i Sundparken en multifunktionel hal.

I Gellerup, Tingbjerg og Vollsmose er der, på trods af, at områderne er forsynet med faciliteter inden for boligområdet, forskel på, hvordan faciliteterne er placeret. I Gellerup er mange faciliteter meget centralt placeret i 'Hjertet' med fodboldbaner, legepladser, Gellerupbadet, klatreklubben, Nordgårdshallen og en skaterbane, som tilsammen er et centralt samlingssted i bebyggelsen, hvor der er god kontakt til store dele af bebyggelsens boliger og nære boligområder. Dog ligger Globus 1 i udkanten af boligbebyggelsen med en trafikeret vej imellem.

I Tingbjerg er de fleste faciliteter centralt placeret i forbindelse med Tingbjerg Skole og kommer også til at virke som et samlingspunkt. Tingbjerg Idrætspark ligger dog i periferien af boligområdet. I Vollsmose er Mosen, det store grønne område i midten af bebyggelsen, det centrale sted, mens mange af de andre faciliteter - Pyramiden, B1909s baner, svømmehallen og bokseklubben - ligger placeret i kanten af området og lidt perifert i forhold til mange af boligerne.

Hvis man sammenligner de tre områder, er det alle forholdsvis store boligområder med mange faciliteter til rådighed inden for området. I Vollsmose benyttes både Mosen, motionsstierne og svømmehallen forholdsvis meget af både voksne og børn, men også B1909s anlæg anvendes især af børnene. I Gellerup anvendes Gellerupbadet, Globus 1 og boldbanerne i 'Hjertet' af Gellerup meget af både voksne og børn, men også Tovshøjskolens idrætsanlæg benyttes især af børn og Nordgårdshallen af de voksne. I Tingbjerg benyttes skolens faciliteter med svømmehal, hal og boldbaner meget af både børn og voksne og Tingbjerg Idrætspark især af børn. Faciliteterne i Gellerup benyttes lidt mere end i de to andre boligområder.

I de mindre boligområder, Sundparken, Aldersrogade og på Stengårdsvej, ligger de større faciliteter uden for det afgrænsede boligområde (undtaget Sundparkhallen i Sundparken og motionskælderen på Stengårdsvej), men der er både svømmehal, idrætshal, idrætsanlæg og fodboldbaner til rådighed inden for en radius af 5 minutter på cykel. Dog ligger Forum Horsens med Aqua Forum lige uden for denne radius. På Stengårdsvej er det især Veldtofte idrætsanlæg, E.F.I. hallerne, Jerne I.F. og Bakkegårdskolen, der benyttes, og i Aldersrogade er det Nørrebrohallen, Østerbro Svømmestadion, Ressourcecenteret og Klostervænget heldagsskole for børn, som bruges.

Idrætsfaciliteterne i de tre mindste boligområder, Aldersrogade, Sundparkhallen og Stengårdsvej, ligger forholdsvis spredt rundt om boligbebyggelserne og er offentligt tilgængelige steder, der forsyner flere boligområder og byområder samtidig. De har ofte også flere formål som skole og multianvendelige idrætshaller. I Sundparken og på Stengårdsvej er idrætsdeltagelsen både hos børn og voksne markant lavere end i de andre boligområder, så Aldersrogade adskiller sig ud fra disse to boligområder ved at have en forholdsvis høj idrætsdeltagelse.

I forhold til afstanden til de enkelte faciliteter fra boligen, er der lige som for de grønne områder mellem 200 og 1000 meters afstand til de fleste faciliteter. Den største afstand finder vi i Sundparken, f.eks. til Forum Horsens, der ligger i en afstand af ca. to km fra Sundparken. Inden for de store boligområder, fx Vollsmose, skal man dog også bevæge sig i mindst den samme afstand - 200 og 1000 meter - for at komme fra bolig til en idrætsfacilitet.

Herudover kan man forstille sig, at antallet af faciliteter og deres tæthed har en betydning for idrætsdeltagelsen. Hvis man ser på antallet af de faciliteter, der er registreret i denne undersøgelse, er der ikke markante forskelle. Dog ligger Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg lidt højere på antallet af faciliteter generelt. Det er også disse områder, hvor man får oplevelsen af, at der er mange muligheder for at dyrke idræt, når man besøger områderne. Nedenfor er der foretaget en sammenligning af antal beboere pr. facilitet på to facilitetstyper mellem udsatte boligområder og kommunen som helhed (tabel 7.8.). Sammenligningen er foretaget ud fra en opgørelse af antal faciliteter inden for den enkelte kommune som boligområderne er placeret i samt i de seks boligområder inklusiv en radius på fem minutters cykelafstand.

I tabel 7.8 er alle idrætshaller og fodboldbaner inden for boligområderne inkl. en radius på 5 minutter medregnet, men det er kun beboere inden for selve boligområdet der er talt med.

Sammenligningen viser, at antallet af beboere pr. idrætshal og fodboldbane, som udtryk for facilitetstætheden, er størst i de mindre boligområder, men sammenligningen viser også, at der er langt større tæthed af faciliteter - både når det gælder idrætshaller og fodboldbaner - i de udsatte boligområder end i kommunen som helhed. Det kan muligvis skyldes, at der har været stor opmærksomhed på områderne i de senere år med store investeringer i bl.a. idrætsanlæg og legeredskaber

Ovenstående sammenligning af idrætsfaciliteterne inden for de seks boligområder viser, at der ikke er entydige svar på, om det har væsentlig betydning, at faciliteterne er placeret centralt i en boligbebyggelse, men oplevelsen af, at det er et samlingssted i boligområdet, hvor man passerer forbi i hverdagen og har en vis form for kontakt til, er tydelig især i Gellerup og til dels i Tingbjerg, hvor skolen er det centrale samlingssted. Dette indtryk får man ikke i Vollsmose, hvor man ikke på samme måde kan følge med i, hvad der sker af aktiviteter i boligområdet. I Aldersrogade ligger faciliteterne omvendt spredt, men trods dette har området en forholdsvis høj idrætsdeltagelse, hvilket måske hænger sammen med, at faciliteterne i høj grad er en integreret del af kvarteret og byområdet og det daglige bevægelsesmønster for beboerne i Aldersrogade.

Facilitetstætheden er størst i de mindre boligområder, men trods dette finder vi her den laveste idrætsdeltagelse. Mellem de seks boligområder er der dog ikke væsentlig forskelle på udbuddet af idrætsfaciliteter bortset fra,

Tabel 7. 8. Antal beboer pr. idrætshal og fodboldbane i kommunen og boligområdet

	Gellerup	Århus	Sten-gårdsvej	Esbjerg	Sund-parken	Horsens	Ting-bjerg	Alders-rogade	Køben-havn	Volls-mose	Odense
Idrætshal [1]	1506	4146	944	1298	765	2967	5745	357	10405	3300	3665
Fodboldbane	243	1157	82	601	765	646	160	79	1157	244	1005

1) Omfatter både store og små idrætshaller men ikke svømmehaller
Kilde: Lokale- og Anlægsfondens facilitetsdatabase

at der findes flere specialiserede faciliteter i de større områder, f.eks. i Gellerup med klatreklub og skaterbane. Dog er der særligt mange boldbaner i Vollsmose, Tingbjerg og Gellerup, sammenlignet med de andre områder.

Hvis man alene kiggede på idrætsfaciliteter inden for selve boligområdet ville udbuddet af idrætsfaciliteter på Stengårdsvej og i Aldersrogade begrænse sig til legepladser og boldbaner og i Sundparken, legepladser, boldbaner og Sundparkhallen. Facilitetstætheden og udbuddet af faciliteter kan ikke umiddelbart forklare forskellene på idrætsdeltagelsen i de seks boligområder.

Det tyder heller ikke på, at den konkrete afstand til idrætsfaciliteterne fra boligerne har en afgørende betydning for benyttelsen af faciliteterne. Forklaringen på forskellene skal nok nærmere findes i den samlede vurdering af tilgængeligheden til idrætsfaciliteten. Det kan fx handle om, hvorvidt faciliteten opleves som en integreret del af boligområdet og nærområdet, og om vejen dertil opleves som tryg, velkendt og uden barrierer.

Det kunne også hænge sammen med oplevelsen af selve faciliteten. Er den et åbent, indbydende og trygt sted at komme og tilbydes der aktiviteter for mange grupper i stedet for specifikke aktiviteter for særlige målgrupper. Fx mener 65 til 70 pct. af de idrætsaktive børn i Sundparken, at Forum Horsens både er et trygt, sjovt og pænt sted at komme. Det er et moderne og forholdsvist nyt og indbydende multifunktionelt anlæg med både kultur- og idrætsaktiviteter for såvel børn som voksne.

Det kan på den anden side være afgørende for facilitetens benyttelse, at den faktisk tilpasses bestemte målgrupper. Et eksempel er svømmehaller, hvor undersøgelsen viser, at det er af afgørende betydning for mange kvinders

Tabel 7. 9. Benyttelse og vurdering af udvalgte steder og faciliteter til idræt i de undersøgte boligområder

	Andelen af de idrætsaktive, som har benytter stedet eller faciliteten		Andelen af de idrætsaktive skoleelever, som flere gange om ugen har benyttet faciliteten udenfor skoletiden, der vurderer stedet til at være		
	Voksne der inden for det seneste halve år har benyttet faciliteten	**Skoleelever** der har brugt faciliteten en eller flere gange om ugen det seneste halve år	**Meget trygt**	**Sjovt**	**Pænt**
Multifunktionelle idrætshaller					
Globus1, Gellerup	39	36	56	43	49
Sundparkhallen, Sundparken	24	40	44	42	45
Svømmehal					
Gellerupbadet, Gellerup	42	40	52	59	41
Tingbjerg svømmehal	19	44	59	54	39
Vollsmose svømmehal	31	43	68	61	51
Motionsrum					
Motionskælder på Tingbjerg skole	21	23	55	33	26
Butterfly i Sundparken	4	8	-	-	-
Motionsrummet på Stengårdsvej	18	Motionsrummet må kun benyttes af beboere over 16 år			
Boldbaner til selvorganiseret boldspil					
Idrætslegeplads i Vollsmose	19	36	-	-	-
Boldbur i Aldersrogade	24	51	59	59	52

Tilgængelighed til idrætsfaciliteter

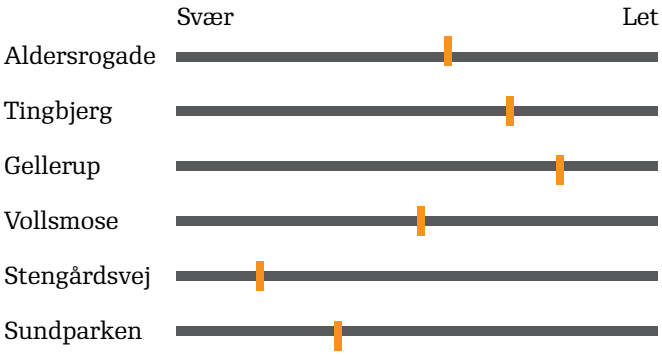

idrætsdeltagelse, at de kan dyrke aktiviteten på lukkede kvindehold og i afskærmede lokaler. Her betyder det måske ikke så meget, hvordan faciliteten tager sig ud.

7.5.5. Forskellig organisering og benyttelse af samme type idrætsfacilitet

Undersøgelsen giver også mulighed for at sammenligne relativt ens idrætsfaciliteter i de seks boligområder med sigte på at give en kvalificeret vurdering af, hvorfor der er forskelle på benyttelsen af faciliteterne. Sammenligningen omfatter fire typer af faciliteter:

- Multifunktionelle indendørs faciliteter.
- Svømmehal.
- Motionsrum.
- Boldbaner til selvorganiseret boldspil.

De undersøgte steder og faciliteter fremgår af tabellen nedenfor, som også indeholder tal for, hvor meget faciliteterne benyttes, og hvordan de opleves af de idrætsaktive skoleelever i boligområderne (tabel 7. 9).

Multifunktionelle idrætsanlæg: Både Globus 1 i Gellerup og Sundparkhallen i Horsens er multifunktionelle idrætsanlæg. Næsten lige stor andel af skoleeleverne fra de to områder benytter de to faciliteter, mens de voksne i Sundparken benytter Sundparkhallen meget mindre, end de voksne benytter Globus 1 i Gellerup. Globus1 vurderes i højere grad end Sundparkhallen som et trygt sted, mens der ikke er nævneværdig forskel på vurderingen af hvor sjov og pæn faciliteten er.

Begge faciliteter er placeret i udkanten af de to boligområder, og det er også fælles for de to faciliteter, at man skal over en vej for at komme fra boligområdet til faciliteten. Vejen i Gellerup er meget trafikeret og virker umiddelbart som en barriere især for de mindste børn, mens vejen i Sundparken ikke er nær så trafikeret og ikke virker som en barriere for at benytte Sundparkhallen. Globus1 er noget større end Sundparkhallen og råder også over udendørsfaciliteter som multibane, beachvolleybane samt græsbaner, hvilket Sundparkhallen ikke gør.

I størstedelen af Globus 1's åbningstid bruges hallen til organiserede aktiviteter, men der er også tidsrum, hvor faciliteten kan bruges uorganiseret. Omvendt fungerer Sundparkhallen i det meste af åbningstiden som et værested for områdets børn og unge, hvor de kan deltage i forskellige fysiske og kreative aktiviteter. Begge faciliteter er bemandet og lægger vægt på, at personalet skal gøre en indsats for områdets børn og unge.

Størstedelen af brugerne i Sundparkhallen er af anden etnisk herkomst end dansk, og mange af de børn og unge, som bruger hallen, føler, at det er deres hal og føler et stort ansvar for hallen. Det betyder imidlertid, at nogle af børnene og de unge af dansk herkomst ikke bruger hallen, fordi de ikke føler sig trygge, selvom der ifølge medarbejderne aldrig har været problemer eller optakt til ballade i hallen. I Globus 1 er størstedelen af brugerne fra området af anden etnisk herkomst end dansk, mens omkring en fjerdedel kommer fra det øvrige Aarhus.

Svømmehaller: Gellerupbadet, Vollsmose Svømmehal og Tingbjerg Svømmehal er alle placeret centralt i de tre områder. Gellerupbadet er den største af de tre svømmehaller med tre bassiner: Et svømmebassin, et lege- og træningsbassin samt et baby- og terapibassin. Vollsmose svømmehal har ét bassin, et motionsrum og en lille rutsjebane. Tingbjerg svømmehal er placeret på Tingbjerg skole og har et svømmebassin og to vipper.

Alle tre svømmehaller har åbningstider, hvor hallen er åben for alle, samt tidsrum hvor foreninger, skoler og kommunale institutioner råder over hallen. Gellerupbadet er alle ugens dage åben for alle, Vollsmose Svømmehal er kun åben to hverdage og i weekenden, mens Tingbjerg svømmehal kun er åben for alle i weekenden.

Det er en sandsynlig forklaring på, at Gellerupbadet er den mest besøgte svømmehal af de tre blandt de voksne, der har besvaret spørgeskemaet, mens Tingbjerg Svømmehal er den mindst benyttede af de voksne. Det koster næsten det samme at besøge svømmehallen i Gellerup og Vollsmose, mens det er meget billigere i Tingbjerg.

I alle tre svømmehaller tilbydes der enten pigesvømning, kvindesvømning eller begge dele. I Gellerupbadet er der mulighed for at komme til kvindesvømning på bestemte tidspunkter i den offentlige åbningstid, hvor mænd ikke har adgang. I Tingbjerg Svømmehal tilbydes pigesvømning som en del af ISA, hvor svømmehallen også bliver låst helt af for mænd.

Men svømmehallen er ikke helt afskærmet for nysgerrige, da der i den ene ende er et stort glasparti, hvor der ingen gardiner er. I Vollsmose svømmehal er der ikke mulighed for den form for kvindesvømning (selvom der er stor efterspørgsel efter det), fordi Odense byråd har modsat sig dette.

Motionsrum: Både motionsrummet på Stengårdsvej og Butterfly Fitness for kvinder i Sundparken er beliggende i boligområdet. Motionsrummet på Stengårdsvej hører til i et af lejlighedskomplekserne, mens Butterfly Fitness ligger i et butikscenter i et hjørne af Sundparken. Motionsrummet på Stengårdsvej benyttes af 18 pct. af de idrætsaktive voksne, mens Butterfly Fitness i Sundparken kun benyttes af fire pct. af de idrætsaktive fra Sundparken.

Butterfly Fitness er indrettet i et stort lyst lokale, hvor fitness maskinerne er af god kvalitet, og der altid er personale til at guide, motivere og hjælpe brugerne.. Til forskel fra Butterfly Fitness er motionsrummet på Stengårdsvej et lille mørkt kælderrum med motionsmaskiner fra Bilka og uden instruktør. Det koster betydeligt mere at gå til fitness i Butterfly Fitness end i motionsrummet på Stengårdsvej. Motionsrummet på Stengårdsvej er kun for voksne, fordi brugerne er der på eget ansvar, mens Butterfly Fitness kun er for kvinder. Motionsrummet på Stengårdsvej bliver kun benyttet af beboerne i området (Stengårdsvej), mens størstedelen af brugerne i Butterfly Fitness kommer fra andre områder af Horsens end Sundparken.

Boldbaner til selvorganiseret brug: Der spilles meget fodbold i de undersøgte boligområder, og det er den suverænt største idrætsaktivitet blandt børnene og de unge. De fleste af boligområderne har fodboldbaner i såvel stor som lille størrelse. Her skal vi se på to af sådanne mindre baner, der anvendes til selvorganiseret boldspil. Det drejer sig om boldburet på beboerhuset i Aldersrogade og Idrætslegepladsen i centrum af det store grønne område i Vollsmose.

Idrætslegepladsen er frit tilgængelig for alle, og bruges til semi-organiserede aktiviteter i forbindelse med de såkaldte 'Åben hal' arrangementer i boligområdet. Boldburet benyttes også til både organiseret og uorganiseret idræt, men banen er aflåst og kan derfor kun benyttes, hvis brugerne spørger om lov i beboerhuset.

Boldburet i Aldersrogade benyttes af en betydelig større andel af de idrætsaktive skoleelever end idrætslegepladsen i Vollsmose, mens der kun er små forskelle på andelen af de idrætsaktive voksne, der benytter de to steder.

7.5.6. Foreninger og andre organiserede idrætstilbud

Undersøgelsen viser, at der i og tæt på de tre store boligområder – Gellerup, Vollsmose og Tingbjerg - findes en del foreninger, der beskæftiger sig med idræt og motion, mens det næsten er fraværende i de små boligområder. Dette hænger dels sammen med boligområdernes størrelse, dels med at der ikke findes faciliteter i de små boligområder, hvor foreningerne kan holde til. I de undersøgte boligområder kan man skelne mellem fire typer af foreninger, der beskæftiger sig med idræt:

1. 'Almindelige' idrætsforeninger der er lokaliseret i området (fx Tingbjerg Svømmeklub og B 1909 i Vollsmose).
2. Etniske idrætsforeninger eller kulturforeninger med bl.a. idræt (fx Somalisk Kulturforening i Vollsmose og Anatolsk FK i Gellerup).
3. Idrætsforeninger beliggende tæt på boligområdet, men som ikke benytter faciliteter i selve boligområdet (fx Fjordager IF tæt på Vollsmose).
4. Idrætsforeninger, der hører til i en anden del af byen, som har idrætsaktiviteter i boligområdet (Fx Brabrand IF i Gellerup og Odense Svømmeklub i Vollsmose).

Vollsmose og Gellerup har den bedste foreningsdækning med store flerstrengede idrætsforeninger beliggende tæt på boligområdet (Fjordager IF og Brabrand IF), store enstrengede foreninger beliggende i boligområdet (bl.a. B1909 og Århus Klatreklub), idrætsforeninger 'udefra', som har hold og træning i de idrætsfaciliteter, der findes i området (bl.a. i Globus 1 i Gellerup og svømmehallen i Vollsmose) samt en række små foreninger, hvoraf de fleste er etniske idræts- eller kulturforeninger.

I sammenligning dermed er Tingbjerg noget dårligere stillet. Der er ingen store flerstrengede idrætsforeninger hverken i boligområdet eller tæt på, og der er færre enstrengede foreninger for forskellige idrætsgrene. Brønshøj Boldklub er den store fodboldklub, som tiltrækker mange børn og unge fra området. Derudover findes en række små, relativt lukkede fodboldhold.

Stengårdsvej har ligesom Sundparken og Aldersrogade ingen idrætsforeninger i selve boligområdet, men forholdsvis tæt på findes tre store flerstrengede idrætsforeninger, der koncentrerer sig om de traditionelle idrætsgrene fodbold, gymnastik, badminton og håndbold.

I både Sundparken og Aldersrogade er mulighederne for at gå til foreningsidræt i eller tæt på boligområdet betydeligt ringere end i de øvrige boligområder. I Sundparken kunne Sundparkhallen have været rammen for foreninger fra boligområdet og udenfor, men hallen er primært til selvorganiseret brug og benyttes derfor kun af få foreninger. På Nørrebro, hvor Aldersrogade-kvarteret er beliggende, findes mange idrætsforeninger, men få af dem har aktiviteter tæt på Aldersrogade; der findes reelt ingen store flerstrengede idrætsforeninger med et bredt udbud af aktiviteter; de fleste foreninger er små, relativt lukkede fodboldhold; og de er først og fremmest for voksne.

På tværs af boligområderne dominerer fodboldklubberne, hvilket afspejler den store fodboldinteresse. Dernæst findes i hvert af de tre store boligområder flere foreninger, der organiserer svømning. Endelig findes en række – umiddelbart – tilfældige foreninger for diverse idrætsgrene. Bortset fra svømning findes meget få foreninger eller tilbud inden for de store motionsformer i Danmark: Gymnastik, dans mv., løb og konditionstræning samt fitness. Vollsmose har dog lidt mere at byde på end de andre områder. Kommercielle idrætstilbud er næsten fraværende i de undersøgte boligområder.

Det kendetegner flere af de undersøgte boligområder, at der er kommunale fritidstilbud for børn og unge i form af fritids- og ungdomsklubber, som dels organiserer forskellige former for idræt, dels har et samarbejde med og formidler en kontakt til de store idrætsforeninger i området. Det gælder bl.a. ISA i Tingbjerg, Pyramiden og Fodboldskolen i Vollsmose og Klubbernes Hus i Gellerup. Der er således et betydeligt tættere samarbejde mellem de kommunale fritidsinstitutioner og foreningerne, end man ser de fleste steder i Danmark.

Denne forskel i udbuddet af organiserede idrætstilbud er givetvis en væsentlig forklaring på, at andelen af voksne, der går til idræt i en idrætsforening, er klart lavere i Sundparken og Aldersrogade end i de tre store boligområder. For skoleelevernes vedkommende skiller eleverne fra Aldersrogade sig også ud ved en meget lille andel, der dyrker idræt i en forening, mens forholdsvis mange skoleelever fra Stengårdsvej går til idræt i en forening, hvilket givetvis skyldes de tre store flerstrengede idrætsforeninger tæt på boligområdet.

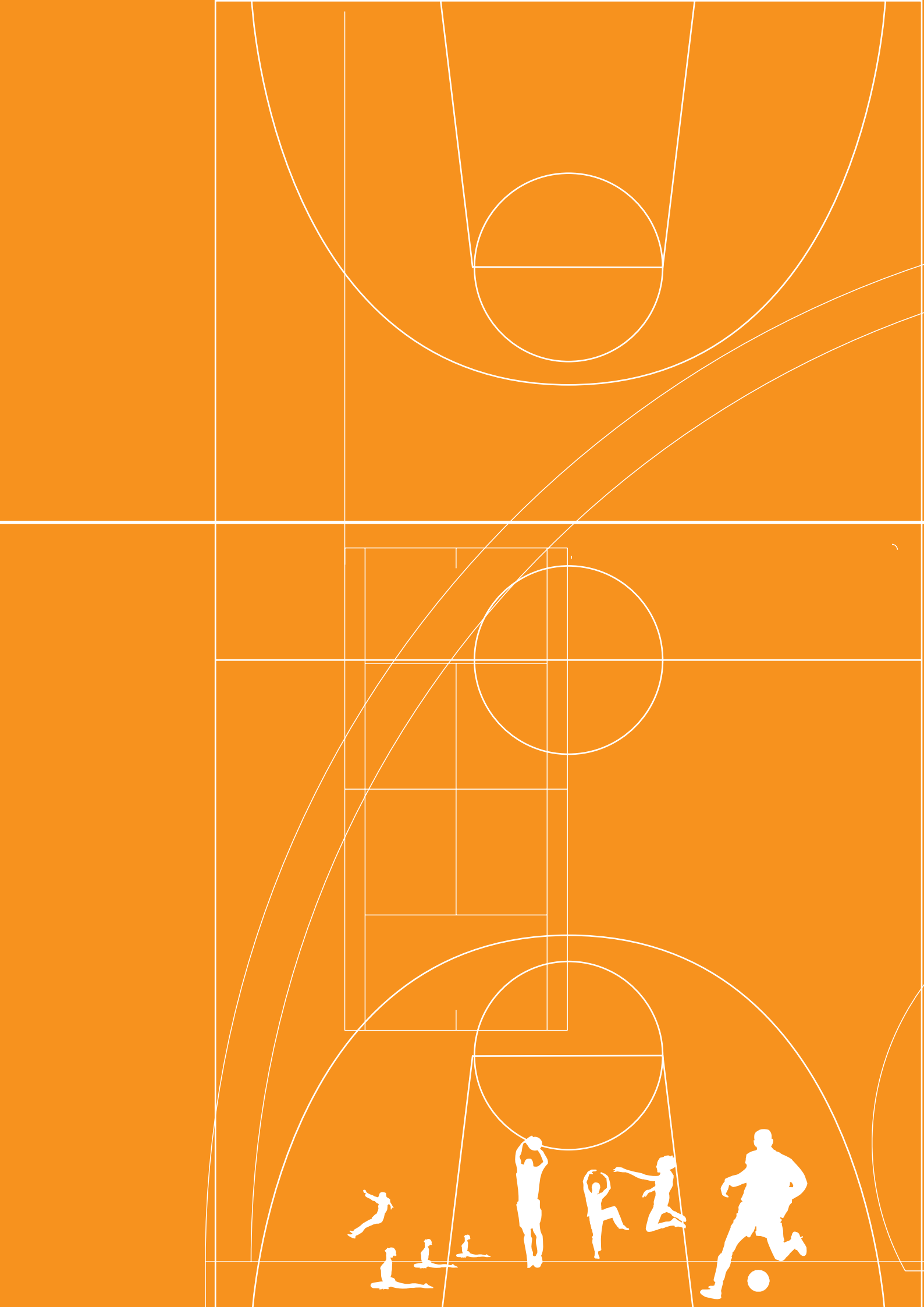

LITTERATURLISTE OG BILAG

Litteraturliste

Agergaard, S. (2008). Unges idrætsdeltagelse og integration i idrætsforeninger i Århus Vest. 1-24. Institut for Idræt, Århus Universitet

Andersen, Rasmus B. (2009). Aktiverende arkitektur og byplanlægning. Danmarks Idrætsforbund, Indenrigs- og Socialministeriet

Ball, K., V. J. Cleland, A. F. Timperio, J. Salmon, B. Giles-Corti, and D. A. Crawford (2010). Love the neighbour? Associations of social capital and crime with physical activity amongst women: Soc.Sci.Med., v. 71, no. 4, p. 807-814.

Ball, K., R. W. Jeffery, D. A. Crawford, R. J. Roberts, J. Salmon, and A. F. Timperio (2008). Mismatch between perceived and objective measures of physical activity environments: Prev. Med., v. 47, no. 3, p. 294-298.

Bascon (2011). Vedkommende byrum. Ministeriet for by- bolig og landdistrikt.

Bille, Trine; Fridberg, Torben; Storgaard, Svend og Wulff, Erik (2005). Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004 – med udviklingslinjer tilbage til 1964. akf forlaget.

Bird, S., H. Radermacher, S. Feldman, J. Sims, W. Kurowski, C. Browning, and S. Thomas (2009). Factors influencing the physical activity levels of older people from culturally-diverse communities: an Australian experience: Ageing & Society, v. 29, p. 1275-1294.

Bjørn, Niels (2008). Arkitektur der forandrer - fra ghetto til velfungerende byområde. Gad.

Bolivar, J., A. Daponte, M. Rodriguez, and J. J. Sanchez (2010). The influence of individual, social and physical environment factors on physical activity in the adult population in Andalusia, Spain: Int.J.Environ.Res.Public Health, v. 7, no. 1, p. 60-77.

Boone-Heinonen, J., B. M. Popkin, Y. Song, and P. Gordon-Larsen (2010). What neighborhood area captures built environment features related to adolescent physical activity?: Health Place, v. 16, no. 6, p. 1280-1286.

Bourdieu, Pierre (1986). The Forms of Capital. i Richardson, J. G. (red.). Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, Westport, Connecticut, Greenwood Press.

Brownson, R. C., C. M. Hoehner, K. Day, A. Forsyth, and J. F. Sallis (2009). Measuring the built environment for physical activity: state of the science: Am.J.Prev.Med., v. 36, no. 4 Suppl, p. S99-123.

Børresen, S. K.; Schytte, Benny (2008). Unges udeliv - i multietniske områder. Statens Byggeforskningsinstitut.

Cabassa, L. J., J. M. Ezell, and R. Lewis-Fernandez (2010). Lifestyle Interventions for Adults With Serious Mental Illness: A Systematic Literature Review: Psychiatric Services, v. 61, no. 8, p. 774-782.

Carless,D, K Douglas (2008). The Role of Sport and Exercise in Recovery from Serious Mental Illness: Two Case Studies. 7[2], 137-156. Men's Studies Press.

Caspersen, O. H.; Stahl, Anton (2006). Det grønne håndtryk. Skov & Landskab.

Caspersen, O.H.; Nellemann, Vibeke (2005). Landskabskaraktermetoden. Skov & Landskab. ISBN 87-7903-257-5.

Cerin, E., and E. Leslie (2008). How socio-economic status contributes to participation in leisure-time physical activity: Soc.Sci.Med., v. 66, no. 12, p. 2596-2609.

Christiansen, L. B. (2008). Bevægelsesindeks - en undersøgelse af sammenhængen mellem fysisk aktivitet og omgivelserne ved brug af Geografisk Informationssystem. Institut for Idræt og Biomekanik. Odense, Syddansk Universitet.

Cochrane, T., and R. C. Davey (2008). Increasing uptake of physical activity: A social ecological approach: Journal of the Royal Society for the Promotion of Health, v. 128, no. 1, p. 31-40.

Cochrane, T., R. C. Davey, C. Gidlow, G. R. Smith, J. Fairburn, C. J. Armitage, H. Stephansen, and S. Speight (2009). Small Area and Individual Level Predictors of Physical Activity in Urban Communities: A Multi-Level Study in Stoke on Trent, England: International Journal of Environmental Research and Public Health, v. 6, no. 2, p. 654-677.

Cradock, A. L., I. Kawachi, G. A. Colditz, S. L. Gortmaker, and S. L. Buka (2009). Neighborhood social cohesion and youth participation in physical activity in Chicago: Social Science & Medicine, v. 68, no. 3, p. 427-435.

Dagkas, S., and A. Stathi (2007). Exploring social and environmental factors affecting adolescents' participation in physical activity: European Physical Education Review, v. 13, no. 3, p. 369-384.

de Munter, J. S. L., I. G. M. van Valkengoed, C. Agyemang, A. E. Kunst, and K. Stronks (2010). Large ethnic variations in recommended physical activity according to activity domains in amsterdam, the netherlands: International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, v. 7.

Do, D. P., B. K. Finch, R. Basurto-Davila, C. Bird, J. Escarce, and N. Lurie (2008). Does place explain racial health disparities? Quantifying the contribution of residential context to the Black/white health gap in the United States: Soc.Sci.Med., v. 67, no. 8, p. 1258-1268.

Dunton, G. F., Kaplan, J., Wolch, J., Jerrett, M., & Reynolds, K. D. (2009). Physical environmental correlates of childhood obesity: a systematic review. Obes.Rev., 10, 393-402.

Ejrnæs, M; H. Hansen; J E Larsen (2010). Levekår og Coping - Ressourcer, tilpasning og strategi blandt modtagere af de laveste sociale ydelser. CASA.

Eriksen, T.H. Ed (2006). Trygghet. Universitetsforlaget, Oslo.

Floriani, V. & Kennedy, C. (2008). Promotion of physical activity in children. Curr. Opin.

Pediatr., 20, 90-95.

Forebyggelseskommissionen (2009). Vi kan leve længere og sundere. Forebyggelseskommissionens anbefalinger til en styrket forebyggende indsats. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Foster, C., M. Hillsdon, and M. Thorogood (2005). Interventions for promoting physical activity: Cochrane Database of Systematic Reviews: Reviews 2005, Issue 1. John Wiley & Sons , Ltd.Chichester, UK.

Fox, K. R. et al. (2011). Neighbourhood deprivation and physical activity in UK older adults: Health Place.

Franzini, L., M. N. Elliott, P. Cuccaro, M. Schuster, M. J. Gilliland, J. A. Grunbaum, F. Franklin, and S. R. Tortolero (2009). Influences of physical and social neighborhood environments on children's physical activity and obesity: Am.J.Public Health, v. 99, no. 2, p. 271-278.

Franzini, L., W. Taylor, M. N. Elliott, P. Cuccaro, S. R. Tortolero, G. M. Janice, J. Grunbaum, and M. A. Schuster (2010). Neighborhood characteristics favorable to outdoor physical activity: disparities by socioeconomic and racial/ethnic composition: Health Place, v. 16, no. 2, p. 267-274.

Gehl, Jan (2010). Byer for mennesker. Bogværket. København.

Gemzøe, Lars (2006). Quality for people. Centre for Public Space Research, Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture: http://www.walk21.com/papers/M%2006%20Gemzoe%20Quality%20for%20people.pdf - Dato: 18-04-2011.

Giddens, A. (1991). Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age Oxford, Polity Press.

Harder, Henrik; Skov, Henrik; Lyseen, A.K.; Jensen, A.S. (2008). Det mangfoldige Byrum. Aalborg Universitet.

Hausenberg; Socialministeriet (2011). Byens som dagligstue. ISBN 978-87-7546-136-3. http://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/aktuelt/magasinetasterisk/060201102848-amp-typedoc.pdf, dato: 18-04-2011.

He, X. Z., and D. W. Baker (2005). Differences in Leisure-time, Household, and Work-related Physical Activity by Race, Ethnicity, and Education: JGIM: Journal of General Internal Medicine, v. 20, no. 3, p. 259-266.

Heinemann, Klaus (1983). Grundbog i idrætssociologi. Bogforlaget DUO Aps.

Huston, S. L., K. R. Evenson, P. Bors, and Z. Gizlice (2003). Neighborhood environment, access to places for activity, and leisure-time physical activity in a diverse North Carolina population: American Journal of Health Promotion, v. 18, no. 1, p. 58-69.

Ibsen, Bjarne; Støckel, Jan Toftegaard og Klinker, Charlotte (2009). Børn og fysisk aktivitet på Vesterbro. Movements 2010: 1. Institut for Idræt og Biomekanik. Syddansk Universitet.

Ibsen, B. (2007). Børns idrætsdeltagelse i Københavns Kommune. Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik.

Iwasaki, Y., C. P. Coyle, and J. W. Shank (2010). Leisure as a context for active living, recovery, health and life quality for persons with mental illness in a global context: Health Promotion International, v. 25, no. 4, p. 483-494.

Jensen, Iben (2005). Grundbog i kulturforståelse. Roskilde Universitetsforlag.

Jones, A., M. Hillsdon, and E. Coombes (2009). Greenspace access, use, and physical activity: Understanding the effects of area deprivation: Preventive Medicine, v. 49, no. 6, p. 500-505.

Kaae, Berit C.; (2003). Holdninger og ønsker for Danmarks natur – Nordjylland og hele landet. Nordjyllands Amt og Skov & Landskab:

Kelly, L. A., J. J. Reilly, A. Fisher, C. Montgomery, A. Williamson, J. H. Mccoll, J. Y. Paton, and S. Grant (2006). Effect of socioeconomic status on objectively measured physical activity: Archives of Disease in Childhood, v. 91, no. 1, p. 35-38.

Kulturministeriet (2009). Idræt for alle. Breddeidrætsudvalgets rapport – baggrund og analyse.

Larsen, Knud (2003). Idrætsdeltagelse og idrætsforbrug i Danmark. Forlaget Klim, Århus.

Lee, R. E., C. Cubbin, and M. Winkleby (2007). Contribution of neighbourhood socioeconomic status and physical activity resources to physical activity among women: Journal of Epidemiology and Community Health, v. 61, no. 10.

Limstrand, T. (2008). Environmental characteristics relevant to young people's use of sports facilities: a review. Scand.J.Med.Sci.Sports, 18, 275-287.

Lindstrom, M., B. S. Hanson, and P. O. Ostergren, 2001, Socioeconomic differences in leisure-time physical activity: the role of social participation and social capital in shaping health related behaviour: Soc.Sci.Med., v. 52, no. 3, p. 441-451.

Lindstrom, M., and J. Sundquist (2001). Immigration and leisure-time physical inactivity: a population-based study: Ethn.Health, v. 6, no. 2, p. 77-85.

Maynard, M. J., G. Baker, E. Rawlins, A. Anderson, and S. Harding (2009). Developing obesity prevention interventions among minority ethnic children in schools and places of worship: The DEAL (DiEt and Active Living) study: Bmc Public Health, v. 9.

Mazanti, Birgitte (2002). Fortællinger fra et sted. By og Byg - Statens Byggeforskningsinstitut. ISBN 87-563-1125-7.

McCormack, G. R., M. Rock, A. M. Toohey, and D. Hignell (2010). Characteristics of urban parks associated with park use and physical activity: a review of qualitative research: Health Place, v. 16, no. 4, p. 712-726.

Mccormick, B. P., G. Frey, C. T. Lee, S. Chun, J. Sibthorp, T. Gajic, B. Stamatovic-Gajic, and M. Maksimovich, (2008). Predicting Transitory Mood From Physical Activity Level Among People With Severe Mental Illness in Two Cultures: International Journal of Social Psychiatry, v. 54, no. 6, p. 527-538.

McDevitt, J., M. Snyder, A. Miller, and J. Wilbur (2006). Perceptions of Barriers and Benefits to Physical Activity Among Outpatients in Psychiatric Rehabilitation: Journal of Nursing Scholarship, v. 38, no. 1, p. 50-55.

McNeill, L. H., M. W. Kreuter, and S. V. Subramanian (2006). Social environment and physical activity: a review of concepts and evidence: Soc.Sci.Med., v. 63, no. 4, p. 1011-1022.

metopos by- og landskabsdesign (2009). Kortlægning af hverdagslandskaber – en model for brugerbaseret landskabsudvikling. Indenrigs- og socialministeriet.

metopos by- og landskabsdesign (2009). Mental Byomdannelse – midlertidig anvendelse som kickstarter for en omdannelsesproces. Indenrigs- og socialministeriet.

Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration (2011). Medborgerskab i Danmark. Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration.

Netto, G., R. Bhopal, N. Lederle, J. Khatoon, and A. Jackson (2010). How can health promotion interventions be adapted for minority ethnic communities? Five principles for guiding the development of behavioural interventions: Health Promotion International, v. 25, no. 2, p. 248-257.

Nielsen, Gert og Ibsen, Bjarne (2008). Kommunale forskelle på børns idrætsdeltagelse. En undersøgelse af fire kommuner. Idrættens Analyseinstitut.

Nielsen, Glen (2011)." Children's Daily Physical Activity" ph. d.-projekt , Københavns Universitet.

Nødland, SI, A Vassenden (2011). Inkludering i Idrettslag: Gjennomgang av en tilskuddsordning. IRIS. International Research Institute of Stavanger. IRIS - 2011/066.

Nørgaard, Helle; Børresen, Sølvi (2007). Byrum for alle - Udfordringer, konflikter og indsat-

ser. Det Kriminalpræventive Råd og Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet. ISBN: 978-87-88789-79-9.

Ottesen, Laila og Ibsen, Bjarne (2000). Idræt, motion og hverdagsliv - i tal og tale. Institut for Idræt. Københavns Universitet.

Pedersen, PV. Dårligt liv - Dårligt helbred (2009). Socialt udsattes oplevelse af eget liv og sundhed. Rådet for Socialt Udsatte.

Randers, M., J. Petersen, L. Andersen, B. Krustrup, T. Hornstrup, J. Nielsen, M. Nordentoft, and P. Krustrup, (2011). Short-term street soccer improves fitness and cardiovascular health status of homeless men: European Journal of Applied Physiology, p. 1-10.

Pilgaard, Maja (2008). Danskernes motions og sportsvaner 2007: Nøgletal og tendenser. Idrættens Analyseinstitut.

Pilgaard, Maja (2009). Sport og motion i danskernes hverdag. Idrættens Analyseinstitut.

Pløger, John (2002). Det senmoderne nærmiljø- livsformer og bykultur: kapitel 6: Nye veje i by- og boligplanlægningen - Hvorhen? Hvorfor? Hvordan? . NIBR

Rasmussen, P.V (2008). Foreninger og Integration: Undersøgelse af foreningers vilkår for integrationsarbejde i Københavns Kommune. Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet. Movements 2008:7.

Reijneveld, S. A., M. H. Westhoff, and M. Hopman-Rock (2003). Promotion of health and physical activity improves the mental health of eldery immigrants: results of a group randomised controlled trial among Turkish immigrants in the Netherlands aged 45 and over: Journal of Epidemiology and Community Health, v. 57, no. 6, p. 405-411.

RiksidrottsFörbundet (2011). Svenska folkets idrotts- och motionsvanor.

Roessler, K.K. (2003). Arkitekturpsykologi – idrætsrum som med- og modspiller. Lokale og Anlægsfonden. ISBN 87-986579-7-6.

Rådet for Socialt Udsatte (2009). Udsat for forståelse. En antologi om socialt udsatte. www.udsatte.dk.

Sagatun, A., E. Kolle, S. A. Anderssen, M. Thoresen, and A. J. Sogaard (2008). Three-year follow-up of physical activity in Norwegian youth from two ethnic groups: associations with socio-demographic factors: Bmc Public Health, v. 8.

Schelin, Bo (1985). Den ojämlika idrotten. Om idrottsstratifiering, idrottspreferens och val av idrott. Lunds Universitet.

Schipperijn, Jasper (2010). Use of urban green space. Skov & Landskab, Københavns Universitet.

Schipperijn, Jasper; Stigsdotter, U.K (2010). Lok folk ud i byens grønne områder. Grønt Miljø, version 5.

Schmidt, M., S. Absalah, V. Nierkens, and K. Stronks (2008). Which factors engage women

in deprived neighbourhoods to participate in exercise referral schemes?: Bmc Public Health, v. 8.

Schytte, Benny (2004). En idrætslegeplads skal ligge i vejen. Lokale og Anlægsfonden: ISBN 87-986579-9-2.

Seefeldt, V., R. M. Malina, and M. A. Clark (2002). Factors affecting levels of physical activity in adults: Sports Medicine, v. 32, no. 3, p. 143-168.

Simonsen, K. (2005). Byens mange ansigter - konstruktion af byen i praksis og fortælling. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

SLA Arkitekter (2004). Idrættens fornemmelse for byrum. Lokale og Anlægsfonden. ISBN 87-989966-0-6.

Sodergren, M., I. Hylander, L. Tornkvist, J. Sundquist, and K. Sundquist (2008). Arranging appropriate activities immigrant women's ideas of enabling exercise: Womens Health Issues, v. 18, no. 5, p. 413-422.

Soundy, A., G. Faulkner, and A. Taylor, 2007, Exploring variability and perceptions of lifestyle physical activity among individuals with severe and enduring mental health problems: A qualitative study: Journal of Mental Health, v. 16, no. 4, p. 493-503.

Stahl, T. et al. (2001). The importance of the social environment for physically active lifestyle - results from an international study: Social Science & Medicine, v. 52, no. 1, p. 1-10.

Stahlschmidt, Per (2009). Metoder til landskabsanalyse - Kortlægning af stedets karakter og potentiale. Forlaget Grønt Miljø. ISBN 978-87-7387-005-6.

Stamm, Hanspeter og Markus Lamprecht (2011). Swiss sports participation in an international perspective. European Journal for Sport and Society 2011, 8 (1/2), 15-29.

Stronegger, W. J., S. Titze, and P. Oja (2010). Perceived characteristics of the neighborhood and its association with physical activity behavior and self-rated health: Health Place, v. 16, no. 4, p. 736-743.

Støvring, J. (2008). Den sociale kontekst for tryghed og utryghed. Roskilde Universitet.

Toftegaard-Stoeckel, J., G. A. Nielsen, B. Ibsen, and L. B. Andersen (2011). Parental, socio and cultural factors associated with adolescents' sports participation in four Danish municipalities: Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports, v. 21, no. 4, p. 606-611.

Tonboe, Jens (1993). Rummets sociologi. Kritik af teoretiseringen af den materielle omverdens betydning i den sociologiske og den kulturgeografiske tradition. Akademisk Forlag.

Troelsen, Jens; Roessler, Kaya; Nielsen, Gert og Toftager, Mette (2008). De bolignære områders betydning for sundhed. Movements 2008: 3. Institut for Idræt og Biomekanik. Syddansk Universitet.

Ulseth, Anne-Lene Bakken (2007). Mellom tradisjon og nydannelse – Analyser av fysisk aktivitet blant voksne i Norge. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Ussher, M., L. Stanbury, V. Cheeseman, and G. Faulkner (2007). Physical Activity Preferences and Perceived Barriers to Activity Among Persons With Severe Mental Illness in the United Kingdom: Psychiatric Services, v. 58, no. 3, p. 405-408.

Van Cauwenberg J., I. De Bourdeaudhuij, De Meester F., Van Dyck D., J. Salmon, P. Clarys, and B. Deforche (2010). Relationship between the physical environment and physical activity in older adults: A systematic review: Health Place.

van Lenthe, F. J., J. Brug, and J. P. Mackenbach (2005). Neighbourhood inequalities in physical inactivity: the role of neighbourhood attractiveness, proximity to local facilities and safety in the Netherlands: Soc.Sci.Med., v. 60, no. 4, p. 763-775.

Vancampfort, D., J. Knapen, M. Probst, R. van Winkel, S. Deckx, K. Maurissen, J. Peuskens, and M. De Hert, (2010). Considering a frame of reference for physical activity research related to the cardiometabolic risk profile in schizophrenia: Psychiatry Research, v. 177, no. 3, p. 271-279.

Wood, Phil; Landry, Charles (2008). The Intercultural city - planning for diversity advantage. Earthscan. England og USA. ISBN 978-1-84407-437-2.

Bilag 1. Metode

Den samlede undersøgelse består af fire dele:

1. En undersøgelse af barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers deltagelse i idræt og andre bevægelsesaktiviteter.

2. En kortlægning af idræts- og bevægelsesmulighederne i udsatte boligområder med fokus på steder og faciliteter til idræt og motion.

3. En spørgeskemaundersøgelse af såvel børn og unges som voksnes idræts- og motionsdeltagelse i udsatte boligområder med særlig fokus på benyttelsen af steder og faciliteter til idræt og motion.

4. En analyse af idræts- og bevægelsesfaciliteternes betydning for idræts- og motionsdeltagelsen i udsatte boligområder samt forslag til, hvordan idrætsdeltagelsen kan forøges hos udsatte grupper og i udsatte boligområder.

I det følgende redegøres der for, hvordan de fire dele af den samlede undersøgelse er gennemført.

1. Undersøgelse af barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers deltagelse i idræt og andre bevægelsesaktiviteter.

Denne del af undersøgelsen har som formål

- at afdække, om der er andre barrierer end de allerede kendte, der er årsagen til en svagere deltagelse i den organiserede og uorganiserede idræt blandt socialt udsatte og idrætssvage grupper, samt

- pege på nye metoder og aktiviteter, der kan bidrage til at afhjælpe den manglende deltagelse i idræts- og foreningslivet blandt socialt udsatte og idrætssvage grupper.

Undersøgelsen er gennemført i fire sammenhængende faser.

1.1. Metaanalyse

Den første fase består af en opsamling og tværgående meta-analyse af

a) erfaringer fra idrætsprojekter for socialt udsatte, for nydanskere og for idrætssvage grupper og

b) egentlige undersøgelser af og forskning i idræt og idrætsprojekter for socialt udsatte og idrætsusikre.

Først blev der foretaget en kortlægning af projekter inden for dette område gennemført i Danmark de seneste fem år. Informationer derom blev indhentet ved henvendelse til relevante ministerier (Socialministeriet, Integrationsministeriet og Kulturministeriet), idrætsorganisationerne (DIF, DGI, DFIF), kommunerne og relevante fonde, der har støttet sådanne projekter.

Dernæst blev skriftlig dokumentation og evaluering fra de registrerede projekter indhentet, og et udvalg af ledere eller tidligere ledere for nogle af projekterne blev opsøgt og interviewet vedr. erfaringerne fra projektet.

Endelig blev dokumentation og information indhentet fra interesseorganisationer for socialt udsatte med fokus på idrætsudøvelse. Herunder Idræt for Sindslidende, OMBOLD og Dansk Væresteds Idræt (som er en paraplyorganisation for omkring 100 'klubber' fra værestеder m.m. i hele landet).

Den anden del af metaanalysen omfatter en gennemgang den videnskabelige litteratur vedr. idræt og fysisk aktivitet for udsatte grupper. Litteraturen blev fundet ved søgning i relevante databaser for videnskabelig litteratur. Da målgruppen for undersøgelsen ikke er særligt præcist defineret, er der foretaget en søgning i et bredt udsnit af socialfaglige, medicinskfaglige og samfundsfaglige databaser. Endvidere er der søgt i 'The Cochrane Library' efter metaanalyser af motions effekt i forhold til de subgrupper, som begrebet 'socialt udsat' omfatter. Søgningen blev gen-

nemført på søgeord som 'exercise', 'physical activity', 'treatment', 'drug abuse', 'alcohol abuse', 'psychiatry', 'mental health', 'physical health', 'social exclusion' og 'deprived communities'.

1.2. Interviews

I den anden fase af undersøgelsen blev personer fra målgruppen interviewet med sigte på at opnå en dybere indsigt i de barrierer, som analysen af projektevalueringer og den videnskabelige litteratur på området afdækkede. Interviewene omfattede såvel personer, der har deltaget i et af de eksisterende tilbud for målgruppen, som personer der ikke er idræts- og motionsaktive. Personerne til interviewene blev fundet gennem de registrerede idrætsprojekter for målgruppen. I alt blev 54 personer fra forskellige grupper, der er omfattet af definitionen 'socialt udsat' og 'idrætssvag', interviewet.

Interviewene tog sigte på at belyse barrierer for deltagelse i idræt og motion og de interviewedes vurdering af forskellige metoder og aktiviteter, som kunne tænkes at få dem til at dyrke idræt. Interviewene, der blev gennemført som gruppeinterview med 3-8 deltagere, varede mellem 45 og 90 minutter, og de interviewede blev sikret fuld anonymitet. Forskellene i varighed afspejler variation i deltagerantal og dele af målgruppens koncentrationsproblemer. Gruppeinterviewet medvirkede til at nedbryde den asymmetri, der kan forekomme mellem informant og interviewer, ligesom dynamikken mellem de interviewede genererede input og idéer til den samlede undersøgelses sidste del vedr. forslag til, hvordan idrætsdeltagelsen kan fremmes hos socialt udsatte.

1.3. Spørgeskemaundersøgelse

Den tredje fase i undersøgelsen er sammenfaldende med undersøgelsen af idrætsdeltagelsen i udsatte boligområder, som bl.a. består af en spørgeskemaundersøgelse blandt børn og voksne i udvalgte udsatte boligområder.

Det er normalt meget vanskeligt at gennemføre undersøgelser af socialt udsatte borgere. Dels fordi det er vanskeligt at identificere gruppen præcist. Dels fordi det normalt er svært at få socialt udsatte til at deltage i undersøgelser. I de boligområder, som denne undersøgelse omfatter, hører en stor del af beboerne imidlertid til gruppen af socialt udsatte og idrætssvage. Ved at gennemføre spørgeskemaundersøgelsen ved besøgsinterviews kan der opnås en højere svarprocent end ved at gennemføre den som en normal postenquete. Se uddybning af fremgangsmåden nedenfor i afsnit 3.

1.4. Analyse

Baseret på den ovenfor beskrevne metaanalyse af evalueringer og videnskabelig litteratur, interviewene med personer, der hører til undersøgelsens målgruppe, samt resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen er den samlede analyse af individuelle og strukturelle barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers deltagelse i idræt og motion gennemført.

2. Kortlægning af idræts- og bevægelsesmulighederne i udsatte boligområder

Den anden del af undersøgelsen har som formål at kortlægge idræts- og bevægelsesmulighederne i udsatte boligområder med sigte på at analysere, hvilken betydning det har for beboernes deltagelse i idræt og motion.

Kortlægningen omfatter såvel egentlige faciliteter, lokaler og rum, der er indrettet til og i særlig grad anvendes til idræt og motion, som udendørs områder og arealer, der ofte anvendes til idræt og bevægelse, men ikke primært har dette formål (fx parker, skov, grønne arealer og asfalterede arealer). Undersøgelsen omfatter både kommunale og private ejede faciliteter, som anvendes til idræt og bevægelse.

Kortlægningen har både afdækket faciliteter og anlæg i boligområderne, som især anvendes til organiseret idræt, og områder og steder, der primært anvendes til selvorga-

niseret idræt, bevægelse og leg. Kortlægningen omfatter derimod ikke cykel- og gangstier, som har betydning for hverdagsmotionen. Hvis sådanne stier og områder benyttes til idræt og bevægelse, som det er afgrænset i denne undersøgelse, eller har et potentiale derfor, er det inddraget i kortlægningen.

Kortlægningen af boligområderne skelner mellem to skalatrin: Boligområdets skala og facilitetens skala.

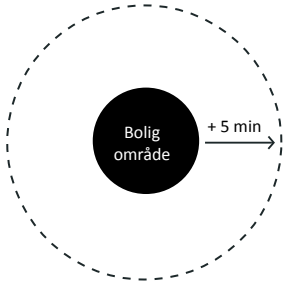

Boligområdets skala

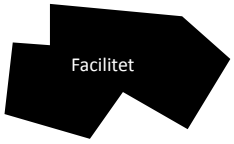

Facilitetens skala

'Boligområdet' afgrænses efter områdets samlede udstrækning plus en bevægelsesafstand på ca. fem minutter på cykel. De fem minutter er valgt, fordi en undersøgelse af danskernes sports- og motionsvaner viser, at langt de fleste børn, unge og voksne har kort afstand til deres motions- eller sportsaktivitet (Pilgaard, 2008: 80), og fordi adskillige undersøgelser har vist, at nærhed til faciliteter og rum for fysisk aktivitet har afgørende betydning for, hvor idræts- og bevægelsesaktive især børn og ældre er (Limstrand 2008. Dunton et al. 2009. Floriani & Kennedy 2008. Ulseth 2008).

På dette skalatrin vil undersøgelsen overvejende være kvantitativ (antal, afstand og type af aktiviteter) – eller sagt på en anden måde vil undersøgelsen på dette skalatrin beskrive området "set fra oven" (uddybet nedenfor).

'Faciliteten' afgrænses efter dens fysiske udstrækning. Kortlægningen har på dette skalatrin overvejende fokuseret på stedets kvalitet – fx facilitetens overordnede indretning, dens funktionalitet, hvad faciliteten egner sig til, dens reelle anvendelse samt bemanding, vedligehold, tryghed etc. – eller sagt med andre ord beskrive området "set fra jorden" (uddybet nedenfor).

Kortlægningen har fokuseret på tre aspekter ved boligområderne:

1. Idræts- og bevægelsesmulighederne i boligområdet.
2. Boligområdets faciliteters anvendelse og fortællinger.
3. Idrætsfaciliteternes anvendelse og ledelse.

2.1. Idræts og bevægelsesmulighederne i boligområderne

Den overordnede kortlægning tog sigte på at give et overblik over områder og faciliteter for idræt og fysisk aktivitet i de seks udsatte boligområder. Der er især fokuseret på boligområdets fysiske udformning, typer af faciliteter, deres anvendelsesmuligheder samt hvilke organiserede eller tilrettelagte aktiviteter, der findes i boligområderne.

Kortlægningen blev indledt med en planlægning med sigte på at udvikle og kvalificere denne del, dvs. hvilke forhold og sider ved områderne og faciliteterne, der var væsentlige at registrere; hvilke temaer der skulle belyses i interviewene osv. I denne indledende fase blev de udvalgte boligområder samt kommuner, hvor boligområderne hører til, kontaktet og orienteret om undersøgelsen.

Dernæst besøgte forskergruppen alle de seks boligområder, hvor repræsentanter for boligområdet og i nogle tilfælde også kommunen fik en uddybende orientering om undersøgelsen og derunder forskernes ønske om hjælp og opbakning til gennemførelsen af de forskellige dele af undersøgelsen. Ved samme besøg fortalte boligområdets repræsentanter om boligområdet – såvel generelt som specifikt vedrørende idrætsfaciliteter og idrætsdeltagelse. Til sidst under besøget blev forskergruppen vist rundt i boligområdet for at besigtige og registrere områdets idræts- og

bevægelsesmuligheder.

Kortlægningen af boligområdernes faciliteter og steder for idræt og fysisk aktivitet er gennemført systematisk på baggrund af på forhånd definerede typer af områder, faciliteter og rum, der kan anvendes til idræt og fysisk aktivitet:

- Parker, grønne områder og natur, der kan anvendes til fx vandreture.
- Flader med hård belægning, der fx kan anvendes til rulleskøjteløb og boldspil.
- Udendørs boldbaner.
- Udendørs faciliteter til andre idrætsaktiviteter (fx basketball og tennis).
- Legepladser.
- Idrætshaller, gymnastiksale og lignende indendørs rum til idræt og bevægelse.
- Svømmehaller.
- Fitnessrum.

Kortlægningen har især fokus på boligområdets mulige anvendelse til de mest udbredte idræts- og motionsformer. Fx ønsker løbere et blødt underlag og en rute, der starter "ved hoveddøren", hvor man kan løbe rundt (LOA 2004: 44), mens udøvelse af trampolinspring er mindre pladskrævende, men stiller krav til udstyr. Samtidig viser undersøgelsen 'Danskernes Sports og Motionsvaner' (Pilgaard 2008: 84), at der er forskel på, hvilke faciliteter der tiltrækker henholdsvis piger, drenge, mænd og kvinder. Bl.a. dyrker drenge og mænd oftere idræt og motion udendørs, end kvinder og piger gør, og undersøgelsen viser også, at naturen spiller en stigende rolle for udøvelsen af motion i takt med alderen. Disse forhold hænger selvfølgelig sammen med karakteren af den fysiske aktivitet og motivationen for at dyrke den.

Kortlægningen har bl.a. taget udgangspunkt i det metodekatalog, der anvendes i forbindelse med forsøgsprojektet 'Vedkommende Byrum', samt det inspirationskatalog, som indgår i rapporten 'Mental Byomdannelse (Metopos 2009). Herudover er der hentet inspiration fra "De 12 Kvalitetskriterier" udviklet af tegnestuen Gehl Architects.

2.2. Boligområdernes og faciliteternes anvendelse og fortællinger.

I forlængelse af den overordnede kortlægning er der gennemført en mere detaljeret undersøgelse af de vigtigste faciliteter, rum og steder til idræt og kropslig bevægelse i de seks boligområder, dvs. på facilitetens skala. Denne del af kortlægningen er undersøgt i forhold til bl.a.:

- Forbindelser til området – fx stiforbindelser og offentlig transport.
- Afstand til boligområdet.
- Materialer.
- Rumlighed.
- Vedligeholdelse.

Der er imidlertid ingen automatisk sammenhæng mellem en idrætsfacilitets fysiske karakter og en bestemt anvendelse. Et asfalteret område, der egner sig til rulleskøjteløb, tages ikke nødvendigvis i anvendelse dertil, medmindre der er store børn eller voksne, som inspirerer mindre børn til at gå i gang. Derfor er faciliteternes og områdernes anvendelses også undersøgt:

- Hvilke aktiviteter stedet anvendes til.
- Hvor højt aktivitetsniveauet er på stedet.
- Hvem der især anvender stedet (køn, alder mv.).
- Hvornår stedet især anvendes (ugen og døgnet).
- Hvordan stedet omtales.

- Hvor trygt stedet opfattes.

På baggrund af observationerne og interviewene dannes der et overblik over hvor mange steder det er muligt at dyrke forskellige motionsformer, der opdeles i 3 former. Den samme sport kan godt både udøves som konkurrence og motion, eller som motion og rekreation. Fx kan fodbold både være konkurrence og motion.

- Konkurrence fx: Boksning, karate, fodbold, klatring
- Motion fx: Fittnes, fodbold, løb mv.
- Rekreation fx: Leg, sjov i parker, gader og fællesarealer.

Der er forskel på graden af organisering af de forskellige faciliteter og steder, som anvendes til idræt og bevægelse. Nogle faciliteter og steder er frit tilgængelige for alle, når de har lyst til at benytte dem (ikke organiseret). Andre kan være under en form for bemanding, hjælp eller kontrol, hvor anvendelsen af stedet forudsætter adgang til særlige rekvisitter (semi-organiseret). Endelig er der også faciliteter, der kun er adgang til, når der er organiseret træning, der som regel forudsætter betaling. Under denne del er følgende dimensioner belyst:

- Tilgængelighed: Tilladelse/frit tilgængelig.
- Organiseringsgrad: Organiseret/semi-organiseret/selv-organiseret.
- Organiseringsform: Forening, kommunalt, kommercielt.
- Bemanding: Bemandet/ubemandet.

Til denne del af undersøgelsen blev 11 faciliteter eller 'steder' udvalgt: Seks idrætsfaciliteter, to foreninger med tilhørende sportsanlæg, en fritidsklub med stor mulighed for fysisk aktivitet, en skole med frivillige sportsaktiviteter for skolens elever samt et kommunalt center, der har til formål at formidle viden, ideer og information om fritid og foreningsliv i området.

Denne del af kortlægningen er gennemført ved interviews med centrale aktører med stort kendskab til boligområdet og den enkelte facilitet, interviews med kommunale medarbejdere samt ved at indhente foreliggende skriftlig information om organiserede tilbud i området. Alle 11 faciliteter blev besøgt, hvor forskerne besigtigede stedet og efterfølgende interviewede én til to repræsentanter fra 'stedet'

2.3. Idræt og motions organisering i boligområdet

Det antages imidlertid også, at idrætsdeltagelsen og anvendelsen af de forskellige idrætsfaciliteter og rum for fysisk aktivitet afhænger af, hvilke aktivitetstilbud der findes i boligområdet, samt hvordan disse organiseres og tilrettelægges.

Der er derfor foretaget en registrering af organiserede idrætstilbud, der tilbydes i boligområdet:

- Idrætsforeningers forskellige tilbud.
- Andre foreningers (fx spejdere og boligforeninger) tilbud.
- Kommunale fritidsinstitutioners aktivitetstilbud.

Herudover er det i det omfang oplysningerne har været tilgængelige, registreret kommercielle aktivitetsmuligheder, andre organiserede og semiorganiserede tilbud.

3. Undersøgelse af børn og voksnes idrætsaktivitet

Den tredje del af undersøgelsen består af en spørgeskemaundersøgelse af idrætsdeltagelsen hos et repræsentativt udsnit af såvel børn som voksne i de seks boligområder. Denne del tager sigte på at afdække,

- hvor stor en andel af skoleeleverne og de voksne i boligområdet, der er idræts- og motionsaktive?
- hvilke idræts- og motionsformer de deltager i?

- hvor mange der benytter de forskellige steder og faciliteter til idræt, leg og anden form for bevægelse?
- hvorfor de inaktive ikke dyrker idræt?

Undersøgelsen giver mulighed for at belyse, hvilken betydning tilstedeværelsen (eller fraværet) af forskellige typer af idrætsfaciliteter eller steder til idræt og motion har for de voksne og børnenes idræts- og motionsdeltagelse, når man tager højde for beboernes socioøkonomiske, kulturelle og idrætslige baggrund.

3.1. Undersøgelse af skoleelevers idrætsdeltagelse

Undersøgelsen af skoleelevers idrætsdeltagelse blev gennemført som en elektronisk spørgeskemaundersøgelse på 4. til 9. klassetrin i de skoler, hvor børnene i de boligområder, der er udvalgt til undersøgelsen, overvejende går. Det betyder på den ene side, at undersøgelsen ikke omfatter alle børnene på de nævnte klassetrin fra de seks boligområder, fordi nogle børn går på skoler, som ikke har deltaget i undersøgelsen (fordi forholdsvis få af børnene fra boligområdet går på den pågældende skole).

På den anden side giver undersøgelsen mulighed for at sammenligne idrætsdeltagelsen mellem børn, der bor i boligområdet, og børn der ikke bor i boligområdet (fordi en del børn på de pågældende skoler bor andre steder end de undersøgte boligområder). Bortset fra én muslimsk friskole er alle skoler, der har deltaget i undersøgelsen, folkeskoler. Endvidere blev spørgeskemaet besvaret af elever i 2. og 3. g fra Mulernes Legatskole, som har adresse i Vollsmose. I den elektroniske bilagssamling, bilag 6, som findes på www.sdu.dk/cisc findes spørgeskemaet og tilhørende vejledning til skolerne i, hvordan undersøgelsen skulle gennemføres.

På Klostervænget skole på Nørrebro, hvor en stor del af børnene fra Aldersrogade går, måtte spørgeskemaundersøgelsen gennemføres sammen med en anden undersøgelse, som var igangsat før denne undersøgelse blev planlagt. Derfor måtte enkelte spørgsmål fra denne undersøgelse udgå, fordi spørgeskemaet ellers ville blive for stort.

Undersøgelsen var planlagt til at finde sted i de to første uger af september. Det viste sig dog, at flere af skolerne havde svært ved at få alle klasserne til at besvare spørgeskemaet inden for denne periode. Bl.a. pga. andre aktiviteter på skolerne, folketingsvalget og skolernes computer-kapacitet. Derfor strakte besvarelsesperioden sig for nogle af skolerne til midten af oktober.

For at opnå en høj besvarelsesprocent havde forskergruppen løbende kontakt med de forskellige skoler, mens undersøgelsen gennemførtes, hvor de forskellige skoleledere blev informeret om, hvilke klassetrin der ikke havde besvaret spørgeskemaet.

I kapitel fem, hvor resultaterne af børnenes og de unges svar på spørgsmålene fremlægges, findes en tabel over, hvor stor en andel af børnene på de klassetrin, som undersøgelsen omfatter, der har besvaret spørgeskemaet.

3.2. Undersøgelse af voksnes idræts- og motionsdeltagelse

Undersøgelsen af voksnes idræts- og motionsdeltagelse blev også gennemført i alle de seks boligområder, hvor idræts- og bevægelsesmulighederne er blevet kortlagt (jvf. ovenstående). Undersøgelsen blev gennemført på den måde, at et udvalg af beboere fra hele boligområdet, dvs. jævnt fordelt på boligafdelinger og opgange, blev opsøgt på boligen, hvor de blev spurgt, om de ville deltage i undersøgelsen og besvare en række spørgsmål om deres idræts- og motionsadfærd og deres anvendelse af de vigtigste af de steder og faciliteter, der anvendes til idræt og motion i boligområdet og dets umiddelbare nærhed.

Denne metode blev valgt, fordi det er en erfaring, at spørgeskemaer, som tilsendes respondenten og enten skal besvares på papir eller besvares elektronisk, får forholdsvis få til at svare blandt borgere af anden etnisk herkomst og socialt udsatte. Et alternativ dertil var telefoninterviews, men det forudsatte, at borgere af anden etnisk herkomst end dansk blev interviewet på det sprog, som de bedst behersker. Denne fremgangsmåde var det kun muligt at anvende i et af de undersøgte boligområder.

Interviewene blev gennemført af studentermedhjælpere, som læser idræt på universitet, og derfor både har indsigt i videnskabelig metode og viden om begrebet idræt og dets afgræsning. De havde således de faglige forudsætninger for at gennemføre interviewene på en forsvarlig måde. Inden interviewene i boligområderne blev påbegyndt, blev medhjælperne instrueret grundigt i, hvordan spørgsmålene skulle stilles og svarene registreres for at sikre, at undersøgelsen blev gennemført på samme måde i alle seks boligområder og opfylder de videnskabelige krav til gyldighed, pålidelighed og repræsentativitet. I den elektroniske bilagssamling bilag 6, som findes på www.sdu.dk/cisc, findes spørgeskemaet og tilhørende instruktion til interviewerne.

Under forskergruppens første besøg i boligområderne blev repræsentanterne for boligområderne orienteret om, hvordan denne del af undersøgelsen var påtænkt. Alle steder udtrykte man tvivl om, hvorvidt det ville lykkes at få beboerne til at svare. Dels fordi man mente, at mange ikke ville åbne døren, når det ikke var en bekendt, der stod udenfor. Dels på grund af de sproglige barrierer i forhold til nogle af beboerne af anden etnisk herkomst end dansk. Derfor blev der gjort en ekstra indsats for at gøre beboerne opmærksomme på undersøgelsen og gøre dem interesserede i at svare.

For det første blev undersøgelsen omtalt i de lokale beboerblade eller på områdets hjemmeside (i de boligområder som har et blad og / eller en hjemmeside). For det andet blev flyers med en kort beskrivelse af undersøgelsen sat op i alle områder af boligkvarteret og så vidt muligt i hver opgang. For det tredje forsøgte interviewerne at gøre sig synlige ved at bære en bluse med SDU-logo samt ved at hilse og skabe kontakt til folk i opgange og på gaden og fortælle alle, der gerne vil høre om det, hvorfor de gik rundt i området. For det fjerde – og vigtigst - blev interviewerne i fire af boligområderne assisteret af beboere fra kvarteret, som taler et af hovedsprogene ud over dansk, til at 'åbne døre' og hjælpe med at gennemføre interviewene i de tilfælde, hvor interviewet ikke kunne gennemføres på dansk eller engelsk.

I Gellerup og Toveshøj i Aarhus var det to unge fra den lokale fodboldklub, der holder til i området, som hjalp. I Sundparken var det en af de ansatte i boligselskabet, som støttede. I Vollsmose gik tre elever fra Mulernes Legatskole med rundt. I Aldersrogade fik interviewerne hjælp af to tidligere såkaldte bydelsmødre (ansat af Københavns Kommune til at vejlede beboere af anden etnisk herkomst end dansk i bl.a. sundhed). I boligkvarteret Stengårdsvej i Esbjerg fik interviewerne en introduktion til boligkvarteret af en ansat fra hver af de afdelinger, som boligområdet omfatter, men interviewerne gennemførte interviewene alene.

I Tingbjerg valgte vi at afvige fra denne model, fordi Områdesekretariatet stærkt frarådede os at gennemføre interviewene ved besøgsinterviews, da man kort tid forinden havde anbefalet beboerne ikke at åbne døren for ukendte pga. flere tilfælde af hjemmerøveri i bebyggelsen. I stedet tilbød Områdesekretariatet, at vi kunne låne lokaler og telefoner til at ringe til beboerne, som vi ønskede at interviewe. Samtidig fik vi mulighed for at benytte tre sundhedsvejledere, der taler henholdsvis arabisk, urdo og somalisk og arbejder for Københavns Kommune, til interviewene af de beboere i området, som har disse sprog som hovedsprog, mens studentermedhjælperne interviewede beboere af dansk herkomst og også gennemførte interviewene med beboere af anden herkomst end i de nævnte.

Heldigvis viste de skeptiske forudsigelser fra repræsentanterne fra boligområderne vedr. beboernes vilje til at åbne døren og lade sig interviewe ikke at holde stik. I alle de seks boligområder var det forholdsvis let at få beboerne i tale og få svar på spørgsmålene. Der var som regel ingen problemer med at banke på hos beboerne og forstyrre dem i deres hjem. Folk var meget venlige og var villige til at svare, og ofte blev interviewerne inviteret inden for.

I mange tilfælde foretrak de muslimske kvinder, at interviewet foregik inden for, fordi det – ifølge en af de interviewede - ikke er respektabelt for en kvinde at stå og tale i døren. Det gav dog det problem, at et interview tog noget længere tid, når intervieweren blev inviteret indenfor, bl.a. fordi beboerne gerne ville snakke og var meget gæstfrie. I det hele taget tog det noget længere tid end beregnet at gennemføre de fleste af interviewene. Bl.a. fordi mange af

de interviewede af anden etnisk herkomst gjorde sig store anstrengelser for at medvirke trods de sproglige barrierer. De lokale hjælpere gjorde det lettere, og de var især vigtige, når den interviewede havde svært ved at forstå de danske spørgsmål. Det gjaldt især i forhold til kvinderne og især de ældre fra de arabiske lande, som havde svært ved at forstå spørgsmålene. Men generelt ville alle gerne besvare spørgsmålene, hvis de kunne forstå dem.

Flere steder var der dog problemer med sproget, og der var en del, som sagde, at de ikke kunne forstå dansk. Nogle gange havde interviewerne indtryk af, at det var en undskyldning for ikke at deltage. Det var især et problem i forhold til kvinder af anden etnisk herkomst end dansk. Andre, som havde problemer med at forstå dansk, var gode til at hente deres børn til at oversætte, hvilket i nogle tilfælde gav nye udfordringer, fordi børnene havde svært ved at forstå spørgsmålene.

I langt de fleste tilfælde, hvor der var sprogproblemer i et eller andet omfang, blev disse løst ved enten at tale langsomt, oversætte til engelsk eller ved familiefællers hjælp. De lokale medhjælperes støtte har efter alt at dømme øget undersøgelsens repræsentativitet markant. Det viste sig dog, at det også gik fint med at interviewe beboerne, når der ikke var lokale hjælpere til at assistere. I Stengårdsvej gennemførte de to mandlige studentermedhjælpere således interviewene alene, og selv i forhold til den somaliske befolkningsgruppe, som de lokale repræsentanter på forhånd havde afskrevet muligheden for at interviewe, gik det fint med at få interviews.

Interviewene blev gennemført på hverdage og som regel mellem kl. 15 og 20. I et par boligområderne påbegyndtes interviewene dog tidligere, fordi mange var hjemme midt på dagen, mens det undertiden var svært at få folk til at svare fra kl. 18.00, fordi de ikke ville forstyrres under aftenmåltidet.

Hvis interviewene kun var blevet gennemført midt på dagen, var det fortrinsvis beboere udenfor arbejdsmarkedet, og især kvinder, som havde besvaret spørgeskemaet.

Det er interviewernes vurdering, at besvarelserne kommer fra et bredt udsnit af beboerne i boligområderne. De fleste afslag på at besvare spørgsmålene kom fra danske beboere og især mænd. Mændene var generelt bedre til dansk end kvinderne, og derfor kom der mere uddybende svar fra deres side. De unge var nemmere at komme i kontakt med end de ældre og havde let ved at besvare spørgsmålene.

Ofte blev unge hentet, hvis en forælder ikke følte sig sikker i dansk. Ældre personer åbnede som regel ikke selv døren eller hentede familiemedlemmer med bedre danskkundskaber. Fra et af boligområderne gjorde man sig den iagttagelse, at familier, som virkede isolerede, ofte var vanskeligere at få svar fra end fra beboere, som bor i opgange, hvor andre fra samme familie eller etniske herkomst også bor.

Nogle af de lokale hjælpere gav udtryk for, at det ikke var alle de interviewede, som svarede helt sandfærdigt. De mente, at nogle beboere mere svarede, hvad der 'forventedes', end hvad deres reelle idræts- og motionsdeltagelse var. Ingen af svarene er blevet frasorteret af den grund.

Problemet er dog ikke gennemgående, og interviewerne var opmærksomme på dette og bestræbte sig på ved efterfølgende spørgsmål at få 'ærlige' svar fra de beboere, hvor de havde mistanke om, at svaret på det indledende svar ikke var helt sandfærdigt. I analysen af svarene i kapitel seks diskuteres eventuelle metodiske problemer ved besvarelsen af de enkelte spørgsmål og fortolkningen deraf.

For hvert boligområde skulle der indsamles mellem 200 og 300 besvarelser for at have et tilstrækkeligt antal svar til at kunne foretage statistisk valide sammenligninger af idrætsdeltagelsen mellem de seks boligområder. I de tre mindste boligområder – Stengårdsvej, Sundparken og Aldersrogade - ringede man på samtlige døre. Det skønnes, at der er opnået svar fra ca. hver tredje eller fjerde af de beboere, som der blev ringet på hos.

Den primære årsag til, at der ikke opnåedes svar fra en større andel var, at folk ikke var hjemme, da interviewerne ringede på døren. I kapitel seks redegøres for antal besvarelser fra hvert boligområde, fordelingen af respondenter

på køn, alder, uddannelse, beskæftigelse og hovedsprog samt en vurdering undersøgelsens repræsentativitet.

4. Analyse af idræts- og bevægelsesfaciliteternes betydning for idræts- og motionsdeltagelsen i udsatte boligområder samt forslag til, hvordan idrætsdeltagelsen kan forøges hos udsatte grupper og i udsatte boligområder.

I den sidste del af den samlede undersøgelse foretages en analyse af sammenhængene mellem idrætsdeltagelsen og tilgængeligheden for idræt og bevægelse i de udsatte boligområder med særlig fokus på udsatte grupper.

Nedenstående figur er en illustration af den samlede analyse. Hver af de tre undersøgelser bidrager med en særskilt viden. Kortlægningen af idrætsfaciliteter og idrætsmuligheder i seks udsatte boligområder giver viden om ligheder og forskelle derpå mellem de udvalgte boligområder. Undersøgelsen af barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers idrætsdeltagelse giver indsigt i, hvilke faktorer der har betydning for disse gruppers idrætsdeltagelse.

Endelig giver undersøgelsen af beboernes idrætsdeltagelse i de udsatte boligområder en viden om, hvor mange der dyrker idræt, hvilke aktiviteter de dyrker, og hvilken betydning den etniske og socioøkonomiske baggrund har for idrætsdeltagelsen.

De tre undersøgelser har samtidig givet input og inspiration til hinanden. Bl.a. har kortlægningen af idrætsmulighederne i de udsatte boligområder identificeret de væsentligste faciliteter og steder til idræt og motion, som de interviewede i spørgeskemaundersøgelserne er blevet spurgt om deres benyttelse af. Analysen af barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers idrætsdeltagelse har tilsvarende indkredset forhold, som er blevet undersøgt i spørgeskemaundersøgelsen.

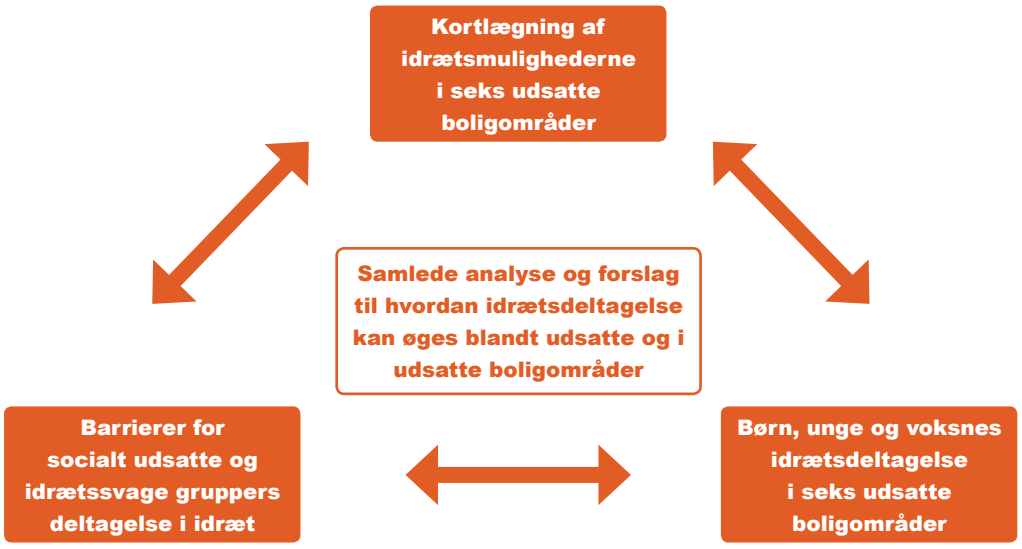

Endelig har resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen givet viden, som indgår i analysen af barrierer for socialt udsatte og idrætssvages idrætsdeltagelse, og også givet viden til 'kortlægningen' af, hvor meget forskellige typer af faciliteter og steder til idræt og motion benyttes.

I den samlede analyse integreres denne viden fra de tre undersøgelser.

Den første del består af en analyse af barrierer for socialt udsatte og idrætssvage gruppers idrætsdeltagelse, der dels bygger på foreliggende evalueringer og videnskabelig litteratur og dels bygger på interviews med socialt udsatte og idrætssvage samt data fra spørgeskemaundersøgelsen af børn og voksnes idrætsdeltagelse i udsatte boligområder.

Den anden del består af en komparativ analyse af idrætsdeltagelsen i de seks udsatte boligområde. Det antages, at boligområderne er meget forskellige hvad angår fysisk udformning, tilgængelige idrætsfaciliteter og bevægelsesfremmende områder mv. Ud fra kortlægningen af idrætsog bevægelsesmulighederne og data fra spørgeskemaundersøgelsen kan eventuelle sammenhænge mellem boligområdets 'bevægelses- og idrætstilgængelighed' og børns og voksnes idrætsdeltagelse analyseres. Dette sker ved at belyse sammenhænge mellem specifikke karakteristika ved boligområdets faciliteter og rum for idræt og bevægelse (fx afstand, antal 'idrætsfaciliteter', tilstedeværelsen af bestemte facilitetstyper) og idrætsdeltagelsen.

På baggrund af analysen er der udarbejdet anbefalinger for, hvordan idræts- og motionsdeltagelsen kan fremmes blandt udsatte og idrætssvage grupper samt i udsatte boligområder.

Bilag 2. Projekter for idræt for socialt udsatte

Som en del af undersøgelsen er der gennemført en kortlægning af projekter for idræt for socialt udsatte, der er gennemført eller påbegyndt i Danmark fra 2005 til medio 2011. Informationer derom blev indhentet ved henvendelse til relevante ministerier (Socialministeriet, Integrationsministeriet og Kulturministeriet), idrætsorganisationerne (DIF, DGI, DFIF), kommunerne og relevante fonde, der har støttet sådanne projekter.

Dernæst blev skriftlig dokumentation og evaluering fra de registrerede projekter indhentet, og et udvalg af ledere eller tidligere ledere for nogle af projekterne blev opsøgt og interviewet vedr. erfaringerne fra projektet.

Dette bilag indeholder en oversigt over de projekter, som er blevet registreret og indhentet oplysninger fra. Oversigten er opdelt på projekter, som

a) en kommune har haft ansvaret for,

b) foreninger eller organisationer har stået for

c) som ministerier og fonde har udbudt.

Kommune eller organisation	Projektnavn	Projekt-periode (md/år-md/år)	Projektets målgruppe(r) (primære og sekundære)	Projektets finansiering
Brøndby	Chance for Revanche	08.2007-01.2009	Borgere med betydelige begrænsninger i arbejds-evnen pga. alkoholmisbrug	Beskæftigelses-ministeriet – "Ny chance til alle"
Brøndby	Gennem Døren	01.2010-01. 2012	Kontanthjælpsmodtagere med psykiske problemer og/eller lidelser. Projektet prioriterer borgere, der lever et isoleret og inaktivt liv, og hvis primære problemstilling er af psykisk karakter	Forebyggelsesfonden
Brøndby	Fodboldstævner for udsatte børn og unge.	Påske og jul	10 - 25 år Primært tosprogede drenge	Kommunalt og medfinansiering fra Landsbyggefonden
Brøndby	Natbold - Søholthallen	Hele året	15 - 25 år Primært udsatte drenge	Kommunal finansiering
Brøndby	Fredagsbold Nørregårdshallen	Hele året	12 - 18 år Primært drenge	Kommunal finansiering
Brøndby	"De tunge drenge"	Skoleåret 2010/11	Overvægtige, udsatte, tosprogede unge 13 - 18 år	Ungdomsskolen og Landsbyggefonden
Brøndby	Foreningsmedar-bejder til Brøndby idrætsforening integration	Hele året	Trænere/ledere samt forældre til etniske unge	Kommunal finansiering
Esbjerg	Idrætskraftcenteret	2007-2011	Socialt udsatte	Socialministeriet
Favrskov	Krop og sind	2008 og derefter	Borgere med psykiatriske lidelser	Favrskov kommune
Fredericia	Bydelssundhed i Korskærparken	2008 – 2011	Borgere i bydelen Korskærparken	
Frederikshavn	Idræt for sindslidende	03.2008 – 03.2010	Sindslidende / Psykisk sårbare borgere	Sundhedsudvalget i Frederikshavn Kommune
Frederikssund	Idrætsforeningen Vikingerne	Løbende - Stiftet i 1998	Sindslidende Idrætssvage	Kommunale § 18 midler
Frederikssund	Idrætsforeningen TEAM2010	Løbende - Stiftet i 2010	Udviklingshæmmede / pårørende	Kommunalt og Dansk Handicap Idræts-Forbund
Gladsaxe	Lighed i Sundhed	2007-2009	Primærmålgruppe, 'Voksne med særlige behov' i Gladsaxe Kommune. Dvs. borgere med psyko-sociale handicap eller udviklingshæmning som modtager førtidspension.	Sundhedsstyrelsen, via puljemidler
Gladsaxe	IF Glad	2008 à	Borgere i Gladsaxe Kommune med psykosociale handicap.	
Gladsaxe	Bevægelses-formidlere	9/2009 – 12/2011.	Borgere med anden etnisk baggrund end dansk (delprojekt i projekt Gladsaxe i bevægelse)	Satspuljen
Greve	Lighed i Sundhed	2007-2009	Kontanthjælpsmodtagere i Greve Nord	Sundhedsministeriet
Greve	Netmeq	2010	Socialt udsatte minoritetsetniske kvinder	Integrationsministeriet
Guldborgsund	Projekt Glad motion og øget velvære	April 2008 - april 2009	Sindslidende og de fysisk- og psykisk udviklings-hæmmede, der er i beskæftigelse på de sociale virksomheder i Guldborgsund Kommune	Forebyggelses-fonden under hovedformål 3

Helsingør	Idrætsnettet Helsingør	Løbende siden ultimo 1997	Primært sindslidende, men også misbrugere o.a. (fast-forankret tilbud)	Socialpsykiatrien i Helsingør Kommune
Helsingør	”Gå dig i form”	1.4. -30.4.11	Brugere (sindslidende, misbrugere, handicap-pede) i Center for Psykiatri og Handicap, Helsingør Kommune.	Dansk Arbejder Idrætsforbund
Herning	FIFS - Foreningen Idræt for Sundhed	1996 -	Sindslidende	Driftstilskud fra Herning Kommune
Holstebro	Projekt GPS Holstebro kommune Sociale tilbud	06/2007-06/2011	Socialt udsatte borgere med komplekse og forskel-ligartede problemstillinger såsom misbrug, dårlig sundhedstilstand, psykosociale problemer, nedsat socialfunktionsevne og vanskeligheder med at opretholde struktur og rutiner i hverdagen.	FAII (Socialministeriet)
Horsens	BROEN-Horsens	2001/11	Børn fra misbrugsfamilier/ fattige børn / børn med anden etnisk baggrund.	Social- og Integrationsministeriet, Horsens Kommune og private fonde
Hvidovre	Hvidovre Boldklub Fodbold for ADHD-børn	Løbende	Børn med diagnosen ADHD	Kommunen støtter med § 18 midler til den frivil-lige del
Hvidovre	Motionstilbud	Løbende	Sindslidende borgere mellem 18 - 65 år. (løbetræning, styrketræning, floorball m.v.)	Integreret tilbud i samværs- og aktivitets-tilbud-det ”Samleren” SL § 104
Høje Taastrup	Get2Sport	2005-	Børn og unge med vanskeligt stillede forældre - som er bosiddende i de såkaldte ghetto-områder	Social-, Kultur- og Integrationsministeriet og DIF.
Høje Taastrup	IF Coming Up	Startet i 2008	Primære: Mennesker med en sindslidelse Sekundære: Misbrugere/tidlligere misbrugere, sårbare, meget overvægtige, voksne med ADHD	Høje Taastrup kommune har ydet personale timer
Ikast-Brande	Projekt skolesport, liv og læring	08. 2010 Eksisterer fortsat	Udsatte børn og unge fra en special-SFO Samarbejde med kommunen, DHIF, idrætsforening og college for idrætsudøvere.	Idrætsskoler, forenin-ger og kommunen
København	Idrætshuset (Fremtidsfabrikken)	2009-2011	Unge københavnere mellem 18 og 30 år, som kæmper med psykiske og sociale problemer	Socialforvaltningen
København	Idræt - Move on		Stofmisbrugere	Københavns Kommune
København	Ombold	01.2011-12.2012	Fodbold for hjemløse	§ 18-midlerne. (over flere gange)
København	ForeningsGuiderne	2007-2012	Etniske minoritetsbørn 6-14 år og deres forældre (frivillige der følger børn ud i foreningslivet)	Integrationsministeriet, samt lokale puljer.
København	SummerCamp	2008 -2010	Etniske minoritetsbørn og unge 6-16 år på Ydre Nørrebro og Tingbjerg (idræts- og kulturaktiviteter i sommer ferien)	Københavns Kommune
København	Integrations-partnerskab for fodboldklubber	2007 -2009	Etniske minoritetsbørn 6-14 år (og foreningerne) - (økonomisk støtte til ansat projektleder i 5 foreninger, der arbejder for inddragelse af etniske minoritetsbørn)	Beskæftigelses- og Integrations-forvaltningen
København	Integrations-partnerskab for pigeforeninger	2008-2010	Etniske minoritetspiger 8-14 år (og foreningerne). Økonomisk støtte til ansat projektleder i 2 for-eninger, der arbejder for inddragelse af etniske minoritets-piger	BBeskæftigelses- og Integrations-forvaltningen
København	FerieCamps	2010 -2014	Etniske minoritetsbørn og unge 6-16 år i fem bydele i København (idræts- og kulturaktiviteter i alle skoleferier)	Sikker By i Københavns Kommune

København	ForeningsGuide Q	2009 -2012	Etniske minoritetskvinder og familier. (etniske minoritetskvinder der guider andre kvinder og børn ud i foreningslivet)	Integrationsministeriet og Københavns kommune.
København	Minipartnerskaber	2010 -2013	Etniske minoritetsbørn og foreningerne. (støtte til foreninger, der gør en særlig indsats for etniske minoritetsbørn)	Integrationsministeriet og Københavns Kommune
København	Taking the Lead	2008 -2011	Etniske minoritetsunge 15-18 år (inddragelse af ressourcestærke etniske minoritetsunge som frivillige i foreningslivet)	Integrationsministeriet og United Hearts Fonden
København	Integration & Fritid	2002-	Etniske minoriteter, folkeoplysende foreninger, biblioteker, kulturhuse, idrætsanlæg mv. (kontor i Kultur- og Fritidsforvaltningen, hvor vi generelt arbejder med inddragelse af etniske minoriteter i kultur- og fritidslivet)	
København	Brobygningspuljen	2002 -	Folkeoplysende foreninger, etniske minoriteter 0-25 år. (pulje hos Integration & Fritid, som støtter inddragelse at etniske minoritetsbørn og unge 0-25 år i det folkeoplysende foreningsliv)	Københavns Kommune
Langeland	Bænken og Hjørnet	05/08 -05/11	Socialt mest udsatte - beboere og brugere af socialpsykiatriske bo- og værestedet Hjørnet og borgere omfattet af SKP-ordningen. Et sundhedsfremmende og forebyggende model-projekt for de socialt mest udsatte på Langeland.	Satspuljen § 16.21.59, Sundhedsstyrelsen, Langeland Kommune
Lyngby-Taarbæk	Lyngby Guiderne	2008 2009 2010 2011	Børn med anden etnisk baggrund end dansk. Guider børn og unge til fritids-aktivitet i idrætsklubberne.	Social- og Sundhedsudvalget
Lyngby-Taarbæk	Idræt for mennesker med psykisk sygdom	2009 2010 2011	Voksne med psykisk sygdom	Social- og Sundhedsudvalget
Lyngby-Taarbæk	Sundhed til døren i Lundtofteparken	05. 2009 – 12. 2010	Socialt lavere stillet borgere	DAB og Lyngby-Taarbæk Kommune
Middelfart	Sammenhæng i livet - livet i en anden sammenhæng	01/07 2009 – 30/6 2013	Kontanthjælpsmodtagere med problemer med misbrug	Velfærdsministeriet (Socialministeriet)
Middelfart	”Projekt 29” Rusmiddelcenter			
Odense	Idrætskraftcenter Odense	10/2007- 10/2011	Socialt udsatte i Odense Kommune	FAII – satspuljen – Socialministeriet
Odense	Integration på Hesteryg	07/2010 - 06/2011	Piger med anden etnisk baggrund end dansk	Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration
Odense	Get2Sport	2005 -	Børn og unge i udsatte bolig områder	Social-, Integrations-, og Kulturministeriet og DIF
Odsherred	Med drømme som mål	09.2007 – 12.2011	Socialt udsatte der skal støttes i at komme tættere på arbejdsmarkedet.	Socialministeriet
Skive	Idrætsmentor i Skive.	11. 2008 – 12. 2011	Foreningsløse børn/unge med indvandrer- eller flygtningebaggrund, herunder børn/unge i en udsat eller vanskelig social eller familiær situation.	Kommunen, DIF og Integrations-ministeriet.
Slagelse	Give me Five	04/2010 – 04/2012	Børn og unge med anden etnisk baggrund der ikke er aktive i foreningslivet. Hovedmålgruppen er de børn og unge som bor i de boligsociale områder.	Integrationsministeriet. Give Me Five er en del af ’Initiativ 6’.
Slagelse	Krop og Læring	01/05 -12/10	Misbrugere	Satspulje

Slagelse	Nye muligheder	01/2010- 12/2013	Særligt udsatte børn og unge med anden etnisk baggrund bosat i de boligsociale områder i Slagelse Kommune.	
Slagelse	Jespers (D. Jensen) bokseskole	08/2005 - 07/2006	Børn og unge med anden etnisk baggrund fra Nordbykvarteret. Samles 2 gange månedligt til boksning og coaching omkring kampsport.	Finansieret 100 % af den gamle Slagelse Kommune
Slagelse	Åben Hal	2011	Projekts målgruppe er børn/unge i alderen 5. klasse - 17 år. I projektet nås en række, der ikke er forenings vante samt mange med anden etnisk baggrund end dansk.	Intern finansiering
Svendborg	IF-Sydfyn		Sindslidende.	§ 18 midler fra Socialudvalget
Thisted	Støtte kontakt person korps	2008 - 2011	Udsatte/misbrugere	Gratis motion i motionscenter, af misbrugssektionen
Thisted	Fodbold, bowling, bueskydning og petanque	2010 - 2011	Misbrugere og tidligere misbrugere	
Varde	Mænd og Motion (pilotprojekt)	Forår/ sommer 2009	Etniske minoriteter: Mænd over 23 år	Varde Kommune
Varde	Move On	Efterår 2010	Etniske kvinder (30-55 år) i matchgruppe 3-5	Beskæftigelsesråd, Varde Kommune
Varde	Breddeidræt: Projekt 12	04.2010- 04. 2011	Brugere af kommunens socialpsykiatriske tilbud	Kulturministeriet/ Varde Kommune
Varde	På banen - fælles-skab og fodfæste i fritidslivet	02. 2011 – 02. 2014	Integrere bekymringsbørn og unge samt stærkt udsatte børn og unge i foreningslivet	Puljemidler fra Socialministeriet
Varde	Pilotprojekt (kører under Breddeidræt: Projekt 12)	03. 2011 – 07. 2011	Sindslidende borgere i Varde Kommune mellem 18 - 60 år. Borgerne skal være hjemmeboende, selvhjulpne og have visse sociale kompetencer	Varde Kommune
Vejen	Karateprojektet	Start 03/2010	Udsatte unge	Vejen Kommunale Ungdomsskole
Vejle	IFS - idræt for Sindslidende	08.1994	Psykiske syge samt pårørende	Vejle Kommune (voksen-udvalget)
Vejle	Sund på egen Boldbane	04.2009- 01. 2012	Svært overvægtige voksne med anden etnisk baggrund	Sundhedsstyrelsen ”Satspulje”
Vordingborg	Grib chancen	10. 2007 – 07. 2009	Kontanthjælpsmodtagere og forsikrede ledige og deres børn og ægtefælle/samlever	Sundhedsstyrelsen (”Lighed i sundhed”)
Aalborg	Idræt/motion/fritidsliv (Idrætskraftcenter)	07.2007- 05.2011	Socialt udsatte, som er tilknyttet andre tilbud i kommunen. Borgere med psykosociale problem-stillinger. Aktive eller tidligere misbrugere.	FAII – Socialministeriet
Aarhus	Frem Aktiv	07.2007- 12.2011	Socialt udsatte	FAII – Socialministeriet
Aarhus	Globus 1	2005 -	Anden etnisk baggrund	LOA, EU, Århus Kommune
Aarhus	Idræts- og Integra-tionskonsulenterne			Århus Kommune

DIF	Football4Fun	01.07 - 12.07	Teenagere, heraf mange piger med etnisk baggrund, som ikke har en naturlig indgang / forudsætning for at dyrke idræt i foreningsregi	Danmarks Idræts-Forbund og Københavns Kommunes udviklingspulje
DIF	Get2sport	2006 til 2013	Projektets primære målgrupper har på den ene side været børn og unge i 15 af landets mest udsatte boligområder og på den anden side de frivillige ledere og trænere, som skulle rumme disse børn i deres idrætsforening. Forholdsvis mange af ghettoernes børn og unge er nydanskere, men det er ikke det der er udfordringen. Udfordringen er derimod, at ganske mange af disse nydanskere tilhører gruppen af børn og unge med vanskeligt stillede forældre.	Integrationsministeriet, Kulturministeriet og Social ministeriet og de deltagende kommuner
DIF	Idræt for alle	2005 til 2011	Formålet er at skabe en ekstraordinær mulighed for at hjælpe og støtte de idrætsforeninger, som påtager sig opgaven at integrere børn op til 18 år af nyankomne udlændige og mindreårige uledsagede udlændige. Men med den tilføjelse at andre vanskeligt stillede børn med udenlandsk baggrund og børn af vanskeligt stillede danske forældre skal kunne omfattes af ordningen i de tilfælde, hvor vi skønner at økonomisk støtte vil være en afgørende forudsætning for de pågældende fortsatte deltagelse i den givne idrætsforening	Integrationsministeriet
DIF	Amarzone et model-projekt for idræt og integration blandt indvandrerpiger	Efterår 2004 - efterår 2007	Piger i alderen 9 - 17 år, som ikke benytter eksisterende foreningstilbud	Københavns Kommune, Cirius, Olympic Solidarity, Sundhedsstyrelsen, Integrationsministeriet, DIF.
DIF	Motion og Sundhed – kun for kvinder	Efterår 2004 - efterår 2007	Kvinder med anden etnisk baggrund bosiddende i Holmbladgadekvarteret	Integrationsministeret, Sundhedsstyrelsen og Olympic Solidarity
Dansk Basketball Forbund	Basket bevæger bolig-områderne	09. 2008 – 08.2012	Unge i fem udvalgte boligområder	Integrations-ministeriet, FIBA Europe
Dansk Arbejder Idrætsforbund	Idræt - også for sindslidende	1996 -	Sindslidende borgere	Socialministeriet DIF DAI
Dansk Boldspil-Union	Støtte til særlige grupper (diverse projekter støttet gennem årene)	Pulje oprettet i 1997	Særlige grupper i fodbolden (integration etc.)	DBU støtter projekterne via puljen til særlige grupper
Dansk Golf Union	Backspin og Selvværd	Løbende	Socialt dårligt stillede unge	DGU Kommuner Staten Sponsorer
Dansk Golf Union	Get2sport	Løbende	Mennesker med vidt forskellig social, etnisk eller kulturel baggrund	DIF DGU Kommunen
Dansk Håndbold Forbund	5240 - Vollsmose	2009 – 2011	Idrætssvage - 2. G indvandrere – Vollsmose	Vattenfall
Dansk Håndbold Forbund	Integrationsprojekt Stadion	2009 – 2010	Indvandrere	
Dansk Håndbold Forbund	Oprettelse af hånd-bold klub I Gjellerup parken	2005 – 2007	Indvandrere (Gjellerup Parken)	Århus Kommune

Dansk Ride Forbund	Integrationsprojekt	09.2010 – 04. 2011	Målgruppen er: Piger af anden etnisk baggrund i alderen 7 - 14 år. Sekundærmålgruppe er: Deres forældre med særlig fokus på mødrene.	Integrationsministeriet og Dansk Ride Forbund
Dansk Volleyball Forbund	Ultimate Volley Xperience	06/10 - 06/11	Projektets målgruppe er socialt udsatte 12-15 årige drenge og piger i 8 udvalgt byområder.	Socialministeriet
KFUM's Idræts Forbund	KFUM Koppen	Årlig begi-venhed i maj	Værestederne i DK	KFUM og K sociale arbejde
DGI Nordsjælland	Free-running i Helsingør Syd	08.2008-12.2009	Primær: 10-15 årige med anden etnisk baggrund end dansk. Sekundær: etniske danskere	Integrationsministeriet, BG Fonden, Helsingør Kommune og DGI
DGI Nordsjælland	Nordsjællands Erhvervsskole	07.2010-06.2011	Primær: 17-22 årige med anden etnisk baggrund end dansk. Sekundær: etniske danskere	DGI (pulje fra Integrations-mininisteriet)
DGI Nordsjælland	Street-aktiviteter i Hillerød Øst	07.2010-06.2011	Primær: 10-22 årige med anden etnisk baggrund end dansk. Sekundær: etniske danskere	DGI (pulje fra ntegrationsmininisteriet)
DGI Sønderjylland	Gymnastik for etniske kvinder (Ulkebøl gymnastikforening)	2007 -	Etniske kvinder der er uvant med idræt og foreningsliv. Sekundær målgruppe er deres børn.	DGI, ministerielle midler og Sønderborg kommune
DGI Sønderjylland	Svømning for etniske kvinder (Hawaa)	2009	Etniske kvinder i Sønderborg. Aktiviteten er organiseret i en etnisk forening.	Kommunal indsats for udsatte boligområder og DGI Sønderjylland
DGI Sønderjylland	Boldpatruljen	2009-2010	Unge i socialt udsatte boligområder	DGI Sønderjylland + Sønderborg kommune
DGI Midtjylland	Unge i Front – lokal lederuddannelse af unge i Midtjylland	03. 2010 – 06. 2011	Primær: Unge fra 5 indvandrertætte boligområder i Midtjylland. 50 % med anden etnisk baggrund end dansk. Sekundær: Ledere fra idrætsforeninger, etniske foreninger og boligafdelinger	Integrationsministeriet
DGI Midtjylland	Idrætsforening for alle / Idræt for anbragte børn/ unge i det lokale foreningsliv	02. 2009 – 10. 2011	Primær: Anbragte børn/unge i Midtjylland. Sekundær: Pædagogisk personale på an-bringelsessteder samt instruktører/ledere i idrætsforeninger	Kulturministeriet
DGI Østjylland	Sporttrack	08. 2008 - 01. 2011	Unge med anden etnisk baggrund	Integrationsministeriet, Landsbyggefondet, Århus kommune, DGI Østjylland og Idrætssamvirket i Århus
DGI Østjylland	Playground	06. 2010	Børn I udsatte boligområder	Kulturministeriet
DGI Østjylland	Homework Heroes	2009 - 2010	Unge med anden etnisk baggrund	JI fonden og Bikuben fonden
DGI Østjylland	Forenings-udvikling i blokken	10. 2010 - 06. 2011	Foreninger primært med medlemmer med anden etnisk baggrund	Integrationsministeriet
Sundheds-styrelsen	Lighed i sundhed – aktiv vej til styrke	2007 – 2010	Voksne psykisk syge, voksne psykisk udviklings-hæmmede og voksne misbrugere	Sundhedsstyrelsen
Sundheds-styrelsen	Lighed i sundhed – det 13. element	2007 – 2010	Kontanthjælpsmodtagere i matchgruppe 4 og 5	Sundhedsstyrelsen

Sundheds-styrelsen	Bænken og Hjørnet - indsats I Langeland	2007 – 2011	Brugere af væresteder og socialt udsatte & hjemløse	Sundhedsstyrelsen
Sundheds-styrelsen	Sundhed for alle – Fredericia Kommune	2007 – 2011	De svageste af de mest udsatte borgere i kommunen	Sundhedsstyrelsen
Sundheds-styrelsen	Mit liv – min sundhed Københavns Kommune	2007 - 2010	Kontanthjælpsmodtagere i matchgruppe 3, 4 og 5	Sundhedsstyrelsen
Bikubenfonden	Bold-klubben B1909 projekt Helhed	2011 - 2013	Børn og unge i Vollsmose, Odense	Bikubenfonden
Bikubenfonden	GAM3 - gadeidræt for børn og unge	2009 - 2012	Se Integrationsministeriet (MF)	
Bikubenfonden	Ombold	2010 -	Hjemløse (Landsdækkende)	Bikubenfonden m.fl.
Bikubenfonden	Broen-Horsens	2002 -	Socialt udsatte børn og unge (NB: Findes nu under 'Broen Denmark' i byerne Horsens, Guldborgsund, Mariagerfjord, Næstved, Struer, Vejle og Ålborg - MF)	Bikubenfonden m.fl.
Bikubenfonden	Freer-unning I Helsingør Syd	2008 -2010	Børn og unge i Vapnagaardparken	Bikubenfonden
Integrations-ministeriet	GAM3 gadeidræt for børn og unge	2009 -2012	Børn og unge i udsatte boligområder (NB: Findes i 2200 Mjølnerparken, 2200 Haraldsgade, 2300 Sundbyøster, 2605 Brøndby Nord, 2610 Kærene, 2630 Gadehavegård, 2650 Avedøre, 2750 Hedegården, 4200 Ringparken, 4700 Sydbyen, 5240 Vollsmose, 6400 Søgræsvej, 7400 Holtbjerg, 8220 Gellerup, 8700 Sundparken, 9220 Aalborg Øst, 9400 Løvvangen)	Bikubenfonden m.fl.
Integrations-ministeriet	Get2sport			
Integrations-ministeriet	Taking the Lead	05.2009 – 05.2011	Unge med anden etnisk baggrund	
Integrations-ministeriet	Cricket for unge med anden etnisk baggrund	08.2009 – 07.2012	Unge med anden etnisk baggrund	
Integrations-ministeriet	Aktivt medborger-skab og øget sammenhængs-kraft gennem idrætsforeningslivet	08.2009 – 07.2012	Mennesker med anden etnisk baggrund	

Denne rapport er udarbejdet af Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet og Metopos - en del af Bascon på opdrag af:

Kulturministeriet
Social- og integrationsministeriet
Lokale- og Anlægsfonden
Landsbyggefonden
Bikubenfonden

Februar 2012